

Mórahalom város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2021-2027

2022.március 16.

Fenntartható Városfejlesztési Stratégia 2021-2027

Mórahalom Városi Önkormányzat

Mórahalom Városi Önkormányzat

megbízásából készítette:

MEGAKOM Tanácsadó Iroda

1. számú munkaverzió

2022. március 16.

Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása

TOP Plusz -1.3.1-21

Tartalom

Ábrajegyzék	9
Táblázatok jegyzéke	11
Vezetői összefoglaló	13
A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia háttere és tartalma.....	13
A helyzetfeltárás és helyzetértékelés fő megállapításai	14
Jövőkép, célrendszer és beavatkozások.....	15
Jövőkép.....	15
Célrendszer.....	16
Beavatkozások.....	17
A megvalósítás keretei	19
1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan	20
1.1 Partnerek definiálása.....	20
1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma.....	20
1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban	21
2 Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzetértékelés	22
2.1 Helyzetfeltárás.....	22
2.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok.....	22
2.1.1.1 A település térségi szerepe	22
2.1.1.2 A település vonzáskörzetének és funkcióinak bemutatása, elemzése.....	23
2.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Konceptióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata	25
2.1.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK)	25
2.1.2.2 Kapcsolódás a Csongrád-Csanád Megye Területfejlesztési Konceptiójához és Programjához	26
2.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	28
2.1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)	28
2.1.3.2 Csongrád-Csanád megye Területrendezési Terve	28
2.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai.....	30
2.1.5 A település társadalma.....	31
2.1.5.1 A Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség	31

2.1.5.2	Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok	39
2.1.5.3	Települési identitást erősítő tényezők	39
2.1.6	A település humán infrastruktúrája	41
2.1.6.1	Humán közszolgáltatások	41
2.1.6.2	Esélyegyenlőség biztosítása	50
2.1.7	A település gazdasága	51
2.1.7.1	A település gazdasági súlya, szerepköre	51
2.1.7.2	A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	53
2.1.7.3	A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések	56
2.1.7.4	A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők	58
2.1.7.5	Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)	61
2.1.8	Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere 63	
2.1.8.1	Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program	63
2.1.8.2	Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	63
2.1.8.3	Gazdaságfejlesztési tevékenység	64
2.1.8.4	Foglalkoztatáspolitikai	65
2.1.8.5	Lakás és helyiséggazdálkodás	66
2.1.8.6	Intézményfenntartás	66
2.1.8.7	Energiagazdálkodás	67
2.1.9	Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások	67
2.1.10	Zöldfelületi rendszer vizsgálata	68
2.1.10.1	A települési zöldfelületi rendszer elemei	68
2.1.10.2	Zöldfelületi ellátottság értékelése	70
2.1.10.3	A zöldfelületi rendszer konfliktusai, problémái	70
2.1.11	Közlekedés	71
2.1.11.1	Hálózatok és hálózati kapcsolatok	71
2.1.11.2	Közúti közlekedés	72
2.1.11.3	Parkolás	74
2.1.11.4	Kerékpáros közlekedés	75
2.1.11.5	Gyalogos közlekedés	76
2.1.11.6	Közösségi közlekedés	77
2.1.12	Közművesítés	78
2.1.12.1	Víziközművek	78
2.1.12.2	Energia	83

2.1.12.3	Elektronikus hírközlés.....	87
2.1.13	Környezetvédelem.....	89
2.1.13.1	Talaj	89
2.1.13.2	Felszíni és felszín alatti vizek	90
2.1.13.3	Levegőtisztaság és védelme	93
2.1.13.4	Zaj- és rezgésterhelés	94
2.1.13.5	Sugárzásvédelem	94
2.1.13.6	Hulladékkezelés	94
2.1.13.7	Vizuális környezetterhelés.....	95
2.1.13.8	Árvízvédelem	96
2.1.13.9	Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák	96
2.1.14	Városi klíma	97
2.2	Területi lehatárolás	97
2.2.1	A várostérség lehatárolása, bemutatása	97
2.3	Helyzetértékelés, szintézis	99
2.3.1	Prosperáló város.....	99
2.3.2	Zöldülő város	102
2.3.3	Digitális város	105
2.3.4	Megtartó város	107
2.3.5	Kiszolgáló város	110
2.4	A város irányítási és működési modellje	117
2.4.1	Irányítási modell.....	117
2.4.2	Működési modell.....	119
2.4.3	Várostérségi koordináció.....	123
2.5	Kockázatok és lehetőségek értékelése.....	123
2.5.1	Prosperáló város.....	123
2.5.2	Zöldülő város	125
2.5.3	Digitális város	126
2.5.4	Megtartó város.....	127
2.5.5	Kiszolgáló város	128
3	Stratégiai munkarész	130
3.1	Forgatókönyv elemzés.....	130
3.2	Jövőkép.....	133
3.3	A stratégia célrendszere	135
3.3.1	Városi célrendszer	135
3.3.2	Várostérségi összefüggések.....	137

3.3.3	Városrészi leképeződés	139
3.4	A reziliens város a stratégiai célrendszerben	141
3.4.1	Prosperáló város.....	143
3.4.2	Zöldülő város	143
3.4.3	Digitális város	143
3.4.4	Megtartó város.....	144
3.4.5	Kiszolgáló város	144
3.5	A stratégia összhangja más stratégiákkal.....	144
3.5.1	Illeszkedés az EU szakpolitikai célkitűzéseire.....	144
3.5.2	Illeszkedés az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK).....	145
3.5.3	Illeszkedés a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához	147
3.5.4	Illeszkedés Csongrád-Csanád Megye fejlesztési dokumentumaihoz	147
3.5.5	Illeszkedés Mórahalom településrendezési eszközeihez	148
3.5.6	Illeszkedés Mórahalom Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájához	148
4	Monitoring, kontrolling, indikátorok.....	149
4.1	FVS monitoring rendszere, nyomon követés a tervezés és végrehajtás során	149
4.2	Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana	149
4.3	A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének helyi módszertana.....	154
5	Az irányítási és működési modell	155
5.1	A városirányítási modell indokolt módosításai	155
5.1.1	Az átfogó városirányítási rendszer változásai	155
5.1.2	A térségi koordináció mechanizmusainak változásai	155
5.1.3	Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában	155
5.2	A városi működési modellt érintő tervezett változtatások.....	157
6	Cselekvési terv	158
6.1	Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése.....	158
6.2	Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása.....	161
6.3	Városi szintű beavatkozási területek részletezése	162
6.3.1	Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő beavatkozások.....	162
6.3.2	Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások.....	164
6.3.3	Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések).....	175
6.4	Várostérségi szintű beavatkozási területek részletezése	178
6.4.1	Stratégiai célkitűzésekkel rendelkező térségi bevonással megvalósítható egyedi projektek	178

6.4.2	Átfogó stratégiai megalapozottságú térségi keretrendszerek (térségi hálózatos, vonalas fejlesztések, nem materiális hálózatos fejlesztések)	180
6.5	Stratégia együttműködési menetrendek (zöld és digitális átállást elősegítő célok és intézkedések, opcionálisan innovációs menetrend)	182
6.5.1	Zöld átállás menetrend.....	182
6.5.1.1	Előkészítés	182
6.5.1.2	Előzetes karbonsemlegességi célrendszer	189
6.5.1.3	A zöld fejlesztések beavatkozási területei.....	192
6.5.1.4	A zöld átállás tervezésének szervezeti háttere és ütemezése	195
6.5.2	Digitális átállás menetrend.....	195
6.5.2.1	Előkészítés	196
6.5.2.2	Célok megfogalmazása és rendszerezése	197
6.5.2.3	A digitális fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása	201
7	Finanszírozási terv	204
7.1	Elérhető és bevonható források számbavétele.....	204
7.1.1	Aktorok, meghatározó szereplők	204
7.1.2	Kitekintés.....	205
7.1.3	Egyéb kööttségek és lehetőségek	206
7.2	Az üzleti modell bemutatása	206
7.2.1	Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenzióként összegezve	206
7.2.2	A finanszírozási terv összefoglalója.....	206
7.2.2.1	Prosperáló dimenzió.....	206
7.2.2.2	Zöldülő dimenzió	209
7.2.2.3	Megtartó dimenzió.....	211
7.2.2.4	Digitális dimenzió	213
7.2.2.5	Kiszolgáló dimenzió	213
7.3	Fenntartható üzemeltetés.....	215
7.4	Projektcsatorna fejlesztés intézményesítése	217
7.4.1	Ellátandó funkciók.....	217
7.4.2	Kulcsszereplők nevesítése	218
7.4.3	Intézményi modell bemutatása.....	218
8	Mellékletek.....	220
8.1	Antiszegregációs Terv.....	220
8.1.1	Helyzetelemzés és értékelés	220
8.1.1.1	A szegregáció társadalmi jelenségeinek horizontális elemzése – a változások értékelése.....	220

8.1.1.2	A szegregáció területi vonatkozásai (szegregátumok) – a változások értékelése...	224
8.1.2	Antiszegregációs terv	226
8.1.2.1	Az antiszegregációs fejlesztési célok és beavatkozási javaslatok.....	226
8.1.2.2	A szociális városrehabilitáció akcióterületének meghatározása és a választás indoklása	228
8.1.2.3	A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolata	228
8.1.2.4	A beavatkozások ütemezése	229
8.1.2.5	Az antiszegregációs terv pénzügyi terve	230
8.2	Elvégzett kérdőíves felmérések dokumentálása.....	231
8.2.1	Lakossági felmérés	231
8.2.1.1	Az elvégzett felmérésben feltett kérdések.....	231
8.2.1.2	A beérkezett válaszok értékelése.....	240
8.2.2	Intézményi/ szervezeti felmérés	255
8.2.2.1	Az elvégzett felmérésben feltett kérdések.....	255
8.2.2.2	A beérkezett válaszok értékelése.....	261
8.3	Finanszírozási terv beavatkozásokként.....	271
8.4	Működési térkép	272

Ábrajegyzék

1. ábra: Az FVS felépítése	14
2. ábra: Az FVS stratégiai céljai.....	16
3. ábra: Mórahalom fekvése	22
4. ábra: A mórahalmi járás helye Csongrád-Csanád megyében.....	23
5. ábra: Városhálózati lehatárolás az OFTK-ban.....	25
6. ábra: Csongrád-Csanád megye célrendszerének belső kapcsolat- és összefüggésrendszere.....	27
7. ábra: Mórahalom az Országos Szerkezeti Terven	28
8. ábra: Mórahalom Csongrád-Csanád megye térségi szerkezeti tervén	29
9. ábra: Mórahalom népességszámának változása (2010-2019)	32
10. ábra: Mórahalom népmozgalmi adatai (2010-2019)	33
11. ábra: Mórahalom állandó népességének korfája (2010, 2019)	33
12. ábra: Mórahalom eltartott népesség rátája és öregedési indexe (2010-2019)	34
13. ábra: A népesség megoszlása gazdasági aktivitás szerint (2011).....	35
14. ábra: Mórahalom fő munkanélküliségi mutatói.....	37
15. ábra: Bejegyzett civil szervezetek tevékenység szerinti megoszlása Mórahalom területén	41
16. ábra: Összefoglaló Mórahalom oktatási adatairól	43
17. ábra: Belterületi ellátottak száma 2015-2020 között.....	47
18. ábra: Külterületi ellátottak száma 2015-2020 között.....	48
19. ábra: A vállalkozások egy alkalmazottra jutó hozzáadott értéke 2012-2019 között (ezer Ft)	53
20. ábra: Az ipari tevékenység ágazati megoszlása Csongrád-Csanád megyében és Mórahalom városában (2018).....	54
21. ábra: Vendégéjszakák száma a szálláshelyeken Mórahalmon (2010-2020, db)	55
22. ábra: A regisztrált és működő vállalkozások száma Mórahalmon (2010-2019).....	56
23. ábra: A helyi iparüzési adóbevételek alakulása Mórahalmon (2010-2020)	57
24. ábra: Mórahalom város közlekedés földrajzi elhelyezkedése a stratégiai hálózatok és csomópontok feltüntetésével	58
25. ábra: Barnamezős területek légi fotón.....	60
26. ábra: Az eladott lakások darabszámának és átlagárának alakulása Mórahalmon (2010-2019)	62
27. ábra: A közfoglalkoztatás főbb adatai Mórahalmon	65
28. ábra: Mórahalom környezetének országos jelentőségű útjai	72
29. ábra: Ezer lakosra jutó személygépkocsik száma (2010-2019)	74
30. ábra: A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások számának változása a teljes lakásállományhoz viszonyítva (2010-2019).....	79
31. ábra: A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások számának változása a teljes lakásállományhoz viszonyítva (2010-2019).....	82
32. ábra: Háztartások villamosenergia fogyasztása Mórahalmon (2010-2019).....	84
33. ábra: A teljes villamosenergia fogyasztás Mórahalmon.....	84
34. ábra: Háztartások gázfogyasztása Mórahalmon (2010-2019).....	85
35. ábra: Összes gázfogyasztás Mórahalmon (2010-2019).....	86
36. ábra: Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások számának változása (2010-2019)	88
37. ábra: Mórahalom és környékének jellemző talajtípusai	90
38. ábra: Mórahalom és környékének felszín alatti vízszint térképe	92
39. ábra: Mórahalom térségi kapcsolatai.....	99
40. ábra: A városfejlesztési intézményrendszer ábrázolása.....	119
41. ábra: Mórahalom Városi Önkormányzatának működési térképe	122
42. ábra: A standard és adaptív forgatókönyvek egymásra épülése	130
43. ábra: Az FVS stratégiai céljai.....	135

44. ábra: Mórahalom városrészei.....	139
45. ábra: Mórahalom Akcióterületi lehatárolása	161
46. ábra: Megvalósulás alatt álló beavatkozáscsomagok az adott félévben	216
47. ábra: Mórahalom szegregációval veszélyeztetett területe	224
48. ábra: A szociális városrehabilitációval érintett akcióterület lehatárolása	228
49. ábra: Demográfiai adatok.....	240
50. ábra: Válaszadók iskolai végzettsége szerinti megoszlása	241
51. ábra: Válaszadók státusz szerinti megoszlása	241
52. ábra: Válaszadók munkavégzési helyének típusa szerinti megoszlás	242
53. ábra: Munkavégzés földrajzi helye szerinti megoszlás.....	242
54. ábra: Válaszadók lakóhelye szerinti megoszlás	242
55. ábra: Mióta laknak a válaszadók Mórahalom városában?.....	243
56. ábra: Mórahalmi kötődés alapja	243
57. ábra: Elégedettség növelését befolyásoló tényezők.....	244
58. ábra: Elérhető közszolgáltatások értékelése	245
59. ábra: közterületek és közlekedés minőségének és mennyiségének értékelése	246
60. ábra: Elérhető szolgáltatások értékelése	247
61. ábra: Elérhető oktatási és foglalkoztatási szolgáltatások és jövedelmi lehetőségek értékelése ..	247
62. ábra: Gyakran használt elektronikus eszközök.....	247
63. ábra: Internet használati szokások	248
64. ábra: A válaszadók jártassága az IT eszközök használatában.....	248
65. ábra: A megadott szempontok lakossági értékelése.....	249
66. ábra: A megadott szempontok fontosságának lakossági értékelése	250
67. ábra: környezettudatos eszközök elterjedtségének vizsgálata	250
68. ábra: Parkok, zöldfelületek látogatásának gyakorisága	251
69. ábra: Parkok, zöldfelületek látogatási céljának vizsgálata	251
70. ábra: Zöldfelületfejlesztési szempontok vizsgálata	252
71. ábra: Lakossági elégedettség Mórahalom gazdasági jellemzőivel kapcsolatban.....	252
72. ábra: Helyi termékek ismertségének vizsgálata	253
73. ábra: Helyi termék vásárlási szokások vizsgálata	254
74. ábra: szolgáltatási terület megoszlása	262
75. ábra: Földrajzi ellátási terület megoszlása	262
76. ábra: IKT eszközök hálózatba kötöttségének vizsgálata.....	263
77. ábra: Okosrendszerek fejlődését, elterjedését akadályozó tényezők.....	263
78. ábra: Digitális adattípusok rendelkezésre állása	264
79. ábra: Digitális adatok használata.....	264
80. ábra: Az adattárolás módjainak megoszlása	264
81. ábra: Belső kommunikációs módszerek használata	265
82. ábra: Külső kommunikációs módszerek használata	265
83. ábra: Mióta rendelkeznek honlappal az intézmények?	265
84. ábra: Honlapok tartalmának és működési céljának vizsgálata.....	266
85. ábra: Ügyfelekkel történő kapcsolattartás módszerei	266
86. ábra: Igényfelmérés, elégedettségmérés megtörténtének vizsgálata.....	267
87. ábra: Mobilapplikáció lehetséges funkcióinak vizsgálata	267
88. ábra: Épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató informatikai rendszer használatának vizsgálata	268
89. ábra: Az épületekről rendelkezésre álló adatállomány	268
90. ábra: Informatikai hálózat karbantartását, felügyeletét ellátó személy alkalmazása.....	268

91. ábra: A rendszergazda feladat ellátásának gyakorisága.....	269
92. ábra: informatikai hálózat karbantartásának formája	269
93. ábra: IKT kompetenciák erősítését célzó tanfolyamok vizsgálata.....	269
94. ábra: IKT képzések iránti igény vizsgálata	270
95. ábra: Igények energetikai felújításra	270
96. ábra: Tervezik-e a válaszadó a közeljövőben energetikai korszerűsítés tárgyú projektek megvalósítását.....	270
97. ábra: tervezett megújuló energiaforrások vizsgálata.....	271
98. ábra: Működési térkép	272

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Az FVS-hez kapcsolódóan azonosított beavatkozások	18
2. táblázat: Az FVS kidolgozása során megvalósított partnerségi akciók.....	21
3. táblázat: A mórhalmi járás települései.....	23
4. táblázat: A szomszédos települések rendezési tervei	30
5. táblázat: Mórhalom népességének nemzetiségi összetétele (2011)	34
6. táblázat: A 7 éves és idősebb népesség megoszlása Mórhalmon a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint, 2011.....	35
7. táblázat: A foglalkoztatottak összevont foglalkozási főcsoport szerint	36
8. táblázat: Személyi jövedelemadóhoz kapcsolódó adatok 2019-ben	37
9. táblázat: Szociális ellátás 2019-ben.....	38
10. táblázat: Háztartások, családok életkörülményei	39
11. táblázat: Mórhalom népessége vallás, felekezet szerint.....	40
12. táblázat: Óvodai intézmények és azok legfontosabb adatai Mórhalmon.....	41
13. táblázat: Általános iskolai intézmények legfontosabb adatai Mórhalmon	42
14. táblázat: Házi segítségnyújtást igénybevevők száma	48
15. táblázat: Szociális étkeztetést igénybevevők száma	48
16. táblázat: Működő vállalkozások száma alkalmazott létszám alapján 2018-ban	51
17. táblázat: Működő vállalkozások ágazatok szerint 2018-ban.....	52
18. táblázat: A város legfontosabb vállalkozásai.....	57
19. táblázat: A lakásállomány változása Mórhalmon (2010-2019)	61
20. táblázat: Az eladott ingatlanok számának és átlagárának alakulása 2019-ben	62
21. táblázat: A költségvetés bevételi tételeinek alakulása 2019-ben	63
22. táblázat: A költségvetés kiadási tételeinek alakulása 2019-ben	63
23. táblázat: Önkormányzati bérlakások jellemző	66
24. táblázat: Zöldfelületi rendszerhez kapcsolódó adatok (2020)	70
25. táblázat: A várostérség lehatárolás különböző szempontjai.....	98
26. táblázat: Mórhalom városi Önkormányzat tulajdonában álló gazdálkodó szervezetek	121
27. táblázat: Kitevési mátrix	130
28. táblázat: Felkészültségi mátrix	132
29. táblázat: FVS Stratégiai célmátrix.....	137
30. táblázat: FVS területi célmátrix – várostérségi összefüggések.....	138
31. táblázat: FVS területi célmátrix – városrészi összefüggések	140
32. táblázat: Városi rezilienciát fejlesztő lépések mátrixa	141
33. táblázat: A tervezett fejlesztések illeszkedése az EU szakpolitikai célkitűzéseivel	145
34. táblázat: Az FVS stratégiai céljainak illeszkedése az OFTK specifikus céljaihoz	146
35. táblázat: Illeszkedés Csongrád-Csanád megye fejlesztési célrendszeréhez.....	147

36. táblázat: Az FVS céljainak teljesülését mérő monitoring mutatók.....	150
37. táblázat: FVS szintű egységes indikátorok.....	153
38. táblázat: A részvételi akciók tervezett ütemterve.....	156
39. táblázat: működési modellt érintő változások összefoglalása:	157
40. táblázat: Az intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése	158
41. táblázat: Akcióterületek összefoglaló táblázata.....	161
42. táblázat: Csongrád-Csanád megye klímastratégiai céljai	189
43. táblázat: Az előzetes zöld célkitűzések kapcsolódása a zöld dimenzió szempontjaihoz	190
44. táblázat: A zöld finanszírozási keretrendszer lehetséges indikátorai	191
45. táblázat: A zöld finanszírozási keretrendszer indikatív beavatkozási területei.....	192
46. táblázat: A zöld átállás tervezésének ütemezése.....	195
47. táblázat: Mórahalom indikatív digitális céljainak kapcsolódása az FVS célrendszeréhez és az okos alrendszerekhez	198
48. táblázat: egyes Operatív Programok forrásainak felhasználásával kapcsolatos irányító hatósági feladatok ellátására kijelölt szervezet	205
49. táblázat: A prosperáló dimenzió összesített adatai	207
50. táblázat: A zöldülő dimenzió összesített adatai	209
51. táblázat: A megtartó dimenzió összesített adatai.....	211
52. táblázat: A digitális dimenzió összesített adatai	213
53. táblázat: A kiszolgáló dimenzió összesített adatai	213
54. táblázat: Összesítő pénzügyi tábla	215
55. táblázat: A projektcsatorna fejlesztés intézményi sematikus modellje	218
56. táblázat: A 2015-ben elfogadott antiszegregációs terv horizontális céljai és alcéljai.....	221
57. táblázat: A horizontális célokhoz kapcsolódó intézkedések bemutatása	222
58. táblázat: Horizontális antiszegregációs célok és beavatkozások:	227
59. táblázat: Területi fókuszú antiszegregációs célok és beavatkozások.....	227
60. táblázat: A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolata	228
61. táblázat: Akciók és beavatkozások ütemezése	229
62. táblázat: Az antiszegregációs terv beavatkozásainak előzetes, becslésen alapuló költségterve..	230
63. táblázat: Szolgáltatókkal való kapcsolattartás	249
64. táblázat: intézményi eszközellátottság	262

Vezetői összefoglaló

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia háttere és tartalma

A **2021-2027 közötti** európai uniós ciklus fenntartható városfejlesztési forrásainak (ERFA rendelet 11. cikk¹) felhasználásához **elvárás integrált területi, városi stratégiák készítése**. A 2021-2027 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 256/2021. (V. 18.) Korm. rendelet előírja, hogy a megyéknek **kötelező megnevezni a fenntartható városfejlesztésre kijelölt városok körét, amibe Csongrád-Csanád megyében Mórahalom városa is beletartozik** 5 milliárd forintos támogatási keretösszeggel.

Ahhoz, hogy ez a forrás felhasználásra kerülhessen, **ki kell dolgozni Mórahalom Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiáját (FVS)** a Pénzügyminisztérium Regionális Fejlesztési Programok Irányító Hatósága által 2021. októberben közzétett Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve alapján.

Az FVS kidolgozása egy átfogó partnerségi tervezés eredményeként készült el a 2020-ban elfogadott Településfejlesztési Konceptióból, valamint a 2021 során tervezetként előkészített Integrált Településfejlesztési Stratégiából és a kapcsolódó Megalapozó Vizsgálatból kiindulva, továbbá a város egyéb stratégiai, szakmai dokumentumait felhasználva. **Az FVS egy átfogó képet ad Mórahalom jelenlegi gazdasági, társadalmi, környezeti helyzetéről**, az elmúlt időszak meghatározó folyamatairól, a jövőben várható kihívásokról és lehetőségekről, valamint azokról a keretfeltételekről, amelyek aktuálisan meghatározzák a városfejlesztési tevékenységeket. Mindezekre építve megfogalmazásra került **Mórahalom jövőképe és célrendszere**, amelyek elérését számos különböző típusú, tematikájú és volumenű **beavatkozás** szolgálja.

Fontos, hogy az FVS nemcsak a fent említett 5 milliárd forintos támogatásra vonatkozóan mutatja be a tervezett projekteket (ezt az ún. TOP Plusz Városfejlesztési Programterv [TVP] tartalmazza), hanem az Önkormányzat azonosított valamennyi olyan beavatkozást, amelyek nagymértékben hozzájárulnak a város fenntartható fejlődéséhez, és más európai uniós, hazai vagy egyéb forrásból megvalósíthatók.

A Módszertani Kézikönyv több fontos újítást is tartalmaz:

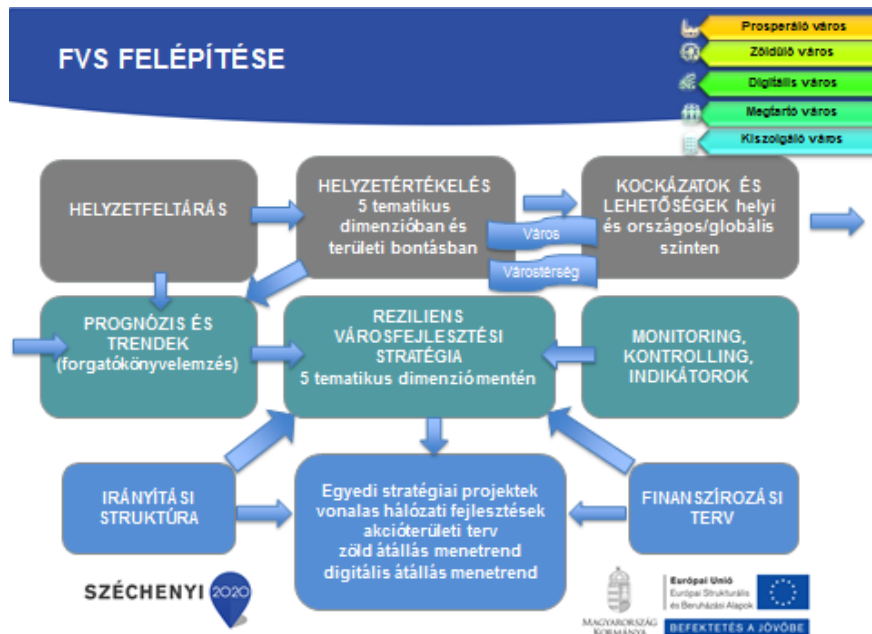
- valamennyi fejezeten végigvonul 5 tervezési dimenzió:
 - prosperáló város – helyi gazdaságfejlesztési célok, befektetésösztönzés, innováció,
 - zöldülő város – zöld átállásra való felkészülés a klímasemlegesség irányába történő elmozdulás érdekében,
 - digitális város – digitális átállás megvalósítása a városi társadalom bevonásával,
 - megtartó város – társadalmi befogadás és közösségfejlesztés, népességmegtartás,
 - kiszolgáló város – épített és művi környezet, fenntartható területhasználat.
- kiemelt szempontként kell kezelni a rugalmas alkalmazkodóképesség erősítését (reziliens város), aminek a fontosságára a COVID-19 járvány különösen rávilágított;
- illeszkedve az európai uniós elvárásokhoz fel kell készülni a zöld és digitális átállásra, aminek a lépéseit már most meg kell határozni.

Az FVS a fentiekén kívül magában foglalja a megvalósítás szervezeti és pénzügyi kereteit meghatározó irányítási és működési modellt, illetve finanszírozási tervet, a célok elérését mérő indikátorokat és monitoringrendszert, a társadalmi felzárkózást szolgáló Antiszegregációs Tervet, továbbá a lefolytatott

¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2021. június 24-i (EU) 2021/1058 rendelete az Európai Regionális Fejlesztési Alapról és a Kohéziós Alapról

intézményi és lakossági kérdőíves felmérés eredményeit. A dokumentum felépítését az alábbi ábra részletezi.

1. ábra: Az FVS felépítése

Forrás: Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve, Pénzügyminisztérium, 2021

A helyzetfeltárás és helyzetértékelés fő megállapításai

Mórahalom Csongrád-Csanád megye déli részén, közvetlenül a magyar-szerb határ mellett, Szegedtől 20 km-re, Budapesttől 180 km-re fekszik, elérhetőségében meghatározó a 13 km-re húzódó M5 autópálya. Saját határátkelővel nem rendelkezik, az átjárás a 12-12 km-re található röszkei és ászotthalomi határátkelőhelyeken lehetséges. Bár Mórahalom a megye 9. legnagyobb városa, jelentős turisztikai központnak tekinthető, mivel a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma a megyében Szeged után itt a legmagasabb. Járásszékhelyként központi funkciót tölt be a tágabb vonzáskörzetébe tartozó települések számára közigazgatási, oktatási, szociális, egészségügyi, kulturális és gazdasági szempontból egyaránt. A közszolgáltatások hatékony és magas színvonalú ellátását a város saját tulajdonú intézményei és gazdasági társaságai közreműködésével látja el.

A 6443 állandó lakossal rendelkező város élhetőségét és vonzerejét mutatja, hogy népessége növekvő tendenciát mutat: a természetes fogyást ellensúlyozza a pozitív vándorlási egyenleg – a beköltözők nagy száma egyértelműen pozitív jelenség, azonban kihívásokat jelent a hatékony településüzemeltetés és a helyi közösségi kohézió terén. Mindemellett az országos és megyei átlaghoz képest lassabb társadalmi előregedés mutatható ki, az öregedési index az elmúlt néhány évben még javult is.

Ugyanígy pozitív tendencia rajzolódik ki a népesség iskolázottsága tekintetében, ugyanakkor megemlítendő, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya elmarad a megyei átlagtól. Ez azonban nem jelenti azt, hogy alacsony lenne a foglalkoztatási szint: a foglalkoztatottak aránya a munkaképes korúakon belül kifejezetten magas, 61,28% a megyei 57,24%-kal szemben – mindez alacsony munkanélküliséggel párosul. Kedvezőtlen azonban, hogy Csongrád-Csanád megye városai között az egy adózóra jutó éves jövedelem Mórahalmon a legalacsonyabb (313 ezer Ft). Az életminőséget befolyásoló egyéb tényezők közül kiemelendő a megfizethető lakhatás, meg kell

azonban említeni, hogy az összkomfortos lakások aránya (48,5%) a megyei átlagnál (54,6%) alacsonyabb – ezen az elmúlt évek társasházépítései sokat javítottak.

Mórahalom gazdasági prosperitását bizonyítja, hogy az elmúlt 10 évben nagyságrendileg százzal nőtt a működő vállalkozások száma a 2012-es 296 darabhoz képest, bár a vállalkozássűrűség (64,32 vállalkozás/1000 lakos) így is alacsonyabb a megyei átlagnál (74,89). A vállalkozások gazdasági erejét és foglalkoztatási kapacitását mutatja azonban, hogy az 50-249 főt foglalkoztató középvállalkozások aránya kiemelten magas.

A legtöbb vállalkozás a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazatban működik, de gazdasági súlyát tekintve legalább ilyen fontos a turizmus és vendéglátás: a megye kereskedelmi és üzleti célú egyéb szálláshely férőhelyeinek 6%-a található Mórahalmon, a város részesedése a vendégéjszakák számából még ennél is nagyobb (8,3%). A turizmus fő pillére a gyógyfürdő, valamint a minőségi szálláshelyek és a kiegészítő szolgáltatások (pl. Városház).

Az agrárium szerepe is meghatározó mind a vállalkozásokon belül, mind a foglalkoztatásban. Az élelmiszeripar elsősorban a helyben megtermelt növényekre épít, amihez hosszú távon elengedhetetlen a hatékony térségi vízgazdálkodás.

Az iparon belül a feldolgozó- és az építőipar játszik kiemelt szerepet, itt működnek a város legnagyobb vállalkozásai is, amelyek egy részének a Homokhát Térségi Agrár-Ipari Technológiai Park biztosít telephelyet – az ipari park egyre fontosabbá válhat a K+F+I területén is együttműködve a Szegedi Tudományegyetemmel.

A gazdasági társaságok által fizetett helyi iparűzési adó – veszélyhelyzeten kívüli időszakban – fontos önkormányzati bevételt jelent, de az Önkormányzat egyébként is a lehető leghatékonyabb gazdálkodásra és a legtöbb fejlesztési forrás bevonására törekszik: az elmúlt évtizedben több milliárd forint értékben valósított meg egyedi, integrált, hálózatos és akcióterületi városfejlesztési, energetikai, közlekedési, közüzemi, környezetvédelmi és egyéb projekteket, amelyek élhetőbbé tették a várost, biztosítva egyúttal a fenntartható fejlődést is.

Jövőkép, célrendszer és beavatkozások

Jövőkép

Mórahalom 2035-ben egy fenntarthatóan fejlődő, szoros határon átnyúló kapcsolatokkal rendelkező, emberléptékű város, ahol jó élni, és amely vonzza a letelepedni szándékozók, a gazdasági befektetőket, továbbá a feltöltődni vágyó turistákat is, azaz „Mórahalom a modern, fenntartható módon növekvő kisváros”.

Mórahalom, mint prosperáló város: A város gazdasága továbbra is fejlődési pályán marad, a működő vállalkozások száma és versenyképessége a modern, szabad területtel, fejlett infrastruktúrával és színvonalas szolgáltatásokkal rendelkező ipari parknak, valamint a kezdő vállalkozásokat támogató inkubációs szolgáltatásoknak köszönhetően folyamatosan emelkedik. A vállalkozások növekvő munkaerőigényét a városba ingázók mellett a gyarapodó lakónépesség, valamint helyi munkaerőpiaci igényekre reagáló oktatásból kikerülő elégítik ki. A turisztikai attrakciók kínálata mind mennyiségileg, mind minőségileg javul, ami hozzájárul a városba látogató turisták számának, tartózkodási idejének növekedéséhez.

Mórahalom, mint zöldülő város: A város eredményesen veszi fel a harcot a klímaváltozás elleni küzdelemmel – köszönhetően a hatékony vízgazdálkodásnak, a megújuló energiaforrások

használatának, a zöldfelületek minőségi és mennyiségi megújulásának, valamint a természeti értékek megőrzésének.

Mórahalom, mint digitális város: Az okosváros fejlesztéseknek köszönhetően bővülnek a közigazgatási elektronikus szolgáltatások köre, a közszolgáltatások digitalizáltsága javul, az intézmények, háztartások energiafogyasztását az elterjedő okos mérőeszközök optimalizálják.

Mórahalom, mint megtartó város: A város népessége a pozitív vándorlási egyenlegnek köszönhetően tovább növekszik. A helyi munkaerőpiaci igényekre rugalmasan reagáló középfokú oktatási rendszerből kikerülő diákok rövid idő alatt biztos álláslehetőséghez jutnak, számukra az Önkormányzat komfortos, jól felszerelt, de megfizethető bérlakások biztosításával nyújt segítséget. A lakosok szabadidejének aktív eltöltését sportolási, kulturális és szabadidős létesítmények széles választéka biztosítja. Az új beköltözők és a városban régebb óta élők közötti kapcsolatok erősítése céljából rendszeresen a közösségi programok, amelyekben aktív szerepet vállalnak az önkormányzattal együttműködő civil szervezetek is.

Mórahalom, mint kiszolgáló város: A város intézményrendszere rugalmasan reagál a növekvő népességből fakadó többletfeladatokra – figyelve arra, hogy Mórahalom ne veszítse el a kisvárosias hangulatát. A közlekedési hálózat fenntartható közlekedési módok használatának elősegítésével fejlődik – bővül a kerékpárúthálózat, megfelelő mennyiségű és minőségű járdahálózat áll rendelkezésre, az elektronikus autóhasználatát elősegítő elektromos töltők létesülnek, a közösségi közlekedést új buszok és akadálymentesített buszmegállók segítik.

Célrendszer

A megfogalmazott jövőkép elérését az FVS stratégiai és rész céljai segítik elő.

2. ábra: Az FVS stratégiai céljai

					
A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	A térség-központi szerepkör erősítése	Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	Gazdaság- és vállalkozás-fejlesztés, innováció erősítése	A városi környezet fejlesztése	Környezet és klímavédelem

Forrás: Saját szerkesztés

Az egyes stratégiai célokhoz a következő rész célok kapcsolódnak:

- A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése
 - Turizmus fejlesztése
 - Kulturális kínálat és a sportolásra alkalmas infrastruktúra fejlesztése, bővítése
- A térségközponti szerepkör erősítése
 - Határátkelőhely, határmenti és térségi közlekedési kapcsolatok kialakítása, fejlesztése
 - Határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése
 - Térségi és járási szolgáltatások fejlesztése, bővítése
- Korszerű közszolgáltatások fejlesztése
 - Szolgáltatásminőség fejlesztése

- Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések
- Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése
- Köznevelés fejlesztése, tehetséggondozás
- Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
 - Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése
 - Vállalkozásfejlesztés, befektetésösztönzés
 - K+F és innováció támogatása
 - Helyi szak- és felnőttképzés erősítése
 - Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállás elősegítése
 - Foglalkoztatás bővítése, segítése
- A városi környezet fejlesztése
 - Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése
 - Lakhatási feltételek javítása
 - Városbiztonság, közbiztonság javítása
 - Fenntartható városi mobilitás támogatása
- Környezet és klímavédelem
 - Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása
 - Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem
 - A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása
 - Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztés

Beavatkozások

Mórahalmi Városi Önkormányzat számos olyan rövid, közép vagy hosszú távon megvalósítható fejlesztést azonosított – egy átgondolt projektcsatornafolyamat kialakításának köszönhetően –, amelyek szükségesek a stratégiai és részcélok eléréséhez. Az alábbi táblázatban összefoglalóan bemutatásra kerülnek az egyes stratégiai célokhoz, illetve dimenziókhöz kapcsolódó tervezett beavatkozások.

1. táblázat: Az FVS-hez kapcsolódóan azonosított beavatkozások

Stratégiai cél	Dimenzió	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése		Komplex élményalapú turisztikai fejlesztések Sport infrastruktúra fejlesztések			Közművelődést és kulturális szolgáltatásokat érintő fejlesztések	
A térségközponti szerepkör erősítése		Határátkelőhely fejlesztés Határtalan gazdaságfejlesztés			Határtalan közszolgáltatás Térségi szociális szolgáltatásfejlesztési programcsomag Járóbeteg szakellátás fejlesztési programcsomag	
Korszerű közszolgáltatások fejlesztése		Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése		Okosváros fejlesztések	Társadalmi felzárkóztatást segítő programcsomag Közigazgatási intézményrendszer fejlesztése Helyi humán fejlesztések Idősellátás fejlesztését biztosító programcsomag Oktatáshoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések	Fenntartható Városfejlesztési Stratégia
Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése		Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag Vállalkozás- és befektetéstámogató programcsomag K+F+I támogatását biztosító programcsomag Foglalkoztatást elősegítő programcsomag	Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállást segítő programcsomag		Térségi oktatási célú infrastruktúra fejlesztések	
A városi környezet fejlesztése			Fenntartható városi mobilitást biztosító közlekedési infrastruktúra fejlesztése		Lakásprogram Közbiztonsági programcsomag	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása Víz- és szennyvízhálózat fejlesztése Út- és kerékpárútfejlesztések
Környezet és klímavédelem			Energetikai fejlesztések Vízkezelés és vízgazdálkodás fejlesztése Modern hulladékgazdálkodási programcsomag Belterületi zöld infrastruktúra fejlesztése			

Forrás: saját szerkesztés

A megvalósítás keretei

Az FVS-ben foglalt célok elérésének és a beavatkozások sikeres megvalósításának számos előfeltétele van.

Az egyik ilyen a célorientált **monitoring**rendszer, ami a stratégia végrehajtásának eredményességét figyelemmel kísérő és abba visszacsatolást biztosító nyomon követési folyamat. Ennek alapját a felelős szervezeti egységek kijelölése és együttműködése, valamint az egyes célkitűzésekhez kapcsolódó indikátorok meghatározása jelenti. Mórahalom egyedi indikátorai mellett központilag meghatározott FVS szintű egységes indikátorok kontrollingja is szükséges annak érdekében, hogy az országosan kialakított módszertan szerint vizsgálják a rezilienciát, illetve az öt tervezési dimenzió mentén elért eredményeket.

A megvalósítás másik lényegi előfeltétele a **hatékony irányítási és működési modell**, amely Mórahalom esetében egy kiforrott, évtizedek óta jól működő rendszer:

- a döntéshozatal a képviselőtestület feladata,
- a véleményezésben, a döntések előkészítésében és a végrehajtás ellenőrzésében a bizottságok szerepe meghatározó,
- a végrehajtásban a Polgármesteri Kabinet, a Költségvetési és Adó Osztály, a jegyző és az aljegyző vesz részt.

Az oktatási, kulturális, szociális, egészségügyi, városüzemeltetési, közüzemi szolgáltatások ellátásában számos önkormányzati, egyházi és civil szervezet, valamint gazdasági társaság vesz részt.

A hatékony és eredményes irányítási és működési modell kismértékű módosítása javasolható a zöld és digitális átállás miatt indokolt, amely a 2021-2027 közötti időszakban hangsúlyos szerepet kap (zöld finanszírozási keretrendszer és digitális átállás akcióterv kidolgozása).

A **partnerség**, a helyi szereplők mozgósítása az FVS megvalósítása során egyébként is kiemelt szerepet játszik a célok elérése szempontjából. Egy-egy szakterületen a releváns szakmai szervezetek bevonásával javasolt tematikus munkacsoportok létrehozása, míg a lakosság esetében a cél a helyi társadalmi igények pontos felmérése és beépítése a projektekbe, a projektek eredményeinek elfogadtatása, a fejlesztési célok megvalósulásával kapcsolatos elégedettség felmérése, valamint a szemléletformálás.

Az FVS-ben foglalt beavatkozások becsült összköltsége meghaladja az 75 milliárd forintot, ami átgondolt **finanszírozási terv** meglétét feltételezi. Mórahalom város gazdasági, pénzügyi helyzetét és a tervezett fejlesztések várható költségigényét figyelembe véve látható, hogy bár több kisebb beavatkozás akár az önkormányzat saját bevételeiből is megvalósítható, a fejlesztések többségének végrehajthatóságát nagymértékben befolyásolja a külső – elősorban európai uniós és állami források – elérhetősége:

- a Mórahalom számára elérhető források közül kiemelten fontosnak számít a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz, amelyben a település az ERFA 11. cikkelye szerinti „fenntartható városfejlesztés” célterületeként kijelölésre került, így a programjai megvalósításához dedikált forrásokhoz juthat hozzá;
- ezt egészíthetik ki a 2021-2027 közötti időszak egyéb operatív programjai, a határon átnyúló együttműködési, a transznacionális és a közvetlen brüsszeli kiírású programok, illetve a hazai finanszírozású programok, dedikált források.

1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan

1.1 Partnerek definiálása

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia a meghatározott célok teljesítése, és az abban leírt, tervezett projektek, beavatkozások révén hosszú távú hatást gyakorol Mórahalom lakóközösségének életére, vállalkozásaira, egyéb szervezeteire. Tekintettel erre a jelentős hatásra, valamint a tervezési folyamat komplexitására, fontos, hogy biztosított legyen a lehetőség arra, hogy az érintett szereplők bekapcsolódhassanak a tervezési munkába, megismerhessék a városvezetés fejlesztési elképzeléseit, arról véleményt formálhassanak, javaslatokat tegyenek. Ezáltal egy olyan stratégia elkészítésére van lehetőség, amelyet a helyi társadalom többsége elfogad, támogat, magáénak érez.

A partnerségi folyamat ezáltal még a tervezés folyamatában felszínre hozza, kibeszélhetővé teszi az egyes szereplők között esetlegesen felmerülő konfliktusokat, lehetőséget nyújt a stratégia későbbi fejlesztéspolitikai és értékválasztási kockázatainak csökkentésére, egy, a többségi társadalom által elfogadható célrendszer és stratégia kialakítására.

A fentiek következtében a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia kidolgozása során fontos szempont a széleskörű partnerség megteremtése valamennyi, a településen érdekelt gazdasági, társadalmi szervezet, közigazgatási szerv irányában.

A partnerségi folyamatba a következő csoportok bevonása történik:

- Mórahalom lakossága;
- Mórahalom önkormányzatának releváns szervezeti egységei;
- Önkormányzati és egyéb, a térségben működő közintézmények, önkormányzati tulajdonú cégek;
- Helyi vállalkozások, egyházak, civil- és nonprofit szervezetek képviselői;
- Csongrád-Csanád Megyei Önkormányzat.

1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma

Mórahalom Városi Önkormányzat a település fejlesztési irányainak kijelölése és stratégiai dokumentumainak kidolgozása során mindig épít a fenti csoportok véleményére, tapasztalataira, elvárásaira – ezt a szemléletet érvényesíti az FVS elkészítése során is az alábbi akciókkal:

Lakossági egyeztetések:

A helyi társadalom megszólítása és bevonása több szempontból is elengedhetetlen:

- Mórahalom élhetőségének, népességmegtartó és -vonzó erejének növeléséhez mindenképpen szükséges a települést használók igényeit megismerni;
- nagyobb lesz a stratégia és az abban foglaltak elfogadottsága, jobban tudnak azonosulni a jövőképpel, célokkal, ha a lakosok érzik, hogy van érdemi lehetőségük a város jövőjének formálásába;
- a nagyarányú beköltözések miatt megjelenő esetleges helyi konfliktusok is mérsékelhetők ezáltal, erősödhet a helyiek kötődése, identitása, a társadalmi összetartása;
- az FVS megvalósítási fázisában is könnyebben mozgósítható a lakosság, bevonhatók egy-egy beavatkozás végrehajtásába, így jobban magukénak fogják érezni a fejlesztések eredményeit is.

Intézményi egyeztetések, partnerségi találkozók:

A városban működő különböző intézmények, köz- és egyéb szolgáltatást nyújtó szervezetek bevonása azért fontos, mert szakterületükön elmélyült és pontos ismerettel rendelkeznek a hiányosságokról, problémákról és a fejlesztési szükségletekről. Ezek segítenek

- a helyzetfeltárás során a kihívások azonosításában,
- a célok megfogalmazásában,
- valamint a jövőbeni beavatkozások azonosításában.

Az érintett szervezetek szakmai hozzájárulása és elköteleződése alapvetően meghatározza nemcsak az FVS tartalmát, de végrehajtásának sikerességét is.

1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban

Jóllehet maga az FVS tervezése 2021 végén kezdődött, de a dokumentum nagyban épít a 2020-ban elfogadott Településfejlesztési Konceptió és az Integrált Településfejlesztési Stratégia tervezetének és az ahhoz kapcsolódóan elkészült Megalapozó Vizsgálatnak a tartalmára. Valamennyi említett dokumentum széleskörű társadalmi és intézményi egyeztetésen alapul, amelyek lehetőséget biztosítottak az érintettek véleményének megismerésére.

Mórahalom Városi Önkormányzat az alábbi partnerségi akciókat valósította meg, az egyes eseményeken elhangzottakat felhasználta az FVS kidolgozása során.

2. táblázat: Az FVS kidolgozása során megvalósított partnerségi akciók

Partnerségi akció típusa	Dátum	Részvevők száma
Intézményi egyeztetés, partnerségi találkozó	2021.11.17.	29
Lakossági egyeztetés	2021.12.21	24
Lakossági egyeztetés	2022.01.11	20
Intézményi egyeztetés, partnerségi találkozó	2022.01.12	35

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

Mórahalom Városi Önkormányzat a partnerségi folyamat részeként az FVS és TVP tervezetét 2022 februárjában megküldte a Csongrád-Csanád Megyei Önkormányzat, valamint helyi vállalkozások, intézmények részére véleményezésre, emellett a város honlapján is közzétette a dokumentumot – lehetőséget biztosítva a minél szélesebb körű társadalmi egyeztetésre.

2 Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzetértékelés

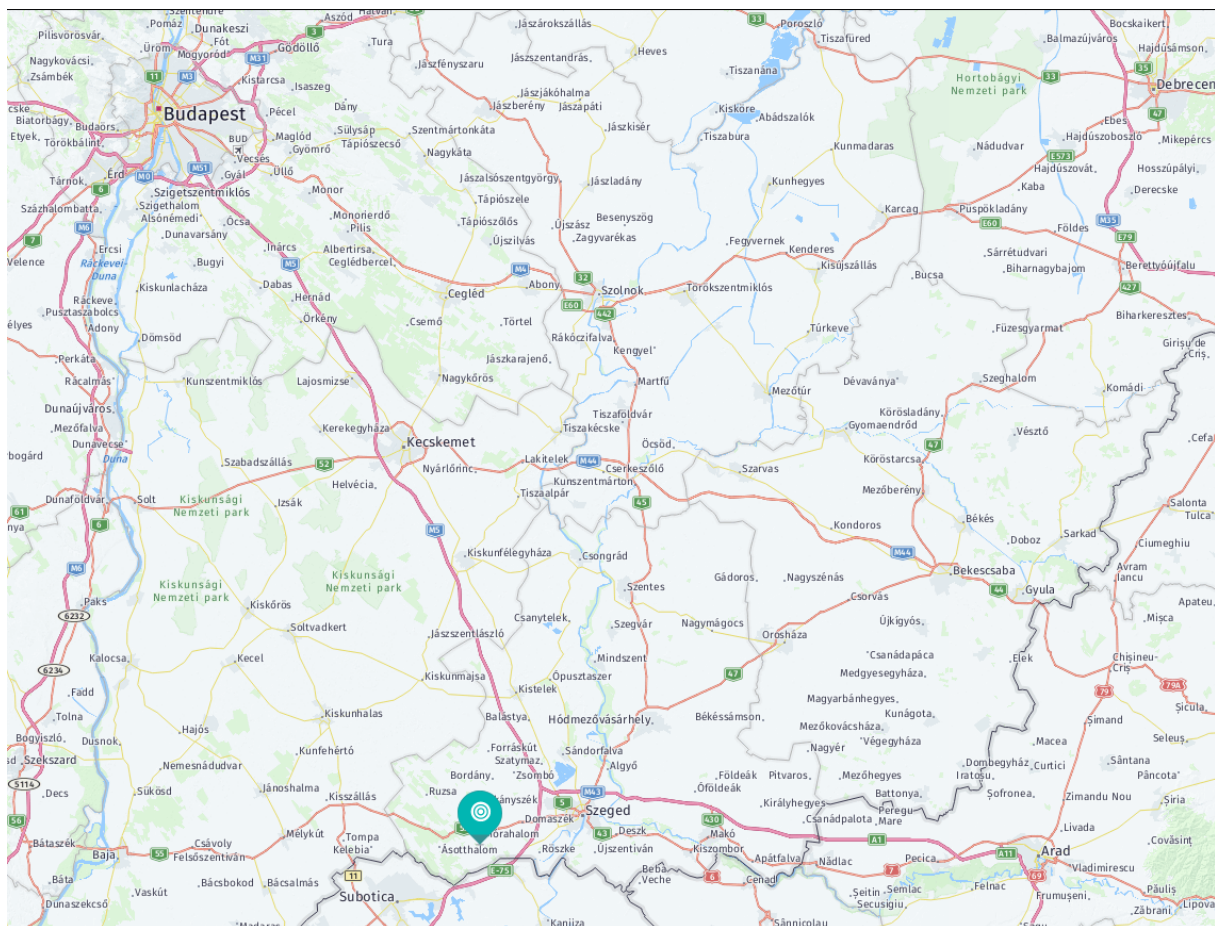
2.1 Helyzetfeltárás

2.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

2.1.1.1 A település térségi szerepe

Mórahalom Csongrád-Csanád megye déli részén, a magyar-szerb határ mentén található. A város a megyeszékhely Szegedtől 20 km-re nyugatra, Budapesttől mintegy 180 km-re dél-délnyugatra fekszik. A település megközelíthetősége szempontjából pozitívum, hogy az M5-ös autópálya legközelebbi (röszkei) csomópontja a várostól mintegy 8 km-re érhető el. Mórahalom északi külterületén halad át az M6-os autópályát Baján át Szegeddel összekötő 55. sz főútvonal, továbbá a város külső összeköttetését három összekötő út biztosítja: az 5432 j. út Bordánnyal, az 5511. j. út Ásotthalommal az 5512. j. út az M5 autópályával való közvetlen közúti kapcsolatot teszi lehetővé. A város határmenti fekvése ellenére saját határátkelővel nem rendelkezik, az átjárás a 12-12 km-re található röszkei és ásotthalomi határátkelőhelyeken lehetséges.

3. ábra: Mórahalom fekvése

Forrás: wego.here.com

Bár Mórahalom a megye 9. legnagyobb városa, jelentős turisztikai központnak tekinthető, mivel a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma a megyében Szeged után itt a legmagasabb. A település területe 83,14 km², népsűrűsége 2019-ben 76,87 fő/km², amely elmarad a megyei értéktől (93,4 fő/km²).

Mórahalom az azonos nevű, 10 települést magában foglaló járás székhelye, és egyetlen városa. A járás lakónépessége 2019-ben 28 629 fő volt, ennek 22,32%-a él a járásszékhelyen. A járás településeinek főbb adatait az alábbi táblázat tartalmazza:

3. táblázat: A mórachalmi járás települései

Település	Jogállás	Terület (km ²)	Lakónépesség (2019)
Ásotthalom	nagyközség	122,54	3 734
Bordány	nagyközség	36,48	3 311
Forráskút	község	36,67	2 184
Mórahalom	város	83,14	6 391
Öttömös	község	30,91	666
Pusztamérges	község	24,39	951
Ruzsa	község	84,68	2 343
Üllés	nagyközség	49,93	2 975
Zákányszék	község	66,07	2 742
Zsombó	nagyközség	26,89	3 332
Összesen	-	561,70	28 629

Forrás: KSH

4. ábra: A mórachalmi járás helye Csongrád-Csanád megyében

Forrás: teir.hu alaptérképe alapján saját szerkesztés

2.1.1.2 A település vonzaskörzetének és funkciónak bemutatása, elemzése

Mórahalom megyei szerepkörrel nem rendelkezik ugyan, azonban járásközpontként jelentős az általa ellátott feladatok és funkciók száma. A város központi szerepköre társadalmi (oktatás, szociális ellátás, egészségügy), kulturális, gazdasági és idegenforgalmi szempontból is érvényesül. A település

vonzáskörzete túlnyúlik a járási határon a településen működő széleskörű szolgáltatásoknak köszönhetően.

A 2011. évi népszámlálás idején az otthonát napi gyakorisággal elhagyó munkába járó lakosság (753 fő) közel 70%-a Szegedre járt dolgozni. A lakosság jelentős része ingázik továbbá Ásotthalomra, Röszkére, Domaszékre, Zákányszékre és Algyőre. Az otthonát napi gyakorisággal elhagyó iskolába, óvodába, bölcsődébe járó mórahalmi diákok száma 409 fő, amelynek közel 95%-a Szegedre ingázik napi gyakorisággal.

A Mórachalomra munkába járók adatait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a városba bejárók több, mint 36%-a Szegedről érkezik. Jelentős számú munkavállaló érkezik még Ásotthalomról, Zákányszékről, Domaszékről, Bordányból és Röszkéről is. A városba oktatási céllal 195 fő érkezik napi szinten. A legnagyobb létszámban Szegedről és Zákányszékről érkeznek diákok, valamint néhány fő jár be napi szinten Szatymazról, Tompáról, Üllésről és Zsombórról.

A települések közintézményekkel, közszolgáltatásokkal, kereskedelmi szolgáltatásokkal való ellátottságát egy olyan komplex mutatószámmal jellemezzük, amely tartalmaz valamennyi, a felsorolt szempontok szerint releváns, és hozzáférhető adatot.

Az oktatás, egészségügy, művelődés mutató számításába bevont paraméterek: házi orvosok, gyermekorvosok száma, járó beteg ellátás száma, kórházi ágyak száma, gyógyszertárak száma, bölcsődék száma, óvodák száma, általános iskolák száma, szakközépiskolák száma, gimnáziumok száma, egyetemi hallgatók száma, könyvtárak, száma, múzeumok száma, közművelődési intézmények száma.

Az üzleti szolgáltatási mutató számításába bevont paraméterek: vasútállomás, posta, bankfiók, benzinkút megléte, kiskereskedelmi üzletek száma, élelmiszerüzletek száma.

A fentiek alapján Mórachalom városa a teljes alapellátási kategóriába esik.

A közlekedési igények meghatározása szempontjából lényeges annak vizsgálata, hogy az egyes települések lakói hogyan, mennyi utazás igénybe vételével juthatnak a különböző köz-, és üzleti szolgáltatásokhoz. A szolgáltatások eléréséhez szükséges utazást a vizsgált település és a szolgáltatást nyújtó települések között közúton mért utazási idővel, az elérési idővel jellemezhetjük.

A település vonzáskörzete funkcionként mutat ugyan eltéréseket, azonban megállapítható, hogy mind az ingázási adatok, mind az egyéb funkcionális együttműködések révén legerősebb kapcsolata a járás települései közül Ásotthalommal mutatható ki.

A Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal számos szakigazgatási szerve, illetve kirendeltsége található meg Mórachalmon:

- Mórachalmi Járási Hivatal Hatósági, Szociális és Gyámügyi Osztály,
- Mórachalmi Járási Hivatal Kormányablak Osztály,
- Mórachalmi Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztály,
- Földhivatali Főosztály Földhivatali Osztály 5.

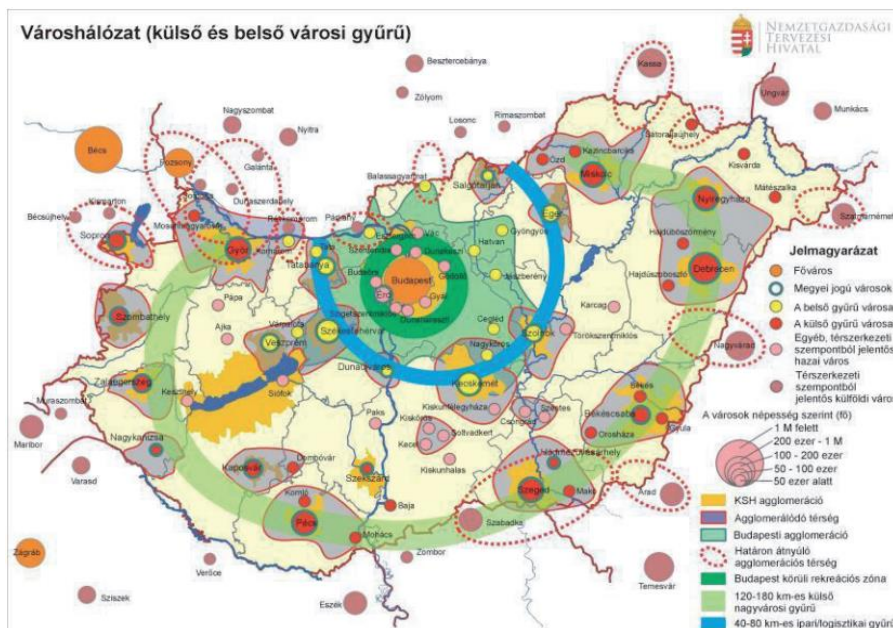
2.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Koncepcióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata

2.1.2.1 *Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióhoz (OFTK)*

A 2014-ben elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési koncepció az ország társadalmi, gazdasági, ágazati és területi fejlesztési szükségletei alapján fogalmazta meg jövőképét, valamint hosszú távú fejlesztéspolitikai céljait és elveit.

A dokumentumban Mórahalom nevesítve nem szerepel, a városhálózat-fejlesztést bemutató fejezet alapján a várost Szeged vonzáskörzetébe sorolja.

5. ábra: Városhálózati lehatárolás az OFTK-ban

Forrás: OFTK

A Mórahalom szempontjából fontos tanyás térségek fejlesztésére az OFTK több fejlesztéspolitikai feladatot határoz meg, melyek a következők:

- Tanyafejlesztési Program kiterjesztése;
- A tanyás térségek átfogó fejlesztési programjának és cselekvési tervének megvalósítása;
- A tanyás térségek, tanyás külterülettel rendelkező önkormányzatok, illetve a tanyai gazdálkodók, lakosok számára érdemi és közvetlen fejlesztési forrás biztosítása, a meglévő tanyák megőrzése, a gazdasági termelésbe való visszaintegrálása;
- Hosszú távú tanyaprogram keretében a tanyákra vonatkozó jogi szabályozás szükséges alakítása, melynek szempontjai: a tanyai lakosság önkormányzati képviselője, a tanyás külterületre vonatkozó településfejlesztési és -rendezési tervezés, szabályozás megújítása, a közbiztonság javítása, a szolgáltatások elérhetőségének javítása (pl. tanyabusz szolgáltatás), az infrastrukturális fejlesztés (a környezeti szempontok figyelembevételével), a tanyai birtokrendezés;

- A tanyák tevékenység diverzifikációjának segítése: az önellátást szolgáló termelés mellett a termékek és szolgáltatások.

2.1.2.2 *Kapcsolódás a Csongrád-Csanád Megye Területfejlesztési Konceptiójához és Programjához*

A 2021-2027 közötti európai uniós költségvetési tervezési időszakra való felkészülés érdekében a Csongrád-Csanád megyei Önkormányzat 2020. második félévében kezdte meg új Területfejlesztési koncepciójának és programjának megalkotását. A koncepció javaslattevő munkarészének egyeztetési változata 2020. decemberében, a stratégiai és operatív programrészé 2021. januárban készült el.

A Koncepció 3 átfogó célt 4-4 területi és specifikus célt, valamint 3 horizontális célt tartalmaz.

Átfogó célok:

- Központi szerepkör: A megye a Kárpát-medence egyik délkeleti versenyképességi központjává válik tudásalapú gazdaságával és logisztikai kapcsolataival
- Versenyképes társadalom: Egészséges, versenyképes, tudásalapú, digitalizációban felkészült társadalom
- Infrastruktúra: Magas életminőséget biztosító és helyben boldogulást elősegítő térségi és települési műszaki és szociális infrastruktúra

Területi stratégiai célok:

- T.1. Szeged várostérség – A határon átnyúló szegedi vonzáskörzet nemzetközi és nemzetstratégiai jelentőségű, vonzó logisztikai és tudástérséggé válik
- T.2. Határtérség – A határtérség gazdaságélénkítése érdekében a határok biztonságának és átjárhatóságának kiterjesztése
- T.3. Tiszántúl – Tiszántúli nagy agrár-ipari városok térszervező erejének megújítása (Hódmezővásárhely, Szentes, Makó és járásaik)
- T.4.1. Homokhátság – A tájgazdálkodás és a gazdasági hálózatok megerősítése a Homokhátságon
- T.4.2. Tisza mente – A Tisza menti ökofolyosó (Szeged-Csongrád tengely) fenntartható térségi gazdaságának kialakítása

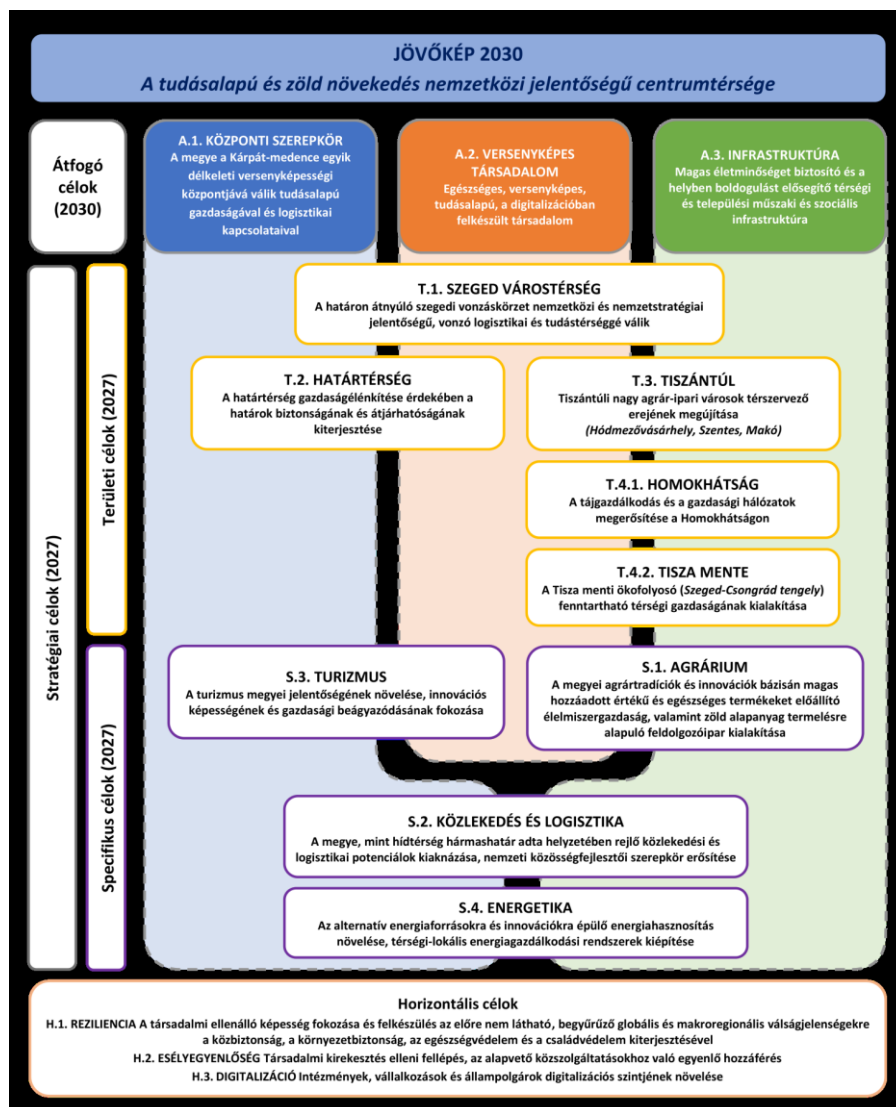
Specifikus stratégiai célok:

- S.1. Agrárium – A megyei agrártradíciók és innovációk bázisán magas hozzáadott értékű és egészséges termékeket előállító élelmiszergazdaság, valamint zöld alapanyag termelésre alapuló feldolgozóipar kialakítása
- S.2. Közlekedés és logisztika – A megye, mint hídtérség hármashatár adta helyzetében rejlő közlekedési és logisztikai potenciálok kiaknázása, nemzeti közösségfejlesztői szerepkör erősítése
- S.3. Turizmus – A turizmus megyei jelentőségének növelése, innovációs képességének és gazdasági beágyazódásának fokozása
- S.4. Energetika – Az alternatív energiaforrásokra és innovációkra épülő energiahasznosítás növelése, térségi-lokális energiagazdálkodási rendszerek kiépítése

Horizontális célok:

- H.1. Reziliencia – A társadalmi ellenálló képesség fokozása és felkészülés az előre nem látható, begyűrűző globális és makroregionális válságjelenségekre a közbiztonság, a környezetbiztonság, az egészségvédelem és a családvédelem kiterjesztésével
- H.2. Esélyegyenlőség – Társadalmi kirekesztés elleni fellépés, az alapvető közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés
- H.3. Digitalizáció – Intézmények, vállalkozások és állampolgárok digitalizációs szintjének növelése

6. ábra: Csongrád-Csanád megye célrendszerének belső kapcsolat- és összefüggérendszer

Forrás: Csongrád-Csanád megye területfejlesztési programja 2021-2027

Kapcsolódás a megyei koncepcióhoz

Mórahalom városa fekvéséből adódóan a megyei területfejlesztési koncepció területi céljai közül a 2. és a 4.1. cél teljesüléséhez kapcsolódik. Adottságai alapján a város a megyei a specifikus stratégiai céljai közül valamennyi teljesítéséhez képes érdemben hozzájárulni.

2.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

2.1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)

A Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény célja, hogy az ország általános és egyes térségeinek kiemelkedő gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődését és az ehhez hozzájáruló véges és nehezen megújuló táji, természeti, környezeti és épített környezeti értékeket figyelembe véve biztosítsa az ország kiegyensúlyozottabb területi fejlődését, a terület- és gazdaságfejlesztés hatékony területi irányítását, az okszerű és takarékos területhasználatot, valamint a gazdasági, társadalmi és környezeti fenntarthatóság megőrzését.

Mórahalom megjelenése az ország szerkezeti tervén a következő:

7. ábra: Mórahalom az Országos Szerkezeti Terven

Forrás: OTrT

Mórahalom területét az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatok és elemek közül egy meglévő főútvonal (55. sz. főút, az ábrán folyamatos fekete vonallal jelölve), valamint egy országos kerékpárútvonal (országos kerékpárút-törzshálózat Dél-alföldi határmenté kerékpárút, az ábrán piros vonal fekete pontokkal) érinti.

Az országos területfelhasználási kategóriák közül a mezőgazdasági térség, az erdőgazdálkodási térség, a települési térség és a vízgazdálkodási térség egyaránt érinti a települést.

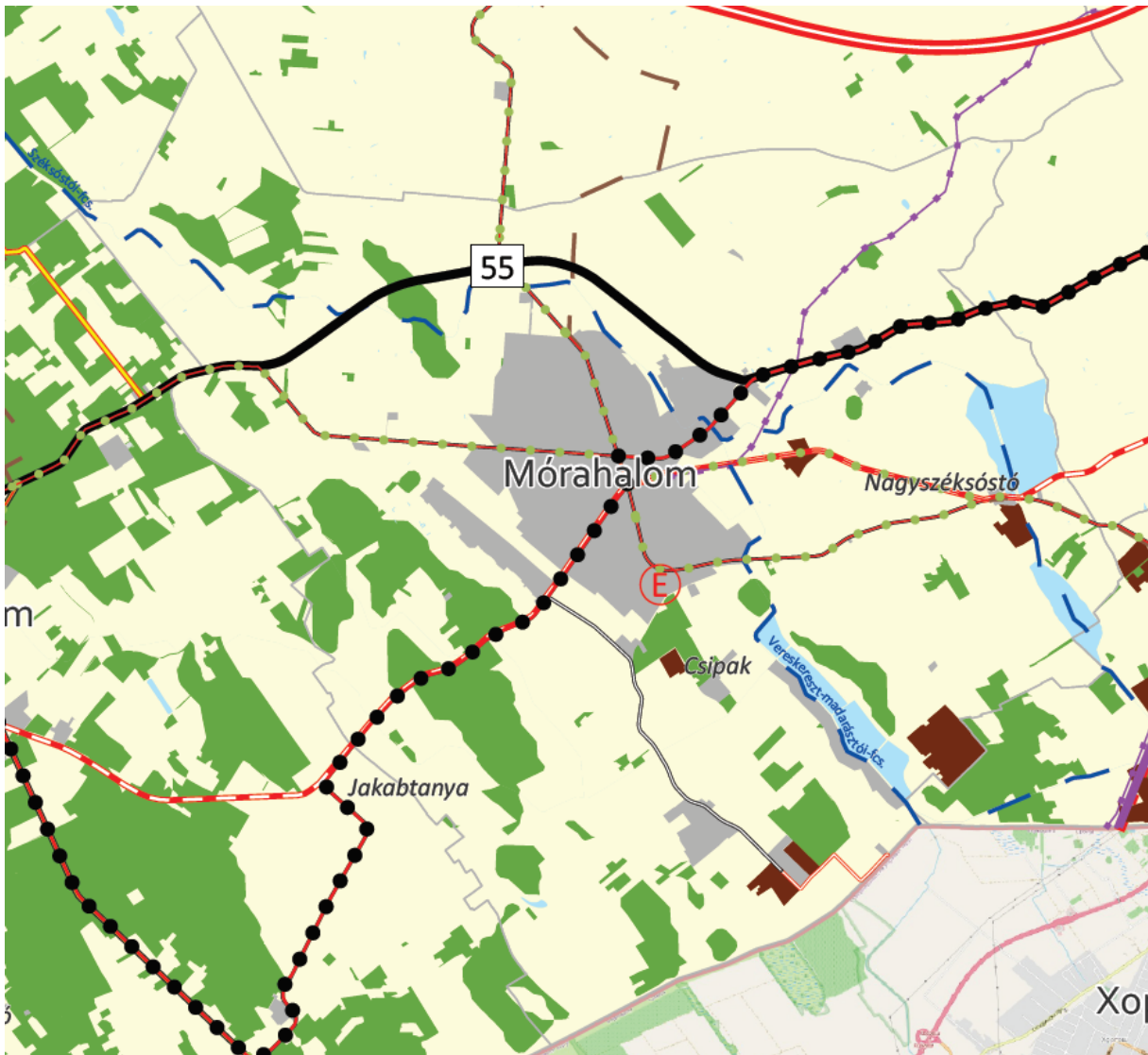
Az országos övezetek közül az erdők övezete és az országos ökológiai hálózat övezete érinti a város közigazgatási területét.

2.1.3.2 Csongrád-Csanád megye Területrendezési Terve

Csongrád-Csanád megye területrendezési tervét a veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet alapján kihirdetett veszélyhelyzetre tekintettel Csongrád Megyei Közgyűlés elnöke hirdette ki a Csongrád Megyei Közgyűlés elnökének 4/2020. (V. 22.) önkormányzati rendeletében.

Mórahalom megjelenését a térségi szerkezeti tervben az alábbi ábra tartalmazza:

8. ábra: Mórahalom Csongrád-Csanád megye térségi szerkezeti tervén

JELMAGYARÁZAT			
Térségi területfelhasználási kategóriák	Országos törzshálózati vasúti pálya - meglévő	Kiemelt jelentőségű vízi építmény - meglévő	Földgázvezető vezeték - meglévő
Erdőgazdálkodási térség	Országos törzshálózati vasúti pálya - tervezett	VTT-tározó - tervezett	Földgázvezető vezeték - tervezett
Mezőgazdasági térség	Országos kerékpárútvonal - tervezett	Térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények	Térségi repülőtér - meglévő
Vizgazdálkodási térség	400 kV-os átviteli hálózati távvezeték - meglévő	Térségi szerepű összekötő út - meglévő	Térségi kikötő - meglévő
Települési térség	400 kV-os átviteli hálózati távvezeték - tervezett	Térségi szerepű összekötő út - tervezett	Térségi kikötő - tervezett
Sajátos területfelhasználású térség	220 kV-os átviteli hálózati távvezeték - meglévő	Egyéb mellékút - meglévő	Kompaktelőhely - meglévő
Műszaki infrastruktúra elemei	Földgázszállító vezeték - meglévő	Országos vasúti mellékvonal - meglévő	Térségi logisztikai központ - meglévő
Országos jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények	Földgázszállító vezeték - tervezett	Országos vasúti mellékvonal - tervezett	5-50 MW névleges teljesítmőképességű erőmű - meglévő
Gyorsforgalmi út - meglévő	Kőolajszállító vezeték - meglévő	(Térségi) kerékpárútvonal - meglévő	5-50 MW névleges teljesítmőképességű erőmű - tervezett
Gyorsforgalmi út - tervezett	Országos jelentőségű csatorna - meglévő	Térségi csatorna - meglévő	Térségi hulladékkezelő - meglévő
Főút - meglévő	Elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal - meglévő	Térségi ellátást biztosító 132 kV-os elosztó hálózat - meglévő	
Főút - tervezett	Országos kikötő - meglévő		
Nagysebességű vasútvonal - tervezett	Határkikötő - meglévő		
	Egyéb 50 MW vagy annál nagyobb névleges teljesítmőképességű erőmű - tervezett		
			Alaptérképi elemek
			Országhatár
			Megyehatár
			Település közigazgatási határa

Forrás: Csongrád-Csanád megye Területrendezési Terve

A szerkezeti tervlap a következő infrastrukturális elemeket tartalmazza:

- megyét érintő országos elemek
 - 55. sz. főút
 - Dél-alföldi határmente kerékpárútvonal

- Megyét érintő térségi jelentőségű elemek:
 - Bordány – Zákányszék – Mórahalom 5432. j. út – Röske 5512. j. út – Szeged 4301. j. út
 - Mórahalom – Ásotthalom 5511. j. út
 - Mórahalom – Mórahalom (Csipak) mellékút
 - Tervezett mellékút Mórahalom (Csipak) és a tervezett határátkelőhely között
 - Tervezett 13-as jelű Euro Velo®: (Szerbia) – Ásotthalom – Mórahalom – Röske – Szeged – Újszentiván – Tiszasziget – (Szerbia) kerékpárút
 - Tervezett Ásotthalom – Mórahalom kerékpárút
 - Tervezett Mórahalom – Öttömös – (Kisszállás) kerékpárút
 - Tervezett Röske–Mórahalom–Zákányszék–Bordány–Zsombó–Szatymaz–Sándorfalva kerékpárút
 - Tervezett 5–50 MW közötti névleges teljesítő-képességű erőmű (kiserőmű)
 - Térségi ellátást biztosító 132 kV-os elosztó hálózati távvezeték - Domaszék–Zákányszék–Mórahalom
 - Mórahalom - Zákányszék – Üllés földgázelosztó vezeték

A várost érintő megyei övezetek az alábbiak:

- Ökológiai hálózat övezete
- Erdők- és erdőtelepítésre javasolt terület övezete
- Tájképvédelmi terület övezete
- Ásványi nyersanyagvagyon övezete
- Rendszeresen belvízjárta terület övezete
- Tanyás területek övezete
- Nemzetközi hármashatár menti városhálózati csomópont térség övezete
- Egyedi mezőgazdasági és tájgazdálkodási övezetek
- Hagyományos gyümölcstermesztési térség övezete
- Szőlő termőhelyi kataszteri I. és II. osztályú terület övezete

2.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai

4. táblázat: A szomszédos települések rendezési tervei

Település neve	Mórahalomot érintő elképzelések
Ásotthalom	Szerkezeti terve 2006-ban készült, azóta többször módosult. Mórahalomot érintő fejlesztés a tervezett keskeny nyomközű vasút, mely az Ásotthalmi lápréttől (Csodarét) délre az 5511. j. út mellett lépne Mórahalom területére. Szegeden keresztül Ópusztaszerig ill. Szerbia felé építenék meg a tervek szerint, tanulmányterv azonban még csak az ásothalmi szakasz egy részére készült. A Csodarét Mórahalomról indulva is kedvelt turisztikai célpont. Ásotthalom – kissori tanyaközpont és Mórahalom kerékpárút.
Ruzsa	Az ásothalmi szerkezeti terven is szerepel a megyei tervben (CsMTrT) térségi jelentőségű (Kiskunmajsa)-Pusztamérges-Ruzsa-Ásotthalom-(Szerbia) út, mely Ásotthalomnál csatlakozik az 55. sz. útba. Mórahalom közlekedésfejlesztése esetén érdemes szem előtt tartani ezt az utat a ruzsai kapcsolat kialakítása kapcsán. Csongrád-Csanád megye településrendezési tervében is szerepel.

Település neve	Mórahalmot érintő elképzelések
Zákányszék	Mezőgazdasági területek képezik a határvonalat, a Lódri szivattyúközpontból induló zárt csővezeték Mórahalomra megy, a vízutánpótlást hivatott megoldani. A zákányszéki szennyvizek is a mórahalmi tisztítóba mennek. Lényeges lehet az észak-déli irányú, településhatárokon átnyúló csatornarendszer kezelése is. Ásotthalmi rendezési tervben szerepel a Mórahalom Zákányszék közötti 55-ös körforgalomtól Zákányszék felé burkolt út kiépítése Rúza közigazgatási határáig, ez Rúza Mórahalom közötti közlekedést segíti. Zákányszék – Mórahalom – Domaszék közös pályázatot tervez a települések közötti öntözőrendszer kiépítésére, csatornahálózat építésére (mezőgazdasági területek öntözésére)
Domaszék	Az 55. sz. út köti össze a két települést, egyéb fejlesztési kapcsolatként Zákányszék – Mórahalom - Domaszék közös pályázatot tervez a települések közötti öntözőrendszer kiépítésére, csatornahálózat építésére (mezőgazdasági területek öntözésére), továbbá Mórahalom és Domaszék a Nagyszéksós-tó mellett domaszéki területen kerékpárút fejlesztést tervez, amely a nagyszéksósi Bivalyrezervátum mellett haladva az 55. sz. főút mellett haladó kerékpárutat kötné össze a Mórahalom-Röszke közötti kerékpárúttal.
Röszke	Röszkét és Mórahalmot térségi jelentőségű kerékpárút köti össze, a turisztikai fejlesztéseket érdemes lenne összehangolni. Mindkét településen jelentős mennyiségű ipari területek kerültek kijelölésre. A Madarásztó környezetének bivalyok legeltetése útján történő helyreállítását, a későbbiek folyamán a tó vízgazdálkodási (horgászat, halászat, öntözés) célú hasznosítását, a tó iszaptalanítását, kotrását, természetvédelmi és turisztikai fejlesztését tervezi az önkormányzat. Tekintettel arra, hogy a Madarásztó egy része Röszke közigazgatási területén található, de Mórahalom Városi Önkormányzat tulajdonában áll, ezért fontos, hogy a két település a tó jövőbeli fejlesztése érdekében egymással együttműködjön, és a területre vonatkozóan a helyi építési szabályozásait a fejlesztések sikeres megvalósítása érdekében összehangolják.

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat adatszolgáltatása

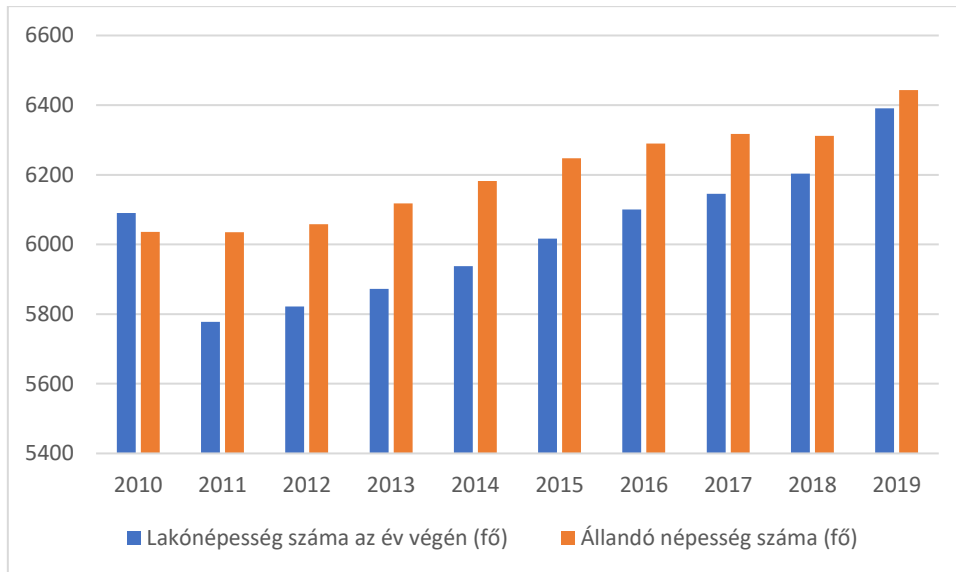
2.1.5 A település társadalma

2.1.5.1 A Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

Demográfia

Mórahalom városában mind a lakónépesség, mind az állandó népesség növekvő tendenciát mutat. A 2011-ben lefolytatott népszámlálás adataihoz viszonyítva 2019-re a település lakónépessége 584 fővel, 5804 főről 6391 főre, míg állandó népessége 725 fővel 5718 főről 6443 főre emelkedett. A népességszám változásában figyelemre méltó, hogy Csongrád-Csanád megyében Mórahalom városában tapasztaltakkal ellentétes, csökkenő tendencia figyelhető meg.

9. ábra: Mórahalom népességszámának változása (2010-2019)

Forrás: KSH

A város **népsűrűsége** a település lakosságának változásából kifolyólag növekszik. A 2011-es népszámlálás idején még 69,8 fő/km² volt, ez 2019-re 76,87 fő km²-re emelkedett. Az emelkedés ellenére a városi népsűrűség elmarad mind az országos (105 fő/km²), mind a megyei értéktől (93,4 fő/km²).

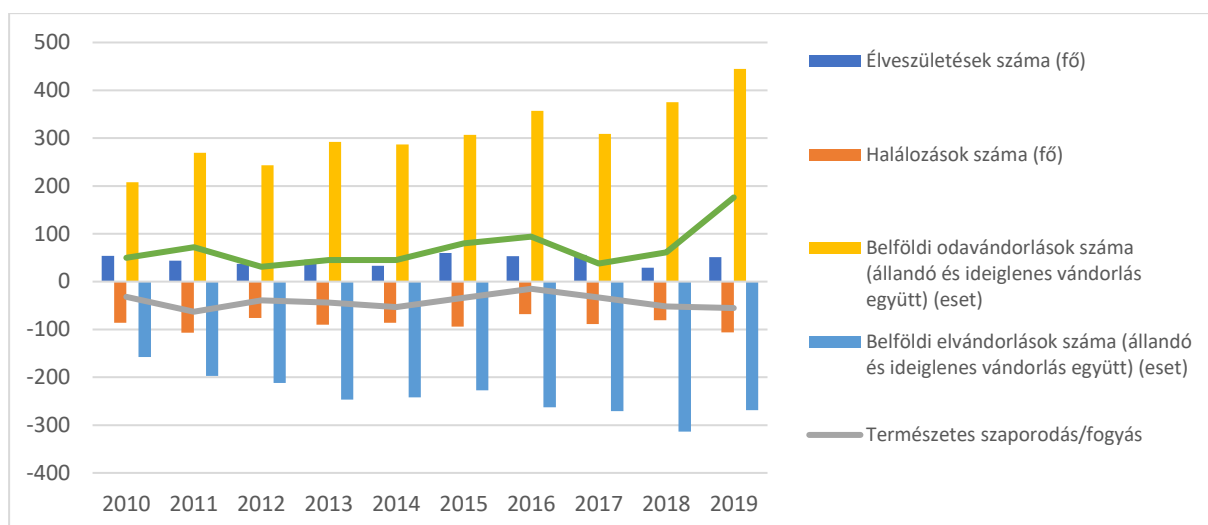
Népmozgalmi adatok

A népességszám változásának folyamatára a természetes szaporodás/fogyás, valamint a településsel összefüggésbe hozható vándorlási folyamatok vannak hatással. Mórahalom városában természetes fogyás a jellemző, azonban ezt a pozitív vándorlási különbözet ellentételezi.

2010 és 2019 között míg az élveszületések száma 29 és 60 fő között, addig a halálozások száma a legjobbnak tekinthető 2016-os évben is meghaladva ezen értékeket 68 és 106 fő között ingadozott. A vizsgált időszakban 5 olyan év is előfordult (2011; 2012; 2014; 2019; 2019), ahol a halálozások száma meghaladta az élveszületések dupláját, míg 2013-ban megközelítette azt.

A vándorlási különbözet 2010 és 2019 között valamennyi évben pozitív volt. Míg belföldi odavándorlások számának szélső értékei a vizsgált időszakban 243 és 445 eset volt, addig az elvándorlásoké 158 és 314 eset. Vándorlás szempontjából kiemelkedik a 2019-es esztendő, amikor az odavándorlások száma 176 fővel haladta meg az elvándorlásokét.

10. ábra: Mórahalom népmozgalmi adatai (2010-2019)

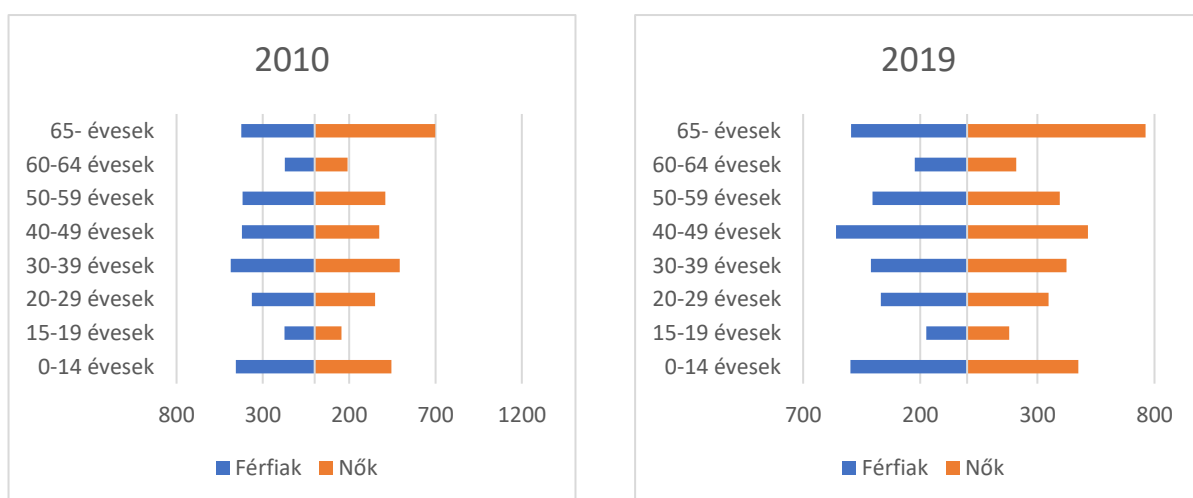
Forrás: KSH

A népesség nemek szerinti összetétele

Az állandó népesség korösszetételét tekintve annak lassú előregedése tapasztalható 2010 és 2019 között. Bár pozitívumnak tekinthető, hogy a 14 éven aluli lakosok mind számukban, mind részarányukban emelkedett, ezt a 40-49 a 60-64 éves, és a 65 év feletti korosztály növekedése is meghaladta. A vizsgált időszakban a 30-39 éves és a 50-59 éves korosztály nem csak arányában, hanem számában is csökkent. A 20-29 évesek száma 2010 és 2019 között kis mértékben, mindössze 2 fővel emelkedett, ez azonban a teljes lakosságon belüli arányának 0,7 százalékpontos csökkenését eredményezte. A 15-19 éves állandó lakosok száma 24 fővel emelkedett a vizsgált időszakban, részarányuk azonban 2010-hez hasonlóan továbbra is 5,5%.

Az állandó népességen belül a férfiak aránya 48,63%, míg a nőké 51,37, amely nem mutat jelentős eltérést a megyei (férfiak: 48,04%; nők: 51,96%) és az országos (férfiak: 48,21%; nők 51,79%) értékektől. 2010-hez viszonyítva a férfiak részaránya 0,28 százalékponttal emelkedett.

11. ábra: Mórahalom állandó népességének korfája (2010, 2019)

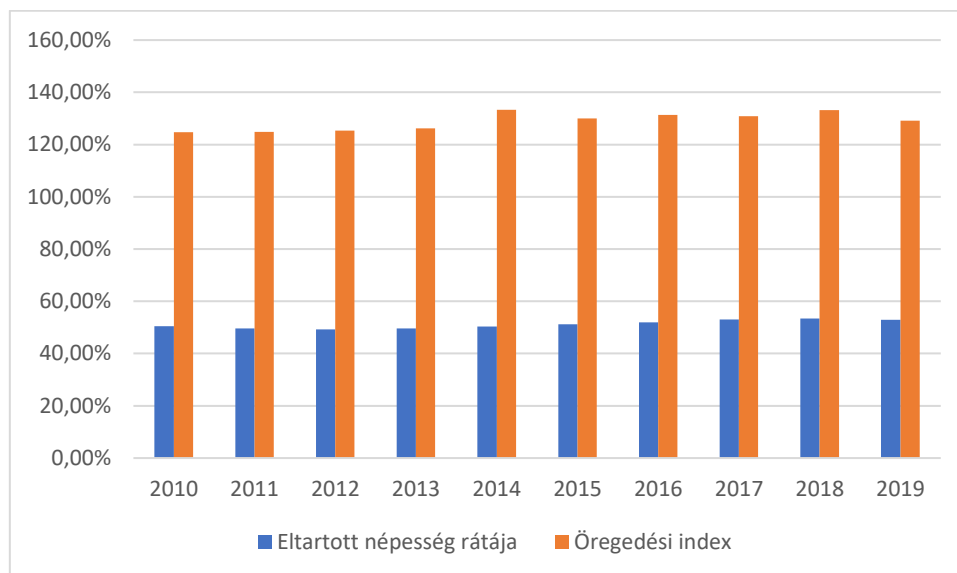

Forrás: KSH

Mórahalmon az eltartott népesség rátája (a gyermeknépesség (0–14 éves) és az idős népesség (65–X éves) 2010 és 2019 között 50,49%-ról 52,93%-ra emelkedett.

A település öregedési indexe (öregedési index: az idős népesség (65–X éves) a gyermeknépesség (0–14 éves) százalékában) ugyanebben az időszakban 124,75%-ról 129,19%-ra emelkedett. Fontos azonban megjegyezni, hogy a mutató értékében az elmúlt néhány évben csökkenés következett be: az öregedési index 2014-ben a 133%-ot is meghaladta.

12. ábra: Mórahalom eltartott népesség rátája és öregedési indexe (2010-2019)

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Nemzetiségi összetétel

Mórahalom lakosságának nemzetiségi összetételéről a legfrissebb adatok az utolsó népszámlálás idejéből, 2011-ből származnak. Ez alapján elmondható, hogy a lakosság a város határmenti fekvése ellenére homogénnek tekinthető. A legnagyobb számban a német nemzetiség van jelen a településen, ez is mindössze 35 fő, amely a teljes lakosság mindössze 0,6%-a volt a felmérés idején. 20 főt haladta meg a román és a szerb nemzetiség létszáma. Egyéb nemzetiségűnek 24 fő vallotta magát, míg 354 fő nemzetiségi hovatartozása nem ismert.

5. táblázat: Mórahalom népességének nemzetiségi összetétele (2011)

Nemzetiség	Fő	Résarány
magyar	5 338	91,97%
német	35	0,60%
román	28	0,48%
szerb	25	0,43%
egyéb	24	0,41%
nem ismert	354	6,10%
Összesen	5 804	100,00%

Forrás: KSH, népszámlálás 2011

A lakosság képzettségi szintjének települési szintű felmérését a Központi Statisztikai Hivatal a népszámlálások során szokta elvégezni, így a legfrissebb adatok 2011-ből származnak. A statisztika alapján megállapítható, hogy Mórahalom képzettségi mutatói mind az országos, mind a megyei átlagtól elmaradnak. A 7 évesnél idősebb lakosság körében a legfeljebb általános iskolával rendelkezők aránya és a középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel rendelkező lakosok aránya magasabb

a megyei és országos átlagnál, ez különösen jelentős az első mutató esetében, míg az érettségivel és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányában elmaradás tapasztalható.

6. táblázat: A 7 éves és idősebb népesség megoszlása Mórahalmon a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint, 2011

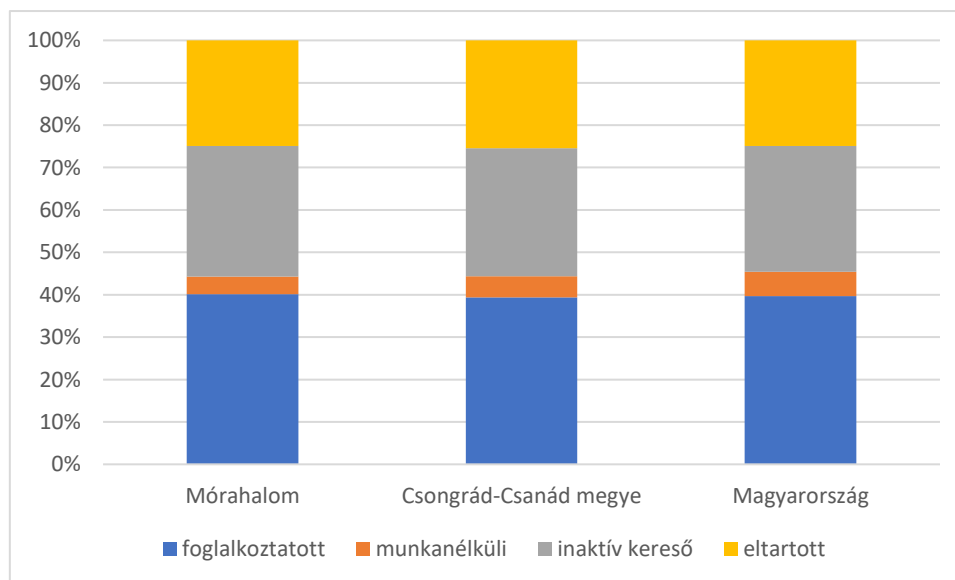
		Mórahalom	Csongrád-Csanád megye	Magyarország
Legfeljebb általános iskola	Fő	2 403	142 612	3 468 519
	Arány	44,79%	36,43%	37,44%
középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	Fő	1 115	76 260	1 805 051
	Arány	20,78%	19,48%	19,48%
érettségi	Fő	1 332	112 709	2 551 276
	Arány	24,83%	28,79%	27,54%
egyetem, főiskola stb. oklevéllel	Fő	515	59 845	1 439 616
	Arány	9,60%	15,29%	15,54%
Összesen	Fő	5 365	391 426	9 264 462
	Arány	100%	100%	100%

Forrás: KSH, népszámlálás 2011

Mórahalom vonatkozásában a legfrissebb foglalkoztatottsági adatok még a 2011-es népszámlálás idejéből származnak. Ekkor a foglalkoztatottak száma 2 331 fő volt, amely a munkaképes, 15-64 éves korosztály 61,28%-a. Ezzel a felmérés idején a foglalkoztatottak aránya meghaladta mind a megyei (57,24%), mind az országos (57,87%) arányt.

Ha a teljes népességet vizsgáljuk gazdasági aktivitás szerint, látható, hogy Mórahalom esetében hasonlóak az arányok a megyei és országos értékekhez, jellemzően az eltérés nem éri el az 1 százalékpontot. Ez alól a munkanélküliek aránya képez kivételt, amely 1,6 százalékponttal kedvezőbb az országos átlagnál.

13. ábra: A népesség megoszlása gazdasági aktivitás szerint (2011)

Forrás: KSH, népszámlálás 2011

Habár Mórahalom munkavállaló lakosságának legnagyobb hányada, 21,92%-a az iparban és építőiparban végezte tevékenységét, az itt dolgozók aránya mind a megyei, mind az országos értéknél elmarad. Az egyéb szellemi foglalkozású foglalkoztatottak aránya a megyei és az országos értékektől szintén elmaradva a munkavállaló népesség közel egyötödét tette ki. A harmadik legnagyobb, munkavállalókat felszívó terület mezőgazdaság és erdőgazdaság volt (17,72%), amely a megyei

foglalkoztatottak arányát 11,41, míg az országos értéket 14,89 százalékponttal haladta meg. A kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozású foglalkoztatottak aránya hasonlóan alakult a megyei és országos arányokhoz, Mórahalom esetében 16,73% volt. A város esetében jelentős lemaradás a vezető, értelmiségi foglalkozású foglalkoztatottak arányában tapasztalható, mivel a 12,44%-os arány a megyei értéknél 7,66, míg az országosnál 8,56 százalékponttal marad el.

7. táblázat: A foglalkoztatottak összevont foglalkozási főcsoport szerint

		Mórahalom	Csongrád-Csanád megye	Magyarország
A kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozású foglalkoztatottak száma	Fő	390	26 594	633 116
	%	16,73%	16,17%	16,06%
A mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozású foglalkoztatottak száma	Fő	413	10 377	111 409
	%	17,72%	6,31%	2,83%
A vezető, értelmiségi foglalkozású foglalkoztatottak száma	Fő	290	33 071	828 042
	%	12,44%	20,10%	21,00%
Az egyéb foglalkozású foglalkoztatottak száma	Fő	278	19 182	403 680
	%	11,93%	11,66%	10,24%
Az egyéb szellemi foglalkozású foglalkoztatottak száma	Fő	449	36 181	939 193
	%	19,26%	21,99%	23,82%
Az ipari, építőipari foglalkozású foglalkoztatottak száma	Fő	511	39 093	1 027 283
	%	21,92%	23,77%	26,06%
Összesen	Fő	2 331	164 498	3 942 723
	%	100,00%	100,00%	100,00%

Forrás: KSH, népszámlálás 2011.

Ingázás

A népszámlálás idején a helyben foglalkoztatottak száma 2 156 fő, ebből a helyben lakók és helyben foglalkoztatottak száma 1 477, a más településről naponta bejárók száma 679 fő volt. Mórahalomról 834 fő járt más településre munkavállalás céljából.

A városból eljáró dolgozók közül a legtöbben (525 fő) Szegedre jártak napi szinten, de az ingázók között gyakori célpont volt Ásotthalom (58 fő) és Röske (44 fő) is. Az ingázási célpontok közül kiemelhető még Domaszék, Zákányszék és Algyő, azonban ezen településekre az ingázók aránya mindössze 5%.

A Mórahalomra járó ingázók legnagyobb számban Szegedről érkeztek (243 fő), de jelentős az Ásotthalomról (146 fő) és a Zákányszékről (70 fő) bejárók száma is. Az előbbieknél kisebb számmal érkeznek munkavállalók, de ettől függetlenül jelenetős kibocsátó településnek tekinthető Domaszék, Bordány és Röske is.

Munkanélküliség

Mórahalom munkanélküliségi adatai rendkívül kedvezőek. A nyilvántartott álláskeresők száma 2020 decemberében 75 fő volt, amely a munkaképes korú lakosság 1,89%-a. A munkanélküliek relatív mutatója az országos átlagnál 2,61, a megyeinél 0,78 százalékponttal alacsonyabb. A tartós, legalább 1 éve nyilvántartásban szereplő álláskeresők száma mindössze 10 fő.

2010 és 2017 között a nyilvántartott álláskeresők számában jelentős csökkenés következett be: 289 főről 78 főre esett. A trend további folytatódását az alacsony relatív mutató, és valószínűsíthetően a munkáltatói igények és a rendelkezésre álló szabad munkaerő képzettségi és képességbeli különbsége már nem tette lehetővé. 2017 és 2020 között a nyilvántartott álláskeresők száma 68 és 92 fő között, a tartós munkanélküliek száma 10 és 15 fő között ingadozott.

14. ábra: Mórahalom fő munkanélküliségi mutatói

Forrás: nfsz.munka.hu

Jövedelem

2019-ben az ezer lakosra jutó adózók száma 513 fő volt, amely meghaladja az országos átlagot (510 fő), sőt a Csongrád-Csanád megyei városok között az egyik legmagasabb, mindössze Szentes előzi meg, 531 fővel.

Az egy adózóra jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem alacsonynak tekinthető. Habár Mórahalomban ennek értéke kis mértékben, éves szinten 57 ezer forinttal meghaladja a járási átlagot, azonban mind az országos, mind az ettől alacsonyabb megyei jövedelemszinttől elmarad, Csongrád-Csanád megye városai között az egy adózóra jutó éves jövedelem Mórahalmon a legalacsonyabb.

Az egy adózóra jutó személyi jövedelemadó 313 ezer forint volt a városban 2019-ben, míg a családi adókedvezmény összege 386 ezer Ft.

8. táblázat: Személyi jövedelemadóhoz kapcsolódó adatok 2019-ben

Terület	Az ezer lakosra jutó adózók száma	Egy adózóra jutó		
		személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem	személyi jövedelemadó	családi kedvezmény
		Ezer Ft		
Mórahalom	513	2 298	313	386
Mórahalmi járás	497	2 241	298	347
Csongrád-Csanád megye	492	2 841	406	366
Magyarország	510	3 131	462	362

Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv 2019

Szociális ellátás

Mórahalmon az ezer lakosra jutó Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők havi átlagos száma az alacsony munkanélküliségnek köszönhetően mindössze 1,45 volt, amely kedvezőbb mind a megyei, mind a járási, mind az országos átlagnál.

Hasonlóan kedvező Mórahalom helyzete a szociálisan rászorulókat által igénybe vehető közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők számában. Ezer lakosra vetítve mindössze 24,3 fő kapta meg ezt a támogatási formát.

Kevesbé kedvező a városban a nyugdíjasok helyzete. Mórahalmon 2019-ben 1 565 Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülőt tartottak nyilván, ebből a saját jogon járó nyugdíjban, ellátásban részesülők száma 1 370 fő volt. Az átlagos nyugdíj összege alacsony, mindössze 103 161 Ft volt havonta, amely kis mértékben magasabb ugyan a járási átlagnál, de a megyei értéktől 17,2%-kal, míg az országostól 23,8%-kal elmarad. Az alacsony nyugdíj összefüggésbe hozható a korábbi alacsonyabb bérszinttel.

A nyugdíjasok kedvezőtlen helyzetét bizonyítja, hogy az ezer 65 éven felüli lakosra jutó szociális étkeztetésben részesülők száma (146,49 fő) mind a megyei, mind az országos átlagot meghaladja, mindössze az alacsonyabb átlagnyugdíjú Mórahalmi járásnál alacsonyabb.

9. táblázat: Szociális ellátás 2019-ben

Mutató	Mórahalom	Mórahalmi járás	Csongrád-Csanád megye	Magyarország
Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek havi átlagos száma ezer lakosra	1,45	4,65	2,28	8,12
Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma ezer lakosra	24,30	31,60	25,77	28,99
Szociális étkeztetésben részesülők száma ezer 65 éves és idősebb lakosra	146,49	194,91	120,62	95,83
Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma	1 565	7 513	110 039	2 561 868
saját jogon járó nyugdíjban, ellátásban részesülők száma	1 370	6 705	103 161	2 384 995
átlagos nyugdíj, forint/hó	103 161	100 559	124 664	135 366

Forrás: KSH, Területi statisztikai évkönyv 2019

Életminőség

A lakosság életminőségének egyik legfontosabb meghatározó tényezője a **lakhatási** helyzet. A lakások felszereltségéről, komfortfokozatáról a legfrissebb felmérés a 2011-es népszámlálás idejéből származik.

Mórahalom lakásállományának 48,5%-a érte el az összkomfortos szintet a népszámlálás idején, amely a járási átlagnál (40,21%) magasabb ugyan, de a megyei értéktől (54,58%) elmarad. A lakások közel egyharmada érte el a komfortos szintet, amely kis mértékben alacsonyabb a járási 34,44%-tól, de a megyei átlagtól nem tér el jelentős mértékben.

A félkomfortos, komfort nélküli és szükséglakások aránya kedvezőbb a járási átlagnál, de a megyei viszonylathoz képest ez nem mondható el.

A felmérés idején a lakások 69,33%-a rendelkezett hálózati vízvezetékekkel, 66,9%-a közcatornával, 83,36%-a pedig vízöblítéses WC-vel. Ezek alapján a mórahalmi lakások felszereltsége kedvezőbbnek tekinthető mind a járási, mind a megyei átlagnál.

10. táblázat: Háztartások, családok életkörülményei

	2011		
	város	járás	megye
az összes háztartás %-ában			
Háztartások összesen:	2 674	13 692	193 317
háztartások a lakás komfortossága szerint			
összkomfortos	48,50	40,21	54,58
komfortos	32,12	34,44	32,96
félkomfortos	4,41	5,81	4,30
komfort nélküli	13,13	17,21	7,35
szükség- és egyéb lakás	1,83	2,32	0,82
háztartások a lakás felszereltsége szerint			
hálózati vízvezetékekkel	69,33	57,87	89,62
házi vízvezetékekkel	21,32	27,28	5,79
meleg folyóvízzel	86,20	80,06	90,85
vízöblítéses WC-vel	83,36	77,23	66,17
közcsatornával	66,90	23,54	29,23
házi csatornával	23,75	61,61	89,87

Forrás: KSH, népszámlálás 2011

Személygépjármű állomány

A lakosság életminőségéről a személygépkocsik számának alakulása is információt szolgáltat. Mórahalomban a személygépkocsik száma 2019-ben 2 528 db volt, ez 30%-kal magasabb, mint 2010-ben volt. A gépjárműállományon belül a benzin üzeműek száma 1 691 db, a gázolajüzeműeké 778 db, az egyéb üzeműeké pedig 59 db.

Az ezer lakosra jutó gépjárművek száma 395,56 db, amely meghaladja mind a megyei (363,15 db), mind az országos (390,19 db) átlagot.

2.1.5.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

A városban a lakosság lassú előregedése tapasztalható, melynek következtében 2010-hez viszonyítva a nyugdíjas korú lakosság arányának növekedése volt a 40-49 éves lakosok után a legmagasabb. A lakosság előregedése várhatóan tovább fog folytatódni, amelyet segít a születéskor várható élettartam megyében tapasztalható növekedése is. Ez növelheti az aktív korúak terheit az idős korú lakosság ellátásában.

A városban társadalmi konfliktusok nem jellemzőek, mely annak is köszönhető, hogy a városrészek között jelentős eltérések nem tapasztalhatóak, a település területén kiterjedt szegregátum nem található.

Lehetséges konfliktusforrás lehet azonban a városba nagyszámban beköltözők és a tősgyökeres lakosság közötti ellentét, az identitásbeli különbség, amelynek megelőzésére, kezelésére törekedni szükséges.

2.1.5.3 Települési identitást erősítő tényezők

A város története

Mórahalom országos viszonylatban fiatal településnek számít, az első nem hivatalos „Mórahalma” megnevezés 1729-ből származik. 1892-ben Szeged városa Alsóközpont néven hozta létre a sűrűn lakott alsótanyai tanyavilág közigazgatás centrumaként, az első középületek megépülése is ehhez az időszakhoz köthető.

A terület önállóságát 1950-ben nyerte el, már Mórahalom néven, községi jogállással. A település hivatalosan 1970-ben vált nagyközséggé. A közigazgatás átszervezését követően 1984-ben városi jogú nagyközség címet nyert el Mórahalom, ekkor vált több település körzetközpontjává. A városi rangot 1989 március 1-jén szerezte meg.

Nevezetességek, kulturális értékek, rendezvények

A város rövid története ellenére számos nevezetességgel rendelkezik melyek közül a legjelentősebbnek a **Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő** számít. A fürdő 5*-os gyógyfürdő minősítéssel rendelkező országos jelentőségű létesítmény, 21 db, 34-39 Celsius-fokos vizű medencével, szaunavilággal, bel-és kültéri csúszdákkal, gyermekfürdővel. Az intézményt 4 gyógyvíz szolgálja: az Erzsébet-, az Árpád-, a Szent László-, és a Hunyadi gyógyvíz, melyek kiválóan alkalmasak térd- és vállízületi megbetegedések kezelésére.

Vallás

A vallás fontos identitásépítő tényező lehet a Mórahalom életében. A népesség vallási, felekezeti megoszlásáról a Központi Statisztikai Hivatal legutóbb a 2011-es népszámlálás idején végzett felmérést. Ekkor Mórahalom lakosságának túlnyomó többsége, közel 70%-a katolikus vallásúnak vallotta magát, ebből a római katolikusok száma 4 000, a görög katolikusoké mindössze 7 fő volt. A vallási közösségekhez, felekezethez tartozók közül a reformátusok vannak még jelen nagyobb számban 109 fővel. Az egyéb vallási felekezet képviselőinek száma nem számottevő a településen. Azon személyek közül, akik válaszoltak a KSH kérdezőbiztosainak vallásra vonatkozó kérdéseire, 522 fő nyilatkozta, hogy vallási közösséghez, felekezethez nem tartozik.

11. táblázat: Mórahalom népessége vallás, felekezet szerint

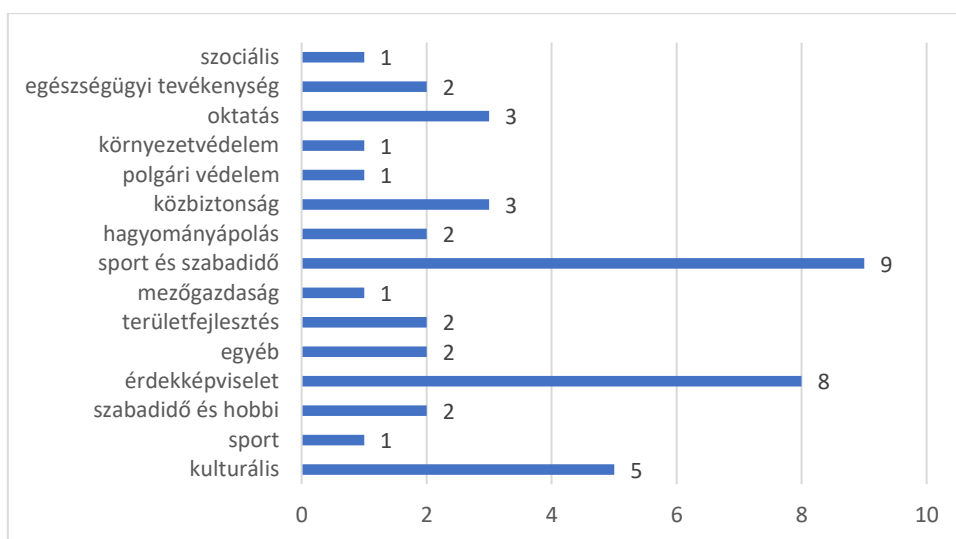
Vallás, felekezet	Követők száma (Fő)
római katolikus	4 000
görög katolikus	6
Ortodox keresztény	7
Református	109
Evangélikus	19
Más vallási közösséghez, felekezethez tartozik	96
Vallási közösséghez, felekezethez nem tartozik	522
Ateista	43
Nem kívánt válaszolni, nincs válasz	1 002

Forrás: KSH

A helyi vallási élet erejét mutatja, hogy évente közel 30 egyházi rendezvényt tartanak meg a városban, melyek közül a legfontosabb az Úrnapi búcsú és körmenet, az Aratóünnep a Gazdakör közreműködésével, valamint a Húsvéthoz és a Karácsonyhoz kapcsolódó egyházi események, a Homokhátság Búcsúünnep – Szent István kenyere.

Mórahalom városában 43 bejegyzett civil szervezet működik, ebből 35 db egyesületi és 8 db alapítványi formában. A civil szervezetek fő tevékenység szerinti megoszlását az alábbi ábra tartalmazza:

15. ábra: Bejegyzett civil szervezetek tevékenység szerinti megoszlása Mórahalom területén

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

2.1.6 A település humán infrastruktúrája

2.1.6.1 Humán közszolgáltatások

Oktatás

Óvodai feladatellátás

Mórahalom városban az óvodai feladatellátás 1 db intézmény 2 telephelyén történik. Az intézmény fenntartója és működtetője Mórahalom Városi Önkormányzat. A városban az óvodai férőhelyek száma 297 fő, az óvodába beírt gyermekek száma 261 fő volt 2019-ben, amely 87,88%-os kapacitáskihasználtságnak felel meg.

Az óvodai kapacitáskihasználtság 2010 és 2012 között meghaladta a 100%-ot, ezért szükséges volt a férőhelyek bővítése. A beruházás a Dél-Alföldi Operatív Program keretéből valósult meg, közel 200 millió Ft értékben.

Barmos György téri telephelyen a feladatellátás 2019-ben vette kezdetét.

12. táblázat: Óvodai intézmények és azok legfontosabb adatai Mórahalmon

Intézmény neve	Cím	Csoportszobák száma	Férőhelyek száma	Tornaszoba léte
Mórahalom Város Önkormányzata Napköziotthonos Óvoda	6782 Mórahalom, Egyenlőség utca 17-19. (hrsz: '721')	9	222 fő	igen
Mórahalom Város Önkormányzata Napköziotthonos Óvoda Telephelye	6782 Mórahalom, Barmos György tér 2. (hrsz: '604')	4	75	igen

Forrás: <http://www.kir.hu>

Általános iskola

Az általános iskolai tanulók száma 568 fő volt 2019-ben, amely 2013 óta folyamatosan növekszik. Az általános iskolai oktatás 2 feladatellátási helyen, 22 osztályteremben történik. A két feladatellátási hely közül 1 fenntartója a Szegedi Tankerületi Központ, 1 pedig a Szeged-Csanádi Egyházmegye fenntartásában működik. A Szeged-Csanádi Egyházmegye fenntartásában működő Szent Imre Katolikus Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola mórachalmi telephelye 2017.08.31. napjával szüntette meg működését. 2017.09.01. óta a mai napig a Szeged-Csanádi Egyházmegye fenntartásában működő mórachalmi székhelyű Szent László Katolikus Általános Iskola útján biztosított a helyi katolikus köznevelés.

13. táblázat: Általános iskolai intézmények legfontosabb adatai Mórachalmon

Intézmény neve	Intézmény címe	Fenntartó	Felvehető maximális tanulói létszám
Mórachalmi Móra Ferenc Általános Iskola	Mórachalom, Barmos György tér 2.	Szegedi Tankerületi Központ	500 fő
Szent László Katolikus Általános Iskola	6782 Mórachalom, Barmos György tér 2.	Szeged-Csanádi Egyházmegye	250 fő

Forrás: <http://www.kir.hu>

Mórachalmon működik továbbá a Szegedi Tankerületi Központ fenntartása alatt a Mórachalmi Alapfokú Művészeti Iskola, amely alapfokú művészetoktatást folytat zeneművészeti-, szín- és bábművészeti-, képző- és iparművészeti- valamint táncművészeti ágakon. Az intézmény Mórachalom területén 5 telephellyel rendelkezik a felvehető maximális tanulói létszám nappali rendszerben 324 fő. Az aktív telephelyek a következők:

- Barmos György tér 2. (hrsz: '604')
- Egyenlőség utca 17-19. (hrsz: '721')
- Röszei út 1. (hrsz: '1462/1')
- Röszei út 41. (hrsz: '916/35')

Középfokú oktatás

A városban a középfokú oktatás jelenleg 1 oktatási intézményben, a Szegedi Szakképzési Centrum Tóth János Mórachalmi Szakképző Iskola és Garabonciás Kollégiumban történik, 1 szakközépiskolai feladatellátási helyen (3 osztályteremben) és 1 szakközépiskolai feladatellátási helyen (4 osztályteremben). Az oktatási intézményben elérhető képzések a következők:

- Szakközépiskolai (szakképző iskola) képzések:
 - Szakgimnáziumi (technikum) képzések:
 - Szoftverfejlesztő és tesztelő
 - Gyógypedagógiai asszisztens
 - Szakács
 - Pincér – vendégtéri szakember

Az oktatási intézmény a 2018/19-es tanévben nyitotta meg kapuit, így az ország egyik legújabb, legmodernebb intézményének számít. Az oktatás vonzáskörzete túlmutat a mórachalmi járás területén.

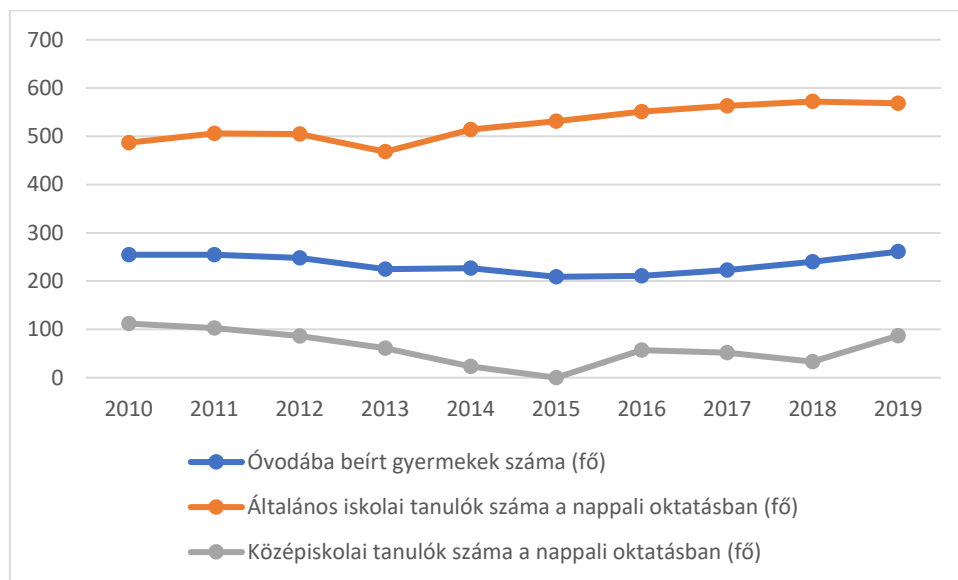
Korábban a Móra Ferenc Általános Iskola szakképző iskolaként középfokú oktatási tevékenységet is folytatott, de az intézmény 2014-től nem fogadott új középiskolai tanulókat, majd a 2015/16-os tanév

lezárását követően középfokú oktatási tevékenységét is befejezte. A 2016/17-es és a 2017/18-as tanévekben a középfokú oktatás gyakorlatilag szünetelt a városban.

Kollégiumi ellátás:

A település területén 2 kollégiumi feladatellátási hely található. Kollégiumi ellátásban 2019-ben 23 szakközépiskolai és 26 szakközépiskolai tanuló részesült. Tekintettel arra, hogy a középfokú oktatásban felmenő rendszerben kezdődött meg a képzés, a közeljövőben az ellátásban részesülők számának további dinamikus emelkedésére lehet számítani, amely felvetheti a férőhelybővítés szükségességét is.

16. ábra: Összefoglaló Mórahalom oktatási adatairól

Forrás: KSH

Egészségügy

Alapellátás

A városban összesen 3 háziiorvosi, 1 házi gyermekorvosi és 2 fogorvosi praxis létezik. Az Országos Alapellátási Intézet nyilvántartása alapján tartósan betöltetlen praxis nincs a településen. Az **ügyeleti** feladatok ellátása az Országos Mentőszolgálat Állomásának és az ügyeletnek helyt adó épületben, a Homokháti Kistérség Többcélú Társulása szervezésében történik minden nap 16.00-08.00 között. Az egy háziiorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma 2019-ben 1 598 fő, ami meghaladja ugyan a járási (1 363 fő) és a megyei átlagot (1 433 fő), azonban az országos átlagtól (1 625 fő) kedvezőbb a helyzet. A városban 3 teljes és 1 fél védőnői körzetben végzik a védőnők az alapellátást. A gyógyszertárak száma 2.

Szakellátás

Mórahalom városában 2001-től a járóbeteg szakellátást az Önkormányzat tulajdonában lévő Móra-Vital Térségi Egészségmegőrző és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft. működteti.

Feladatai közé tartozik a járóbeteg szakellátások szervezése, irányítása, szakellátások működtetése, szakmai irányítása. Ellátási területe kiterjed Mórahalom, Ásotthalom, Bordány, Forráskút, Öttömös, Pusztamérges, Ruzsa, Üllés és Zákányszék településekre, emellett fogad betegeket Domaszékről és Röszkéről is.

A jelenleg elérhető szakrendelések az alábbiak: Belgyógyászat; Bőrgyógyászat; Foglalkozás egészségügy; Fül-orr-gégészet; Gyermekgyógyászat; Laboratórium; Mozgásszervi rehabilitáció; Nőgyógyászat; Ortopédia; Pszichiátria; Reumatológia; Röntgen diagnosztika; Sebészet; Szemészet; Tüdőgyógyászat, Tüdőgondozó; Ultrahang diagnosztika; Urológia; Belgyógyászat-kardiológia

Fürdőgyógyászat

A Móra-Vitál Nonprofit Közhasznú Kft.-ből szétválás-kiválás útján 2021.01.01. napjával létrejött a 100%-os Önkormányzati tulajdonú Szent Erzsébet Mórahalmi Fürdőgyógyászati Nonprofit Közhasznú Kft., amely jogutódként a fürdőgyógyászati ellátásokat viszi tovább. Szolgáltatásait a Mórahalmon, a környező településeken élők, sőt az ország bármely pontjáról érkező betegek is igénybe vehetik. Az ellátásokat gyógytornász, fizioterápiás asszisztens és gyógymasszőrök végzik, magas szakmai színvonalon. Orvosi rendelvény alapján elsősorban mozgásszervi megbetegedések kezelése történik probléma specifikusan, a fekvőbeteg- és járóbeteg szakellátásból kikerülők és a fürdőbe érkezők részére. A kezelések csökkentik az izomfeszülést, oldják a fájdalmas izomcsomókat, letapadásokat, elősegítik az ízületi mozgások felszabadulását, a normális mozgásterjedelem helyreállítását. Az intenzív masszázis-fogásokkal a gyógyvíz kombinációjával segítik a betegek gyógyulását.

Az egészségügyi ellátással kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy a Mórahalmi járás saját **Egészségtervvel** rendelkezik, melynek elfogadására 2020-ban került sor.

Szociális közszolgáltatások

Intézmények, szolgáltatások

A **Móra-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft.** humán, mentálhigiénés, képzési, foglalkoztatási, valamint szociális jellegű szolgáltatásokat működtet a kistérségben élő, elsősorban hátrányos helyzetű egyének, családok és közösségek életfeltételeinek elősegítése céljából. A szervezet felelős Mórahalmon a Biztos Kezdet Napsugár Gyerekház, a Napsugár Fejlesztő Ház Fogyatékkal Élők Nappali Intézménye, a Huncutka Bölcsőde és a Hunci Manó Játsszóház működtetéséért.

A **bölcsőde** a családban nevelkedő 3 éven aluli gyermekek napközbeni ellátását, szakszerű gondozását és nevelését biztosító intézmény. Mórahalmon egy bölcsőde, a Huncutka Bölcsőde található. A bölcsődei férőhelyek száma 2019-ben 78 fő volt, ezzel megegyezett a bölcsődébe beíratott gyermekek száma is. Habár az elmúlt években a bölcsődei férőhelyek számát folyamatosan bővítették, a kapacitáskihasználtság jellemzően elérte, vagy akár meg is haladta a 100%-ot. A kapacitáshiány megoldása érdekében jelenleg is folyamatban van egy Európai Unió forrásból támogatott projekt megvalósítása, melynek köszönhetően az intézmény 2021. végére 2 csoportszobával és 28 férőhellyel fog bővülni.

Mórahalom városközpontjához közel található a **Biztos Kezdet Napsugár Gyerekház**, amely olyan szolgáltatásokat nyújt, ahol a 0-3 éves gyermeket nevelő családok játékos formában fejleszthetik gyermekeik képességeit. A Biztos Kezdet Napsugár Gyerekház lényege az együttműködés a szülőkkel, a leendő szülőkkel és gyermekkel a csecsemők és a kisgyermek testi, szellemi és szociális fejlődésének előmozdításáért – megkülönböztetett figyelemmel a hátrányos helyzetű gyermekekre – oly módon, hogy harmonikusan fejlődhessenek otthonukban, az intézményekben; a gyermekek és családjaik számára elérhetővé váljanak a szolgáltatások és támogató közösségekben fejlődésüket figyelemmel kísérve közel egyenlő eséllyel kezdhesék el iskolai tanulmányaikat. A gyerekház rendszeres programjai a következők: Mondókás Móra ölbeli játékokkal, hangszerekkel; Játékos mozgásfejlesztő torna gyerekeknek; Zenés foglalkozások; Kreatív, kézműves foglalkozások a gyerekeknek és szüleiknek; Babamasszázs a legkisebbek testi-lelki egyensúlyáért; Pöttöm torna a

legkisebnek; Ünnepek, jeles napok megünneplése; Közösségépítő programok, kirándulások szervezése; Igény szerint tanácsadás, előadások szervezése a szülők érdeklődésének megfelelően.

A térségben rászoruló sajátos nevelési igényű vagy sérült fiatal felnőttek számára 16 férőhelyen nyújt nappali ellátást a **Napsugár Fejlesztő Ház Fogyatékkal Élők Nappali Intézménye**. Személyközpontú mozgásterápiás fejlesztést, egyéni és csoportos foglalkozásokat, gondozást és tanácsadást biztosít az ellátottak részére a hét minden munkanapján.

A **Homokháti Kistérség Többcélú Társulása Integrált Szociális és Gyermekjóléti Központ Móraalmi Tagintézményében és Tanyai Idősek Klubjában** (Gondozási Központ) a szociálisan rászorultak részére nyújtanak személyes gondoskodást állami, valamint önkormányzati forrásból. A Mórahalom, Zákányszéki út 21. szám alatt található Móraalmi Tagintézmény 1989. augusztus 1-jén kezdte meg működését. A tagintézmény jelenleg szociális alapszolgáltatásokat biztosít Mórahalom város szociálisan rászoruló lakosai részére. A tagintézmény segítséget nyújt a rászorulóknak számára a saját otthonukban és lakókörnyezetükben az önálló életvitel fenntartásához, egészségi, mentális állapotukból eredő vagy más okból származó problémák megoldásához. A két szociális intézményben elérhető ellátási formák az alábbiak:

- *Nappali ellátás* – Idősek klubja: 2009-2013 közötti időszakban működési engedély szerint 40 fő volt az engedélyezett létszám, 2013 októberétől az új telephely (Tanyai Idősek Klubja – Móradosomb krt. 40. szám) miatt ez 70 főre bővült. Ezen időszakokban elmondható, hogy növekvő tendenciát mutatott a látogatottság. A kezdeti 85%-os értékről 2013-ra elérte a 100%-ot.
- *Házi segítségnyújtás*: A külső tényezők (törvényi előírások, egészségügyi állapot, támogató rendszerek hiánya) erőteljesen befolyásolják az igénylők és a kapacitásunk számát. 2009-2013 között 36 fő volt az engedélyezett létszám, majd 2013. június 1-vel új telephely (Tanyai Idősek Klubja – Móradosomb krt. 40. szám) létesítésével, 41 főre bővült, azonban 2018-tól ezt csökkentették. Jelenleg a Móraalmi Tagintézményben 13 fő, a Tanyai Idősek Klubjában 22 fő az engedélyezett létszám. A házi segítségnyújtás kihasználtsága közel 100%-os.
- *Étkeztetés*: 2009-től egyértelműen növekvő tendenciát mutat ez az ellátási forma, 2021-re 100-110 fő között alakul az étkeztetésben részesülők száma naponta.
- *Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás*: Határozatlan idejű működési engedéllyel rendelkezik a szolgáltatás. A szolgáltatás működési engedélye 2019. április 30-ig Móraalmi Tagintézmény, 2019. május 1-től a Zákányszéki Tagintézmény működési engedélyében szerepel. 2019. december 31-én 180 készülékre volt engedélye az Intézménynek. Finanszírozási támogatásban 164 készülékre kapott a Fenntartó támogatást. 2020.01.01-jén 200 db-ra, majd 2020. 08. 01-jétől 209 db-ra emelkedett a működési engedély szerinti készülékek száma.
- *Támogató szolgálat*: Kezdetben még időskorúak igényelték elsősorban a személyi segítség ezen formáját, 2020-ra az időskorú igénybe vevőkkel közel azonos arányú gyermek és fiatalok is ellátottja a szolgáltatásnak. (44%-56%) Szükséglet jelentkezik a rendszeres és alkalmankénti személyszállítás iránt is. Napi rendszerességgel speciális nevelési, fejlesztési igényű gyermekek szállítását végzi a szolgálat oktatási, nevelési intézménybe. Ezek mellett biztosítja a segítő szolgálatokhoz, közszolgáltatásokhoz, az általános egészségi állapotnak és a fogyatékoság jellegének megfelelő egészségi, szociális ellátásokhoz való hozzájutás személyi és eszközfeltételeit.

- *Családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatás:* 1997. szeptember 1-én családsegítő, majd 2001. májusban gyermekjóléti szolgálat kezdte meg működését a Községi Házban. A problémás családok kb. 60%-a külterületen élt, a családon belüli erőszak, az öngyilkossági kísérlet, a befejezett öngyilkosság is magasabb arányban érintette a külterületi lakosságot. 2016. jan. 1-től a törvényi változásoknak megfelelően a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás integrált szervezeti keretben működik, ennek megfelelően településszinten Család- és Gyermekjóléti Szolgálatok, Járási szinten pedig Család-és Gyermekjóléti Központok kerültek kialakításra. (2016. január 01-jét megelőzően, a feladatellátást két szolgálat-Családsegítő Szolgálat és a Gyermekjóléti Szolgálat - által került biztosításra)

A szolgáltatásnyújtás helyszínében, valamint a feladatot ellátó személyek számában nem történt változás a településen. A Mórahalom Telephely 2. Család-és Gyermekjóléti Szolgálat, továbbra is a Mórahalmi Tóth Menyhért Városi Könyvtár épületében, Mórahalom, Röszei út 2. szám alatt nyújtja szolgáltatását.

A telephelyen dolgozó 2 fő családsegítő, szociális segítő tevékenység keretében biztosítja a családsegítést és a gyermekjóléti szolgáltatást.

A családsegítés a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képességek megőrzése céljából nyújtott szolgáltatás.

A gyermekjóléti szolgáltatás a gyermekek érdekeit védő személyes szociális szolgáltatás, amely a szociális munka módszereivel és eszközeivel a gyermekek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettség megelőzésére, megszüntetésére, valamint a gyermekek családból történő kiemelésének megelőzésére szolgál.

- *Család-és Gyermekjóléti Központ:* A Család - és Gyermekjóléti Szolgálat kialakításával párhuzamosan 2016. 01.01-től a járásszékhelyen létrejött a Homokháti Szociális Központ Család - és Gyermekjóléti Központja. Az intézmény Mórahalmon, a Millenniumi sétány 16-18. szám alatt, a régi kőiskola épületében kapott helyet.

A Gyermekjóléti Központ feladatellátása, a Mórahalmi Járási Közigazgatási területén élő valamennyi gyermekre, családra, gyermektelen családra és egyedülálló személyre egyaránt kiterjed.

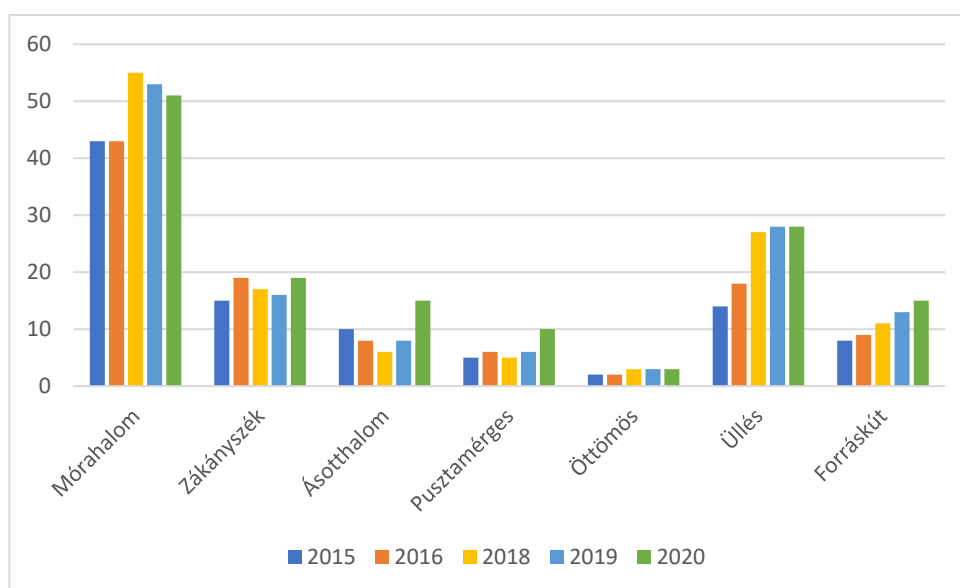
A Család-és Gyermekjóléti Központ hatósági intézkedéshez kapcsolódó, gyermekek védelmére irányuló esetenedzseri tevékenység keretében, valamint speciális szolgáltatások biztosításával látja el a törvény által előírt kötelező feladatát a Mórahalmi Járási Közigazgatási területén. A Mórahalmi Járáshoz tartozó települések: Ásotthalom Nagyközség, Bordány Nagyközség, Forráskút Község, Mórahalom Város, Öttömös Község, Pusztamérges Község, Ruzsa Község, Üllés Nagyközség, Zákányszék Község és Zsombó Nagyközség.

A Család-és Gyermekjóléti Központ speciális szolgáltatásai Mórahalom Járási Közigazgatási területén:

- pszichológiai tanácsadás,
- családterápia, családkonzultáció,
- készenléti szolgálat,
- kapcsolattartási ügyelet,
- utcai szociális munka,
- óvodai-és iskolai szociális segítő szolgáltatás,
- szociális diagnózis felvételi esetenedzseri tevékenység,

- jogi tanácsadás
- **Tanyagondnoki szolgáltatás:** Mórahalom Városi Önkormányzat kiemelt feladatának tartja a külterületen élő tanyai lakosok részére nyújtott magas színvonalú szociális alapszolgáltatások keretében tartozó 4 tanyagondnoki szolgálat működtetését. A szolgálat munkájával hozzájárul a külterületen élők részére az esélyegyenlőség biztosításához. Célja a külterületi lakott helyek intézményhiányából eredő hátrányainak enyhítése, a közlekedési nehézségekből fakadó hátrányok leküzdése, az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása. Az elmagányosodás ellen, a biztonságérzet fokozása miatt is fontos a rendszeres, napi szintű kapcsolattartás, látogatás az időseknél. Az ellátotti körben emelkedő tendenciát mutat az egyedül élő idős emberek száma.

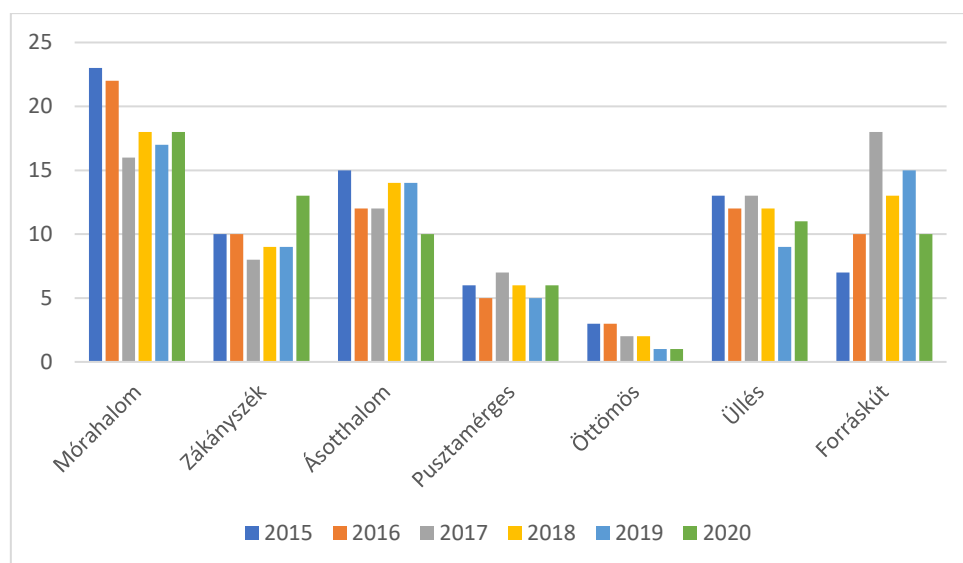
17. ábra: Belterületi ellátottak száma 2015-2020 között

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

A fenti ábra a jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülő belterületi igénybe vevők arányát mutatja az egyes településeken 2015-2020 között. Megállapítható, hogy a belterületen élő ellátottak aránya folyamatosan, az egyes településeken eltérő intenzitással ugyan, de növekszik.

18. ábra: Külterületi ellátottak száma 2015-2020 között

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

Az ábra a külterületen élő jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők arányát szemlélteti. Az előbbi ábrával összehasonlítva megállapítható, hogy az ellátási formát több belterületi lakos veszi igénybe, mint a külterületen élő.

14. táblázat: Házi segítségnyújtást igénybevevők száma

	2015.12.31.		2016.12.31.		2017.12.31.		2018.12.31.		2019.12.31.		2020.12.31.	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
Mórahalomi Tagintézmény	5	12	3	6	2	7	5	8	4	7	5	9
Tanyai Idősek Klubja	6	9	5	13	3	15	4	20	4	17	2	18
Összesen	11	21	8	19	5	22	9	28	8	24	7	27

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

15. táblázat: Szociális étkeztetést igénybevevők száma

Település	2015.12.31.	2016.12.31.	2017.12.31.	2018.12.31.	2019.12.31.	2020.12.31.
Mórahalomi Tagintézmény	70	70	68	66	65	61
Tanyai Idősek Klubja	44	51	47	46	48	50
Összesen	114	121	115	112	113	111

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

Az állam által működtetett **Csongrád-Csanád Megyei Napsugár Otthon** (Mórahalmi Idősek Otthona) Mórahalom központjában a gyógyfürdő szomszédságában helyezkedik el. Az otthon főként azon személyek ellátását végzi, akik a nyugdíjkorhatárt betöltötték, egészségi állapotuk rendszeres gyógyintézeti kezelést nem igényel, valamint saját maguk ellátására nem, vagy csak segítséggel képesek. Az intézmény változatos programokkal teszi színesebbé lakói mindennapjait, ezen programok anyagi háttérének biztosításában jelentős szerepet vállal a Gondoskodás Szociális Magánalapítvány, amely 1998 óta támogatja az Idősek Otthonát.

Közösségi művelődés, kultúra

Intézmények

Mórahalom városában egy **könyvtár** működik, a **Mórahalmi Tóth Menyhért Városi Könyvtár és Közösségi Ház**. A könyvtár 1950-ben alakult meg a városban, az intézmény a művelődési ház helyiségében üzemelt. 1963 óta önálló helyiségben folytatta tovább tevékenységét, majd 1986-ban költözött jelenlegi helyére. A könyvtár alapfeladatai mellett kiegészítő feladatokat lát el: teleházként és DJP Pontként működik. A könyvtár DJP pontként számítógépes és irodai szolgáltatásokat nyújt, továbbá segítséget nyújt az e-ügyintézésben; valamint felnőttképzési intézményként informatikai képzéseket biztosít.

A korábbiakban fontos feladata volt a Tükörkép című helyi lap elődjének a szerkesztése, amelynek kiadója és terjesztője is volt, e feladatot 2014-2020 között a Móránét Nonprofit Közhasznú Kft., 2021 óta pedig a HTV Média Nonprofit Kft. látja el.

A könyvtár és közösségi ház mellett látja el feladatait az **Aranyszöm Rendezvényház**. Az Aranyszöm Rendezvényház Mórahalom lelke, a térség közművelődési központja. 2003. szeptember 18-án adták át a város lakói számára az 1 500 m²-es épületet. Az Aranyszöm Rendezvényház 300 fő befogadására alkalmas színháztermével, 80 fős dísz- és a 150 fős báltermével nem csak színházi előadásoknak, hanem városi rendezvényeknek, konferenciáknak, kiállításoknak is helyet ad.

A városközpontban, az Aranyszöm Rendezvényház és a Mórahalmi Tóth Menyhért Városi Könyvtár és Közösségi Ház szomszédságában található a **Cacao Club – Ifjúsági Ház**. 2018 óta többfunkciós tanulási térként és közösségi események lebonyolításához alkalmas helyszíneként működik. Fő célkitűzése, hogy Mórahalom közösségeinek, fiataljainak, szervezeteinek helyet és teret biztosítson programjaik szervezéséhez, kikapcsolódásukhoz. A kétszintes épület alsó részén egy tágas rendezvénytér, bárpultos beszélgetőtér és egy korszerű fény- és hangtechnikával felszerelt színpad található. Helyet kapott itt egy oktató terem is, amely kiscsoportos foglalkozások, tréningek megvalósítására szolgálhat. Az emelet a kikapcsolódás tere. Az itt található biliárd és csocsóasztal, léghoki, játékkonzolok és a hozzájuk tartozó virtuális valóság eszközök várják a szórakozni vágyókat. A játéktér egyik sarkában egy két részből álló közösségi konyha található, amely a korunknak megfelelő modern konyhatechnikai gépekkel alkalmas főző-sütőkursusok megvalósítására.

A város egyik legfiatalabb közösségi színtere a 2019-ben átadott **Kolo Szerb Kulturális Központ**. Célkitűzése, miszerint az egyetemes európai és balkáni kultúrák közötti híd fundamentumait kívánja kiépíteni, egy Magyarország déli határtérségében vett kulturális, hitéleti, társadalmi, gazdasági, diplomáciai szerepvállalás. Infrastrukturális rendszerével a látogatói közeg hármastagolási egységét képes befogadni. A hitélet, melyet az „Életadó Forrás” kápolna jelenít meg, a társadalmi események helyszíne a Balkán Szalon és a színházi, összművészeti produkciók befogadására alkalmas színházterem akusztikai kialakításának köszönhetően a régióban egyedülként hivatott a klasszikus és könnyűzenei koncertek lebonyolítására.

Rendezvények

A település rendszeresen megtartott rendezvényei többek között az újévi koncert, Homokháti Sokadalom szakmai, kulturális, turisztikai, gasztronómiai, népzenei, ifjúsági programjai, az ehhez kapcsolódó Dél-alföldi Rétesfesztivál, a kórus-, a fúvós-, a néptáncfalalkozó, a hagyományos "Néptáncgála", a képzőművészeti tábor, fotó- és festménykiállítás.

A Szeged-Csanádi Egyházmegye Mórahalom Városi Önkormányzattal 2012-ben alapította a Szent István Kenyere Búcsút, azaz a Homokhátság búcsúját, melyet azóta is minden évben augusztus 19-én, Szent István király ünnepének vigíliáján rendezik meg Mórahalom szívében.

Jelentős rendezvény továbbá többek között a Víz világnapja , és Szent Iván Éjjele a Gyógyfürdőben.

Sport

Mórahalom városában az itt élők és ide látogatók számára a legkülönbözőbb sportolási lehetőségek állnak rendelkezésre, legyen szó akár egyéni, akár csapatsportról, akár profi, akár kikapcsolódás jellegű amatőr sporttevékenységről. A móraalmi főbb sportolási lehetőségek az alábbiak: labdarúgás; kézilabda; vízilabda; judo; autósport és motorsport; ugrókötelezés; kerékpározás; konditeremi edzés; lovaglás; squash; tenisz; úszás; vadászat; horgászat; tánc.

A helyi diáksport keretében heti rendszerességgel működő sportcsoportok: atlétika; labdarúgás; tájfutás; úszás; ugrálókötelezés.

Mórahalom városa saját **Kulturális Stratégiával** rendelkezik, melynek véglegesítésére 2020. júniusában került sor. A Stratégia meghatározta Mórahalom kulturális küldetését, stratégiai- és horizontális céljait.

2.1.6.2 Esélyegyenlőség biztosítása

A Központi Statisztikai Hivatal adatbázisa szerint a hátrányos helyzetű óvodás gyermekek száma 2019-ben mindössze 9 fő volt, amely az óvodába beíratott összes gyermek mindössze 3,45%-a. A hátrányos helyzetű gyermekek számában a megyei átlaghoz képest (3,69%) jelentős különbség nem tapasztalható. Önkormányzati adatok alapján 2020 októberére a hátrányos helyzetű gyermekek száma kis mértékben tovább csökkent Mórahalmon (6 hátrányos, 2 halmozottan hátrányos gyermek járt óvodába).

Az általános iskolában ugyanebben az évben 18 hátrányos helyzetű tanulót tartottak nyilván, arányuk az összes tanulón belül 3,17%. A hátrányos helyzetű tanulók száma Mórahalom városában kis mértékben kedvezőbb a megyei átlagnál (4,64%). Önkormányzati adatszolgáltatás alapján a városban 2020. október 1-jén 9 hátrányos helyzetű és 4 halmozottan hátrányos helyzetű tanuló vett részt az alapfokú oktatásban.

A település középfokú oktatási intézményében is hasonló arányban vannak jelen hátrányos helyzetű tanulók, mint az óvodában és az általános iskolában, a KSH adatbázisa szerint 2019-ben 3,45% (3 fő), ez azonban kismértékben kedvezőtlenebb a megyei átlagnál (2,29%). Az önkormányzati adatszolgáltatás alapján a középfokú oktatásban a hátrányos helyzetű tanulók száma emelkedett a városban: 2 hátrányos helyzetű, és 4 halmozottan hátrányos helyzetű tanulóról számoltak be. Az emelkedés részben az új évfolyam elindításának tudható be melynek eredményeként a tanulók száma a KSH adatbázisában közölt értékhez képest 45 fővel emelkedett.

2013-at követően mind az óvodában, mind az általános iskolában jelentősen csökkent a hátrányos helyzetű gyermekek száma (A középfokú oktatásban hosszú távon a tevékenység ideiglenes leállása miatt nem érdemes következtetéseket levonni). A csökkenést a 2013-ban bekövetkezett jogszabályi változás eredményezte.

Helyi Esélyegyenlőségi Program

A Helyi Esélyegyenlőségi Program az alábbi célcsoportokat és fejlesztési lehetőségeket fogalmazza meg:

- A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége:

- A munkanélküliség csökkentése pályázati lehetőségekkel
- Szűrővizsgálatokban való integrálás elősegítése, szűrővizsgálatok szervezése
- A gyermekek esélyegyenlősége:
 - Különóra keretében fejlesztő foglalkozások szervezése;
 - Szakemberek konzultálásának lehetősége, illetve képzésük;
- A nők esélyegyenlősége:
 - Képzési programok szervezése, gyermekek napközbeni ellátásának biztosítása;
 - Tájékoztató programok és előadások szervezése
- Az idősek esélyegyenlősége:
 - Tájékoztató rendezvények szervezése;
 - Közös programok szervezése, szűrő- illetve sport programok szervezése
 - Generációs programok szervezése;
- A fogyatékkal élők esélyegyenlősége:
 - Érzékenyítő programok és táborok szervezése, sport program szervezése
 - Felmérés készítése.

2.1.7 A település gazdasága

2.1.7.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Mórahalom városában a regisztrált vállalkozások száma 2018-ban 1 699 db volt, a működő vállalkozások száma 399. A működő vállalkozások száma 2012 óta (ekkor a működő vállalkozások száma mindössze 296 db volt) folyamatosan emelkedik.

Az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma Mórahalom városában 64,32, amely elmarad a megyei értéktől (74,89 db), de a járási átlagnál (54,65 db) kedvezőbb.

A vállalkozások abszolút és lakosságárányos száma azonban nem mutatja kielégítően a város relatív gazdasági erejét, ezért fontos megvizsgálni és összehasonlítani a működő vállalkozások szerkezetét alkalmazotti létszám szerint is.

16. táblázat: Működő vállalkozások száma alkalmazotti létszám alapján 2018-ban

Területi egység	működő vállalkozások száma – alkalmazotti létszám alapján			
	1-9 fő	10-49 fő	50-249 fő	250-x fő
	mikro	kis	közép	nagy
Mórahalom	364	31	4	0
Csongrád-Csanád megye	28614	1101	139	14
A város részesedése a megyei szummából (%)	1,3%	2,8%	2,9%	0,0%

Forrás: KSH

A fenti táblázatból látható, hogy Mórahalomban nagyvállalkozás 2018-ban nem működött (a KSH adatai szerint 2017-ben még volt 1 db), azonban a kis- és középvállalkozások esetében a vállalkozások részesedése a megyei szummából jelentősen meghaladja a lakónépesség részesedését (1,55%), azonban a mikrovállalkozások aránya kismértékben elmarad attól.

A város relatív helyzetét tükrözi mindezek mellett a működő **vállalkozások ágazatok szerinti megosztása**. Ezzel lehetővé válik a domináns ágazatok beazonosítása és összehasonlítása a megyei jellemzőkkel.

17. táblázat: Működő vállalkozások ágazatok szerint 2018-ban

Gazdasági ág	Működő vállalkozások száma nonprofit gazdasági társaságokkal együtt (db)		A város részesedése a megyei szummából
	Mórahalom	Csongrád-Csanád megye	
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	52	1 598	3,3%
Bányászat, kőfejtés		13	0,0%
Feldolgozóipar	34	1 995	1,7%
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1	66	1,5%
Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	2	77	2,6%
Építőipar	40	2 952	1,4%
Kereskedelem, gépjárműjavítás	73	5 417	1,3%
Szállítás, raktározás	22	1 076	2,0%
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	27	1 141	2,4%
Információ, kommunikáció	13	1 544	0,8%
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	7	1 038	0,7%
Ingatlanügyletek	9	1 016	0,9%
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	56	4 822	1,2%
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	17	1 391	1,2%
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás		3	0,0%
Oktatás	10	1 335	0,7%
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	15	1 852	0,8%
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	9	763	1,2%
Egyéb szolgáltatás	25	1 947	1,3%

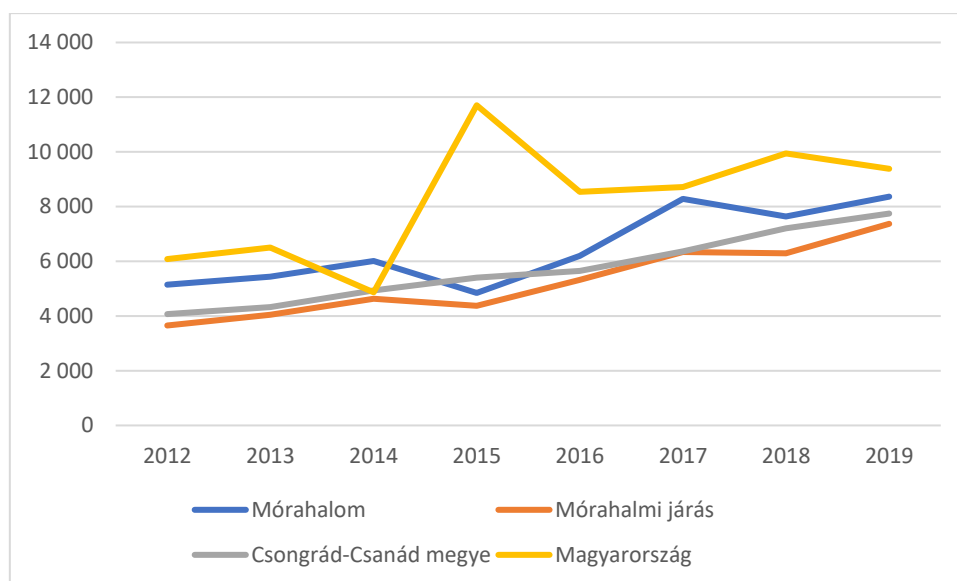
Forrás KSH

Mórahalom városában a legtöbb vállalkozás (a nonprofit gazdasági társaságokkal együtt) a kereskedelem, gépjárműjavítás területén folytatja tevékenységét (73 db), de 50 feletti vállalkozásszámmal kiemelkedik a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (56 db) és a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (52 db) is. A településsel összefüggésben mindössze két olyan ágazat nevezhető meg, mely nincs jelen, ezek a bányászat, kőfejtés, valamint a közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás.

Ettől némileg eltérő sorrend alakul ki, amennyiben az adott gazdasági ág megyei részesedését vizsgáljuk. ebből a szempontból a legjelentősebb ágazat a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (3,3%), ezt követi a vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés (2,6%), majd a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás. A fentiek mellett a népességarányt meghaladó részesedéssel még két ágazat rendelkezik: a szállítás, raktározás (2%) és a Feldolgozóipar (1,7%).

A mórahalmi vállalkozások esetében az **egy alkalmazottra jutó hozzáadott érték** esetében jelentős emelkedés következett be az elmúlt években – 2012 és 2019 között több, mint 60%-kal 5,2 millió forintról 8,4 millió forintra emelkedett. Az emelkedés mértéke meghaladja az országos átlagot, azonban a megyei és a járási ütemtől elmaradás tapasztalható.

19. ábra: A vállalkozások egy alkalmazottra jutó hozzáadott értéke 2012-2019 között (ezer Ft)

Forrás: Mórahalom Város Pozicionálása a jövőbeli fejlesztések sikeréért – GKI Gazdaságkutató Zrt., 2021

2.1.7.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

Mezőgazdaság

A KSH 2018-as adatai alapján a városban működő vállalkozások 12,62%-a (52 vállalkozás) tevékenykedik a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágazatban. Ez az arány a kereskedelem, gépjárműjavítás (17,72%) és a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (13,59%) után a harmadik legnagyobb részarány a gazdasági ágazatok között. A regisztrált őstermelők száma a vállalkozások többszöröse, 870 db volt 2019-ben. A regisztrált őstermelők száma 2010 és 2019 között 2011-ben volt a legmagasabb (1 178 db), majd 2012 és 2013 között jelentős csökkenést követően 898 db-ra esett. Ezt követően stagnálás tapasztalható, a számuk 865 (2017) és 934 (2014) között ingadozik.

Földterülethasználat

Mórahalom rendelkezésre álló földterületének legnagyobb hányadát, 55,28%-át szántóként hasznosítják, ezt követi a rétek területe, 17,14%-os aránnyal, a kivett területek az összes terület 13,76%-át képezik. Az erdők aránya 5,47%, emellett viszonylag nagyobb a szőlőterületek aránya 2,96%-kal. A fennmaradó művelési ágak egyenként nem érik el az összes terület 2%-át.

Mórahalom természeti adottságai miatt az aktív keresők nagy része a mezőgazdasági ágazatban tevékenykedik, valamint az iparban foglalkoztatottak jelentős része is a mezőgazdasághoz kapcsolódó feldolgozóipari tevékenységet folytat. Az országos tendenciával összhangban azonban folyamatosan növekszik a szolgáltatói, kereskedelmi szférában dolgozók száma. A térségben főként burgonyát, paprikát, paradicsomot, sárgarépat, saláta- és káposztaféléket, gyökérzöldségeket, tökféléket termelnek. Az elmúlt időszakban korszerű saláta feldolgozó és csomagoló üzem is létesült a városban.

A mezőgazdaság további fejlesztéséhez fontos a Tiszai vízpótlás kiépítése, öntözési szervezet létrehozása és precíziós mezőgazdaság levezetése. A szegedi paprikatermelés fellendítése érdekében 2014 márciusában együttműködési megállapodást kötött Mórahalom önkormányzata, a Kotányi fűszer-kereskedelmi cég és a Fűszermalom Kft. Ennek eredményeként jött létre a fűszerpaprika termelés visszaállítását célzó Kotányi-Mórahalom Fűszerpaprika Program, mely az induláskor 49 családi gazdaságot vont be, de egyre többen csatlakoznak hozzá. A Program lehet a Homokhátság

mezőgazdasági fejlesztésének alapja, melynek sikere maga után vonhatja a többi zöldségféle termesztésének fellendülését is.

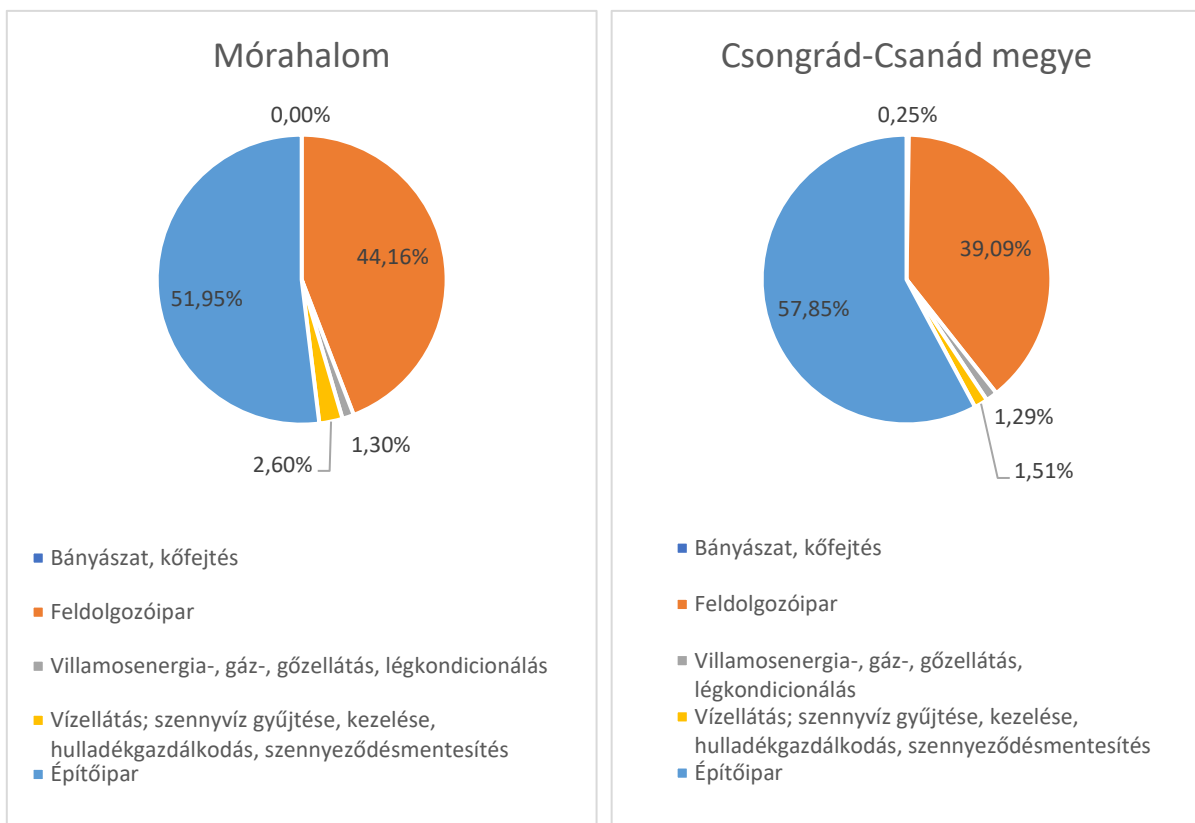
Annak ellenére, hogy az állattenyésztés nem annyira jelentős, mint a növénytermesztés, jelentősége nem elhanyagolható. Mórahalom külterületének legnagyobb része jelenleg is mezőgazdasági terület (szántók, legelők), közöttük kisebb arányban fordulnak elő fasorok, erdősávok és erdő-foltok.

A külterületen található szőlők többsége előregedett, felszámolásra vár, illetve végleg felhagytak a művelésével. A gyümölcsösökben az őszi- és sárgabarack mellett megjelent az alma, meggy, szilva termesztése, de még mindig az őszibarack termesztése dominál.

Ipar

A működő ipari vállalkozások közül Csongrád-Csanád megyében két kiemelkedő ágazat figyelhető meg, az Építőipar (57,85%) és a Feldolgozóipar (39,09%), a további ipari ágazatok 3% alatti részesedéssel képviseltetik magukat. Mórahalom városában a bányászat nincs jelen, de ettől függetlenül az egyes ipari ágazatok működő vállalkozások száma szerinti sorrendje megegyezik a megyeivel, azzal a különbséggel, hogy a feldolgozóipar részaránya Mórahalom városában magasabb, az építőiparé alacsonyabb, mint Csongrád-Csanád megyében. A villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, és a vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés esetében a városi és megyei átlag között a különbség nem éri el a 1,5 százalékpontot.

20. ábra: Az ipari tevékenység ágazati megoszlása Csongrád-Csanád megyében és Mórahalom városában (2018)

Forrás: KSH

Az **Ipari park** jelenlegi összterülete 100,75 ha, amelyből 19,9 ha zöldmezős, szabadon hasznosítható terület, áll a betelepülni szándékozó vállalkozások rendelkezésére, valamint további 132 ha fejlesztési területet jelölt ki a város az esetleges jövőbeni terjeszkedés érdekében.

Szolgáltatások

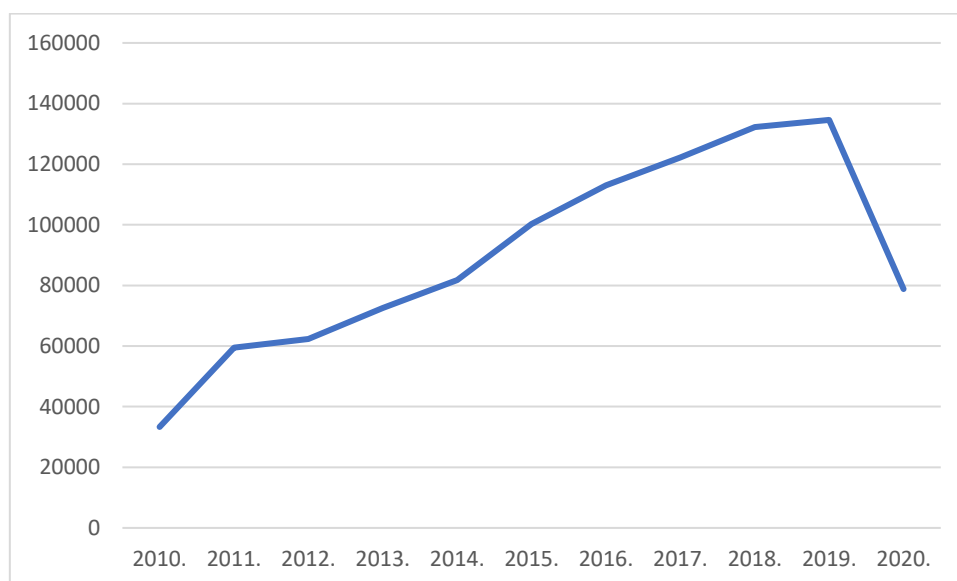
Mórahalom térségközponti szerepe egyben a város szolgáltatási központi funkcióját is jelenti. A város ezen szerepköre a leginkább meghatározó a gazdasági életben is, hiszen a működő vállalkozások nagy részének tevékenysége – mint ahogy az egész országban - valamilyen szolgáltatás nyújtása. A Mórahalomhoz hasonló, központi szereppel bíró városokra ez különösen igaz, mivel a környező települések lakói számára a település jelenti a különböző szolgáltatások igénybevételének lehetőségét is.

A szolgáltató ágazatban tevékenykedik a működő vállalkozások 68,69%-a, ezen belül pedig a kereskedelmi tevékenységet folytató gazdasági társaságok vannak a legtöbben. A szektoron kiemelkedő a **turizmus és vendéglátás**, mely rendkívül fontos szerepet tölt be a város életében. A Csongrád-Csanád megye kereskedelmi és üzleti célú egyéb szálláshely férőhelyeinek 6,08%-a található Mórahalmon, emellett a megyében eltöltött vendégéjszakák 8,29%-át töltötték a városban 2019-ben.

A turizmus nagy térfelületének egyik fő pillére a gyógyfürdő, valamint a város rendelkezik egy 4 csillagos és kettő 3 csillagos szállodával is. A szállás férőhelyek több mint 70%-át magán- és egyéb szálláshelyek adják. A turizmus fejlődését jól mutatja a vendégéjszakák számának alakulása, mely a 2010. és 2019. évek közötti időszakban markánsan emelkedett és a 2019-es évben már megközelítette a 135 ezret. Figyelemre méltó az is, hogy a vendégéjszakák 37,79%-a külföldiekhez kötődött 2019-ben.

A turizmus Mórahalomban tapasztalható fontosságának növekedését jelzi az idegenforgalmi adók növekvő szerepe a város költségvetésében: 2010-ben a település adóbevételeinek 3,35%-át alkották az idegenforgalmi adóbevételek. Ez 2019-re úgy emelkedett 8,43%-ra, hogy közben a város összes adóbevétele 2,5-szer lett magasabb. Az emelkedő trendnek 2020-ban szakadt vége, mivel a koronavírusjárvány negatív gazdasági hatásainak az egyik leginkább kitett ágazat a turizmus volt. 2020-ban a szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 41,5%-kal csökkent az előző évhez viszonyítva, a település idegenforgalmi adóbevétele ezt is jelentősen meghaladva az az előző év kevesebb, mint harmadára esett vissza (a visszaesés arányát az is növelte, hogy 2020. április 26- 2021 június 30-ig nem került IFA beszedésre, mivel az ágazat terheinek csökkentése érdekében jogszabályi előírások mentesítették a szálláshelyeket az adófizetési kötelezettség alól).

21. ábra: Vendégéjszakák száma a szálláshelyeken Mórahalmon (2010-2020, db)

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

2009-ben létrejött a Móra-Tourist Információs és Szolgáltató Nonprofit Kft., amely helyi **TDM** szervezetként működik. A szervezet alapvető célja a szektorban érintettek közötti együttműködés és koordináció erősítése, az információk gyors és kölcsönös áramlásának biztosítása, a desztinációs-menedzsment szemlélet erősítése. A helyi TDM szervezet elsődleges feladata, hogy a város turisztikai szolgáltatóit összefogva olyan, a nemzetközi vendégek számára is vonzó termékkínálatot alakítson ki, mely az desztinációba érkező látogatóknak komplex élményt nyújt.

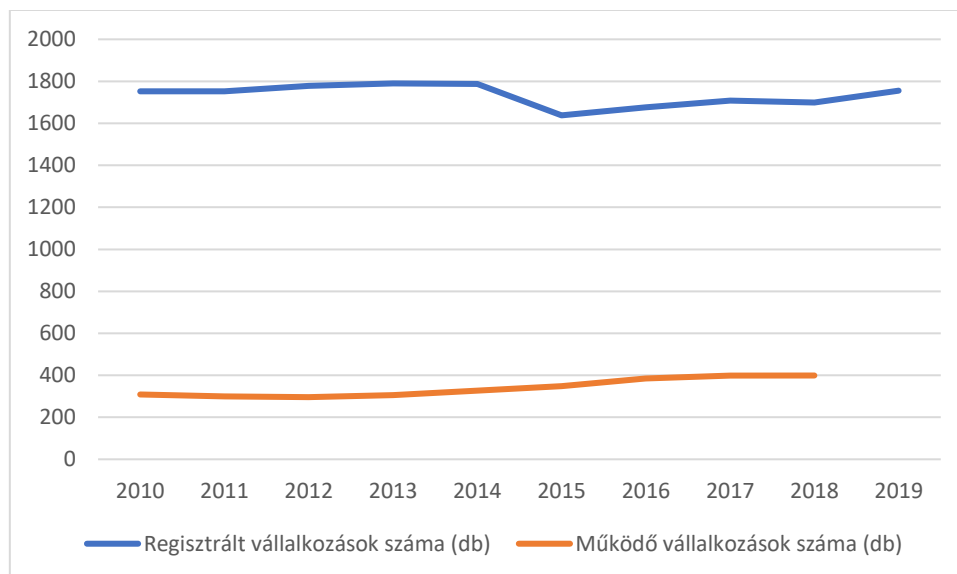
2.1.7.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fontosabb elképzelések

Mórahalom városában a regisztrált vállalkozások számában 2010 és 2014 között enyhe növekedés történt, majd 2014 és 2015 között egy nagyobb csökkenés következett be. 2015-öt követően a regisztrált vállalkozások számában ismét enyhe növekedés vette kezdetét, melynek következtében 2019-re nagyjából az évtized eleji szintre sikerült visszaemelkednie a mutatóknak.

A működő vállalkozások számában 2012 óta a növekedés folyamatos. 2018-ban a működő vállalkozások száma több, mint harmadával haladta meg a 2012-es értéket. A működő vállalkozások 2019-es számáról a KSH az adatgyűjtés időpontjában nem rendelkezett adatokkal.

A városban működő gazdasági szervezetek túlnyomó többsége kereskedelmi, feldolgozóipari (elsősorban élelmiszeripari) mikro-, kis- és közepes vállalkozás. Jelentős részük az Ipari Parkban telepedett le.

22. ábra: A regisztrált és működő vállalkozások száma Mórahalmon (2010-2019)

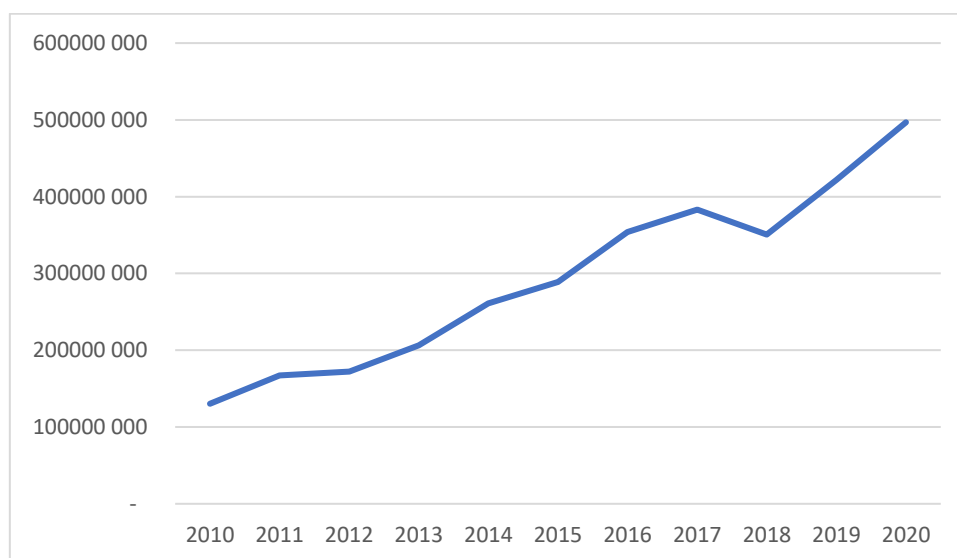
Forrás: KSH

Helyi iparűzési adó

A helyi iparűzési adó Mórahalom legfontosabb saját bevételi forrása, adóbevételeinek közel háromnegyede származott ebből a forrásból 2020-ban. Mórahalom város Képviselő-testületének 39/2015/(XI.26.) önkormányzati rendelete értelmében adókötelesnek számít az önkormányzat illetékességi területén végzett vállalkozási tevékenység, adómentességet élvez az a házi orvos, védőnő vállalkozó, akinek/amelynek a vállalkozási szintű iparűzési adóalapja az adóévben a 20 millió forintot nem haladja meg. Az adó mértéke az adóalap 2%-a.

2010 és 2020 között a város Helyi Iparüzési adóból származó bevételei folyamatosan és jelentős mértékben emelkedtek, átmeneti csökkenés kizárólag 2017 és 2018 között történt. A növekvő tendenciát a 2020-ban kitört koronavírus járvány sem tudta megállítani, azonban 2021-ben a központi intézkedések hatására várhatóan az önkormányzat jelentős mértékű bevételtől esik el ebből az adónemből.

23. ábra: A helyi iparüzési adóbevételek alakulása Mórahalmon (2010-2020)

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

A városban a legnagyobb munkahelyteremtő beruházások az Ipari Park területén zajlottak, így 2019-ben a park területén működő vállalkozások által foglalkoztatottak létszáma meghaladta a 690 főt, a cégek árbevétele pedig a 29 Mrd Ft-ot.

18. táblázat: A város legfontosabb vállalkozásai

vállalkozás neve	tevékenysége	éves nettó árbevétel e Ft-ban (2019.év)	Létszám (fő)
Pacapime Kft	papír csomagolóeszközök gyártása	9 813 414 900	55
HOK-PLASTIC Műanyaggyártó és Kereskedelmi Kft.	Műanyagipari csomagoló eszközök gyártása	4 488 123 400	42
BAUSZER Építő, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	Építőipari kivitelezés	3 825 598 980	40
LC Packaging TPI Kft.	Papír csomagolóeszközök és termékek gyártása, vegyes nagykereskedelem	3 268 024 060	22
LKG-Delta Fémszerkezet Gyártó és Szolgáltató Kft	fémszerkezet gyártása	2 884 343 040	149
Beltaste Mórahalom Kft.	Hús-, baromfihús-készítmény gyártása	2 739 828 990	136
M és Társa Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	Zöldség-, gyümölcs nagykereskedelem	1 897 277 060	34
AGROFOGKER Kft.	Zöldség-, gyümölcs-nagykereskedelem	1 750 859 010	20
AGROÁZIS Kft.	Egyéb m.n.s. gép, berendezés nagykereskedelme	1 567 715 970	25
MÓRA-INPUT Kft.	Egyéb m.n.s. új áru kiskereskedelme	1 392 989 060	10

Forrás: ceginformacio.hu

2.1.7.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Homokhát Térségi Agrár-Ipari Technológiai Park

A Homokhát Térségi Agrár-Ipari Technológiai Parkot 1997-ben hozták létre, amely a megyében elsőként kapott ipari park címet, bizonyítva ezzel Mórahalom innovációs potenciálját. Üzemeltetője – Mórahalom Városi Önkormányzat felhatalmazásával – a Móraép Nonprofit Közhasznú Kft. Jelenleg 106 gazdasági társaság működik az Ipari Parkban, melyek közel 76 %-a 1-9 főt foglalkoztató mikro-vállalkozás, míg 22%-a 10-49 főt foglalkoztató kisvállalkozás kategóriába tartozik. A középvállalkozások aránya 2%-ot tesz ki, ami 2 vállalkozást jelent.

A 2017-ben elnyert „Mórahalom Agrár-Ipari Tudományos és Technológiai Park agrárlogisztikai fejlesztése a gazdaságélénkítés jegyében” című, TOP-1.1.1-15-CS1-2016-00001 azonosítószámú pályázatnak köszönhetően közel 347 millió Ft összköltségből megvalósított fejlesztés révén az ipari park infrastruktúra-ellátottsága javult.

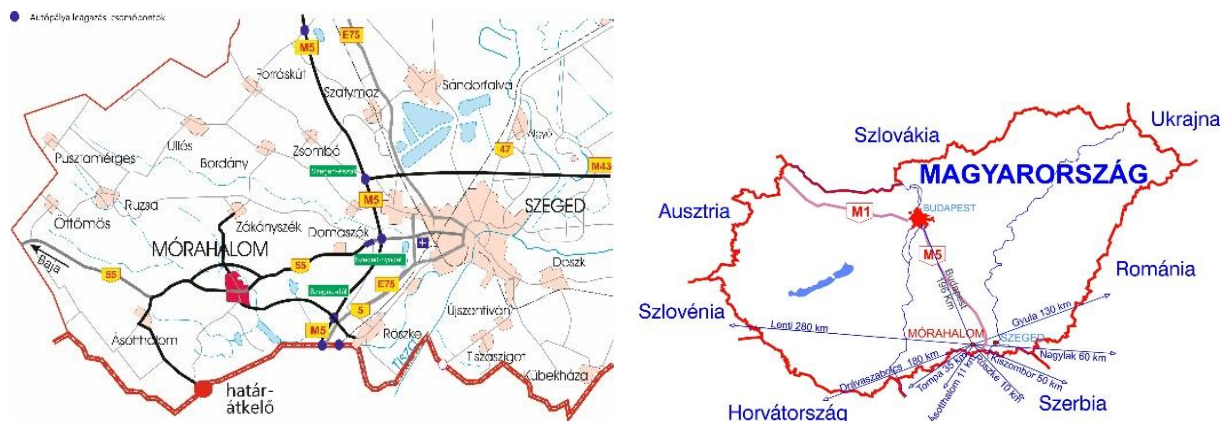
A parkba betelepült vállalkozásoknak nyújtott szolgáltatások között megtalálható a tanácsadási tevékenység (műszaki, jogi, pénzügy-számviteli, környezetvédelmi, pályázatfigyelési), a vagyonőrzés, postai és irodai szolgáltatások, valamint lehetőség van a rendezvények szervezésére, megtartására is az Ipari Park területén. A helyközi buszjáratnak köszönhetően van tömegközlekedési kapcsolata a parknak, illetve megoldott a hulladékgyűjtés, takarítás, karbantartás, személygépkocsi-szerviz és bizonyos logisztikai szolgáltatások nyújtása is.

Elérhetőség

A város az elérhetőség szempontjából kedvező helyzetben van, mivel közel fekszik a megyeszékhelyhez, a déli országhatárhoz, a Tiszához és az M5-ös autópályához egyaránt. A Szeged-Mórahalom távolság mintegy 20 km, Szegeden elérhetőek nagyobb közúti és vasúti csomópontok, valamint nemzetközi forgalmú vasúti kamionterminál és repülőtér is található. A Tisza közelsége a vízi utakat teszi elérhetővé, míg az M5-ös autópálya legközelebbi csomópontja csupán 8 km-re található a várostól.

A város belterületi útjai jó állapotban vannak, mind a helyi, mind a helyközi tömegközlekedést autóbusszokkal oldják meg, vasúti megállóhely a városban nem található.

24. ábra: Mórahalom város közlekedés földrajzi elhelyezkedése a stratégiai hálózatok és csomópontok feltüntetésével

Forrás: morahalom.hu

Barnamezős területek

Mórahalmon a városközpontban, a városközpont közelében, az ipari parkban és a külterületen lelhetünk fel barnamezős területeket.

A Röszei út másik oldalán az új Városháza és a Mórahalmi Tóth Menyhért Könyvtár mögött a 898-as helyrajzi számon álló Rozsmalom jelenlegi funkcióját tekintve akadályozza a városközpont fejlődését. A probléma kétélű, mert a téglalapítségű, többszintes malom épülete az örökségvédelmi hatástanulmány szerint védelemre érdemes, jó állapotban van, valamint a rozsmalom mint funkció is ritkaságnak minősül. Ugyanakkor a malomipari tevékenység nem illik a városközpont kialakításának tervezett jövőképebe.

A Hivatal közvetlen déli szomszédságában, egy régi TSZ telepen több ipari csarnok működik. A tulajdonosok bérbe adták őket, fejlesztési tevékenység nem jellemző. Településközponti vegyes övezetben kifejezetten zavaró ez a funkció.

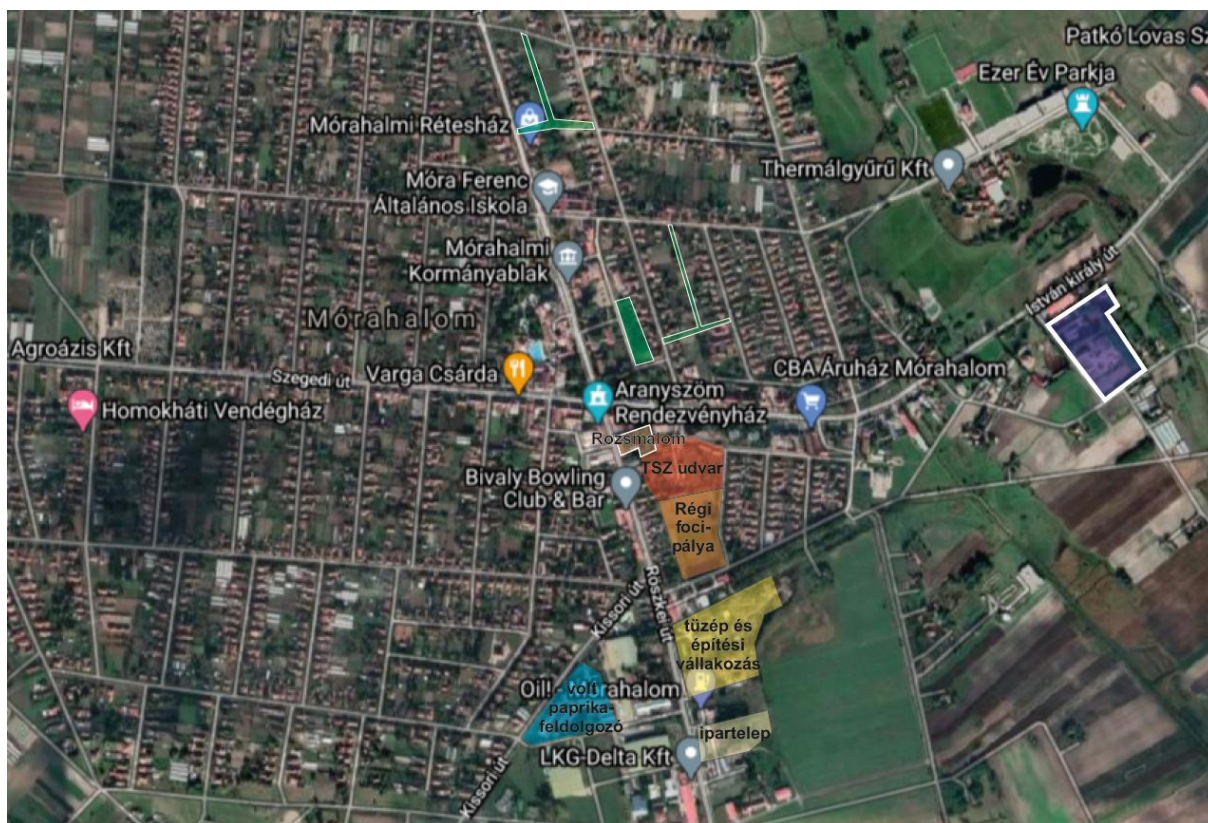
Hosszútávon a malom, a volt TSZ udvar és a régi foci pályája együtt képezne fejlesztési akcióterületet az önkormányzat tervei szerint, a településközponti funkcióknak adva teret (fehér kerettel-világosbarna, piros és narancssárga foltok a lenti légi fotón).

Az ipari parkban is találunk barnamezős területeket. A sárga és okker színekkel jelölt foltok Tüzép telepet és építési vállalkozók telephelyeit jelölik. A területek összképe vegyes, vannak felújított csarnokok, működő vállalkozások, nagyrészüket viszont elhanyagolt, rossz állagú épület. A kék folttal jelzett volt Paprikaüzem felvonulási jellegű ipari épületekre emlékeztet, felújításuk időszerű lenne. A lenti légi fotón fellelhetőek még világoszöld tetejű épületek, melyek a volt Mórakert csarnokaiként funkcionáltak. Újbóli hasznosításuk még nem tisztázott, kapacitásuk kihasználatlan.

Az 55. sz. út mentén (fehér kerettel lila folt a lenti légi fotón) gazdasági-kereskedelmi övezetben az út mentén működő kereskedelmi egység mögött elhagyott iparterület lelhető fel, rossz állagú épületekkel és környezettel. A terület jobb felső csücskében pálinkafőző üzemel. A terület rendeltetésének újrágondolása a belterülethez közeli fekvés és egyfajta városkapu funkció miatt érdekes lehet.

A külterületen szórványosan fellelhető régi majorok tekinthetők barnamezős területnek.

25. ábra: Barnamezős területek légi fotón

Forrás: GoogleMaps, önkormányzati adatszolgáltatás

Munkaerő képzettsége

A jelenlegi munkaerő-piaci helyzet a működő vállalkozások és a betelepülni szándékozók számára is több szempontból előnyös. A regisztrált munkanélküliek között találhatóak egyrészt a precíz szakmunkára, másrészt a magas fokú innovativitást igénylő szellemi munkára alkalmas személyek is.

A működő vállalkozások között alkalmazott létszám alapján a kisvállalkozások jelennek meg a legnagyobb részarányal, a legnagyobb foglalkoztatók a térségben az önkormányzatok.

A térség munkaerejének szaktudását a Szegeden található oktatási intézmények és szakirányok határozzák meg, mivel a középiskolák jelentős része és a felsőoktatási intézmények a megyeszékhelyen találhatóak. Mórahalom azonban igyekezett a helyi szakképző iskolában olyan oktatási struktúrát kialakítani, amely a helyi munkaerő-piaci igényekhez igazodik.

A kereslet és a kínálat egymásra találásának a képzés utáni fontos lépcsője a munkaerő-közvetítés, ezen feladatokat a városban a Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal Mórahalmi Járási Hivatala Foglalkoztatási Osztálya látja el.

K+F, tudományos kutatás

Mórahalom Városi Önkormányzat sikeresen pályázott a mórahalmi Homokhát Térségi Agrár-Ipari Parkkal a „TUDOMÁNYOS ÉS TECHNOLGÓIAI PARK” cím elnyerésére.

A cím elnyerése egyrészt kötelezettség a fenntartó önkormányzat számára a meglévő innovációs szolgáltatások továbbfejlesztésére, a technológiatranszfer és kutatás-fejlesztés-innováció (K+F+I)

tanácsadási szolgáltatás bevezetésére, másrészt óriási lehetőség a betelepült vagy betelepülni szándékozó vállalkozások számára, hiszen az innovációs források megszerzéséért induló versenyben előnyhöz jutnak.

A megalapozott szakmai fejlesztési terv mellett a cím elnyerését segítette, hogy az ipari parkban tevékenykedő vállalkozások közül 11 vállalkozás tagja valamilyen innovációs klaszternek, 7 vállalkozás folytat K+F tevékenységet, 12 vállalkozás folytat együttműködést felsőoktatási intézménnyel, illetve kutatóintézettel és a parkon belül is elkezdődött a K+F együttműködés, illetve a klaszteresedés folyamata.

A tudományos és technológiai park profilja az agrárium erős gazdasági jelenlétéből adódóan az élelmiszertermelés és -feldolgozás, környezet- és biotechnológia, valamint a kapcsolódó megújuló energiatermelés és felhasználás területén folyó K+F+I tevékenység megvalósítása és támogatása lesz. A park kiemelten kezeli a helyben történő tudás- és technológiahasznosítást, valamint a betelepült vállalkozások kutatás-fejlesztési és innovációs forrásokhoz való hozzájárását. A szakmai koncepció része egy nemzetközi és határon átnyúló kapcsolatokra épülő, tudományközi kutatóintézet létrehozása is.

A tudományos és technológiai parkhoz szükséges infrastruktúra megteremtésére és szolgáltatásfejlesztés megvalósítására az önkormányzat 2015-2021-es időszakban csaknem 1 milliárd forint értékű beruházást valósít meg – többnyire uniós források felhasználásával.

A tudományos és technológiai park a jövőben együttműködést kíván kialakítani, illetve az innovációs szolgáltatások ellátásába be kívánja vonni az Szegedi Tudományegyetem Kutatás-Fejlesztési és Innovációs Igazgatóságát, valamint keresi az együttműködési lehetőségeket a szegedi ELI projekthez való kapcsolódásra.

2.1.7.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

Lakásállomány

Mórahalom városában 2010 és 2019 között a lakások száma folyamatosan emelkedett: 2019-ben a lakások száma 4,58%-kal haladta meg a 2010-es állomány nagyságát. A KSH adatbázisa szerint ebben az időszakban egyetlen lakást sem szüntettek meg, ezzel szemben a 2013-as év kivételével minden évben épült legalább 3. A legtöbb lakást 2010-ben és 2019-ben építették 21-21-et.

19. táblázat: A lakásállomány változása Mórahalmon (2010-2019)

	Lakásállomány (db)	Épített lakások száma (db)	Az év folyamán megszűnt lakások száma (db)
2010.	2 641	21	0
2011.	2 681	17	0
2012.	2 698	17	0
2013.	2 698	0	0
2014.	2 712	14	0
2015.	2 718	6	0
2016.	2 721	3	0
2017.	2 730	9	0
2018.	2 741	11	0
2019.	2 762	21	0

Forrás: KSH

Mórahalom városában az eladott lakások átlagára 2019-ben 176 ezer forint volt négyzetméterenként, amely alacsonyabb mind a Csongrád-Csanád megyei városok (283 ezer Ft/m²), mind a megyei (260 ezer Ft/m²) átlagánál. Az eladott lakások száma ebben az évben 42 db volt.

20. táblázat: Az eladott ingatlanok számának és átlagárának alakulása 2019-ben

Az ingatlan helye	Az ingatlan típusa						Lakások összesen		
	családi ház		többlakásos társasház		panel		átlagár, ezer Ft/m ²	dara b	relatív szórás, %
	átlagár, ezer Ft/m ²	dara b	átlagár, ezer Ft/m ²	dara b	átlagár, ezer Ft/m ²	dara b			
Mórahalom	159	36	276	6	0	0	176	42	46
Csongrád-Csanád megye városai	180	837	329	1 708	289	1 173	283	3 718	41
Csongrád-Csanád megye összesen	152	1 358	326	1 736	289	1 173	260	4 267	49

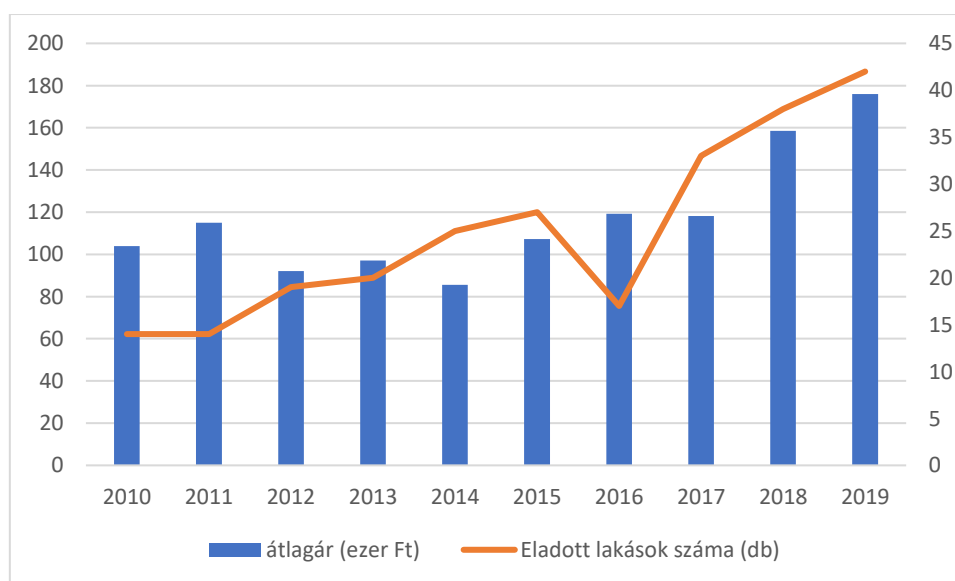
Forrás: KSH, Ingatlanadattár

A 2010-es években az eladott lakások száma 2016-ot kivéve folyamatosan növekedett, az átlagár változásában viszont 3 főbb szakasz azonosítható: 2010-ben és 2011-ben az átlagár meghaladta a 100 ezer forintot, majd 2012-ben jelentősen lecsökkenve 3 évig jellemzően a 85 és 100 ezer forint közötti sávban mozgott. 2014-et követően emelkedés vette kezdetét, a 2011-es átlagárakat 2016-ban sikerült meghaladni.

Az átlagárakhoz kapcsolódóan azonban érdemes két tényezőt figyelembe venni:

1. Mórahalom sajátos szerkezetéből adódóan nagyszámú lakás (családi ház) található a tanyavilágban, melyek jelentősen csökkentik a város átlagárát (jellemző, hogy egy tanyai ház átlagára a belterületi családi ház átlagárának megközelítőleg a felét éri el).
2. Az évtizedben megjelentek a társasházak a lakáspiacon, melyek jellemzően a családi házak átlagáránál magasabb négyzetméteráron kelnek el. A társasházak kimutatható mértékben 2018-ban kerültek be a KSH ingatlanadattárába.

26. ábra: Az eladott lakások darabszámának és átlagárának alakulása Mórahalomn (2010-2019)

Forrás: KSH, Ingatlanadattár

2.1.8 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

2.1.8.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Költségvetés

Mórahalom Városi Önkormányzat a 14/2020. (VI.25.) Önkormányzati rendelete tette közzé a 2019. évi zárszámadást. A zárszámadásból megállapítható, hogy a város pénzforgalmi bevételei meghaladják a pénzforgalmi kiadásokat.

A bevételek összességében 81,6%-os teljesítést mutatnak a költségvetés módosított előirányzatához viszonyítva, mely összességében 1.267 millió forint bevételi elmaradást jelent.

A költségvetési pénzforgalmi kiadások 2019-ben meghaladták a 3 989 millió Ft-ot, a finanszírozási kiadások pedig a 415 millió Ft-ot.

Az önkormányzat kötelező és önként vállalt feladatát 2019-ben 161 fő átlagos statisztikai létszámmal valósította meg.

Mórahalom Városi Önkormányzat összevont mérlegének mérlegfőösszege 24.431 millió Ft.

21. táblázat: A költségvetés bevételi tételeinek alakulása 2019-ben

A	B	C	D	E	Összesen
Működési bevételek	Helyi iparüzési adó A-n belül	Felhalmozási és tőke jellegű bevételek	Finanszírozási bevételek	Hitelműveletek D-n belül	
3 497 117	450 136	1 465 0368	644 970	0	5 607 155

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

22. táblázat: A költségvetés kiadási tételeinek alakulása 2019-ben

A	B	C	D	E	Összesen
Működési kiadások	Felhalmozási és tőke jellegű kiadások	Beruházási kiadások B-n belül	Finanszírozási kiadások	Hitelek törlesztése D-n belül	
2 566 256	1 422 655	713 042	414 968	0	4 403 879

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

Gazdasági Program

Mórahalom város 2020-2024 időszakra vonatkozó gazdasági programja önálló célrendszerrel nem rendelkezik, fejlesztési elképzeléseit a 2020-ban elfogadott Településfejlesztési Koncepció célrendszeréhez illeszkedve alkották meg.

A tervezett fejlesztések 14 területet érintenek a dokumentumban, melyek több esetben további alterületekre lettek csoportosítva.

2.1.8.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Mórahalom városában a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel a Képviselő-testület rendelkezik. A képviselő-testület az általa elfogadott rendeletek és határozatok révén dönt többek között az erre célra rendelkezésre álló pénzeszközök nagyságáról, az egyes ilyen jellegű pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. Ezen túlmenően a testület feladata a város térbeli fejlődését nagymértékben befolyásoló településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási terv

elfogadása és/vagy módosítása. A képviselő-testület döntéseinek előkészítésében fontos szerepet játszanak a képviselő-testület különböző bizottságai, amelyek az alábbiak:

- Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság;
- Ügyrendi Bizottság;
- Szociális Bizottság.

A városfejlesztéssel összefüggő döntések végrehajtása a 100%-os önkormányzati tulajdonú városfejlesztő társaságnak feladata.

A **Mórahalmi Városfejlesztő Kft.** önálló gazdálkodást folytat. A városfejlesztő társaság tevékenysége során szorosan együttműködik mindazokkal, akik a feladat meghatározásban, a koordinációban, a végrehajtásban részt vesznek: a polgármesteri hivatal érintett szervezeti egységeivel, az engedélyező szakhatóságokkal, a kivitelezőkkel, a pályázat kiíróval és közvetítő szervezetével, vagy éppen a városi közösséget képviselő szakmai és civil szervezetekkel.

2.1.8.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Az elmúlt években az önkormányzat számos gazdaságfejlesztést célzó tevékenységeket hajtott végre.

A **közvetlen gazdaságfejlesztő hatással bíró eszközök** között szerepel az ipari park és az ott található inkubátorház és csarnok által nyújtott szolgáltatások. Az Ipari park területe és a betelepült vállalkozások száma is folyamatosan bővül.

A **közvetett gazdaságfejlesztési eszközök** az alábbiak:

- hálózatépítés országos szervezetekkel:
 - MATTIP: Magyar Tudományos-, Technológiai- és Ipari Parkok Szövetsége;
 - TTP: Tudományos- és Technológiai Parkok Szövetsége;
 - VISZ: Vállalkozói Inkubátorok Szövetsége;
 - IPE: Ipari Parkok Egyesülete;
 - Magyar-Szerb Kereskedelmi és Iparkamara;
 - építő, energetikai, informatikai klaszterekkel való együttműködés.
- gazdasági szolgáltatások fejlesztése:
 - az ipari parkba betelepült vállalkozások által nyújtott szolgáltatások elérhető;
 - inkubációs szolgáltatások.
- mediátor szerep betöltése a vállalkozások, ill. oktatási képzési intézmények között:
 - képzési programokat szervezése szakmunkásoknak – egyeztetve az ipari parkos cégek igényeivel;
 - munkaerő-igény kiközvetítse munkaügyi központ, illetve oktatási intézmények felé;
 - együttműködés a Szegedi Tudományegyetem Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Igazgatósággal (legutóbbi eredmény: Tudományos Technológiai Park címének elnyerése).
- a városi környezet gazdaságélénkítést célzó fejlesztése (rehabilitáció, közterület fejlesztés):
 - városközpont rehabilitációs projektje;
 - szociális városrehabilitációs projekt
- bármely olyan önkormányzat által végzett további tevékenység, amelynek hatásaként új vállalkozások telepedtek le, jöttek létre vagy több munkahely keletkezett a városban. (mikor történt a konkrét beavatkozás – milyen hatása volt):
 - építési telkek kialakítása a betelepülő vállalkozások menedzsmenete, alkalmazottainak lakhatás-biztosítása érdekében;

- o ipari parki, illetve településszintű közművesítések;
- o információ nyújtása a vállalkozásoknak arról, hogy milyen pályázati konstrukciók állnak rendelkezésre, illetve lesznek kiírva.

2.1.8.4 Foglalkoztatáspolitikai

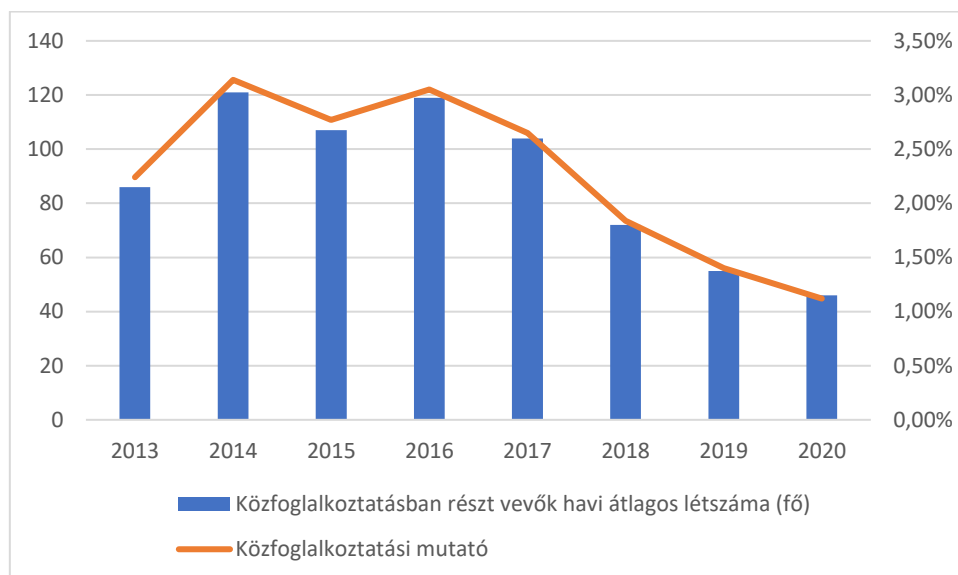
Közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatás célja, hogy az önkormányzat átmeneti lehetőséget biztosítson azok számára, akik önálló álláskeresése eredménytelen. Legfőbb cél a foglalkoztatási potenciál növelése, a munkanélküliség csökkentése a településen.

Mórahalom városában a közfoglalkoztatásban résztvevők havi átlagos létszáma 46 fő volt, ez a munkaképes korú lakosság 1,12%-a (közfoglalkoztatási mutató). A közfoglalkoztatási mutató nem mutat jelentős eltérést a megyei (0,99%) és az országos (1,44%) értékhez viszonyítva.

A legtöbb közfoglalkoztatott a nyilvántartás szerint 2014-ben volt Mórahalmon, majd 2016-ban is megközelítette ezt az értéket a dolgozók havi átlagos száma. 2016-ot követően csökkenő tendenciát mutatott.

27. ábra: A közfoglalkoztatás főbb adatai Mórahalmon

Forrás: kozfoglalkoztatatas.bm.hu

A közfoglalkoztatás szervezésében a Móraép Nonprofit Közhasznú Kft. és az Önkormányzat vesznek részt. A közfoglalkoztatottak a téli hónapokban a lehullott csapadék, jég, dara stb. eltakarítását végzik, míg az év többi részében a közterületek takarítása, közjárdák és zöldterületek tisztántartása, parlagfűirtás, kommunális hulladék begyűjtése, csapadékvíz árkok tisztítása, tanyai dűlőutak takarítása, természetvédelmi területek gondozása, helyi épített örökség tatarozása, tisztántartása a fő ellátott tevékenységek, valamint az Önkormányzatnál adminisztratív jellegű feladatokban működnek közre.

Mórahalom és Térsége Foglalkoztatási Paktum

2017. április 21-én alakult meg az a konzorciumi partnerség, amely azzal a céllal jött létre, hogy kialakítsa a Mórahalom és Térsége Foglalkoztatási Paktumot. Konzorciumvezető a Mórahalmi Városi Önkormányzat, partnerei a Móra-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft., illetve

a Csongrád Megyei Kormányhivatal, valamint együttműködő partnerek a Csongrád Megyei Önkormányzat, a Csongrád megyei Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Kistelek Városi Önkormányzat és Sándorfalva Városi Önkormányzat. A paktum projekt célja a helyi igényekre alapozott, célzott képzés és foglalkoztatás révén a hátrányos helyzetű álláskereső személyek munkába állásának támogatása.

2.1.8.5 Lakás és helyiséggazdálkodás

Bérlakás állomány

Az önkormányzati bérlakások száma 162 db, amely a város 2019-es lakásállományának 5,9%-a. A bérlakások elszórtnan helyezkednek el a városban. A bérlakások 23%-a házgyári technikával készült épületekben található, 27%-a családi házakban található, 8%-a tanya ingatlan. A bérlakások komfortfokozata: 49,4% összkomfortos, 42,6% komfortos, 4,9% félkomfortos, 3% komfort nélküli szükséglakás.

23. táblázat: Önkormányzati bérlakások jellemző

Bérlakások száma komfortfokozat alapján		Bérlakások száma szobaszám alapján		Elhelyezkedés	
Összkomfortos	80	1 szobás	17	Belterület	149
Komfortos	69	1,5 szobás	41	Külterület	13
Félkomfortos	8	2 szobás	57	Összesen	162
Szükséglakás	2	2,5 szobás	18		
Komfort nélküli	3	3 szobás	26		
Összesen	162	3-nál több szobás	3		
-ebből szociális bérlakás		Összesen	162		

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

2.1.8.6 Intézményfenntartás

Az Önkormányzat által fenntartott intézmények az alábbiak:

- Móraalmi Napköziotthonos Óvoda;
- Móraalmi Tóth Menyhért Városi Könyvtár és Közösségi Ház;
- Szent Erzsébet Móraalmi Gyógyfürdő;
- Huncutka Bölcsőde– Fenntartó a Móra-Partner Nonprofit Közhasznú Kft, melyben az önkormányzat 49% tulajdoni részesedéssel rendelkezik;
- Biztos Kezdet Gyerekház és Napsugár Fejlesztő Ház – Fogyatékkal Élők Nappali Intézménye – Fenntartó a Móra-Partner Nonprofit Közhasznú Kft, , melyben az önkormányzat 49% tulajdoni részesedéssel rendelkezik;
- Aranyzöm Rendezvényház és a Cacao Club - Ifjúsági ház – Fenntartó a Móránét Nonprofit Közhasznú Kft., amely 100%-os önkormányzati tulajdonú vállalkozás;
- Homokháti Kistérség Többcélú Társulása Integrált Szociális és Gyermekjóléti Központ Móraalmi Tagintézménye – Mórahalom Városi Önkormányzathoz kizárólag a tanyagondnoki szolgálat tartozik.

2.1.8.7 Energiagazdálkodás

Az energiagazdálkodás területén az önkormányzat külön koncepcióval, fejlesztési dokumentummal nem rendelkezik, ugyanakkor több olyan beruházást hajtott végre, amelyek a hatékonyabb energiafelhasználást támogatják, melybe beletartozik az intézmények energiahatékonysági korszerűsítése, napelemes rendszerekkel történő felszerelése, valamint a közvilágítás korszerűsítése. Az Energetikai beruházások összköltsége 2010 és 2020 között meghaladta a 660 millió forintot.

Az Önkormányzat energetikust alkalmaz annak érdekében, hogy támogassa az energiagazdálkodást a hálózati vételezések optimalizálása, a megújuló forrásokból (nap, geotermikus, geotermális és egyéb) nyert energia minél szélesebb körű hasznosítása érdekében. Az önkormányzati intézmények villamos energia-, hőenergia felhasználásának szoros nyomon követése és elemzése, az újabb lehetőségek, illetve a szinergiák feltárása, az energiafelhasználásban a hatékonyság növelése mind hozzájárulnak a primer energiahordozók mennyiségének csökkentéséhez, ezzel az ÜHG-kibocsátás csökkenéséhez és egy élhetőbb környezet megvalósulásához.

Megkezdődött a „Dekarbonizált Mórahalom” projekt végrehajtása is, amely komplex módon kezeli a megújuló energiaforrások optimalizált felhasználását (geotermális energia, szolár energia) úgy, hogy fotovoltai kiserőművek telepítésével az épületek fűtési igényeit-, és használati melegvíz igényeit elégíti ki, továbbá csökkenti a hálózati villamos energia vételezés mennyiségét.

2.1.9 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény a településüzemeltetési feladatok körébe a következő tevékenységeket sorolja: köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása.

Tágabb értelemben a településüzemeltetési feladatok körébe sorolhatjuk a településen élő lakosság, vállalkozások, intézmények közszolgáltatásokhoz, komfortérzethez kapcsolódó igényeinek kielégítéséhez, illetve az élhető, fenntartható települési környezet megteremtéséhez és fenntartásához szükséges, az önkormányzat által nyújtott szolgáltatásokat is (a törvényben definiáltak mellett például: hó- és síkosságmentesítési feladatok , szúnyoggyérítés, köztisztaság, hulladékszállítás biztosítása, kutak üzemeltetése, csapadékvíz-csatornák karbantartása, utcánév-táblák kihelyezése, külterületi ingatlanok gyommentesítése stb.).

Az önkormányzat ezen feladatokat, összetettségük miatt több, az önkormányzat többségi tulajdonában álló/ közszolgáltatóként megbízott társaságok útján látja el az alábbiak szerint:

Az Önkormányzat kizárólagos tulajdonában álló és a város közigazgatási területén a településüzemeltetés feladatait kizárólagos jelleggel ellátó gazdasági társaság a Móraép Nonprofit Közhasznú Kft.

A Móraép Nonprofit Közhasznú Kft. legfontosabb tevékenységei

- Településüzemeltetési feladatok ellátása, ezen belül:
 - Köztisztasági feladatok ellátása közterületeken;
 - Önkormányzati ingatlanok karbantartása
 - Önkormányzati kül- és belterületi utak, kerékpárutak, járdák karbantartása
 - Csapadékvízrendszer karbantartása
 - Országos Állat- és Kirakodó Vásár szervezése, rendezése, városi piaccsarnok üzemeltetése, állatfelvásárlás objektumainak fenntartása,

- Parkok, sportköri ingatlanok, játszótérek karbantartása
- Építési beruházások-, intézményi felújítások,
- A fenti feladatok ellátásához szükséges logisztikai háttér megteremtése.

Ivóvíz ellátás, szennyvíz kezelés: 2014. január 1-től a Mórahalomi Városi Vízmű fenntartója és üzemeltetője az Alföldvíz Zrt. (5600 Békéscsaba, Dobozi út 5.).

Kéményseprő-ipari közszolgáltatás: A kéményseprő-ipari közszolgáltatás lakossági ellátásáért felelős szerv Mórahalom területén a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Gazdasági Ellátó Központ Kéményseprőipari Igazgatóhelyettesi Szervezet.

A gazdálkodó szervezetek körében a Katasztrófavédelem oldalán elérhető információk alapján több szervezet is nyújt kéményseprő-ipari szolgáltatást, melyek a következők:

- Csomifüst Plusz Kft.
- Filantrop Környezetvédelmi és Fűtéstechnikai Nonprofit Kft.
- Főként Fővárosi Kéményseprőipari Kft.
- Kéményseprő Mester Tűzeléstechnikai és Kéményseprőipari Szolgáltató Kft.
- Kéményseprőipari Kft.
- Magyar Kéményseprő Ipari Szolgáltató Kft.
- Országos Kémény Ellenőrző Szolgáltató Kft.
- Szegedi Kéményseprőipari, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.

Helyi közösségi közlekedés: A helyi közösségi közlekedési szolgáltatás ellátásáért felelős szervezet a Volánbusz Zrt.

Közvilágítás: A városban a közvilágítási hálózat fenntartási és üzemeltetési feladatait az MVM Lumen Fényszolgáltató Kft. látja el.

APPOK, elektronikus szolgáltatások: Mórahalom városában az Önkormányzat 2020 júliusában vezette be hivatalos városkártyáját. Az ingyenesen igényelhető, az aktiválástól 1 évig érvényes Mórahalom Turisztikai Kártya és az állandó lakcímmel rendelkező lakosoknak szóló Mórahalom Városkártya működése QR-kód alapon nyugszik, amely okostelefonra letöltve mentesít a plasztikkártya használat alól, de 1000 Ft környezetvédelmi díj ellenében ki is nyomtatható. A kártyát a Városkártya rendszert kiszolgáló hivatalos honlapon keresztül lehet regisztrálni, majd igénybe venni a széleskörű kedvezményeket.

2.1.10 Zöldfelületi rendszer vizsgálata

2.1.10.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

Zöldfelületnek nevezünk minden biológiailag aktív felületet, amely időszakosan vagy tartósan növényzettel fedett. Alapvető rendeltetésük szerint termesztési vagy kondicionáló célúak lehetnek. Az elsősorban kondicionáló hatású zöldfelületek szerkezeti és funkcionális kapcsolatban álló összessége a zöldfelületi rendszer. Ez egy települési szintű kategória, amely minden irányból kapcsolatban áll a táji rendszerekkel. Elemei lehetnek magántulajdonú, korlátozottan közhasználatú vagy teljesen a közhasználat számára nyitott területek.

Szerkezeti, kondicionáló szempontból lényeges, a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

Mórahalom közigazgatási területének közel 5,85%-át belterület foglalja el, amely a lakóterületi, turisztikai, rekreációs és gazdasági fejlesztési elképzeléseknek teret, területet biztosítva folyamatosan növekszik.

A belterület növekedése során szükséges a települési terület túlzott kiterjedésének megakadályozása, az új és meglévő településrészek zöldfelületének fejlesztése, az ökológiai hálózat folyamatosságának biztosítása.

Zöldfelületek szempontjából a települést három részre lehet osztani:

- A gyógyfürdő és annak környezete a szorosan vett „belváros” zöldfelületei;
- A fenti területen kívül eső, de belterületi utcák, közterületek és magánkertek zöldfelületei;
- Bár zömében külterületi ingatlanok, a zöldfelületi rendszer szempontjából ide sorolandóak a tanyaépületek körül kialakult kertek.

A zöldfelületek és egyben a **településközpont** fő eleme a Szent László park és a templomkert együttese a Szabadság utcáig. Ez a ligetes, fás központi terület többé-kevésbé összefüggő zöld sávot alkot a település tengelyében a fürdővel, a Röszei úti felújított zöldfelületekkel, valamint a Szentháromság térrel. Ebbe a csoportba tartozik a Fesztivál köz és a Magyar köröszt utca menti tömbbelsőben kialakított park is.

Erre a csoportra az igényes kialakítás, a jól tervezett használhatóság és a karbantartott koros növényállomány jellemző. Mindezek együttléve a településközpont hangsúlyozásában fontos szerepet játszanak.

A fürdő kerítéssel körülhatárolt, korlátozottan látogatható, a parkok azonban szabadon látogathatóak. Az itt található parkok városi közpark rangú kialakítása többféle használati igényt kielégít. A Millenniumi sétányon végig a parkolás a főszerep, a fürdő oldalán a növényzetet fás állomány nemigen képviseli. A cserjesáv azonban egységes koncepció alapján kialakított, szépen karbantartott zöldsávként van jelen.

A következő kategória a **lakóterületek zöldfelületei**. Itt a magánkertek és az utcák menti zöldsávok állnak összeköttetésben egymással. Ebben a zöldfelületi szövetben található néhány nagyobb kiterjedésű zöldfelületi elem: az István király úti emeletes házak környéke, a Millenniumi sétány és Táncsics Mihály utca sarkán található tér, az Ady liget, Kossuth park, Hunyadi Liget, a Rákóczi tér, a Bartók Béla utcai tér, valamint ehhez a rendszerhez csatlakozik nyugatról a temető zöldfelülete is.

A településre a földrajzi adottságokhoz igazodva a széles utcák jellemzőek. Az utcák kialakítása főként széles gyepsávból, és gyepes árkokból áll. Egységes fasor csak nagyon kevés utcában valósult meg (pl. Szegedi út menti gömbkőrís fasor), de ezen kívül a lakók által ültetett fásítás is igen gyér különösen az újabb településrészekben.

A köztér zöldfelületi elemek közül az István király úti és a Táncsics Mihály úti területek jól átgondolt, használható zöldfelületei a településnek. A többi fent említett terület azonban kihasználatlan puffer területként van jelen a zöldfelületi rendszerben. Meglévő növényállományuk és a városi szövetben való elhelyezkedésük miatt kiváló területek lehetnének közparkok számára.

A temető fásítása az utcafásításokhoz hasonlóan gyér, hiányzik a ravatalozó és a főbb tengelyek összehangolt fásítása, valamint a növényzettel való körülhatárolás.

A fejlesztési területek eddig megvalósult elemei közül a Mini Hungary park értelmezhető zöldfelületként.

A harmadik kategória a vidékre jellemző sűrű **tanyavilág** eredménye. Évszázados hagyomány, hogy a tanyaépületek közvetlen környezete eltér a körülötte levő külterülettől. Jellemzően valamilyen védőfásítással körülhatárolt területek ezek, ahol a konyhakerti haszonnövények mellett néhány dísznövény is helyet kap. Ezek a tanyakertek ugyan mozaikos elrendezésben állnak a tájban, sűrű

elhelyezkedésük miatt azonban zöldfelületi hálózatuk átszövi a külterületeket és hozzájárul a tájkarakterhez.

Jelentős zöldfelületi elemeknek tekinthetők a fentiek mellett a következők:

- Játsszóterek zöldfelületei
- Közkertek, intézménykertek (területük: 10 821 m²)
- Utakat kísérő zöldsávok (Felületük nagyságrendileg 20 000 m²)
- Erdők, parkerdők (Területük közel 77 000 m²)
- Zöldfelületi kimutatásban nem szereplő, de jelentős zöldfelületekkel rendelkező intézmények kertjei, 72 000 m²-t meghaladó területtel

2.1.10.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése

Mórahalom belterületén, a városi nyilvántartás szerint 35,3 ha zöldfelület található. A parkok, parkerdők, zöldfelülettel rendelkező intézmények döntő többsége a Szegedi úttól É-ra helyezkednek el. A D-i városrész közpark ellátottságát a Szentháromság tér, az István király úti melletti emeletes házak közkertje, a Rákóczi tér és a Bartók utca biztosítja.

A gondozott, használat szempontjából jelentős zöldfelületek a belvárosban találhatóak. Mellettük jelentős nagyságrenddel szerepelnek a tartalék területek, melyek használati értéke jelen formában igen csekély. Szerepük elsősorban kondicionáló, klímajavító jellegű. Mindezek miatt a zöldfelületi ellátás a településen hiányos annak ellenére, hogy az adottságok és a puffer területek mérete és eloszlása jó alapot adna egy jól használható, a teljes belterületet lefedő zöldfelületi hálózat kialakításához. Ennek megvalósításához célszerű lenne az egész településre egy átfogó zöldfelületi koncepció kidolgozása.

Minőség tekintetében a település egészén meglátszik, hogy a zöldterületeket rendszeresen gondozzák, kaszálják, a növényzetet karbantartják. Ez a rendezettség elengedhetetlen egy nemzetközi hírű üdülővárosban. Zöldfelületi fejlesztésre azonban több ponton szükség lenne ahhoz, hogy az egész települést átszövő zöldfelületi rendszer tudjon kialakulni.

Ahhoz, hogy Mórahalom zöldfelületeinek nagyságát összehasonlíthassuk az ország és Csongrád-Csanád megye átlagával, a KSH nyilvántartását vettük alapul, amely eltér az önkormányzat saját adataitól. A KSH Mórahalom területén 104 242 m² önkormányzati tulajdonú zöldfelületet tart nyilván, amely mind a település területéhez, mind a belterületéhez viszonyítva, mind az egy főre jutó zöldfelület nagysága alapján elmarad a megyei és országos átlagtól.

24. táblázat: Zöldfelületi rendszerhez kapcsolódó adatok (2020)

	Mórahalom	Csongrád-Csanád megye	Magyarország
Önkormányzati tulajdonú zöldfelületek nagysága a település területe arányában	0,13%	0,16%	0,30%
Önkormányzati tulajdonú zöldfelületek nagysága a település belterülete arányában	2,14%	3,12%	4,03%
1 főre jutó zöldfelület mérete (m ²)	16,09	17,72	28,88

Forrás: KSH

2.1.10.3 A zöldfelületi rendszer konfliktusai, problémái

A településen további zöldfelületek kijelölése szükséges. Kevés a közpark, közkert, melyek a városi lét, a közösségi élet elengedhetetlen elemei. Az István király út mentén részletes tervek készültek a zöldterületek kialakítására, a közterület zöldítésére. A terv a kialakult zöldfelületek megőrzése mellett

a város főútvonalai körül lévő zöldfelületek (Szegedi út, Zákányszéki út, Röszei út, István király út), a Móradosomb körút, Kissori lakópark és Szent János térség területén tervez jelentősebb mértékű fejlesztést. A köztertekből átsorolt zöld-közlekedési különleges területek is a zöldterületek fennmaradását szolgálták.

A gazdasági területeknél a zöldsávok létesítése, a játszóterek, parkok folyamatos karbantartása a szomszédos lakóterületek felé alapvető követelmény, ugyanakkor az ipari park irányába bővülő új városközpont esetében figyelni kell a megfelelő pufferterületek kijelölésére.

Folyamatosan két évente újabb területek intenzív növénytelepítését biztosítani kell, fásítási program készítendő. Lehetővé kell tenni a gyermekek sportolási lehetőségeinek biztosítására sport felszerelésekkel való bővítését az ilyen fásított területnek. A játszóterek ütemezett megújításáról gondoskodni kell. (Barmos György tér, Felső város, Bartók Béla utca). Fontos, hogy a Barmos György tér teljes rekonstrukciója megvalósuljon.

A településközpont zöldterületeinek gazdaságos gondozása érdekében automatikus öntözőrendszer működtetését kell biztosítani a frekvenciált területeken.

A település bevezető szakaszán fontos a Trianoni emlékmű áthelyezése az elkészült kertészeti terveknek megfelelően a városba érkezőt fogadó látvány hangsúlyosabbá tétele érdekében. Ezen fejlesztés továbbá a belvárosból kiépítendő sétányon keresztül megfelelő célpontja lehet az ide látogató turistáknak.

A település zöld területeinek megújítása során újabb műalkotások helyezhetőek el. Ezek a település lakóinak a magyar történelmi hagyományok iránti tiszteletét méltóképpen megmutatnák. E célt szolgálja majd a Csillag táltos szobor elhelyezése. A településen a kiselemes térkő rendszer preferált, mert jobban biztosítja, a csapadékvíz megtartását. A településen a túra útvonalak és látnivalók tábla rendszerét folyamatosan aktualizálni kell, segítve a túrázókat és a közlekedőket.

2.1.11 Közlekedés

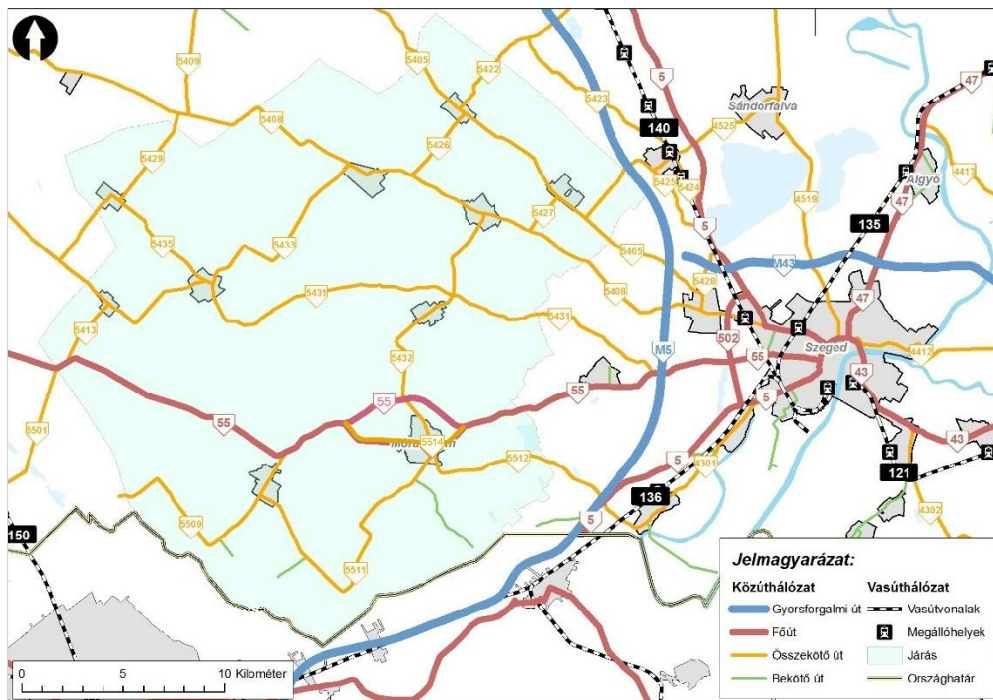
2.1.11.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Külső kapcsolatok, országos hálózat

2015-ig a városon haladt át a megye egyik fontos főútja – Baját Szegeddel összekötő – **55. sz. másodrendű főút**. A főút egészen a Bács-Kiskun megyei Mélykútig egyedül Mórahalom belterületét érintette. A fokozatosan növekvő forgalmi terhelés egyre inkább előtérbe helyezte a város tehermentesítését az átmenő forgalomtól, illetve a káros környezeti hatásoktól. Az elmúlt években rohamosan fejlődő városban a turisztikai értékek miatt is szükségszerű volt a tranzitforgalom elterelése. Emiatt 2015-ben Mórahalomtól északra megépült a város elkerülő útja, mely az 55. sz. másodrendű főút része lett, a városon keresztülmenő állami közút pedig az „**5514-es jelű Mórahalom átkelés összekötő út**” nevet kapta.

A városnak közvetlen gyorsforgalmi úthálózati kapcsolata nincsen.

28. ábra: Mórahalom környezetének országos jelentőségű útjai

Forrás: Vonalvezető Kft.

Közúti kapcsolatok tekintetében keleti irányban Domaszék mellett az **M5 autópálya** 13 km távolságban érhető el. A főváros közúton 185 km autózással érhető el. A Szerbiába vezető röszkei nemzetközi közúti határátkelő 13 km távolságban található, míg a nem régiben megnyitott ászóthalmi határátkelő mintegy 10 km-re van a várostól.

A város forgalmi helyzetét alapvetően az országos utak határozzák meg. A legjelentősebb forgalom az 55. sz. másodrendű főúton és az **5514. j. összekötő úton** van. Az 55. sz. főút várost elkerülő szakaszának megépülésével jelentősen csökkent a forgalom a jelenlegi 5514. j. úton. Ezekon kívül a többi úton azonban nem tapasztalható jelentős forgalomnövekedés, még (a vártakkal ellentétben) az 5432. j. összekötő úton sem, ami az elkerülő út északi kapujává vált.

A keresztirányú **5432. j. és 5512. j. összekötő utak** forgalma közel harmada a főúténak. Ennek megfelelően a legnagyobb forgalom az új elkerülő úton található, továbbá a forgalmat a három út keresztezését adó, városközpontban található, körforgalmak bonyolítják le.

Repülőtéri kapcsolat szempontjából a Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér 180 km távolságban érhető el, míg a II. kategóriájú, ideiglenes határnyitási joggal rendelkező Szegedi Repülőtér 18 km-re van a településtől. A távlatilag tervezett Kecskeméti polgári repülőtér 98 km-re épül meg Mórahalomtól.

2.1.11.2 Közúti közlekedés

Település közlekedési szerepe

A már ismertetett főúthálózati elemen kívül a közúthálózati szempontból alközponti szerepű város a környező településekkel északi irányban az **5432. j. (Zákányszéki út)**, délkeleti irányban az **5512. j. (Röszkei út)**, délnyugati irányban pedig az **5511. j. (Kissori út) összekötő utakon** áll még kapcsolatban.

Városi közúthálózat

A város forgalmi útjait alkotó országos utak keresztezései és csatlakozásai belterületen találhatóak. Az **5514. j. összekötő út (István király út – Szegedi út)** és az **5432. j. (Millenniumi sétány), valamint az 5512. j. (Röszei út)** összekötőút keresztezése a település központjában van. Az utóbbiból ágazik ki az **5511. j. összekötő út (Kissori út)**, mely Ásotthalomra és az Ásotthalom-Királyhalom magyar-szerb határátkelőhöz vezet. Az **5432. j. összekötő út** Zákányszékkal és azon keresztül Ruzsával és Bordánnyal teremt kapcsolatot. Az **5412. j. összekötő út** Röske irányban biztosít kapcsolatot, mely egyben az M5 Szerbia irányú nemzetközi közúti határátkelő elérését is biztosítja. **55124. j. Mórahalom bekötőút az 5511. j. összekötő útból** ágazik ki és közelíti meg a szerb határt, ahol a jövőben új határátkelő létesítését tervezik. A várost észak felől elkerülő **55. sz. főút az 5514. j. összekötő út** felé mindkét irányban, valamint az **5432. j. összekötő út (Zákányszéki út) felé** közelíthető meg. Az országos utak 2x1 sávosak.

Az előbbieken bemutatott országos utakon kívül, melyek a város forgalmi útjai, a település sűrű **gyűjtőút hálózattal** is rendelkezik. A település belterületi gyűjtőútjait a közutak igazgatásáról szóló 13/1999. (VII.1.) Önk. rendelet rögzíti.

A város közúti hálózatát mutatja a hatályos szerkezeti terv kivonata. A fentiekén túl **lakóutcák hálózata** képezi a közúti hálózat rendszerét. Az utcák vonalvezetése illeszkedve az országos utak rendszeréhez közel azonos nagyságú tömböket képeznek. A Szabadság u. és a Millenniumi sétány közötti belső feltárási út a környező, nagy forgalmú létesítmények parkolási igényét szolgálja ki a jelentős mennyiségű merőleges beállást biztosító parkolójával.

Az önkormányzati nyilvántartás alapján Mórahalmon az önkormányzati utak közül 40,116 km kiépített és 5,229 km kiépítetlen. 4,9 km országos út található a településen, melyek kiépítettek.

Az önkormányzat 2020-ban 183 km külterületi úthálózattal rendelkezett. Ennek csupán mintegy 7%-a volt kiépítve. A külterületi utak éves karbantartása és fejlesztése mind a mezőgazdasági termelők, mind a külterületen élők számára elengedhetetlen.

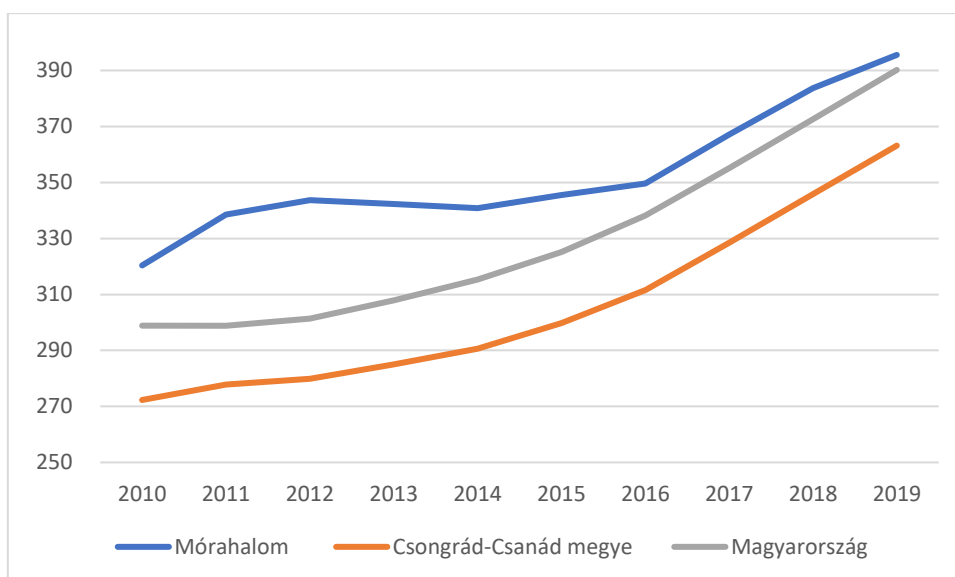
A település belterületi közúti hálózatában két helyen működik jelenleg körforgalmi csomópont. Az egyik a központban, az országos utak keresztezésében, míg a másik a város északi lakónegyedében, Fölsővároson, a Deák Ferenc téren van. Ezekon kívül a várost elkerülő 55. sz. főúton 3 helyen épült körforgalmú csomópont. A főút belterületi átkelési szakaszán a körforgalmat leszámítva hét gyalogos védő sziget biztosítja a biztonságos átközlekedést, és egyben lassítja a forgalmat. Jelzőlámpás csomópont nincs a településen, alá- és fölé rendelt utcák alkotják a város közúti hálózatát. Vasúti átjáró nincs a településen.

Forgalmi jellemzők

A település motorizációs foka alapvetően befolyásolja a közlekedési szokásokat, jellemzőket. Az alábbi grafikon Mórahalom motorizációjának alakulását mutatja 2010-2019 közötti időszakban Magyarország, és Csongrád-Csanád megye átlagértékeinek tükrében.

Mórahalmon a motorizáció, leszámítva a 2013 évet, folyamatosan növekedett, de a csökkenés mértéke ebben az évben is minimálisnak tekinthető. Az ezer lakosra jutó gépkocsik száma – bár csökkenő mértékben 2010 és 2019 között folyamatosan meghaladta mind a megyei, mind az országos átlagot. A dinamikus növekvő motorizáció jelentősen növeli a település közúti közlekedési hálózatának terhelését.

29. ábra: Ezer lakosra jutó személygépkocsik száma (2010-2019)

Forrás: KSH

Közlekedésbiztonság

2017 és 2019 között a legtöbb baleset a település központjában volt. Ezek súlyos és könnyű balesetek voltak. A sűrűsödés szakasza egybe esik a szolgáltatások és intézmények sűrűsödésének helyével. Az önkormányzati utakon nem jellemzők a balesetek.

A baleseti adatok vizsgálatánál megállapítható, hogy az 55. sz. főút Mórahalomtól elkerülő szakaszának 2015-ös átadását követően jelentősen csökkent a városban a balesetek száma.

2.1.11.3 Parkolás

Fizetőparkolók nincsenek a településen. Időbeni korlátozás működik a Millenniumi sétány elején. Az Önkormányzat legfrissebb felmérése alapján, az utcákon és az intézmények előtt 607 parkolóval rendelkezik a város.

A településen kifejezetten P+R parkoló nincs, de az autóbusz állomás mögötti parkoló alkalmas erre a célra. Az állomás mögötti kerékpár parkoló kisebb része B+R parkoló (20 db), de a mellette kevésbé kiépített támaszok is ezt a célt tudják szolgálni.

A motorizáció növekedése a településen a parkoló hiány erősödését vonja maga után, különösen a településközpontban. A település idegenforgalma az utóbbi időben jelentős fejlődésen esett át. Nagy forgalmú idegenforgalmi szolgáltató helyek épültek a fürdőre szervezve. Ezek és a városi rendezvények parkolási igénye még nincs teljesen kielégítve. A látogatók jelentős része autóbuszsal érkezik a fürdőbe, melyek napközi tárolása nem megoldott a fürdő és a szálloda környezetében. Ez akár 6-8 autóbusz elhelyezését is jelenti hétfégenként. A Millenniumi sétányon a merőleges parkoló használata és az országos út forgalma kölcsönösen akadályozzák egymás működését. Ez balesetveszélyes helyzeteket is teremt.

Az új városháza az István király út mellett épült. A több közigazgatási szervezetet befogadó épület jelentős forgalmat vonz, melyet a mellette létesített parkoló tükör nem tudott minden esetben kiszolgálni. Az 5514. j. ök. út 2018-as felújítása során azonban a Szabadság és a Kinizsi u. közötti szakaszon is számos parkolóhely került kiépítésre.

Az 5432 j. összekötő út (Zákányszéki út) bevezető szakaszán további parkolók kijelölése javasolt.

A parkolók létesítése összhangban van a városiasodó környezettel és azzal, hogy az elkerülő út révén a korábbi országos út belterületi szakasza jellemzően városi forgalmi igényt kezdett szolgálni.

2016-ban felújításra került a temető is. A főbejáratánál található parkoló, azonban igény esetén szükséges annak bővítése.

2021-ben több új parkolóépítése is folyamatban volt, ezek a férőhelyek számát 232 db-bal növelik

A megvalósuló beruházások mellett tervezés alatt áll a Lovardával szembeni területen 300 db parkolóhely kialakítása.

2.1.11.4 Kerékpáros közlekedés

Mórahalom belterületén a kerékpárutak hossza megközelíti a 10 km-t, míg a külterületi kerékpárutak hossza a 23 km-t. A várost biztonságos kerékpárút köti össze Ásotthalommal, Domaszékkal, Röszkével és Zákányszékkal, valamint kerékpárkölcsonzási lehetőség áll az érdeklődők rendelkezésére.

A település léptéke és domborzati viszonyai ideálisak a kerékpáros közlekedés számára. Ezt igazolja, hogy a kerékpáros közlekedés a napi utazásokon belül 50%-os arányt képvisel, annak ellenére, hogy a motorizáció mértéke meghaladja az országos átlagot. A település egészén, különösen a városközpontban intenzív a kerékpár használat.

Mórahalom városa Kerékpárforgalmi Hálózati Tervvel rendelkezik.

Infrastruktúra

A város az országos utak mentén rendelkezik kerékpárforgalmi létesítményekkel. Az 5514. j. út mentén, Szeged felől érkezve az út bal oldalán kétirányú kerékpárút vezet a városba. Még a belterület előtt keresztezi a kerékpárút a főutat a termál park irányában. Tovább haladva, a belterületen már elválasztás nélküli gyalog-, kerékpárútként ér a körforgalomhoz. A körforgalmat körül lehet kerékpározni és így lehet minden további elemet elérni. A Szegedi úton a rendelkezésre álló terület szűkössége miatt a kerékpáros már irányhelyesen kialakított, kétoldali egyirányú elválasztott gyalog-, kerékpárúton folytathatja útját. A kerékpárutak a Csend utcánál újból egyszülnek, és a városból kifelé haladva a baldalon kerültek kiépítésre. Az út az ásoththalmi bekötőútig került megvalósításra.

Az 5512. j. Röszei összekötőút mellett, a körforgalomtól a Kissori úti becsatlakozásig egyoldalú elválasztás nélküli gyalog-, kerékpárút vezet. Ezt követően a Kissori út mellett önálló kerékpárúton lehet az Erzsébet királyné útjáig eljutni. A Röszei úton tovább vezetett elválasztás nélküli gyalog-, kerékpárúton lehet az ipari park utolsó létesítményeit elérni.

Mórahalom központi körforgalmából Zákányszék irányába, Zákányszék központjáig tartó elválasztás nélküli gyalog-, kerékpárút vezet.

Mórahalom és Ásotthalom-Kissor tanyaközpont között az 5511. j. összekötő út (Kissori út) nyomvonala mellett új kerékpárút épült, amely csatlakozást biztosít az EUROVELO-úthálózatához, és az ásoththalmi határátkelő felé vezetve a határ túloldalán lévő Királyhalom település úthálózatához való kerékpáros összekötés Mórahalom felől megépült első szakaszát jelenti. A kivitelezés során 4 kilométer hosszú új nyomvonal épült, melynek pályaszélessége 2,5 méter. Két fedett, paddal és asztallal ellátott kerékpáros pihenőhelyet is kialakítottunk. Felújítottuk a város belterületén egyenetlenné vált egykilométeres meglévő szakaszt is. A teljes nyomvonal mentén – az öko-tudatosság jegyében – 337 tő pusztaszil fát ültettünk.

A kerékpárút hálózat az elmúlt években folyamatosan bővült. A megvalósult/megvalósuló beruházások mellett a Röszei út külterületi szakaszán és a Nagyszéksóstó mentén tervezik a hálózat további bővítését.

A hálózat az elmúlt évek, évtizedek fejlesztésének eredménye, melynek műszaki tartalmát jelentősen meghatározta, hogy kerékpárosokat az országos utak tranzitforgalmától védeni kívánták. Ez megfelelt a kor elvárásainak. A forgalmas utakon már nincs kerékpárforgalom a párhuzamos kerékpárutak miatt, csak azokon a külterületi szakaszokon, ahol kerékpárút még nem épült ki.

A városiasodással együtt járó növekvő gyalogos és kerékpáros forgalom miatt a korábbi fejlesztések révén egy területen közlekedő gyalogosok és kerékpárosok között a konfliktusok növekedése várható belterületen. A helyi tapasztalatok alapján a nagyobb forgalmú Szegedi úton gyakori a gyalogos-kerékpáros és kerékpáros-kerékpáros konfliktus.

A kerékpáros átvezetés a párhuzamos úton általában nincs, a közúti járművekkel közösen a keresztezésekben van mód az átkelésre. A belterületen a Gyp sornál, a körforgalomnál és a buszállomásnál lehet kerékpárúton átkelni az 5514. j. úton. A kerékpáros az útburkolatról a Millenniumi sétányon és a Röszei úton - a Kissori útsatlakozástól a már elkészült kerékpárútig - ki van tiltva. Csendesített forgalmi övezetek nincsenek, az előbbieken túl a város lakó- és gyűjtőútjai kerékpározásra szabadon használhatók. Külterületről az országos utakon, vagy ha már van kerékpárút azon közelíthető meg a város.

A meglévő kerékpártámaszok az intézményekhez kapcsolódóan kerültek telepítésre.

2.1.11.5 Gyalogos közlekedés

A településen a járdák kiépítettsége szinte teljes körű. Az országos utak mentén, az intézmények előtt többségében térkő burkolat található. Egyéb helyeken aszfalt és járdalap a burkolat. Az városi létesítményeknél – Városháza mellett, a piac csarnok mellett jelentős gyalogos felületeket alakítottak ki, melyek alkalmasak nagyobb rendezvények befogadására is.

A városiasodó településközpontban a gyalogos közlekedés egyre nagyobb területet követel. A növekvő gyalogos és kerékpáros forgalmat a korábban kiépített elválasztott, vagy elválasztás nélküli gyalog-, kerékpárutak konfliktus nélkül már nem tudják szolgálni. A növekvő igények növekvő területeket igényelnek, melyek az adott keresztmetszeti elrendezés mellett nem, vagy nehezen teljesíthetők.

A jelentősebb forgalomvonzó létesítmények a korábban említett, többségében a település központjában lévő intézmények és szolgáltatások.

Igények, forgalmi jellemzők

A Rózsa utcánál jelentkezik gyalogos átközlekedési igény a főúton. Az átkelési pont egy a többinél hosszabb, mintegy 500 m hosszú kijelölt gyalogos átkelővel nem rendelkező szakasz felezésében lenne. A már kiépített szomszédos átkelők között 100 – 170 m távolság van jelenleg.

A Millenniumi sétány – Táncsics M. utcai keresztezésben lévő Móra Ferenc Általános Iskola, Szakképző Iskola és Kollégium mellett, az Zákányszéki út keresztezése kijelölt gyalogátkelővel biztosított, de a forgalombiztonság további javítása szükséges a nagyszámú gyermek és az út forgalma miatt.

2.1.11.6 Községi közlekedés

Autóbuszos községi közlekedés

Az autóbusz állomás a település központjában található, az István király úton. Mind közúton, mind gépjárművel, mind kerékpárral és gyalogosan jól megközelíthető. Az állomás egyszerre két autóbusz fogadására és indítására alkalmas, valamint három autóbusz tárolására van mód. A peron az épületen belül van, fedett. Igényesen kialakított, fűtött váró szolgálja az utasokat. Az utas tájékoztatás hirdetmény útján történik.

Az állomás mögött jelentős számú gépjármű parkoló van, mely nem csak az állomáshoz érkezőket szolgálja, hanem a környező funkciókat is. Nem tekinthető kizárólagos P+R parkolónak, de ezt az igényt is ki tudja szolgálni. A buszállomás mögött kerékpár tárolók vannak, kis számban fedettek is, melyek B+R igényeket szolgálnak alapvetően, de nem kizárólagosan. Kapacitása kimerült, bővítése szükséges.

Az 5514. j. ök. út mentén, továbbá a belterületen minden megállóban vannak buszvárók. A buszvárók jó állapotúak, korszerűek, igényes kialakításúak. A peronok jellemzően belterületen épültek ki, némelyik akadálymentesített, de nem mindegyikhez vezet járda.

A helyi buszmegállóban mindenhol van utasváró pavilon, de a peronok és a hozzájuk vezető járda még nem épült ki. Az utasok tájékoztatása hirdetmény útján történik.

Helyközi és távolsági autóbusz közlekedés

A várost érintő helyközi autóbusz szolgáltatást túlnyomó többségben a Volánbusz Zrt. látja el, a közszolgáltatói szerződésben foglalt feltételekkel.

A város rendelkezik közvetlen járatokkal mind a megyeszékhely és regionális központ, Szeged (napi 53 induló járat, menetidő 00:25 – 00:50 között) mind Baja, Békéscsaba, Pécs és Zalaegerszeg felé. Budapestre nem közlekednek közvetlen járatok.

Mórahalom és környéke Volán hálózatát elemezve látható, hogy a hálózati lefedettség néhány összekötő út kivételével lényegében megegyezik a közúthálózattal, fizikailag minden település elérhető. A kisebb településeken jellemzően 1-2, a nagyobbakon ennél több megállóhely található. Mórahalmon a helyközi megállóhelyek döntő többsége az 5514. j. út, valamint az 5432. j. összekötő út belterületi szakaszain helyezkedik el, lefedve ezzel a települést. Mórahalom közigazgatási területén 30 helyközi megálló található. A település központja, az oktatási és közintézmények és a gyógyfürdő is közvetlenül elérhető a környező településekről. Jellemző az átmenő forgalom (a Baja – Szeged útvonalon haladó járatok érintik a települést), de a kapcsolat a környező településekkel is jó.

A város helyközi megállóiban jellemzően legalább óránként áthalad helyközi busz, a legforgalmasabb helyeken (pl. Kölcsey u., Pótkerék csárda, Domb u.) kb. 50-70 járat áll meg egy munkanapon, de a kisebb forgalmú megállóokban is 15-20 közötti. Napi 10-nél kevesebb járat a kis forgalmú megállóhelyeken sem jellemző. Az autóbusz állomáson, egy átlagos munkanapon kb. 146 járat indul vagy halad át.

Helyi autóbusz közlekedés

A helyi községi közlekedési szolgáltatást a Volánbusz Zrt. látja el, a menetrendben összesen 1 helyi viszonylat szerepel (körjárat), a járatok kizárólag tanítási napokon közlekednek, napi 2 alkalommal. A körjárat érinti az autóbusz állomást, a legfontosabb oktatási és közintézményeket, továbbá az ipari parkot is. Turisztikai szezonban a Móra-Tourist Nonprofit Kft közszolgáltatói feladatellátás keretében menetrend szerinti városnéző elektromos kisbuszjáratot közlekedtet a főbb attrakciók között.

Vasúti közösségi közlekedés

A települést nem érinti közvetlenül vasúti vonal, illetve szolgáltatás. A legközelebbi szóba jöhető lehetőség Szeged, illetve Kelebia.

Mind e mellett Csongrád-Csanád Megye Területrendezési Terve tartalmaz kisnyomtávú vasútvonalat Ásotthalom – Szeged – Sándorfalva – Ópusztaszer vonalon, mely érinti Mórahalom városát Kissori út – Kölcsey utca vonalában. A tervezett nyomvonal bekerült Mórahalom város 2020-ban elfogadott szabályozási tervébe is.

2.1.12 Közművesítés

2.1.12.1 Víziközművek

Vízgazdálkodás és vízellátás

A 123/1997. (VII. 18.) Kormányrendelet értelmében az ivóvíz minőségű, az ásvány- és gyógyvízhasznosítást szolgáló igénybe vett, vagy távlati hasznosítást szolgáló közcélú vízbázisok esetén, ahol a védőidomnak van felszíni metszete, akkor védőidomot, védőövezetet kell kijelölni. Minden más esetben a védőidom, védőterület kijelölhető.

Ivóvíz, vízbázis

2014. január 1-től a Mórahalomi Városi Vízmű fenntartója és üzemeltetője az Alföldvíz Zrt. (5600 Békéscsaba, Dobozi út 5.)

A város vízellátásának biztosítására az Önkormányzat tulajdonát képező négy kút szolgál. Ezek az Ős-Duna által lerakott durvább szemcsenagyságú üledékből termelik a vizet. A kitermelt víz minősége négy minősítési szempontból (vas, mangán, arzén, ammónium) már nem felel meg a követelményeknek. A kutak vizét kezelni szükséges, hogy a hálózatban a megfelelő paramétereket biztosítani tudja. A vízkezelés a Rákóczi téri vízműtelepen történik.

Része a rendszernek a település D – i részén létesült egy új AK-300-36 típ. víztorony.

A település vízelosztó gerincvezeték teljes hossza immár meghaladja a 70 km-t. A hálózat vegyes rendszerű azbesztcement, KM-PVC és KPE anyagú csövekből került kiépítésre, NA 50 - NA 250 mérettartományban.

Az üzemelő vízbázis – a védőövezet kijelölő határozatában foglaltak szerint – földtanilag védettnek tekinthető, jelenleg szennyeződése nem tapasztalható.

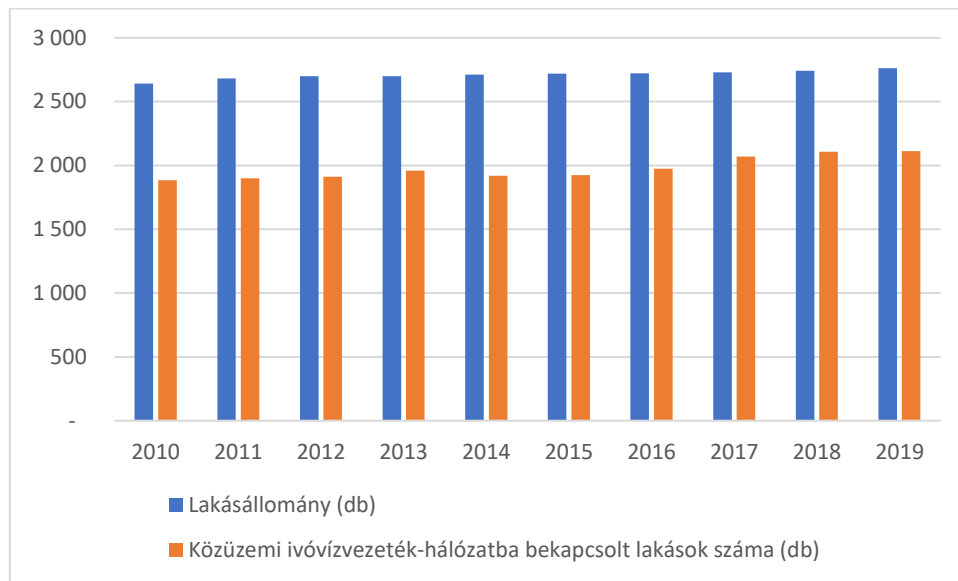
A kutaknak csak a belső védőövezete (a kútpalástok körüli 10 m sugarú kör) került kijelölésre.

Ivóvízellátás

A vezetékes ivóvízhálózat a település belterületén gyakorlatilag teljesen kiépített (99% feletti az ellátottság). A belterületen és a belterület melletti gazdasági területek a meglévő hálózat bővítésével elláthatóak és ellátandóak vezetékes ivóvízzel. Külterületen a vízellátás egyedi fúrt kutakból biztosított és biztosítható a későbbiekben is.

A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya települési szinten 2010 és 2019 között a lakásállomány növekedése mellett is emelkedett 71,4%-ról 76,4%-ra.

30. ábra: A közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások számának változása a teljes lakásállományhoz viszonyítva (2010-2019)

Forrás: KSH

A kitermelt víz nem megfelelő minősége miatt a város csatlakozott a Dél-alföldi Ivóvízminőség-javító Programhoz (KEOP-1.3.0/09-11-2011-0021), és 10 település részvételével létrehozták a Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulást.

Az arzén koncentrációja 110%-kal haladja meg a határértéket. Ammónium tekintetében a határérték túllépés 50%, vas esetében pedig 65%. A rendelkezésre álló vízmintavételi eredmények alapján mangán esetében nincs határérték túllépés, de a koncentráció határérték körül van.

Mórahalom vízellátó rendszerének önálló fejlesztése keretében, a meglévő, illetve új kutak fúrásával kialakított vízbázisra alapozott fejlesztés zajlik, amelyben új tisztítás-technológia kiépítésével hozzák a vizet előírás szerinti állapotba és juttatják a víztároló medencébe, ahonnan új hálózati szivattyúk juttatják a vizet a települési elosztóhálózatba és a víztornyba, illetve távvezetékekkel a település külterületi lakott részeire 3 db hálózati nyomásfokozó egység közbeiktatásával.

Az ivóvízminőség-javító program keretében a településen 2 db új víztermelő kút létesült 260 m talpmélységgel, valamint a meglévő és a termelésben továbbra is résztvevő kutak kútfej gépészete is felújításra került, ezen túlmenően felújításra és bővítésre került a vízmű kezelőépülete, valamint vas-, mangán-, arzén- és ammóniummentesítő vízkezelő technológia létesült korszerű távfelügyeleti rendszerrel. Sor került továbbá a vízellátó hálózat bővítésére és a meglévő vezetékek részleges rekonstrukciójára is. A hálózatfejlesztés során az eddig ellátatlan Kiskertek és külterületi (II.-VII. kerület) településrészekre kiépült a vízellátó gerincvezeték 26,9 km hosszon és 392 db új vízbekötés épült meg. Ezen túlmenően a városban 5,3 km hosszon történt vezeték rekonstrukció (meglévő vezetékek és szerelvények cseréjével, valamint ágvezetékek körvezetékké alakításával) 259 db lakossági vízbekötés cserével.

A város ivóvízellátó rendszerének felújítása nem zárult le, 2029-ig a következő munkák elvégzése tervezett: közkifolyók felújítása; tűzcsapok felújítása; új szivacs-kivető idom beépítése; szivacs-kivető idom felújítása; gerincvezeték rekonstrukció bekötésekkel; földalatti csomópont rekonstrukció; aknás csomópont rekonstrukció; aknás csomópont rekonstrukció új akna építéssel.

2012. november 01. és 2014. október 31. közötti időszakban valósult meg a „Fenntartható vizes infrastruktúra menedzsment létrehozása a Magyar-Román határmenti régióban – EUSWATER” című HURO/1101/102/1.3.2 kódszámú projekt, melynek fő célja Mórahalom és térségének vízellátási gondjainak enyhítése, valamint a megfelelő vízkészlet-állomány egész évben való biztosítása, a vízellátás-biztonság növelése. A VI. kerületben egy víztározó került kialakításra, mely a szélsőséges csapadékeloszlás hatásait enyhíteni tudja, és a bőséges csapadék mennyiségét összegyűjtve és tárolva a száraz időszakban lehetőséget nyújt a mezőgazdasági földterületek öntözésére.

Az ATIVIZIG ökológiai célú visszatartó műtárgyat és szivattyútelepet, valamint vízminőség – és vízhozam – mérő vízrajzi mérőállomás létrehozását valósította meg a projektben. Ennek köszönhetően vízbő (belvizes) időszakban az időszakosan megjelenő többletvizek szabályozott módon, késleltetve kormányozhatók végig a vízrendszeren, ezáltal nemcsak a saját, hanem a Száraz-éri vízrendszerre is kedvező hatást gyakorol, így az igen belvíz érzékeny Királyhegyesi-Száraz-ér menti területek is védetté válnak. Vízhányos (aszályos) időszakban a vízgazdálkodás kiemelt feladata napjainkban a területen lehulló csapadék visszatartása, a különböző jellegű vízigények kielégítése érdekében. A vízvisszatartó műtárgy megépítésével lehetővé válik a vízkészletek elérhetősége a Cigányka-ér felsőbb szakaszain is a meglévő vizes élőhelyek, állóvizek vízigényének biztosítására, illetve a mezőgazdasági szempontból fontos öntözés lehetőségének megteremtéséhez.

A település fejlődésével szükségessé váló vízigény növekedést az előírt minőségben a vízmű, illetve a vízbázis kapacitása – a tisztító technológiával megfelelő minőségben – a fentiek szerint biztosítani tudja.

Termálvízhasználat

Előzetes vizsgálatok alapján a megújuló energiatípusok közül Mórahalmon a geotermikus energia felhasználásnak az előnyei a legkedvezőbbek. A Dél-alföldi régió kiváló geotermikus adottságokkal rendelkezik, a legjelentősebb hévíztároló képződmények itt érik el legnagyobb vastagságukat Magyarországon.

Mórahalom Városi Önkormányzat egy KEOP forrásból megvalósult projekt során egy geotermikus hőenergia-ellátó rendszert épített ki, amely termelő és vízbesajtoló kút párból, hőenergia szállító távvezetékkel és a csatlakozó hőközpontokból áll, az önkormányzati tulajdonú közintézményeket és épületeket lát el.

A megépült termálvizes fűtési rendszer csökkenti a Város fosszilis energia függőségét és a fűtési energia költséget, ezáltal az Önkormányzat jobban tud majd gazdálkodni az adófizetők pénzével. A megépített rendszer által a közintézmények energiafelhasználási arányában a megújuló energia aránya jelentősen növekedett, nagymértékű fosszilis energiahordozó, földgáz megtakarítást eredményezve, amely emellett károsanyag kibocsátás csökkenést is lehetővé tett. A rendszer működése alatt évi 481.907 m³, nettó 39,8 millió Ft földgáz megtakarítást eredményezett, ami 70-80%-os károsanyag kibocsátás csökkenést jelent, azaz összesen 1054 t üvegházhatású égéstermék nem kerül a levegőbe.

A Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdőben a fürdőmedencék termálvíz ellátását 3 üzemelő + 1 tartalék termálkút biztosítja, melyek mindegyike gyógyvíz minősítéssel rendelkezik. A 3 termálkútban összesen lekötött vízkontingens: 480 000 m³/év

A medencék használt vizei a Belsőcséreg-csatornába kerülnek bevezetésre.

A Mórahalom B-13 OKK, B-40 OKK, B-45 OKK és B-49 OKK számú gyógyvizes kutak természetes védettséggel rendelkező vízbázist csapnak meg, a felszínen védelmi intézkedés megtétele nem szükséges.

Új geotermális rendszer kerül kiépítésre a „Dekarbonizált Mórahalom – geotermikus alapú fenntartható, kombinált zöldenergetikai mintaprojekt kistelepülések számára” című, 2020-3.1.3-ZFR-TEFH-2020-00002 számú projekt keretei között, amely célja a jelentősen megnövekedett helyi hőpiaci igények kielégítése, a kiépülő új termál rendszer integrálása a városban működő két másik termálvíz alapú rendszerrel és a megújuló energiatermelés diverzifikálása és optimalizálása.

A projekt keretében összesen 22 500 GJ/év hőigény kielégítésére kerül sor, melyből 10 050 GJ/év már meglévő, távhő rendszerre már csatlakozó létesítmények megnövekedett hőigénye, 3 450 GJ/év a projekt keretében csatlakoztatandó épületek hőigénye és 9 000 GJ/év tervezett, újonnan építendő épületek hőigénye. A projekt megvalósulásával a hőpiaci igény a jelenlegi hőpiac több mint kétszeresére növekszik.

Az új kúthoz a kútgázok hasznosítása céljából kb. 50 kW teljesítményű CHP-rendszerű gázmotor kerül telepítésre, melynek hűtési hőjével az előremenő termálvízre még rámelegítenek, a villamos energiát pedig saját célra szigetüzemben használják fel.

Öntözés

A felszín alatti vízbázisok esetében az igen mély és tartósan, jelentősen csökkenő talajvízszintek, valamint rétegyomás-szintek egyértelműen a pótlódást meghaladó mértékű vízkivétel jelei. A süllyedés kialakulásában a természeti tényezőkhöz kívül, a települési közüzemi vízművek elterjedése, a talajvíz-kitermelés növekedése, az engedély nélküli, öntözési célú vízkivételek és a belvíz elvezető csatornák megcsapoló hatása is közrejátszik.

A szeszélyes csapadékeloszlás miatt a mezőgazdasági termelés eredményessége megkívánja az öntözést. Hasznosítható felszíni víz hiányában ezt fűrt talajvíz-kutakból oldják meg, melynek vízminősége a különböző szennyezések következtében nem megfelelő.

A településen lévő víztároló medencék sok esetben vízjogi engedély nélkül termelik ki a vizet (nem mindig előírászerű a medencék kialakítása sem), így nehezen értékelhető a kitermelt mennyiség. Fontos lenne, hogy ezt a vizet hatékonyan, korszerű öntözési módszereket használva hasznosítsák. A tartós szárazság mellett ez a jelentős kitermelés is fontos szerepet játszott a Duna-Tisza közén tapasztalt regionális méretű talajvíz-vízszint csökkenésben.

Öntözéshez kapcsolódóan az ATIVIZIG valósít meg vízpótlási projektet több ütemben, amely a Tisza felől biztosítandó felszíni vízpótlást szolgálja.

2013-ban a Projekt I. ütemében megvalósult az Algyői-főcsatorna vízgyűjtőjének vízpótlása, amely vízpótlási útvonal a Domaszéki szivattyútelepnél ért véget. Következő ütemben nyomóvezeték került kiépítésre a Domaszéki főcsatornával párhuzamosan a vízleadási pontig. Jelenleg megvalósulás alatt van a nyomóvezeték folytatása, a Domaszéki főcsatorna szelvénybővítése és az Ivánszéki-szivattyútelep építése, valamint a Lódri-átemelő mobil szivattyúzási hely kialakítása.

A III. ütemben tervezett a Lódri nyomásközpont kiépítése és közel 8,0 km nyomóvezeték kiépítése Mórahalom irányába 5 vízleadási ponttal, melyek mindegyike érinti Mórahalom területét: Ábrahamszéki-csatorna, Jámborka-csatorna, Halászkacsatorna, Halászka-mellékcsatorna, Széksóstói-csatorna. Az átadási pontokon kettős funkciójú tározók létesülnek, melyeknek az öntözővíz tározáson kívül belvíz kiegyenlítő tározó funkciójuk is van a belvízlevezetés biztonságának fokozása érdekében.

Az érintett csatornák a projekt megvalósítását követően kettős működésűvé válnak, azaz a belvízlevezetés mellett március 31. és október 31. között öntözést, illetve november 30-ig halastavi

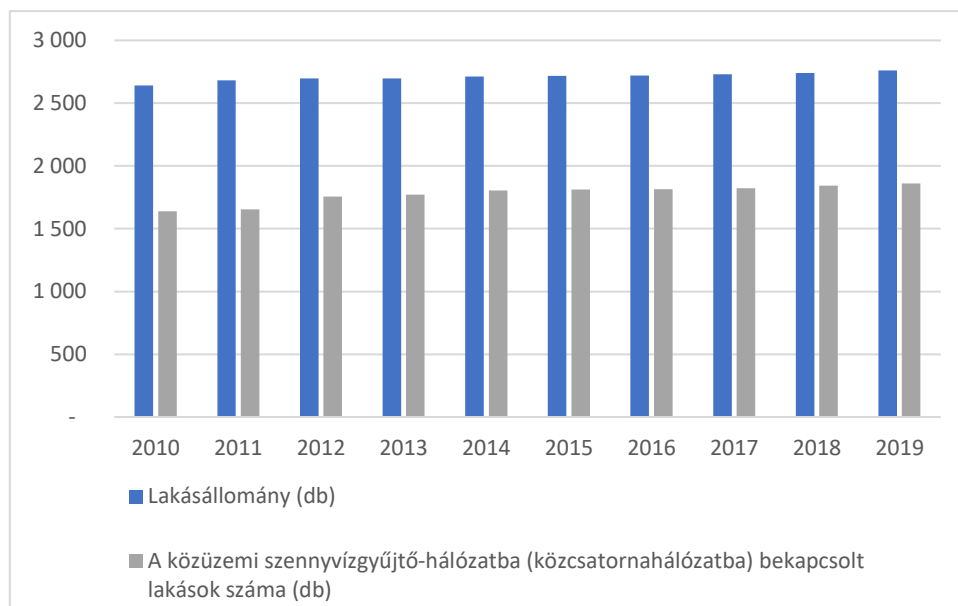
vízellátást is szolgálnak. Ebben az időszakban a vízminőségre különösen érzékenyek. A csatornába történő termásvíz és tisztított szennyvíz bevezetés időben korlátozottá válik.

Szennyvízgyűjtő hálózat

A meglévő csatornahálózat és a szennyvíztisztító üzemeltetője az ALFÖLDVÍZ Zrt.

2019-ben a szennyvízgyűjtő hálózatra rákötött lakossági fogyasztóhelyek száma 1 862 db volt, amely közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások számának 88,2%-a. A közüemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya megközelíti a 70%-ot.

31. ábra: A közüemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások számának változása a teljes lakásállományhoz viszonyítva (2010-2019)

Forrás: KSH

Mórahalmi szennyvízelvezető rendszer 2029-ig a következő felújítási és pótlási munkák esedékesek: átemelő és műtárgyainak belső vakolat rendszer felújítása; gravitációs szennyvízcsatorna rendszer elemeinek felújítása; szennyvízátemelő gépeinek felújítása; szennyvízátemelő irányítástechnika, energiaellátás felújítása.

Szennyvízkibocsátás

A tisztított szennyvíz elsődleges befogadója az ATIVIZIG kezelésében lévő Mórahalmi Belsőégi Csatorna 0+940 km szelvénye, parti beömléssel.

A Mórahalmi Belsőégi Csatorna a becsatlakozási helytől számított 940 m után a Vereskereszt — Madarász-tói főcsatornába csatlakozik. Ezen csatorna a tisztított szennyvíz másodlagos befogadója, mely ugyancsak az ATIVIZIG kezelésében áll. A tisztított szennyvíz végleges befogadója a Madarász-tó. A szennyvíztelepről külön nyomóvezeték is épült, amely biztosítja, hogy a megfelelő tisztaságú szennyvíz a Széksóstói csatornába tudjon eljutni, és így a végleges befogadója Széksóstó.

Csapadékelvezetés

A homokos felszíni képződmények következtében a csapadék jelentős része elszivárog. A város geodéziai viszonyaira jellemző a nagymértékű dél-keleti irányultságú lejtés, ez a csapadék és belvizek elvezetése szempontjából döntő irány. Minden főgyűjtőnek az utcák adta lehetőségek figyelembe

vételével ezt az irányt kell követni. A nyugat-kelet fekvésű utcákban húzódnak a főgyűjtők. A rendezési terv a gyűjtőket az 55-ös úttól délre úgy alakította ki, hogy mindig a főgyűjtő feletti észak-dél irányú utcák csatlakozzanak rá az alattuk lévő főgyűjtőre. A felesleges mennyiségeket a két fő utca (Szegedi út, Millenniumi sétány - Röszei út), valamint a Tömörkény, a Sarló, a Liszt Ferenc utcák és az Ipari Park utca esetében zárt, a többi részen nyílt csatornák vezetik el - gravitációsan.

A zárt csapadékelvezető csatornák hossza 3 km, ebből a régebbi építésűek felújításra szorulnak, a fejlesztési elképzelések kb. 1 km létesítésével számolnak. Az 55-ös számú főúttól északra levő területek vízvezetését a Zákányszéki út, mint mesterséges vízválasztó két részre osztja. A keleti rész főbefogadója a Széksóstói főcsatorna. A Zákányszéki úttól nyugatra lévő terület rész magasabban fekszik, 4-5 méterrel magasabban, mint a dél-keleti városrész. Ezért itt az utcákban főként lefolyástalan szikkasztók elhelyezését javasolja a rendezési terv.

A nyílt csapadékelvezető csatornák hossza 28 km, ebből 8 km szorul rekonstrukcióra, s további 15 km létesítését tervezik. A gravitációs csatornahálózat kisebbik hányada egyesített rendszerű, a nagyobbik hányada elválasztó rendszerű csatornaként üzemel.

Csapadék- és belvíz elvezetés megoldására rekonstrukciós fejlesztési beruházás megvalósítás projekt (DAOP-5.2.1/A-2008-0039) keretében Mórahalom belterületén a Petőfi, a Honvéd, a Móra Ferenc, a Juhász Gyula, a Rózsa és a Köztársaság utcákban megvalósult a csapadék- és belvíz elvezetés. A főleges vizet a rendszer a Madarásztóba vezeti. Ez által mérséklődnek a belvízkárok, és a tározó vízháztartásának kiegyensúlyozottá válásával növekszik a lakosság élet- és vagyonbiztonsága is. Az érintett utcákban 4 km csapadék és belvíz elvezető nyílt szelvényű, gravitációs árok épült ki. A fejlesztéssel mintegy 170 lakóingatlan érintett.

TOP forrásból csapadékvíz-csatorna rekonstrukció valósul meg, amelynek célja 27 utcában a csapadékvíz csatornák mederelemmel való burkolása szükség szerint a meglévő átvezetők cseréje és színtézése. A beruházás elvégzése után biztonságos üzemeltetés valósul meg. A dugulások, a hordalék lerakódása megszűnik, ezáltal a lakóingatlanok nincsenek a kiöntés veszélyének kitéve. A projekt befejezésével 8599 fm csatorna biztonságos üzemeltetése oldódik meg.

A város az ATIVIZIG által jóváhagyott vízkár-elhárítási tervvel rendelkezik.

2.1.12.2 Energia

Energiagazdálkodás és energiaellátás

Villamos energia

A közigazgatási terület ÉK-i részén ÉK-ről DNY-ra a belterület K-i szélén lévő 120/20 kV-s alállomásig vezet a Mórahalom – Zsana – Szeged (Kiskundorozsma) 120 kV-s villamos energia főelosztó hálózat felhasítási pontja, amely ellátja villamos energiával a város területét. Ezen vezeték biztonsági övezete a szélső áramvezetőktől mért 13-13 m.

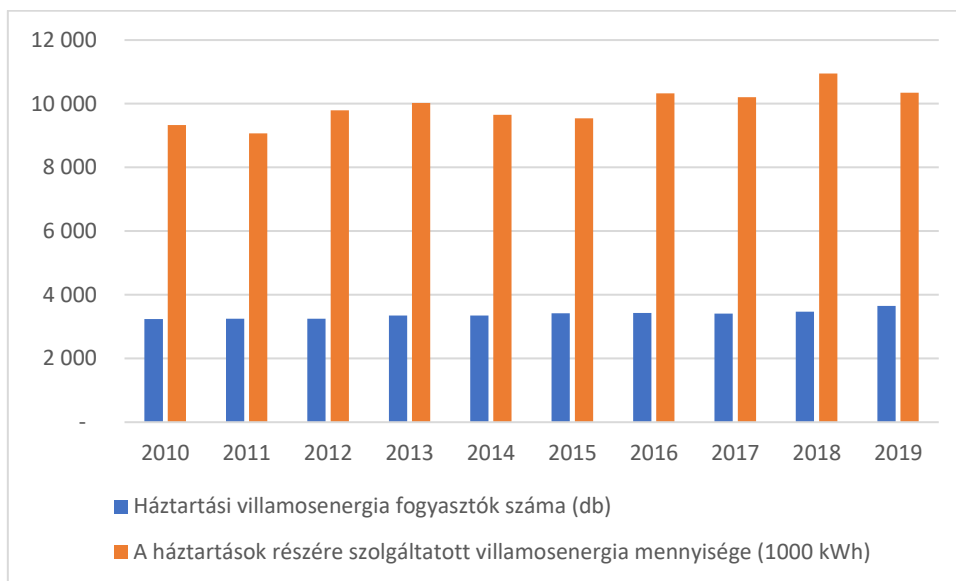
A város villamos energia ellátása a 120/20 kV-s alállomásból induló középvezetékű hálózatokon keresztül biztosított. A 22 kV-s hálózatokról leágazva épültek a belterületi – általában – oszloptranzformátorok, ahonnan 0,4 kV-s kifizettségű – általában – légvezeték hálózatok épültek. A szolgáltatást az MVM Next Energiakereskedelmi Zrt. biztosítja.

A fogyasztói csatlakozások főleg léghábelek, az intézmények földkábelek. A közvilágítási hálózat az elosztóvezeték hálózat oszlopaira szerelt korszerűsített közvilágítási lámpatestekkel kiépített a korábbi higanygőz lámpákat a főutakon és mellékutak jelentős részén LED fénycsövekre cserélték a KEOP-5.5.0/K/14-2014-0070 projekt keretében. A beruházás 2015. április 30-ára készült el. A későbbi

beruházások és bővítéseknek köszönhetően 2020. december 31-ig 936 db-ra növekedett a közvilágítási lámpatestek száma. A lámpatestek cseréje éves szinten közel 39%-os áramdíjcsökkenést eredményezett.

A villamos energiát fogyasztó háztartások száma a KSH adatbázisa szerint 3 656 db, a részükre szolgáltatott energia mennyisége meghaladja a 10,3 ezer MWh-t. 2010 és 2019 között a villamos energiát fogyasztó háztartások száma – a népmozgalmi adatokkal összefüggésben – növekedett. A háztartások részére szolgáltatott villamosenergia mennyisége is közel 10%-kal haladta meg 2019-ben a 2010-es értéket, azonban a növekedési tendencia többször is megszakadt az elmúlt évtizedben. Ennek oka az egy háztartásra jutó fogyasztás ingadozása, amely 2,8 és 3,2 ezer kWh között mozgott.

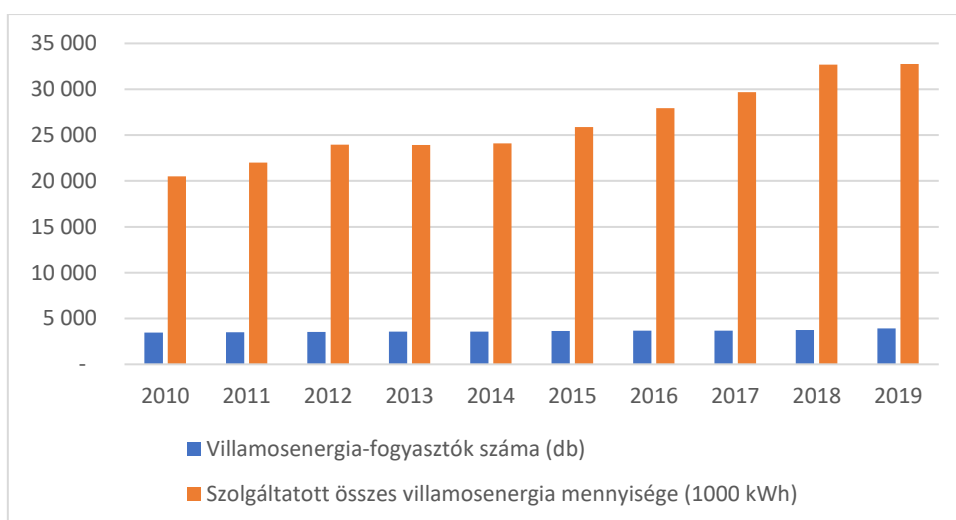
32. ábra: Háztartások villamosenergia fogyasztása Mórahalmon (2010-2019)

Forrás: KSH

Amennyiben a villamosenergia fogyasztásba a településen megtalálható összes fogyasztást vizsgáljuk, látható, hogy a fogyasztás 2010 és 2019 között dinamikusan emelkedett – az egy fogyasztóra jutó szolgáltatott villamosenergia 5,9 ezer kWh-ról 2019-re 8,4 ezer kWh-ra emelkedett.

33. ábra: A teljes villamosenergia fogyasztás Mórahalmon

Forrás: KSH

A településfejlesztéssel érintett területek villamos energia ellátása kis-, illetve középfeszültségű hálózat bővítéssel, esetenként új transzformátor állomások telepítésével biztosítható.

A közép- és kisfeszültségű villamos energia hálózat üzemeltetője MVM Démász Áramhálózati Kft.

Földgázellátás

Mórahalom belterületének földgázellátását a belterületre É-ről Üllés, Zákányszék irányából érkező kiépített 6 bar nyomású nagyközép-nyomású gázvezetékéről biztosított, a külterületi tanyák gázellátása pedig tartályos gázzal történik. A szolgáltatást a MVM Égáz-Dégáz Földgázhálózati Zrt. biztosítja.

A belterületi lakó- és gazdasági területeket ellátó nyomásszabályzóhoz É – ről mezőgazdasági területeken keresztül érkezik a gázvezeték, mely vezeték kizárólag Mórahalom várost látja el.

A nagyközép-nyomású gázvezeték 6 bar nyomású (az e-közmű rendszer adatai szerint).

A belterület É – i szélén a Zákányszéki út mellett a 1779/1 hrsz.-ú ingatlanon található a város gázfogadó állomása, ahonnan 3 bar nyomású gázvezeték hálózat került kialakításra a település gázellátására.

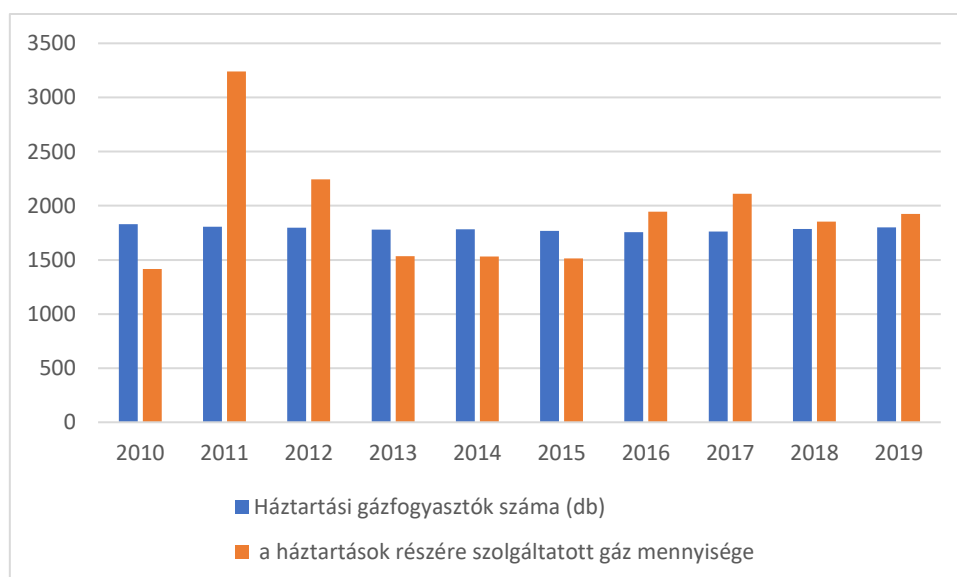
A gáznyomás-szabályzó nyomásfokozata 6/3 bar.

A gázhálózat gerincvezetéke a belterületen a nyomásszabályzótól indulva ~f 160, 110, 90 KPE vezetékkel, míg a további elosztó hálózat f 63 és 32 KPE vezetékkel épült. A nyomásszabályzótól a gerincvezeték a Zákányszéki úton vezet.

A létesítmények kisnyomású gázellátását ingatlanonként épített 3/0,03 bar nyomásszabályozók beépítésével biztosítják. A háztartások ~ 90%-a rákötött a hálózatra.

2019-ben a háztartási gázfogyasztók száma 1801 db volt, a szolgáltatott gáz mennyisége 1 925 ezer m³. 2010 és 2019 között a fogyasztók száma 1 757 és 1 831 között, ingadozott, míg a szolgáltatott gáz mennyisége jellemzően 1 400 és 2 250 ezer m³ között – azonban 2011-ben ennél jelentősen magasabb 3 240,9 ezer m³ volt a háztartások fogyasztása.

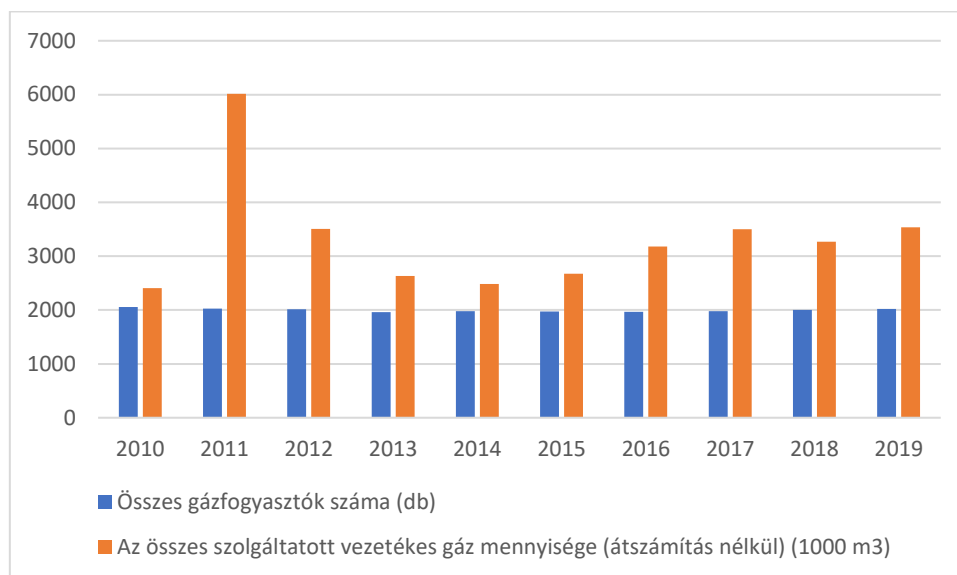
34. ábra: Háztartások gázfogyasztása Mórahalmon (2010-2019)

Forrás: KSH

A háztartási gázfogyasztókhöz hasonlóan jelentős eltérések az összes gázfogyasztók számában sem történtek 2010 és 2019 között. A fogyasztott gáz mennyiségében szintén kiemelhető a 2011-es év, emellett az évtized második felében az összes fogyasztás emelkedése tapasztalható.

35. ábra: Összes gázfogyasztás Mórahalmon (2010-2019)

Forrás: KSH

A meglévő gáznyomás-szabályzók és a hálózat rendelkezik szabad kapacitással, így a tervezett beépítésekkel a növekvő gázigény a 3,0 bar nyomású gázhálózat tovább építésével, illetve nagyobb ipari gázigény esetén a nagyközép-nyomású gázvezetésekről nyomásszabályozó telepítésével biztosítható.

A földgázvezeték tulajdonosa és üzemeltetője az MVM Égáz-Dégáz Földgázhálózati Zrt.

A vezetékek biztonsági övezete a tengelytől mérten 15-15 m mindkét oldalra, míg a szénhidrogén ipari fúrások biztonsági övezete a fúrás (kút) középpontjától számított 50 m sugarú kör.

Távhő

Mórahalom területén lakossági távhőellátás nem biztosított, azonban a belvárosban, valamint a termálfaluban található összesen 25 intézmény, szálloda fűtéséhez, használati melegvízellátásához távvezetéseken eljuttatott termálvizet hasznosítanak. A távhőellátást teljes mértékben megújuló energiából – termálvízből nyert geotermikus energiából fedezik.

Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

A megújuló energia előállítása és felhasználása kiemelt helyen szerepel az Európai Unió és hazánk energiapolitikájában is. Fenntartható fejlődés szempontjából nélkülözhetetlen az alternatív energiaforrások előtérbe kerülése a hagyományos energiaforrásokkal szemben. Az Alföldi régió különösen fontos hazánkban a potenciális megújuló energiaforrások szempontjából, ugyanis ebben a térségben összpontosul a biomassza, a nap- és geotermikus (sekély földhő és termálvíz alapú is) energia jelentős része.

Szoláris energia: Mórahalom országos szinten is rendkívül kedvező adottságokkal rendelkezik a napenergia hasznosítására, erre történtek is lépések, jelentős részben az Európai Unió által biztosított forrásból.

A jelentő városi intézmények (iskola, óvoda, könyvtár, polgármesteri hivatal, piac, gyógyfürdő, parkoló, stb.) tetőszerkezetén már megtalálhatóak a háztartási méretű fotovoltatikus kiserőművek, emellett további intézmények körében is tervezik a rendszer kiépítését épületenergetikai korszerűsítéssel egybekötve. Néhány intézmény használati melegvíz előállítására céljából napkollektorokkal is rendelkeznek.

A város közigazgatási területén jelenleg 8db 0,5MW kapacitású napelemes kiserőmű működik, melyek köre a közeljövőben további 5 db-bal bővíthet.

Szélenergia: A megyében vannak alkalmas területek szélenergia kiserőművek telepítésére, ahol az átlagos szélesség éves vonatkozásban 6 m/s. Ez 2200–2500 óra csúcskihasználást eredményez, amely a gazdaságos működés alapfeltétele. Az erőművek telepítésénél azonban figyelembe kell venni a korlátozó tényezőket, ilyen a jogszabályi környezet a NATURA 2000 területek, a települések, a vizuális hatás és a vizes élőhelyek, melyek gyakorlatilag az energiaforrás hasznosítását teljesen ellehetetlenítik.

Vízenergia: Mórahalom területén vízenergia hasznosítás nincs.

Biomassza: Az Alföld agroökológiai adottságai alkalmasak a biomassza versenyképes felhasználására az energiaiparban. A keletkezési helyhez közeli felhasználás a cél, ezért a kistérségi szereplők szoros együttműködésével kialakítható kis-közepes erőművek kapnak támogatást. Az elérhető üzleti előny az elképzelések szerint elsősorban a mezőgazdasági és erdőgazdasági szektorban dolgozók jövedelemnövekedésében realizálódhat. A városban néhány ingatlan esetében a fűtést biomassza felhasználásával apríték kazánnal biztosítják.

Geotermikus energia: A geotermikus energia hasznosítása az elmúlt évtizedben vált jellemzővé Mórahalom intézményeiben Európai Unió forrásból megvalósult projekteknek köszönhetően.

Jelenleg a meglévő két távhő rendszerhez 25 intézmény csatlakozik. A jelenlegi hőpaci szereplők teljes hő fogyasztása 2019-ben 21.191 GJ volt. Egy tervezett beruházás a két távhőrendszer integrálását irányozza elő, amely lehetővé teszi a csatlakozást új hőpaci szereplők számára közel megduplázva a jelenlegi hőigényt.

A K+F tevékenységek egyrészt irányulnak a műszaki innovációs kutatásokra, másrészt a szakpolitikai és gazdasági-társadalmi vizsgálatokra. A műszaki innováció iránya a kísérőgázok hasznosítása, az integrált rendszer komplex szabályozástechnikai megoldásainak kidolgozása, és végül a településen létesült termálvízkutak hidrodinamikai vizsgálata, a kútrendszer egyes elemeinek egymásra hatásának vizsgálata. A szakpolitikai és gazdasági-társadalmi vizsgálatok komponensei a szabályozási környezet elemzése és szakpolitikai ajánlások megfogalmazása, valamint a replikálhatóság és tudástranszfer a 5-10 ezres lakónépességű településszegmensben.

2.1.12.3 Elektronikus hírközlés

Az elektronikus hírközlési szolgáltatás olyan szolgáltatás, amely jeleknek (bármely értelmezhető formában előállított jel, jelzés, írás, kép, hang) elektronikus hírközlő hálózaton történő átvitelét, továbbítását biztosítja. A szolgáltatást, az elektronikus hálózatok üzemeltetését végző, azt létrehozó, vagy arra szervezett, vagy arra létrehozott szolgáltatók biztosítják. Az elektronikus hírközlés szolgáltatása alanyi jogú.

Az elektronikus hírközlési infrastruktúra lehet:

- távközlési ellátás,
- műsorszórás, kábel tv ellátás.

A szolgáltatás felügyeletét a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság látja el, Mórahalom a Szegedi Hatósági Iroda területéhez tartozik.

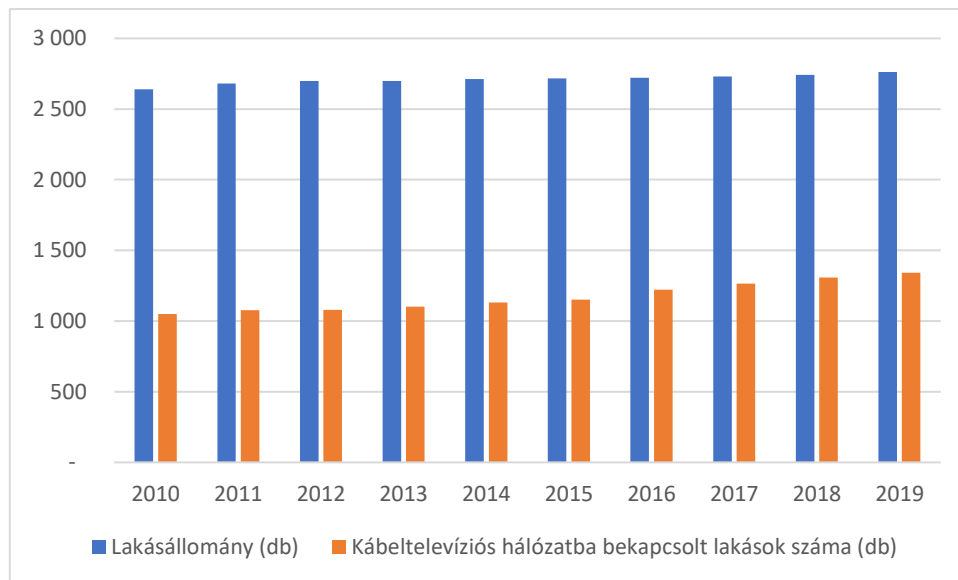
A kiépített vezetékes, illetve vezeték nélküli elektronikus hírközlési szolgáltatók a város teljes közigazgatási területét lefedik. A belterületen kiépültek a vezetékes elektronikus hírközlési hálózatok, míg az egyéb külterületi létesítmények területén a szolgáltatás vezeték nélküli rendszerekkel biztosított.

A településen az Invitel Zrt., az Invitech Ict Services Kft. és a Magyar Telekom Nyrt. üzemeltet teljes körű hálózatot. A várost ellátó gerinchálózatok az 55. sz. főút mentén, valamint az 5512 és az 5432 jelű közút mentén üzemelnek.

Kábeltelevíziós hálózat

Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások aránya megközelíti az 50%-ot.

36. ábra: Kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások számának változása (2010-2019)

Forrás: KSH

A településen 2000-ben interaktív távközlési szolgáltatásra alkalmas kábeltelevíziós rendszer épült ki. A helyi műsorelosztó rendszer egy csatornáján az önkormányzat tulajdonában álló közhasznú társaság végez műsorszolgáltatást. A Móra-Net Televízió hetente 2 alkalommal, kedden és pénteken jelentkezik friss, szerkesztett műsorról – alkalmanként 2-3 órában – és 3 alkalommal ismétléssel, a közműsor-szolgáltatói kötelezettségeket betartva. A műsorokat képűjság egészíti ki a nap 24 órájában.

Internet-előfizetés

Mórahalmon jelenleg számos szolgáltató kínál Internet hozzáférést. Az internet szolgáltatás szélessávon elérhető a kistérség egész területét behálózó optikai összeköttetés segítségével, ami lehetővé teszi a gyors, olcsó és biztonságos adatletöltést és feltöltést. A településen elérhető legmagasabb sávszélesség eléri az 1 000 Mbps sebességet. Az internetelőfizetések száma folyamatosan emelkedik, 2019-ben 1 464 db volt.

Telefonhasználat

A telefonellátás minden igényt kielégítő, 1997-ben fejeződött be az új digitális központ kiépítése. A bekapcsolt fővonalak száma 2019-ben 1 615 db volt.

A mobiltelefonnal való ellátottság igen jó, melyet a város közigazgatási területén kiépített 3 db mobil távközlő állomás biztosít.

A városban a DIGI Kft. önálló toronnyal nem rendelkezik, bázisállomását a Telekom tornyon tervezi kiépíteni.

2.1.13 Környezetvédelem

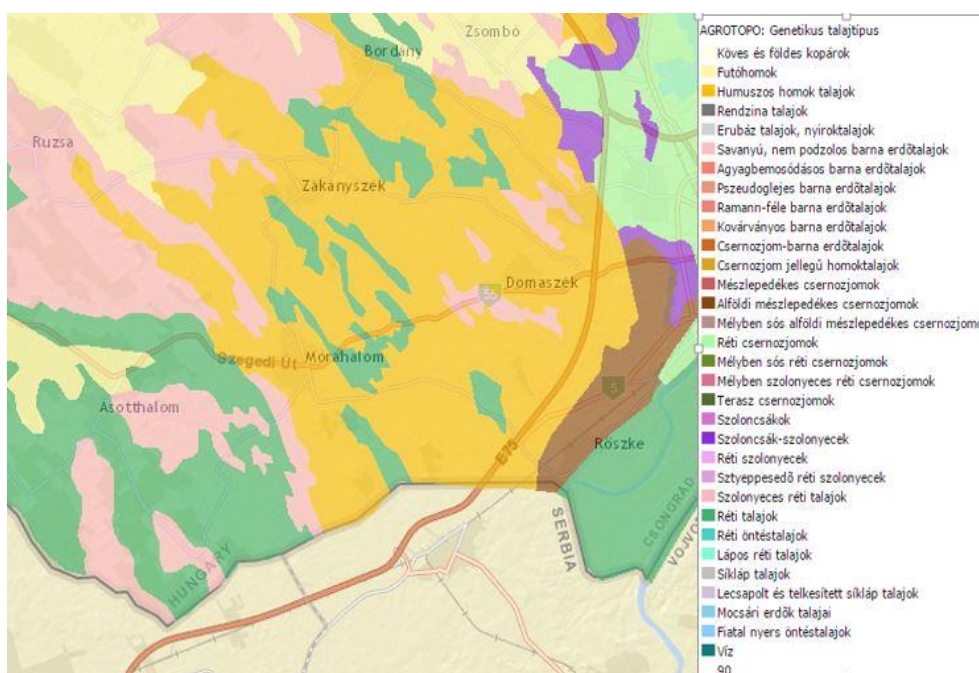
2.1.13.1 Talaj

Móráhalom közigazgatási területén három talajtípus alkotja a talajtakarót. A település belterületén, illetve annak közvetlen közelében a vázталajokhoz tartozó humuszos homok talaj található, amely egyben a környék uralkodó talajtípusa (a közigazgatási területen belül ez a talaj mintegy 4 600 ha-t foglal el). A humuszos homok talajt az alacsony humusztartalom (1%-nál kevesebb) jellemzi. A humuszos réteg 40 cm-nél nem nagyobb. Termékenységük jobb, víztartó képességük nagyobb a futóhomokénál, ugyanakkor jó a vízáteresztő képességük. Gyenge kötöttségük (KA < 25) miatt a szél pusztító hatásának kitéttek.

Tápanyagpótláskor elsősorban a nitrogén pótlásáról kell gondoskodni. (A belterületen nyilvánvalóan a beépítések miatt csak nagyon ritkán írható le a típusos humuszos homok szelvénye, ezért az itt lévő talajt városi, illetve kevert talajként (antroposol) kezeljük.) Nagy területeket foglalnak el a réti talajok főfajtaiba tartozó talajok is (összesen 3 370 ha). Két réti talaj típus fordul elő: a) típusos réti talajok (2 230 ha), b) szolonyeces réti talajok (1 140 ha). A réti talajok kialakulásában az időszakos túlnedvesedés (felszínhez közeli talajvíztükör, vagy időszakos felületi vízborítás) nagy szerepet játszik. Ez jól egybevághat azzal, hogy hol találjuk őket. A területen nagyobb arányban előforduló típusos réti talajok jellemzője, hogy a reduktív viszonyok között keletkező szervesanyag szürkésfeketére színezi a humuszos szintet. A mélyebb rétegekben a reduktív viszonyokat mutató másodlagos talajképződményeket találunk (vasborsók, glejfoltok stb.). Az agyagosabb réti talajok esetében előfordulhat (szárazság idején) felszíni repedezettség, itt azonban a fő fizikai féleség homok, tehát ez kevésbé fordul elő.

A területen elvégzett talajminőségi vizsgálatok (telepítési szakvélemények, vízügyi engedélyek) alapján elmondható, hogy az itt előforduló talajok foszforral és káliummal gyengén ellátottak, humusztartalmuk alacsony (0,2-0,7% között változik), pH-juk a gyengén lúgos kategóriába tartozik (többnyire 7-7,5 pH közötti, de előfordulnak 8pH körüli értékek is), termőképességük közepesnek mondható. Másodlagos szikesedés a területen nem fordul elő. Tisztított, illetve nem tisztított szennyvíz öntözés nincs.

37. ábra: Mórahalom és környékének jellemző talajtípusai

Forrás: AGROTOPO térkép

2.1.13.2 Felszíni és felszín alatti vizek

Felszíni vizek

Vízfolyások, tavak

A település természetes felszíni vizekkel nem rendelkezik, az egykori vízfolyások ma főként csapadékvíz elvezető csatornaként hasznosulnak.

A Dorozsma-Majsai-Homokhátnak 14, többé-kevésbé állandó vízű tava van, együtt 310 ha felszínnel. Köztük a mórahalmi Nagyszéksós-tó 99 ha, a Madarász-tó 37 ha területű.

A területen 10, az ATIVIZIG kezelésében lévő és 3 tisztázatlan kezeléű csatorna található.

Tekintettel arra, hogy Mórahalom térsége az egyik leginkább vízhiányos térségnek számít Magyarországon, az ATIVIZIG a Tisza folyó vízkészletére alapozva egy többszakaszos, öntözést segítő projektet kíván megvalósítani „Homokháti vízpótlás” címmel. A projekt részben Mórahalom területén valósulna meg, mivel a beruházás egyik helyszíne a Széksóstói főcsatorna.

Belvíz

Magyarország közel 45 000 km²-es síkvidéki területének igen jelentős részét, becslés szerint 60%-át veszélyezteteti számottevő mértékben a belvíz. Ilyenformán – a meteorológiai és hidrológiai tényezők kedvezőtlen alakulása esetén - hatalmas terület kerülhet víz alá.

Belvíz rendszer jellemzője, hogy a területen lehetőség van a belvizek tárolására, illetve a Vereskereszt–Madarásztói főcsatornán 4m³/s vízátvételre nyílik lehetőség a Szerbia területén elhelyezkedő, kapcsolódó belvízrendszerbe.

A város közigazgatási területének mintegy nyolcada erősen, vagy közepesen veszélyeztetett a belvíz által, míg a terület jelentős része mérsékelten veszélyeztetett.

A két főcsatorna öblözetben összesen 1,7 millió m³ víztározásra alkalmas belvíztározó kapacitás áll rendelkezésre.

Érintett belvízrendszer

Mórahalom város a 11.01. Algyő-Tápé-Gyála-Köröséri belvízvédelmi szakasz területén a 39. sz. Gyálai belvízrendszer 39/2. sz. Széksóstói és a 39/3. sz. Madarásztói belvízi öblözetében helyezkedik el. A település közigazgatási területe belvíz szempontjából mérsékelten veszélyeztetett.

A Dorozsma-Halasi főcsatorna meglévő dűlőúti műtárgyaira 1999-2000. években vízvisszatartás céljából (medertározás) vastáblás tiltók kerültek beépítésre. A vízvisszatartási céllal elkészült létesítmények a felszíni vizekből származó lefolyás csökkentését valósították meg.

A területen épült tározók lehetőséget biztosítanak a komplex hasznosításra, azonban meg kell jegyezni, hogy a sport célú hasznosításhoz csak a nagy vízfelületek nyújtanak lehetőséget. A területi tározással kapcsolatban csak jelenlegi morfológiai és vízjárási adottságokhoz igazodó tározók fejlesztése lehet cél.

A vízgazdálkodási hatásokat tekintve meg kell állapítani, hogy a medertározás hatásterülete csak a csatorna nyomvonalának néhány 10 méteres körzetére koncentrálódik. A területi tározás hatásterülete (a nagyobb alapterület következtében) jóval nagyobb térségben mutatható ki.

Felszín alatti vizek

Felszín alatti vizek érzékenysége

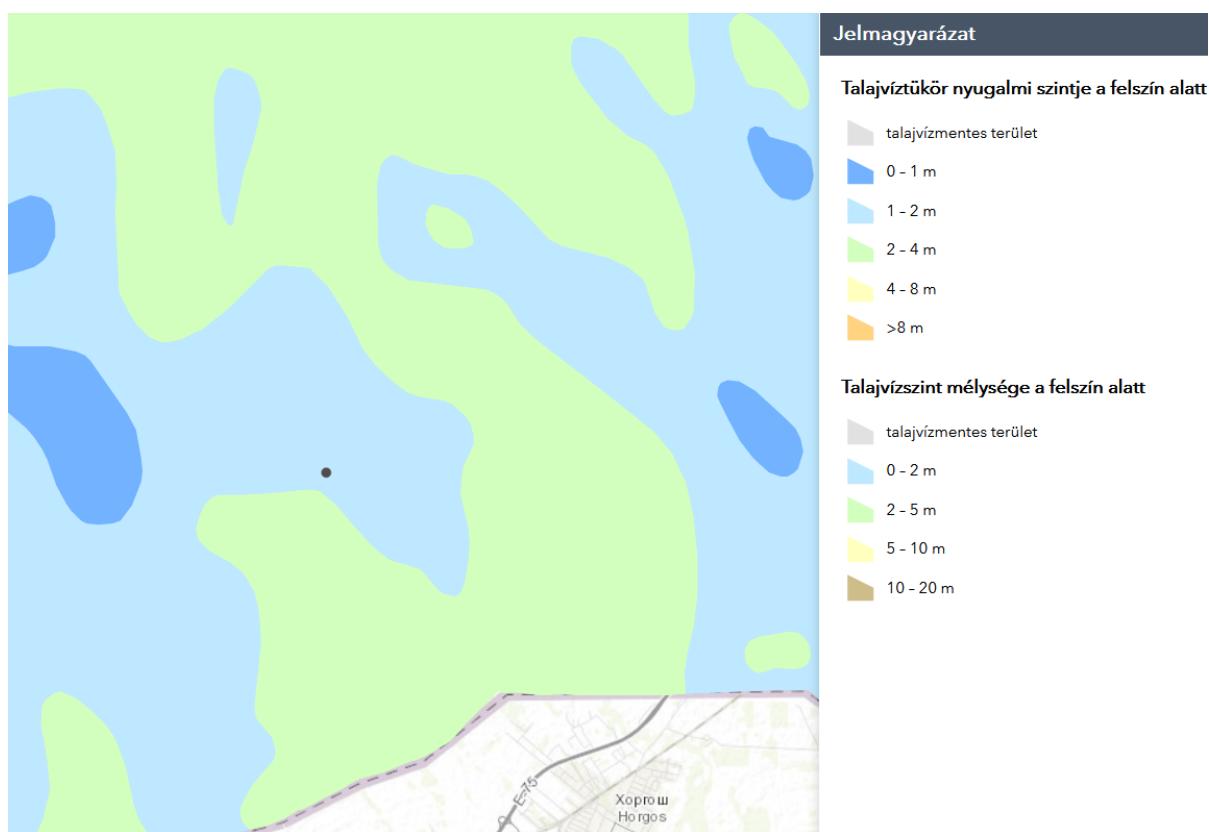
A 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz besorolásáról szóló rendelet melléklete alapján Mórahalom a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területen fekszik. Az agrárgazdálkodás területén ez az állapot meghatározza a gazdálkodási szerkezetet, a mezőgazdaság és az állattartás körülményeit, illetve a felszín alatti vizek hasznosítását.

A Duna-Tisza közti hátság az elmúlt két évtizedben a talajvízkészletek csökkenése következtében jelentős környezeti problémával került szembe. A kutatások feltárták, hogy egy komplex, természeti és társadalmi okokra egyaránt visszavezethető problémával állunk szemben. Egy igen tartós száraz időszak (az 1980-as évek elejétől az 1990-es évek közepéig) és felszíni vizek hiánya miatt a talajvizekből történő öntözés (kiegészülve a rétegvizek nagyarányú kitermelésével) jelentős talajvízszint-süllyedést eredményezett. Ennek mértéke a legkritikusabb helyzetben levő területeken már a 6 métert is meghaladta 2000 elejére. A talajvíz csökkenése szoros kapcsolatban van az érintett területek magassági viszonyaival.

Talajvíz

A korábbi részletes talajvíz-térképezések adatai szerint Mórahalom környezetében a jellemző talajvíz-mélység 1-2 méter, a legmélyebb 2-3 méter volt. A város területén levő észlelőkút az utóbbi 15 év során ehhez a mélyebb állapotnak megfelelően helyezkedett el, és az 1990-es évek vége felé kb. fél-egy métert emelkedett a '80-as évek második feléhez viszonyítva

38. ábra: Mórahalom és környékének felszín alatti vízszint térképe

Forrás: <https://map.mbfisz.gov.hu/tvz/>

VGT

A Vízyűjtő-gazdálkodási tervek (VGT) tartalmazzák a felmért vízgazdálkodási problémák, a környezeti célkitűzések és ezen célkitűzések megvalósítására szolgáló intézkedések összefoglalását.

Mórahalom a Dorozsma-Majsai- Homokhát részei, vízföldtanilag a Tisza folyó jobb parti vízgyűjtőjéhez tartoznak. A kistáj területéről a Tiszához ÉNy-DK-i irányban egymással párhuzamosan számos csatorna vezeti le az időszakos belvizeket, a nevezetesebbek: Dong-ér jobb oldali vízgyűjtője, Fehértó-Majsai-főcsatorna, Dorozsma-Majsai főcsatorna, Domaszéki-főcsatorna, Sziksóstói-Paphalmi-főcsatorna, és a Köröséri főcsatorna hazai részének a bal parti része.

Mórahalom közigazgatási területén az alábbi felszíni víztestek helyezkednek el: Széksóstói-főcsatorna felső; Széksóstói-főcsatorna alsó; Vereskereszt-Madarásztói-főcsatorna; Nagy-Széksóstó.

Mórahalom közigazgatási területén az alábbi felszín alatti víztestek helyezkednek el:

- sp.2.11.1 Duna-Tisza közti hátság – Tisza vízgyűjtő déli rész sekély porózus
- sp.2.11.2 Alsó-Tisza-völgy sekély porózus
- p.2.11.1 Duna-Tisza közti hátság – Tisza vízgyűjtő déli rész porózus
- p.2.11.2 Alsó-Tisza-völgy porózus
- pt.2.1 Dél-Alföld termál

Az érintett víztestekre vonatkozó célkitűzéseket és intézkedéseket az alegységi vízgyűjtő-gazdálkodási terv tartalmazza.

Felszín alatti vízbázis

A Duna-Tisza Közi Homokhátságon a helyi vízkészlet (az évi lefolyás), amint azt a Fehértó Majsai belvízöblözetben mért adatok is igazolják, sokkal drasztikusabban csökkent, mint a csapadék. Leginkább azért, mert az 1-2 méteres tartós talajvízsüllyedés miatt a talaj sokkal több vizet tud befogadni, mint korábban, és a csatornába történő talajvíz beáramlás is kisebb, mert jelentősen csökkent a beáramlási felület és a beáramlási sebesség is. A hátság területén több belvízcsatorna még nedves időszakban is száraz marad. A vízhozam mérések tanúsága szerint az évi lefolyás a 60-70-es években többször is meghaladta a 40 mm-t 1983 óta viszont a 10 mm-t is csak kivételesen lépte túl.

A felszín alatti vízbázisok esetében az igen mély és tartósan, jelentősen csökkenő talajvízszintek, valamint rétegyomás-szintek egyértelműen a pótlódást meghaladó mértékű vízkivétel jelei. A süllyedés kialakulásában a természeti tényezőkhöz kívül, a települési közüzemi vízművek elterjedése, a talajvíz-kitermelés növekedése, az engedély nélküli, öntözési célú vízkivételek és a belvíz elvezető csatornák megcsapoló hatása is közrejátszott.

2.1.13.3 Levegőtisztaság és védelme

Mórahalom település – levegőjének minőségét tekintve – a térség egyik legkevésbé szennyezett, legkevésbé terhelt levegőjű részéhez tartozik – az Országos Immissziómérő Hálózat korábbi adatai szerint –, azaz az alap légszennyezettség nem számottevő.

Ezen túlmenően a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló többször módosított 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet 1. számú melléklete szerint Mórahalom közigazgatási területe olyan levegőterheltségi zónába esik, ahol a szénmonoxid, kén-dioxid, nitrogén-oxidok és a benzol légszennyező anyagok tekintetében a levegőterheltségi szint nem haladja meg az alsó vizsgálati küszöböt, a szilárd légszennyező anyagok (PM₁₀) esetében pedig a levegőterheltségi szint a felső és az alsó vizsgálati küszöb között van, míg a szilárd légszennyező anyagok (PM₁₀) arzén, kadmium, nikkel és ólom tartalma tekintetében a levegőterheltségi szint nem haladja meg az alsó vizsgálati küszöböt, a policiklikus aromás szénhidrogének (benz(a)pirén) esetében pedig a levegőterheltségi szint a felső vizsgálati küszöb és a levegőterheltségi szintre vonatkozó határérték között van.

A település területén, illetve annak közvetlen környezetében nincs olyan iparigazdálkodói létesítmény, mely jelentősen befolyásolná a levegőkörnyezet állapotát. Az intézmények jellemzően gázfogyasztásra és/vagy geotermikus energia és/vagy napenergia hasznosításra álltak át. A gázfűtésből származó légszennyező anyagok kibocsátása nem mérvadó.

A térségben a légszennyező anyagok kibocsátása terén problémát jelent a külterületi burkolatlan utak magas aránya. A térségben jelentős légszennyezést okoz a szálló- és az ülepedő por, illetve a pollen. Ez utóbbi ellen belterületen a jegyző saját hatáskörben - a növényvédelmi törvény alapján - rendszeresen ellenőrzi a város területén a parlagfű fertőzöttséget, megtéve a szükséges intézkedéseket.

Mórahalmon 2014, 2015 folyamán a gyógyfürdő közvetlen környezetének gyógyhelyé minősítése kapcsán folyó eljárás keretében került és kerül sor még néhány alkalommal levegő tisztasági mérések elvégzésére. A mért eredmények és a légszennyezettség egészségügyi határértékeit szabályozó 4/2011. (I. 14.) VM rendelet tükrében megállapítható, hogy levegőtisztaság-védelmi szempontból említést a levegő NO₂, illetve szálló- és ülepedő por tartalma érdemel.

A NO₂ szennyezettség a fűtési félévben magasabb, értéke azonban még ekkor is jelentősen a határérték alatt marad, és az utóbbi években kisebb ingadozást mutat. A NO₂ szennyezettségért elsődlegesen az emberi tevékenység, míg a porterhelésért a természeti adottságok és az ember egyaránt felelős.

A természeti adottságok közül a domborzati, a talajtani és az éghajlati viszonyok játszanak elsődleges szerepet a szálló- és üledő por képződésében. A sík, enyhén tagolt, finomszemű, gyenge víztartó képességű, humuszban szegény (1,0-1,5% alatti) homoktalajokkal borított felszín defláció által fokozottan veszélyeztetett, ami jelentősen fokozza a levegő természetes eredetű porterhelését.

2.1.13.4 Zaj- és rezgésterhelés

A Mórahalomot átszelő 55. számú Szeged-Baja közút által okozott zajterhelés mértéke az elkerülő útszakasz megépülése óta a belterületi lakóterületeken nem jelentős.

A szolgáltató és szórakoztató tevékenységek zajhatása minimális.

A mezőgazdasági tevékenységek csúcsidejében nő az erőgépek és a tehergépjárművek forgalma, mely időszakosan határérték túllépést okozhat, azonban ezen hatások rövid ideig tartanak, valamint döntően a nappali órákra korlátozódik a zajterhelés növekedése.

2.1.13.5 Sugárzásvédelem

A településen nagyfeszültségű 120kV-os, kétrendszerű távvezeték található.

Új mobiltelefon tornyok létesítésére vonatkozó szabályokat az érvényes szabályozási/rendezési terv rögzíti. (Helyi építési szabályzat 27.§)

Mórahalom Pakstól 138 km-re található, így az atomerőmű 300 km-es Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája (ÉÓZ) területére esik. Az Élelmiszer-fogyasztási Korlátozások Óvintézkedési Zónája (ÉÓZ 30-300 km) az a terület, amelyen belül szükségessé válhat a lakosság élelmiszer-fogyasztásának korlátozása, a mezőgazdasági termelők és az élelmiszer feldolgozó ipar ellenőrzése, tevékenységük szükség szerinti, szigorú rendeleti szabályozása, illetve korlátozása.

A légkörben található sugárzó anyagok terjedésének követésére hazánkban egy országos sugárzásfigyelő rendszer épült ki. A rendszer legfontosabb része a több mint 130 mérőállomásból álló hálózat. Ezek a szabadtéren álló állomások olyan műszerekkel vannak felszerelve, amelyek folyamatosan mérik a szabadtéri sugárzás: az óránkénti dózis, azaz a dózisteljesítmény értékét.

Mórahalom területén sugárzásmérő pont nem található. Legközelebb Szegeden található két mérőhely.

2.1.13.6 Hulladékkezelés

Hulladékgazdálkodási Társulás: A települési szilárd hulladék gyűjtése Mórahalom bel- és külterületén önkormányzati rendelettel bevezetésre került, azt a Móraép NKft. végzi. Belterületen a lakoságnál és az intézményeknél keletkező települési szilárd hulladékot zsákokba, a tömblakásos városrészen pedig kukákba gyűjtik. Külterületen a lakók a hulladékot egyénileg szállítják el az átrakó állomásra.

Mórahalom csatlakozott az ISPA projekt keretében megvalósuló Szegedi Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszerhez. A Program keretében 2007. 06. 27-én megtörtént a Szeged, Sándorfalvi úti Regionális Hulladéklerakó Telep átadása, ahova Mórahalom hulladéka is kerül. Az ISPA program folytatására 2009-ben 33 település részvételével létrejött a Dél-Alföldi Térségi Hulladékgazdálkodási Társulás (DHGT).

Miután a nem megfelelően létesített volt városi hulladéklerakót (a Röszei úttól kb. 2000 méterre délre) bezárták, majd megkezdődött annak helyben történő rekultivációja. A rekultiváció során a lerakott hulladékot a helyszínen áthalmazták, vagyis kisebb területre rendezték, felszínét tömörítették, ezáltal a rekultivációs réteget ezen a kisebb területen készítették el. Végleges záróréteget alakítottak

ki, melynek az a célja, hogy megakadályozza a csapadékvíz bejutását a hulladéktestbe, illetve a csurgalékvíz képződését és a környezetbe való kijutását.

A rekultiváció során és után a talajvíz minőségét folyamatosan ellenőrzik, hiszen a természetes vízbázis védelme az egyik legfontosabb feladat. A cél az, hogy az érintett területek a rekultiváció után ugyanolyanok legyenek, mint előtte voltak.

Folyamatban levő projekt a házhoz menő gyűjtéshez szállító járműpark fejlesztése, gyűjtőjáratok optimalizálása érdekében informatikai rendszer kiépítése és a hulladékgyűjtő edények chip-es rendszer egyedi mérésazonosító ellátása. Új gyűjtőedények beszerzése a szelektív hulladékgyűjtés további megvalósítása érdekében. A szelektív hulladékgyűjtés népszerűsítése érdekében propaganda és kampányok szervezése.

Szelektív hulladékgyűjtés: A háztartásokban képződő műanyag papír és fém hulladékok elkülönített gyűjtése hulladékgyűjtő edényben történik. A szolgáltató FBH-NP Nkft. a hét meghatározott napján összegyűjti a kommunális hulladékot, majd a hét másik napján külön járat gyűjti a szelektíven gyűjtött hulladékot, amely utóválogatásra a Szegedi Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft. válogatóművébe kerül.

Mórahalom területén a szelektív hulladékgyűjtést 3 működő hulladékgyűjtő sziget is segíti, ahol üveg, papír és műanyag hulladék elhelyezésére van lehetőség. Az összegyűjtött hulladékot a Móraép NKft. szállítja el az átrakóra.

Mórahalom területén a 081/17 hrsz.-on működő hulladékudvar átrakó állomássá történő átminősítése 2007-ben megtörtént, résztulajdonosa az Önkormányzat, üzemeltetője a FBH-NP Nkft. Az átrakó állomás területén lehetőség van a papír és karton, üveg, textíliák, műanyagok, fémek, egyéb települési hulladékok (ideértve a kevert települési hulladékot is) és zöld hulladékok, illetve a lom hulladék elkülönített gyűjtésére is 24 m³-es tömörítő konténerekben. A begyűjtött hulladékokat a Szegedi Környezetgazdálkodási NKft. a Sándorfalvi úti telepére szállítja el.

A lakosságtól begyűjtött csomagolási hulladékokat az FBH-NP Nonprofit Kft., mint a település közszolgáltatója és a Móraép Nonprofit Közhasznú Kft. szállítja el a Sándorfalvi úti lerakó telepre, ahol a hulladék válogatásra kerül.

A városban elemgyűjtő edényzet is található, amely a jellemzően általános iskola és a boltok területén lett kihelyezve.

Állati eredetű hulladékok: A 081/17 hrsz.-on működő hulladékudvar átrakó állomássá történő átminősítése 2007-ben megtörtént, tulajdonosa az Önkormányzat, üzemeltetője a Móraép NKft. Az átrakó állomáson (05-AH-001 számon regisztrált) állati hulladékgyűjtő/gyepmesteri telep kezdte meg működését. Az állati eredetű veszélyes hulladékokat az ATEV Zrt. gyűjti be és szállítja a hódmezővásárhelyi telepére. A város területén elhullott haszon- és kedvtelésből tartott állatok elhelyezése is kizárólag a dögudvarban történik. A város területén dögkút nem lett kialakítva.

Folyékony hulladék: A nem közművel gyűjtött (szippantott szennyvíz) települési folyékony hulladékot a Móraép NKft. gyűjti, majd azt az Alföldvíz Zrt. által üzemeltetett szennyvízlerakóba helyezi. A kommunális szennyvíz tisztítását az Alföldvíz Zrt. végzi.

2.1.13.7 Vizuális környezetterhelés

A település építészeti arculatát jellemzően a 60-as, 70-es évek típusházai határozzák meg. Kivételek ez alól a központi magot és annak nyúlványát képező területeket, mely a Szeged - Alsótanya központ későbbi „városkezdeményét” jelzik. A település szerkezetét két tényező együttese alakította ki. Az egyik

a természetes táj ÉNy - D K - i irányú (a fő szélirányokhoz alkalmazkodó) formakincse (dombvonulatok, mélyedések), a másik a telepített településekre jellemző rácshálós (É-D-i, Ny-K-i) utcahálózat. A város mai arculatát döntően az utóbbi határozza meg. Hátrányos, hogy a későbbi építkezések (kis és nagy beruházások) sem adtak a településnek jellegzetes, egyéni arculatot, így hiányoznak az építészeti palettáról a tipizálttól elütő markánsabban megjelenő épületegyüttesek, melyek erőteljesebben határozhatják meg az idegenek, de az itt élők számára is a városképről alkotott impressziót.

Rendszeresen problémát jelentenek az illegális hulladéklerakók, melyek potenciális veszélyt jelentenek a környezeti elemekre és vizuális konfliktust is okoznak. Sajnos ez a település külterületén állandó jelleggel visszatérő probléma. Amíg egy illegális hulladéklerakó felszámolásra kerül, addig másik kettő „képződik”. A megelőzés csak tudatformálással képzelhető el.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály Bányászati Osztálya engedélyei alapján homokbányák működnek a város közigazgatási területén belül, melyek szintén okozhatnak vizuális környezetterhelést.

Fontos, minden településre jellemző feladat az utcafásítások elvégzése, a meglévő fasorok megújítása, a fák pótlása, kiemelt fasorok telepítése. A gondozott parkok telepítésének a helyi adottságok (homokos talaj, kevesebb csapadék stb.) nem kedveznek, ennek ellenére szükséges megtalálni azt a növényborítást és funkciót, amellyel újabb közösségi tereket lehetne kialakítani.

2.1.13.8 Árvízvédelem

A város a Tisza mértékadó árvízszintje fölött helyezkedik el, így árvízveszély nem fenyegeti.

2.1.13.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A város és környéke jelentős szénhidrogén készletekkel rendelkezik, aminek következtében a településen is folyik kitermelés, és a területen keresztülhaladnak termékvezetékek. Mindezek közvetlen veszélyforrást ugyan nem jelentenek, de üzemi balesetek, meghibásodások, vezetékrongálások, üzemzavarok esetén környezet- és katasztrófavédelmi intézkedéseket kell foganatosítani, összhangban a Polgári- és Katasztrófavédelem terveivel.

Számottevő különbség figyelhető meg a bel- és a külterület környezeti viszonyaiban. Ez részben magyarázható a két terület korösszetételének és gazdasági hátterének különbségével, azonban az is sejthető, hogy a külterületen élők kevésbé fogékonyak a környezeti problémák iránt, kevesebb jelentőséget tulajdonítanak azoknak, de vélhetően kevésbé is lettek „megcélözva” ezekkel a kérdésekkel.

A településen a zöldfelületek növelése, illetve a meglévő zöldterületek minőségének javítása, a zaj- és porszennyezés csökkentése mellett pedig a levegő tisztaságának növelése a cél. A fejlesztés keretében elsősorban út menti fasorok létesítése szükséges, a felújítás keretében pedig meglévő parkok és erdők felülvizsgálat utáni minőségjavítása a feladat. Mind a felújítást, mind a fejlesztést egy hosszú távú koncepció alapján kell végezni, a városközpontból indulva az egész belterületet érintő, átfogó program keretében. Problémát okoz az öregedő fák, az utcai gyümölcsfák magas aránya, valamint az elmúlt évtizedekben vezeték alá ültetett erős növésű fák. Ez tervszerű és folyamatos fasorleváltásokat tesz szükségessé a következő években.

A fűtésből származó szilárd szennyezőanyag kibocsátását csökkenteni szükséges a kedvezőbb levegőminőségi állapot elérése érdekében. Továbbra is fokozott figyelmet kell szentelni a parlagfű és más allergén gyomnövények elleni védekezésnek a közterületeken a mentesítés megszervezésével, a magánterületeken a megfelelő védekezés kikényszerítésével.

A város állandó növényborítottsággal nem bíró homokos textúrájú területein tervszerűen telepített erdősávokkal mérsékelni kell a szél okozta talajpusztulás (defláció) mértékét.

A város belterületén lévő parkok, virágágyások talajának szerves anyagpótlását folyamatosan biztosítani szükséges.

A környezeti veszélyek közül az aszályhajlam fokozódása kiemelten érinti a talajokat. A talaj állapota szempontjából kiemelt kockázati tényezőt jelent a szerves- és műtrágyák alkalmazása is. A legjelentősebb káros hatások az állattartó telepek, az üzemenyagtöltő állomások, ipari tevékenységek, illegális hulladéklerakók területén jelentkeznek.

A Nagyszéksós-tói ideiglenes belvíz tározót a természetes morfológiai adottságok felhasználásával alakították ki. A területén jelenleg kiemelten védett természeti értékeket tartanak nyilván. Átfolyásos jelleggel működik, több esetben okozott konfliktust a tározó előürítése a természetvédelmi igényekkel kapcsolatban.

2.1.14 Városi klíma

A város éghajlati adottságai közül a deflációs problémákban az igen szélsőséges csapadékmennyiség (sokéves és éven belüli nagy ingadozás) játszik meghatározó szerepet. Sorrendben az É-i, ÉNy-i és DK-i a három leggyakoribb szélirány, az átlagos szélesség megközelíti a 3 m/s-ot. A mérsékelt meleg-száraz, szeles időjárás a szálló por képződésének optimális közege.

A vízrajzi adottságok, vagyis az a tény, hogy a város száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos területen fekszik, felerősíti a klimatikus adottságok levegőminőségre gyakorolt hatását. Levegőtisztaság-védelmi szempontból meghatározó a mező-, erdő-, illetve zöldfelület gazdálkodás.

A városi klíma alakulásában elsőrendű szerepe van a városi térség energiaforgalmának. A természetes felszíneknél ez hosszabb idő alatt kiegyenlített, de a város beépített területein a párologtató felszínekkel (növényzet, vízfelületek) szemben a burkolt, beépített felületek túlsúlya jellemző, amelyek a fűtés, kisugárzás, visszaverődés révén juttatnak többlet hőmennyiséget a környezetbe. Ezért kell fokozott figyelmet fordítani a beépítettség mértékére és módjára, a zöldfelületi arányokra, a biológiai is aktív zöldfelületek, vízfelszínek kialakítására az átszellőzési lehetőségek biztosításához.

A téli időszak hőmérsékletének emelkedése nyomán energia-megtakarítás remélhető a fűtés területén, kevesebb gondot okoz a folyók, tavak jegesedése. A csökkenő hideg telek gyakoriságával, ritkábbak lesznek a tavaszi fagyok, ezáltal kitolódik a tenyészidőszak.

Az éghajlat várható melegedése alkalmazkodásra kényszeríti az Alföld lakosságát. Védelmet nyújthatnak a víztározók, az öntözés kiterjesztése, a melioráció, a növényi biodiverzitás növelése, a gyors vágásfordulójú erdőfajták elterjesztése. Az éghajlati övek északra tolódásával, - előrejelzések szerint - ha nem változnak meg a földművelési módszerek, az Alföld elszikesedik, felsivatagi övezetekre jellemző viszonyok alakulhatnak ki.

Mórahalm nem tagja a Klímabarát Települések Szövetségének.

2.2 Területi lehatárolás

2.2.1 A várostérség lehatárolása, bemutatása

Mórahalm az azonos nevű, 10 települést magában foglaló járás székhelye és egyetlen városa. Megyei szerepkörrel nem rendelkezik ugyan, azonban járásközpontként jelentős az általa ellátott feladatok és funkciók száma. A város központi szerepköre társadalmi (oktatás, szociális ellátás, egészségügy),

kulturális, gazdasági és idegenforgalmi szempontból is érvényesül. A település vonzáskörzete túlnyúlik a járási határon a településen működő széleskörű szolgáltatásoknak köszönhetően.

A Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal számos szakigazgatási szerve, illetve kirendeltsége található meg Mórahalmon:

- Mórahalmi Járási Hivatal Hatósági, Szociális és Gyámügyi Osztály,
- Mórahalmi Járási Hivatal Kormányablak Osztály,
- Mórahalmi Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztály,
- Földhivatali Főosztály Földhivatali Osztály 5.

A Mórahalomra munkába járók adatait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy több, mint 36%-uk Szegedről érkezik. Jelentős számú munkavállaló ingázik még Ásotthalomról, Zákányszékről, Domaszékről, Bordányból és Röszkéről is. A városba oktatási céllal 195 fő érkezik napi szinten, a legnagyobb létszámban Szegedről és Zákányszékről, valamint néhány fő jár be napi szinten Szatymazról, Tompáról, Üllésről és Zsombórol.

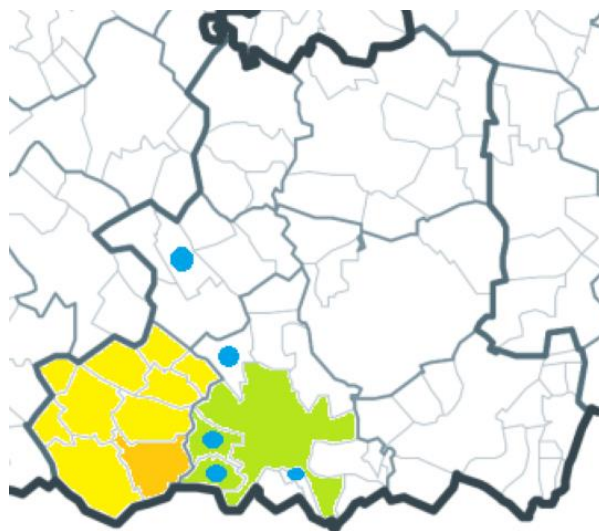
25. táblázat: A várostérség lehatárolás különböző szempontjai

	tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
A.) Kötött	közigazgatási egység	megyeszékhely	megye települései	Nem releváns
		járasközpont	járás települései	10 település: Ásotthalom; Bordány; Forráskút; Mórahalom; Öttömös; Pusztamérges; Ruzsa; Üllés; Zákányszék; Zsombó
	körjegyzőség léte	körjegyzőségi központ	a körjegyzőségéhez tartozó települések	Nem releváns
B.) Rugalmas	agglomerálódás	agglomerációs központ	azon települések köre, ahová a városból jellemzően kiköltöznek a helyi lakosok, akik munkavégzés és szolgáltatások igénybevétele céljából továbbra is a városhoz kötődnek	Nem releváns
	foglalkoztatás	vonzásközpont ²	Mórahalom városába irányuló munkavégzési célú ingázás kibocsátó településeinek köre	5 település Szeged; Ásotthalom; Zákányszék; Domaszék; Röszke
	funkcionális	szolgáltató központ	a város által nyújtott alap, és közép-szintű köz- és piaci szolgáltatásokat napi szinten igénybe vevő térségi lakosok települései	10 település: Ásotthalom; Bordány; Forráskút; Mórahalom; Öttömös; Pusztamérges; Ruzsa; Üllés; Zákányszék; Zsombó
		szolgáltatói hálózati központok (nem szükségszerűen)	bizonyos térségi szinten szervezett (köz) szolgáltatásokban résztvevő települések köre (társulások pl. szociális gondozás, idősellátás, családsegítés, orvosi ügyelet stb.)	12 település: Mórahalom; Ásotthalom; Bordány; Domaszék; Forráskút; Öttömös; Pusztamérges; Röszke; Ruzsa; Üllés; Zákányszék; Zsombó
	fejlesztési cél alapon	a térségi fejlesztéseket koordináló önkormányzat	Homokháti Kistérség Többcélú Társulása települései Homokháti Önkormányzatok Kistérségfejlesztési Társulása települései	10 település mindkét szervezetnek tagja: Ásotthalom; Bordány; Forráskút; Mórahalom; Öttömös; Pusztamérges; Ruzsa; Üllés; Zákányszék; Zsombó A Homokháti Önkormányzatok Kistérségfejlesztési Társulása tagja a 10 település mellett Domaszék,

² Javasolt forrás: KSH Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon c. tanulmány (2017)

tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
			Kistelek, Rőszke, Szatymaz, Újszentiván

39. ábra: Mórahalom térségi kapcsolatai

Jelmagyarázat:

- Mórahalom
- Mórahalmi járás települései
- A mórahalmi járásba nem tartozó, de Mórahalom városába irányuló munkavégzési célú ingázás kibocsátótelepülések
- A mórahalmi járásba nem tartozó, de a Mórahalom által biztosított bizonyos térségi szinten szervezett (köz) szolgáltatásokban résztvevő települések köre

Forrás: a KSH „Magyarország közigazgatási területbeosztása, 2019. január1.” alaptérképe felhasználásával saját szerkesztés

2.3 Helyzetértékelés, szintézis

2.3.1 Prosperáló város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség gazdasága	<p>P1: Térségi gazdasági és innovációs ökoszisztéma jellemzői</p> <p>Mórahalom városában mind az önkormányzat, mind a gazdasági szereplők tudatában vannak a kutatás-fejlesztés-innováció (K+F+I) gazdaságra gyakorolt pozitív hatására. Ezt bizonyítja, hogy Mórahalom Városi Önkormányzat sikeresen pályázott a mórahalmi Homokhát Térségi Agrár-Ipari Parkkal a „TUDOMÁNYOS ÉS TECHNOLGÓIAI PARK” cím elnyerésére. A cím elnyerésével az önkormányzat kötelezettséget vállalt a meglévő innovációs szolgáltatások továbbfejlesztésére, a technológiatranszfer és K+F+I tanácsadási szolgáltatás bevezetésére. További hozadéka, hogy a betelepült vagy betelepülni szándékozó vállalkozások az innovációs források megszerzéséért induló versenyben előnyhöz jutnak.</p> <p>Az ipari parkban működő vállalkozások közül 11 vállalkozás tagja valamilyen innovációs klaszternek, 7 vállalkozás folytat K+F tevékenységet, 12 vállalkozás együttműködik felsőoktatási intézménnyel, illetve kutatóintézetrel, emellett a parkon belül is elkezdődött a K+F együttműködés és a klaszteresedés folyamata.</p> <p>A tudományos és technológiai park profilja az agrárium erős gazdasági jelenlétéből adódóan az élelmiszertermelés és -feldolgozás, a környezet- és biotechnológia, valamint a kapcsolódó megújuló energia termelés és felhasználás területén folyó</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>K+F+I tevékenység megvalósítása és támogatása lesz. A park kiemelten kezeli a helyben történő tudás- és technológiahasznosítást, valamint a betelepült vállalkozások K+F+I forrásokhoz való hozzájutását. A szakmai koncepció része egy nemzetközi és határon átnyúló kapcsolatokra épülő, tudományközi kutatóintézet létrehozása is. A tudományos és technológiai parkhoz szükséges infrastruktúra megteremtésére és szolgáltatásfejlesztés megvalósítására az önkormányzat 2015-2021-es időszakban csaknem 1 milliárd forint értékű beruházást valósít meg – többnyire uniós források felhasználásával.</p> <p>A tudományos és technológiai park a jövőben együttműködést kíván kialakítani, illetve az innovációs szolgáltatások ellátásába be kívánja vonni az Szegedi Tudományegyetem Kutatás-Fejlesztési és Innovációs Igazgatóságát, valamint keresi az együttműködési lehetőségeket a szegedi ELI projekthez való kapcsolódásra.</p>
	<p>P2: A humán erőforrás jellemzői</p> <p>Mórahalom városában a munkaképes korú lakosság száma – hasonlóan a város lakónépességéhez – az elmúlt évtizedben növekedett. A munkaképes korú lakosság számának emelkedésével a gazdasági fejlődés tartotta a lépést, hiszen a munkanélküliek száma jelentősen csökkent az elmúlt években. A nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója alacsony, 2020 decemberében a 2%-ot sem érte el, a tartós, legalább 1 éve nyilvántartásban szereplő álláskeresők száma pedig mindössze 10 fő volt. Bár a munkanélküliség alacsony, a jövedelmi szint elmarad a megyei átlagtól, még a megye városai között is az egyik legalacsonyabb. Részben összefügghet a jövedelmi viszonyokkal, hogy a népszámlálási adatok alapján Mórahalom lakásállományának komfortfokozata, felszereltsége kedvezőtlenebb a megyei átlagnál. A lakosság ingázási szokásait a 2011-es népszámlálás idején vizsgálták. Ekkor a helyben foglalkoztatottak száma 2 156 fő, ebből a helyben lakók és helyben foglalkoztatottak száma 1 477 volt. Munkavégzés céljából a városból eljárók és a városba bejárók között jelentős különbség nem volt, más településre 834 fő járt el Mórahalomról, míg a városba 679 fő ingázott munkavégzés céljából.</p> <p>A lakosság képzettségéről friss információ nem áll rendelkezésre, de a 2011-es népszámlálás adataiból az állapítható meg, hogy a képzettségi mutatók mind az országos, mind a megyei átlagtól elmaradnak – elsősorban az az érettségivel és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányában.</p>
	<p>P3: Gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúra, oktatási-nevelési intézményrendszer jelenléte (duális oktatás, szakképzés, digitális készségek, bölcsődei/óvodai ellátás biztosítása a munkavállalóknak)</p> <p>A városban két tanévnyi szünetet követően a 2018/19-es tanévben indult újra a középfokú oktatás – két szakgimnáziumi és 3 szakközépiskolai képzéssel – felmenő rendszerben. A választható képzések jól illeszkednek a helyi munkaerőpiaci igényekhez, hiszen azok a város gazdaságának egyik meghatározó ágazatához, a turizmushoz kötődnek, vagy hiányszakmák képzését biztosítják, vagy a trendként jellemezhető növekvő digitalizációhoz kapcsolódnak. Az iskola tagja a Microsoft Innovatív Iskola Programjának. A képzés során a duális oktatás biztosított, az intézmény 8 helyi, illetve szegedi szálláshelyel/vendéglátóhellyel lépett partnerségre. Az intézmény korából adódóan modernnek, jól felszereltnek tekinthető, azonban a jelenlegi igények és a felmenő rendszerből fakadó növekvő tanulói létszámból kiindulva az látható, hogy a kollégiumi kapacitások szűkösek, bővítésre szorulnak. Az óvodai/bölcsődei ellátásról részletesebb értékelés a P7 szempont alatt található.</p>
	<p>P4: Gazdasági szereplők tőkeereje (magánberuházások alakulása)</p> <p>Mórahalom városában a működő vállalkozások száma 2012 óta folyamatosan és jelentősen növekszik, 2018-ban a számuk 399 volt. Ennek ellenére a vállalkozássűrűség alacsonyabb a megyei átlagtól: az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma 64,32 db, míg a megyei átlag 74,89 db volt 2018-ban. A vállalkozások jelentős része legfeljebb 9 főt foglalkoztató mikrovállalkozás, azonban a 10-49 főt foglalkoztató kis- és az 50-249 főt foglalkoztató középvállalkozások</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>részesedése a megyei szummából megközelíti a lakónépesség részesedésének (1,55%) kétszeresét: előbbi esetében 2,8%, utóbbi esetében 2,9% az érték.</p> <p>A vállalkozások fejlődési potenciálját mutatja, hogy 2012 és 2019 között az egy alkalmazottra jutó hozzáadott érték több, mint 60%-kal, 5,2 millió forintról 8,4 millió forintra növekedett, ennek ellenére nem éri el az országos átlagot (bár 2017-ben közel volt hozzá), de a megyei átlagot meghaladja.</p> <p>A vállalkozások növekvő gazdasági erejére lehet következtetni abból is, hogy az önkormányzat helyi iparüzési adóbevétele 2010 és 2019 között közel a négyszeresre, 130,3 millió forintról 496,9 millió forintra emelkedett.</p> <p>A város 10 legjelentősebb vállalkozásának éves nettó árbevétele 2019-ben 1,4 és 9,8 milliárd forint között szóródott.</p> <p>P5: A helyi gazdaság ágazati szerkezete</p> <p>Mórahalom városában a legtöbb vállalkozás (a nonprofit gazdasági társaságokkal együtt) a kereskedelem, gépjárműjavítás területén folytatja tevékenységét, de 50 feletti vállalkozásszámmal kiemelkedik a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység és a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat is. Ettől némileg eltérő sorrend alakul ki, amennyiben az adott gazdasági ág megyei részesedését vizsgáljuk: ebből a szempontból a legjelentősebb ágazat a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (3,3%), ezt követi a vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés (2,6%), majd a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás. A fentiek mellett a népességarányt meghaladó részesedéssel még két ágazat rendelkezik: a szállítás, raktározás (2%) és a feldolgozóipar (1,7%).</p> <p>P6: A helyi gazdasági infrastruktúra helyzete</p> <p>Mórahalom 1997 óta rendelkezik ipari parkkal (Homokhát Térségi Agrár-Ipari Technológiai Park), melynek üzemeltetéséért a Móraép Nonprofit Közhasznú Kft. felelős. Az ipari park 100,75 hektáros, a szabadon hasznosítható terület azonban mindössze 19,9 ha, emellett 132 ha fejlesztési terület került kijelölésre a jövőbeli terjeszkedés érdekében. Az ipari park a bővítésre kijelölt területektől eltekintve teljes közműellátottsággal rendelkezik, a betelepült 106 gazdasági társaság profilja szorosan illeszkedik a Homokhát térség fejlődési prioritásaihoz.</p>
<p>A város, várostérség szolgáltatási mixe</p>	<p>P7: A helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mix jelenléte</p> <p>A település ipari parkjába betelepült vállalkozások számára az üzemeltetésért felelős Móraép Nonprofit Közhasznú Kft. hasznos szolgáltatások sorát nyújtja, amely magában foglalja többek között a műszaki, jogi, pénzügy-számviteli, környezetvédelmi-, pályázatfigyelési tevékenységet, a vagyonőrzést, a postai szolgáltatások biztosítását, igény esetén bekapcsolódik rendezvények szervezésébe vagy egyszerűen csak a helyszínt biztosítja. Az ipari park szolgáltatásai közé tartozik a közvetlen közösségi közlekedési kapcsolat a helyközi buszjáratoknak köszönhetően, valamint megoldott a hulladékgyűjtés, takarítás, karbantartás, személygépkocsi-szerviz és bizonyos logisztikai szolgáltatások nyújtása is.</p> <p>A helyi gazdaság erősítése érdekében a város – üzleti infrastruktúrájának folyamatos fejlesztése és az ipari park igény szerinti bővítése mellett – inkubátorház működtetésével igyekszik támogatni az itt működő és a betelepülni szándékozó vállalkozásokat.</p> <p>A város turizmusának jelentőségére tekintettel 2009-ben hozták létre a Móra-Tourist Információs és Szolgáltató Nonprofit Kft.-t., a helyi TDM szervezetet, amelynek célja a szektorban érintettek közötti együttműködés és koordináció erősítése, az információk gyors és kölcsönös áramlásának biztosítása, a desztináció-menedzsment szemlélet erősítése. Emellett elektromos városnéző kisbusz működtetésével közösségi közlekedésszolgáltatást nyújt, rendezvényeket szervez, rendezvényhelyszíneket és önkormányzati tulajdonú szálláshelyeket, attrakciókat és személyszállítás szolgáltatást működtet.</p> <p>A fiatal gyermekes szülők munkavállalását segíti a Huncutka Bölcsőde, amelynek a 78 férőhelyes kapacitása teljes mértékben ki volt használva az elmúlt években, emellett a</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	növekvő lakossági igények alapján szükségessé vált az intézmény bővítése TOP forrásból. A projekt eredményeként a férőhelyek száma 28-cal bővült 2021 év végére. Az óvodai feladatellátást a városban 1 db intézmény végzi 2 telephelyen, összesen 297 férőhelyen, megközelítőleg 90%-os kapacitással.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	<p>P8: Önkormányzat településfejlesztési forrásainak összetétele, s az elmúlt 5 év tendenciái a saját forrás és a támogatások megoszlását is vizsgálva Mórahalom Városi Önkormányzat 2016 és 2020 között a KSH adatbázisa szerint megközelítőleg 7,87 milliárd forintot fordított beruházásokra. Ugyanezen időszakban a palyazat.gov.hu felületen található támogatott projektkereső alapján a Széchenyi2020 kereteiből 21 projekt megvalósítása köthető az önkormányzathoz, 3,12 milliárd forint értékben, továbbá 2012 és 2018 között megvalósult 2 ivóvízminőség javító program, melyben az önkormányzat konzorciumi partnerként vett részt – ennek köszönhetően vagyona 1,23 milliárd forinttal gyarapodott. A város beruházásai tehát nagymértékben az európai uniós támogatásoktól függenek.</p>
	<p>P9: Önkormányzati település- és gazdaságfejlesztési együttműködések bemutatása 2004 áprilisában Mórahalom és 9 másik (Ásotthalom, Bordány, Forráskút, Öttömös, Pusztamérges, Ruzsa, Üllés, Zákányszék és Zsombó) település együttműködésével jött létre Homokháti Kistérség Többcélú Társulása, amely több feladat ellátását biztosítja a gyermekvédelem, valamint az egészségügyi és szociális ellátás területén, emellett fejlesztési programok, dokumentumok készítésével, illetve területfejlesztési projektek tervezésével, megvalósításával foglalkozik. A társulás székhelye Mórahalom. A Mórahalom városában és térségében szolgáltatott ivóvíz minősége arzén, ammónium, valamint vas és mangán tekintetében nem felel meg a 201/2001. (X. 25.) Kormányrendeletben meghatározott vízminőségi paramétereknek, melynek kezelése érdekében Mórahalom 9 településsel (Ásotthalom, Bordány, Domaszék, Forráskút, Öttömös, Pusztamérges, Ruzsa, Üllés és Zákányszék) összefogva 2010-ben létrehozta a Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulást, Mórahalom székhellyel. A társulás 2 projektet valósított meg „Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító program” címmel, és az együttműködés legalább a 2. projekt fenntartási időszakának végéig, 2023 november 27-ig megmarad – bár tekintettel arra, hogy az ivóvízellátó rendszer felújítási és pótlási terve szerint 2020-2029 között tervezett a III. ütem megvalósítása, lehetséges, hogy a társulás tagjai az új projektet is közösen valósítják meg.</p>

2.3.2 Zöldülő város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség szolgáltatási mixe	<p>Z1: Zöld hálózatok és zöld szolgáltatások térségi kiterjedése: energiatermelés és tárolás kiépítettsége, körforgásos gazdaság jelenléte, a városban elérhető éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást ösztönző tevékenységek bemutatása Mórahalom belterületén a zöldfelületek elsősorban a Szegedi út vonalától északra találhatóak, a déli rész ellátottsága jóval szerényebbnek tekinthető. A zöldfelületek jellemzően gondozottak, jól karbantartottak, bár egyes részekben indokolt lehet zöldterületfejlesztések megvalósítása, emellett a település zöldfelületfejlesztés tekintetében jelentős tartalékokkal rendelkezik egy jól használható, a teljes belterületet lefedő zöldfelületi hálózat kialakításához. A város közigazgatási területén jelenleg 8db 0,5MW kapacitású napelemes kiserőmű működik, melyek köre a közeljövőben további 5 db-bal bővíülhet. A város termásvízkincsére építve több hazai és nemzetközi forrásból származó projekt megvalósításával két termálhőrendszer került kialakításra, melyhez eddig 25 intézmény csatlakozott. A hatékonyság növelése érdekében ezen rendszerek integrálása lenne szükséges, amely lehetővé tenné a további csatlakozást.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
<p>A város, várostérség gazdasága</p>	<p>Z2: Városi és várostérségi gazdasági vállalkozások környezetre gyakorolt hatásai (légszennyezés, talajszennyezés, zaj, szag, teherforgalom stb.) Egyes elemek környezeti terhelési értéke, környezetvédelmi intézkedések Mórahalom – levegőjének minőségét tekintve – a térség egyik legkevésbé szennyezett, legkevésbé terhelt levegőjű részéhez tartozik, azaz az alap légszennyezettség nem számottevő. A területén, illetve annak közvetlen környezetében nincs olyan ipari-gazdálkodói létesítmény, mely jelentősen befolyásolná a levegő állapotát. Az intézmények jellemzően gázfogyasztásra és/vagy geotermikus energia és/vagy napenergia hasznosításra álltak át. A gázfűtésből származó légszennyező anyagok kibocsátása nem mérvadó. A térségben a légszennyező anyagok kibocsátása terén problémát jelent a külterületi burkolatlan utak magas aránya, részben emiatt jelentős légszennyezést okoz a szálló- és az ülepedő por, illetve a pollen. Mórahalom belterületén az 55. sz. főút forgalmának zajterhelése volt kiemelhető, azonban ez a probléma az elkerülő szakasz megépítésével megszűnt. A mezőgazdasági tevékenységek csúcsidejében nő az erőgépek és a tehergépjárművek forgalma, mely időszakosan, döntően nappal határérték túllépést okozhat. A szolgáltató és szórakoztató tevékenységek zajhatása minimális.</p>
<p>Az önkormányzat(ok) gazdálkodása</p>	<p>Z3: önkormányzat és intézményeinek energiagazdálkodása Az energiagazdálkodás területén az önkormányzat külön koncepcióval, fejlesztési dokumentummal nem rendelkezik, ugyanakkor több olyan intézkedést hozott, amelyek a hatékonyabb energiafelhasználást támogatják. Energetikai korszerűsítés és megújuló energiahasznosítás érdekében az önkormányzat és annak intézményei az elmúlt évtizedben 8 projektet valósítottak meg, összesen több, mint 530 millió forint értékben. Az Önkormányzat energetikust alkalmaz, hogy támogassa az energiagazdálkodást a hálózati vételezések optimalizálása, a megújuló forrásokból nyert energia minél szélesebb körű hasznosítása érdekében. A városban a napenergia és a geotermális energia hasznosítása a legelterjedtebb. A számos városi intézmény (iskola, óvoda, könyvtár, polgármesteri hivatal, piac, gyógyfürdő, parkoló stb.) tetőszerkezetén már megtalálhatóak a háztartási méretű fotovoltatikus kiserőművek, emellett további intézmények körében is tervezik a rendszer kiépítését épületenergetikai korszerűsítéssel egybekötve. Néhány intézmény használati melegvíz előállítására céljából napkollektorokkal is rendelkezik. A város termálvízkincsére építve több hazai és nemzetközi forrásból származó projekt megvalósításával két termálhőrendszer került kialakításra, melyhez eddig 25 intézmény csatlakozott.</p>
<p>Városi és várostérségi közművek</p>	<p>Z4: Közműhálózat: Energiaközművek – megújuló energia jelenléte, aránya Csapadékvíz hasznosítása, Vízgazdálkodás, Szennyvízelvezetés rendszere A város energiaellátásában megújuló energiaként a napenergia és a termálvíz játszik meghatározó szerepet. A város szeretné a meglévő termálvízkincs minél hatékonyabb hasznosítását elérni, ezért innovációs kutatásokat, szakpolitikai és gazdasági-társadalmi vizsgálatokat terveznek megvalósítani, melyek célja a kísérőgázok hasznosításának lehetőségeinek, az integrált rendszer komplex szabályozástechnikai megoldásainak kidolgozása, a településen létesült termálvíz kutak hidrodinamikai vizsgálata, valamint az egyes elemek egymásra gyakorolt hatásának vizsgálata, szakpolitikai és gazdasági-társadalmi vizsgálatok tervezett komponensei a szabályozási környezet elemzése és szakpolitikai ajánlások megfogalmazása, valamint a replikálhatóság és tudástranszfer a 5-10 ezres lakónépességű településszégmésben. A Mórahalom területére lehulló csapadék jelentős része a talajviszonyoknak köszönhetően elszivárog. A település 3 km zárt és 28 km nyílt csapadékvízvezető csatorna található. Mindkét rendszer esetében elmondható, hogy felújításra szoruló szakaszok is találhatóak a településen (a nyílt rendszerű csatornák esetében ez 8 km),</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>emellett a bővítésre is szükség lenne – a zárt csatornák esetében 1 km, a nyílt rendszerű csatorna esetében 15 km új szakasz létesítése szükséges. A város keleti részén a csapadék a Széksóstói főcsatornába kerül, a dél-keleti városrész utcáiban a rendezési terv lefolyástalan szikkasztók elhelyezését javasolja. A Petőfi, a Honvéd, a Móra Ferenc, a Juhász Gyula, a Rózsa és a Köztársaság utcák csapadékvize a település területén található Nagyszéksós-tó tározóba kerül.</p> <p>A csapadékvíz megtartására való törekvés ellenére is Mórahalom egyik legnagyobb problémája a mély és tartósan csökkenő talajvízszint: a helyi vízkészlet sokkal drasztikusabban csökkent, mint a csapadék, leginkább azért, mert az 1-2 méteres tartós talajvízszint-süllyedés miatt a talaj sokkal több vizet tud befogadni, mint korábban, és a csatornába történő talajvíz beáramlás is kisebb, mert jelentősen csökkent a beáramlási felület és a beáramlási sebesség is. Az utóbbi években jellemző, hogy több, a település területén található belvízcsatorna még esős időszakban is száraz marad. A probléma megoldása érdekében törekednek a víz visszatartására, a város külterületén kialakítottak egy új víztározót, a Cigányka-éren vízvisszatartó műtárgyat és szivattyútelepet építettek, a mely a mezőgazdaságban az öntözési lehetőségeket is megteremtette, emellett egy több szakaszos projekt vette kezdetét a felszíni vízpótlás Tisza felőli megvalósítása érdekében.</p> <p>Mórahalom szennyvízhálózata kiépült, a város szennyvíztisztító telepe Zákányszék szennyvizét is fogadja. A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya megközelíti a 70%-ot. A korszerű technológiával megtisztított szennyvíz végleges befogadója a település területén található Madarász-tó.</p>
<p>Városi és várostérségi közlekedés</p>	<p>Z5: Jellemző közösségi közlekedési módok szolgáltatási oldalon</p> <p>A település közösségi közlekedését autóbuszok biztosítják. A városból közvetlen helyközi járással érhető el Szeged, Baja, Békéscsaba, Pécs és Zalaegerszeg, emellett helyi körjárat biztosítja tanítási és munkanapokon az oktatási és közintézmények, valamint az ipari park elérését.</p> <p>A város adottságai a kerékpáros közlekedés szempontjából kiválóak, melyet az önkormányzat a kerékpárúthálózat folyamatos bővítésével igyekszik támogatni.</p>
<p>Környezet- és természetvédelem</p>	<p>Z6: Zöldfelületi ellátottság</p> <p>Mórahalom belterületén a zöldfelületek elsősorban a Szegei út vonalától északra találhatóak, a déli rész ellátottsága jóval szerényebbnek tekinthető. A zöldfelületek jellemzően gondozottak, jól karbantartottak, bár egyes részekben indokolt lehet zöldterületfejlesztések megvalósítása, emellett a település zöldfelületfejlesztés tekintetében jelentős tartalékokkal rendelkezik egy jól használható, a teljes belterületet lefedő zöldfelületi hálózat kialakításához.</p> <p>Z7: Természeti ökoszisztémák helyzete</p> <p>Mórahalom közigazgatási területe a Kiskunsági Nemzeti Park igazgatóságához tartozik. Országos jelentőségű védett terület a 2013-ban felavatott 2 223 hektár területű Körös-éri Tájvédelmi Körzet, amely Kelebia, Ásotthalom, Mórahalom és Öttömös közigazgatási határain belül található. A tájvédelmi körzet különleges növényfajoknak ad otthont és térség állatvilága is egyedülálló: számos védett és fokozottan védett faj él ezeken a tájakon.</p> <p>A település számos országos jelentőségű egyedi jogszabállyal védett területtel rendelkezik, az OTrT alapján jelentős terület ökológiai hálózat magterületének övezetéhez tartozik, emellett ökológiai folyósó és puffer terület is érinti a város közigazgatási területét, amelynek jelentős része Csongrád-Csanád Megye Területrendezési terve alapján tájképvédelmi övezettel érintett területnek minősül.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
Város és térsége gazdasága	<p>D1: Digitális technológia-szolgáltatók helyi jelenléte A településen az Invitel Zrt., az Invitech Ict Services Kft. és a Magyar Telekom Nyrt. üzemeltet teljes körű hálózatot. Az internetszolgáltatás szélessávon (legmagasabb sávszélesség: 1 000 Mbps) elérhető a térség egész területét behálózó optikai összeköttetés segítségével, ami lehetővé teszi a gyors, olcsó és biztonságos adatletöltést és feltöltést. Az internetelőfizetések száma folyamatosan emelkedett 2019-ig, 2020-ban azonban már csak 1 229 db volt, ami több, mint 200-zal kevesebb a 2019-es értékhez képest. Ez azért is érdekes, mert a lakásállomány nem csökkent, ellenben a COVID-19 járvány hatására megnőtt az otthoni munkavégzés és tanulás aránya.</p>
	<p>D2: Digitális technológiát alkalmazó cégek jelenléte (közszolgáltatók (beléptető, kamera, irányítórendszerek stb.), Ipar 4.0, szolgáltató szektor) Móráhalom méretéből kifolyólag az Ipar 4.0 és a Szolgáltatás 4.0 jelenléte kevésbé meghatározó, mivel helyi szinten ilyen típusú szolgáltatások nyújtása kevésbé rentábilis. Az elmúlt másfél évtizedben számos vállalkozás valósított meg azonban IKT-fejlesztéseket, ezen belül eszköz- és szoftverbeszerzéseket (pl. komplex vállalatirányítási rendszerek, videokonferencia szolgáltatások, e-kereskedelem), ami nagymértékben erősíti a vállalkozások versenyképességét, közvetetten pedig hozzájárul az eszközöket használó munkavállalók digitális kompetenciáinak javításához is. Az információ, kommunikáció nemzetgazdasági ágban működő vállalkozások száma a legfrissebb elérhető adatok alapján 13 volt 2020-ban, ami az összes működő vállalkozás 3,2%-a, összehasonlításként ugyanez az arány a megyében 5,1%.</p>
A város és várostérség társadalma	<p>D3: A lakosság digitális eszköz ellátottsága, kompetenciák, felhasználói szokások (szolgáltatói adatokra és felmérésre alapozva) A kérdőíves felmérés eredményei alapján a válaszadók 98%-a rendelkezik egy vagy több IKT-eszkővel: a legnagyobb az okostelefon (89%) aránya, ezt követi a mobil (57,5%) és az asztali (48%) számítógép. Ezenkívül számottevő az okos tv (40%), okosóra (24,4%) és a tablet (17,5%) aránya. A válaszadók többsége változatos, de egyszerű célokra használja az internetet: legtöbben kommunikációra (72%), információszerezésre (70%) és közösségi média-használatra (65%), szórakozásra (57,4%). A válaszadók nagyjából fele munkavégzési, tanulási, ügyintézési céllal is használja az internetet, és ügyfélkapuval is rendelkeznek. Mindez tükröződik az informatikai eszközök használatával való jártasságban is: a válaszadók 54%-a átlagosnak ítéli meg képességeit, és csak 29%-uk tartja átlag felettinnek. A lakosság IKT-kompetenciáinak javítását szolgálja a Móraalmi Tóth Menyhért Városi Könyvtár és Közösségi Ház számítógép-kezelési, e-ügyintézési engedélyezett képzése, amelynek deklarált célja az informatikai, digitális írástudás elterjesztése.</p>
A város, várostérség szolgáltatási mixe	<p>D4: A digitális átállást lehetővé tevő infrastruktúra mennyiségi és minőségi jellemzői, a humán erőforrás digitális felkészültsége a közszolgáltatásokat végző helyi intézményeknél Az intézmények IKT-felszereltségéről és HR-kapacitásairól az intézményi kérdőív nyújt információt. Valamennyi válaszadónál rendelkezésre áll asztali számítógép (PC), laptop, nyomtató, fénymásoló, helyi vezeték hálózat (LAN), helyi wifi, míg adattároló szerver, szerverszoba, működéshez kapcsolódó okos telefon esetenként hiányzik, illetve nem is szükséges. A rendelkezésre álló eszközök, amelyek a válaszadók 82%-ánál legalább részben hálózatba vannak kapcsolva, mennyisége és minősége intézményeként változó, de egyértelműen jelentkeznek fejlesztési szükségletek az IKT-infrastruktúra vonatkozásában, amire azonban a legtöbb esetben nem áll rendelkezésre a szükséges forrás.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>Rendszergazdai feladatokat valamilyen formában a válaszadók 56%-ánál lát el ezzel megbízott szakember, de napi szintű feladatellátást csupán 4 helyen végez, a leggyakrabban igény szerint nyújt segítséget. Az informatikai hálózat karbantartását a válaszadók fele szerződött céggel, ¼-e saját alkalmazottal végzi, esetenként a fenntartó biztosítja ezt a tevékenységet.</p> <p>A humán erőforrás IKT-kompetenciáinak rendszeres vagy akár esetenkénti fejlesztésére viszonylag kevesen tudnak időt, energiát és pénzt áldozni, mindössze egy válaszadó jelezte, hogy évente tartanak digitális képzéseket, másfelől az is előfordul, hogy már rendelkezésre áll a szükséges tudás. Ez összességében megfelel a munkavállalói elvárásoknak is: csupán a válaszadó intézmények 29%-ánál jelezték az alkalmazottak, hogy szükségük van IKT-képzésekre. Ellentmondásos azonban, hogy a további IKT-fejlesztéseket a válaszadók egy része szerint akadályozza a munkatársak nem megfelelő kompetenciája.</p> <p>D5: Digitális ügyintézési lehetőségek a (köz)szolgáltatások területén, digitális felkészültségi állapot (ügyintézésre koncentrálva: infrastruktúra és HR felkészültség) A digitális ügyintézési lehetőségekkel kapcsolatosan az intézményi kérdőív tartalmazott kérdéseket. Az ügyfelekkel, illetve a szolgáltatást igénybe vevőkkel való kommunikációban – egy kivételtől eltekintve – valamennyi intézmény használ internetes felületet: csaknem felük honlapot és a Facebook-ot is használja erre a célra, ezen kívül egyéb platformokon keresztül is kommunikálnak (pl. KRÉTA, elektronikus napló, e-mail). Valamennyi válaszadó rendelkezik honlappal, 40%-uk több mint 10 éve. A honlapot két kivétellel egyoldalú információközlésre használják, esetenként csak statikus tartalommal, de több esetben dinamikus a tartalom, lehetőség van akár formanyomtatványok letöltésére is.</p> <p>D6: Digitális (adat alapú) feladatszervezés helyzete a közfeladat ellátásban (egészségügy, szociális ellátás, hulladékkezelés stb.) A kérdőíves felmérés keretében válaszadó szervezetek többsége a pénzügyi és az alaptevékenységhez kapcsolódó adatokat digitális formában tárolja, nyílt adatbázissal azonban csak 39%-uk rendelkezik. Fontos az is, hogy ezeket az adatokat jellemzően felhasználják a napi szintű működés támogatásához, jelentések, prognózisok készítéséhez és külső kommunikációs célra is. Az adatokat saját adatbázisban (11 intézmény), központi adatbázisban (7 intézmény), harmadik fél vagy szolgáltató rendszerében (7 intézmény) központi (5) vagy saját (2) adatfelhőben tárolják. A feladatszervezést hatékony belső kommunikációval támogatják: elsősorban a telefonos vagy e-mailes kapcsolattartást részesítik előnyben, de használnak digitális belső postát és nyílt chat-felületeket is.</p>
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	<p>D7: Digitális adatbázisok és adatfeldolgozás az önkormányzati tulajdonú, fenntartású épület-infrastruktúrák esetében, digitális épületüzemeltetés Az intézményi kérdőív alapján az épületüzemeltetés, helyiséggazdálkodás jelenleg szinte egyáltalán nem digitalizált, mindössze egy válaszadó jelezte, hogy használnak erre a célra speciális informatikai rendszert/szoftvert. Az épületek adatait a legtöbben még mindig papíralapon tartják nyilván, esetenként pdf-ben digitalizálva, illetve egy válaszadónál CAD-formátumban is rendelkezésre áll.</p>
Környezetvédelem, városi klíma	<p>D8: Környezeti szenzorok fajtái, egyéb jellemzői, kapcsolódó adatmenedzsment A Mórahalomért Közbiztonsági és Vagyonvédelmi Egyesület új környezetvédelemmel kapcsolatos honlapot és applikációt hozott létre, ami elérhető a www.ehulladek.morahalom.hu oldalon. Az oldal fő célja, felhívni a figyelmet a szelektív hulladékgyűjtés fontosságára, ehhez nyújt segítséget, számos oktató videóval, naprakész cikkekkkel, plakátokkal, a témában folyamatosan frissülő tartalommal. Az app-ban rögzíteni lehet a kidobott hulladékot, így pontosan követhető a háztartási hulladékmennyiség havi és éves szinten.</p>
Városi és várostérségi közlekedés	<p>D9: Digitális megoldások a helyi közösségi és közúti közlekedésben (lakossági applikációk, forgalomirányítás, parkolást támogató megoldások stb.)</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	Mórahalmon 2019 óta működik okos zebra, a SafeCross megoldás érzékeli a gyalogos zebrára lépését, és mindkét irányból villogó fényjelzéssel figyelmezteti az autósokat az úttestbe épített lámpák segítségével, így már távolabbról is észlelik a vezetőik, hogy hamarosan elsőbbséget kell adniuk.
Városi és várostérségi közművek	<p>D10: Közmű-működtetés szenzoros követése</p> <p>Egyelőre Mórahalmon az okos megoldások alkalmazása a közüzemi ellátásban kevésbé elterjedt. Az okos városi közvilágítás terén történtek már jelentős előrelépések (pl. napelemes ellátású LED rendszer kialakítása).</p> <p>A lakossági kérdőívben volt lehetőség annak megadására, hogy digitális mérőkön/eszközökön keresztül történik-e a fogyasztás lejelentése: az áramszolgáltatásnál 18, a hőszolgáltatásnál 3, a víz- és csatornaszolgáltatásnál pedig mindössze 2 igen válasz érkezett, azaz jelenleg a közszolgáltatások esetében az e-megoldások penetrációja minimális.</p>
	<p>D11: Lakossági digitális megoldások (applikációk, közterületi okos megoldások stb.)</p> <p>A lakossági kérdőíves felmérés eredményei azt mutatják, hogy néhány kivételtől eltekintve a lakosság kevésbé használja ki az online ügyintézési lehetőségeket (e-mail, applikációk) – ez utóbbi leginkább az áramszolgáltatásra jellemző, de viszonylag jelentős a hőszolgáltatás, a víz- és csatornaszolgáltatás, valamint a hulladékszállítás esetében is. A mobilapplikációk elterjedtsége együttesen is alacsony: az összes válasznak mindössze 6,7%-ában jelenik meg.</p> <p>Az Önkormányzat 2020 júliusában vezette be hivatalos városkártyáját. Az ingyenesen igényelhető, az aktiválástól 1 évig érvényes Mórahalom Turisztikai Kártya és az állandó lakcímmel rendelkező lakosoknak szóló Mórahalom Városkártya működése QR-kód alapon nyugszik, amely okostelefonra letöltve mentesít a plasztikkártya használat alól, de 1000 Ft környezetvédelmi díj ellenében ki is nyomtatható. A kártyát a Városkártya rendszert kiszolgáló hivatalos honlapon keresztül lehet regisztrálni, majd igénybe venni a széleskörű kedvezményeket. 2021-ben már több mint 5000 használója volt ennek az okos megoldásnak.</p> <p>A lakossági kérdőíves felmérés alapján a nyilvános wifi-t a válaszadók 80%-a igénybe veszi, annak elérhetőségével részben elégedettek a válaszadók (5-ös skálán 3,62-es értéket ért el).</p> <p>Mórahalom kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a háztartásokban is egyre nagyobb hangsúlyt kapjanak az okos megoldások: szemléletformáló eseményt is szerveztek többek között okoshálózati megoldások és okos háztartási világítás témában a zöld város projekt keretében. Ez nyomon követhető a lakossági kérdőíves felmérés válaszaiban is: okos fogyasztásmérővel a válaszadók 20%-a, okos lakásirányító rendszerrel 13,6%-a, okos öntözőrendszerrel 7,2%-a rendelkezik.</p>

2.3.4 Megtartó város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség társadalma	<p>M1: Demográfiai helyzet</p> <p>Mórahalom népessége a 2010-es években folyamatosan emelkedett, ami a pozitív vándorlási egyenlegre vezethető vissza, ugyanis az évtizedben a halálozások száma meghaladta az élveszületések számát. Az évtizedben mind az eltartott népesség rátája, mind az öregedési index növekedett, amiből a népesség lassú előregedésére lehet következtetni, azonban ezt ellensúlyozza, hogy a 14 éven aluli népesség számában és részarányában egyaránt emelkedni tudott az elmúlt évtizedben.</p>
	<p>M2: Helyi identitást meghatározó tényezők és szerepük a helyi /térségi közösség alakításában</p> <p>Mórahalom hazai viszonylatban fiatal településnek számít, az első nem hivatalos „Mórahalma” megnevezés 1729-ből származik. 1892-ben Szeged városa Alsóközpont</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>néven hozta létre a sűrűn lakott alsótanyai tanyavilág közigazgatás centrumaként, az első középületek megépülése is ehhez az időszakhoz köthető. A település önállóságát 1950-ben nyerte el, 20 évvel később vált nagyközséggé, városi jogú nagyközség címet 1984-ben szerzett, majd 5 évvel később válhatott várossá.</p> <p>A város fejlődése jelenleg is töretlen, amelynek egyik eredménye a városba települők nagy száma, emiatt a mórahalmi identitással viszonylag kevesen rendelkeznek, a település a betelepülő származása alapján a dél-bács-kiskuni, a szegedi és a vajdasági kultúra egyfajta olvasztótégelyeként működik. Emiatt a város egyik fő társadalmi feladata az eltérő gyökerekkel rendelkező emberek közötti kohézió erősítése.</p> <p>M3: Térségi mobilitási trendek (várostérségi ingázás) A népszámlálás idején a helyben foglalkoztatottak száma 2 156 fő, ebből a helyben lakók és helyben foglalkoztatottak száma 1 477 a más településről naponta bejárók száma 679 fő volt. Mórahalomról 834 fő járt más településre munkavállalás céljából. A városból eljáró dolgozók közül a legtöbben (525 fő) Szegedre járt napi szinten, de az ingázók között gyakori célpont volt Ásotthalom (58 fő) és Röske (44 fő) is. Az ingázási célpontok közül kiemelhető még Domaszék, Zákányszék és Algyő, azonban ezen településekre az ingázók aránya mindössze 5%.</p> <p>A Mórahalomra járó ingázók legnagyobb számban Szegedről érkeztek (243 fő), de jelentős az Ásotthalomról (146 fő) és a Zákányszékről (70 fő) bejárók száma is. Az előbbieknél kisebb számmal érkeznek munkavállalók, de ettől függetlenül jelentős kibocsátó településnek tekinthető Domaszék, Bordány és Röske is.</p>
	<p>M4: Társadalmi rétegződés, konfliktusok A városban a lakosság lassú előregedése tapasztalható, melynek következtében 2010-hez viszonyítva a nyugdíjas korú lakosság arányának növekedése volt a 40-49 éves lakosok után a legmagasabb. A lakosság előregedése várhatóan tovább fog folytatódni – párhuzamosan a születéskor várható élettartam megyében tapasztalható növekedésével. Ez növelheti az aktív korúak terheit az idős korú lakosság ellátásában. A városban társadalmi konfliktusok nem jellemzőek, ami annak is köszönhető, hogy a városrészek között jelentős eltérések nem tapasztalhatóak, a település területén kiterjedt szegregátum nem található.</p> <p>Lehetséges konfliktusforrás lehet a városba nagyszámban beköltözők és a tősgyökeres lakosság közötti ellentét, az identitásbeli különbség, amelynek megelőzésére, kezelésére törekedni szükséges.</p>
<p>Város és térsége humán infrastruktúrája</p>	<p>M5: Civil tevékenység jelenléte, szerepvállalása a közfeladatok ellátásában – térségi (tematikus) civil hálózatok jellemzői A város civil szervezetei (38 egyesület és 8 alapítvány) jelentős és aktív szerepet töltenek be a helyi társadalom közösségépítésében. A szervezetek önkormányzattal való kapcsolata jó, azonban működésük és aktivitásuk fenntartása, szerepük erősödése nagyban függ az önkormányzat gazdasági erejétől, a számukra biztosított pénzügyi támogatásoktól.</p> <p>A legtöbb civil szervezet fő tevékenysége a sport és szabadidőhöz (9 db) köthető, de magas az érdekképviselettel foglalkozó szervezetek száma is (8 db). 5 civil szervezet folytat kulturális tevékenységet, 3-3 köthető az oktatás és a közbiztonság területéhez, 2-2 szervezet fő tevékenysége a szabadidő és hobbihoz, a területfejlesztéshez, a hagyományőrzéshez az egészségügyi és egyéb tevékenységhez köthető, de akad olyan szervezet is a városban, amely sporttal, mezőgazdasággal, polgári védelemmel, környezetvédelemmel és szociális tevékenységgel foglalkozik.</p> <p>M6: Esélyegyenlőség biztosítása és a humán közszolgáltatások elérhetősége területén (pl. szociális bérlakás rendelet) Mórahalom lakásállományának 5,9%-a (162 db) önkormányzati bérlakás, amelyek közül 149 db található belterületen, 13 pedig külterületen. Szociális bérlakásra az pályázhat a szociális bérlakásrendelet értelmében, akinek a vele egy háztartásban élő családtagokkal együtt az egy főre jutó nettó havi jövedelme nem haladja meg a mindenkori nyugdíjminimum háromszorosát, emellett létfenntartásához szükséges</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>mértéken felül ingó vagyona nincs, továbbá forgalomképes belterületi ingatlanal nem rendelkezik. Az önkormányzati bérlakásállomány vagy csak szociális, vagy szociális és piaci alapon is bérbeadható, utóbbi esetben szociális alapon alacsonyabb díjszabással.</p> <p>2017 óta TOP forrásból 11 szociális bérlakás újult meg a településen, emellett EFOP forrásból megvalósult egy Esély otthon projekt, amelynek keretében 6 bérlakás került felújításra azzal a céllal, hogy fiatal, 18-35 év közötti Mórahalmon élő, elszármazott, visszaköltöző, valamint letelepedő fiatal számára biztosítsa a lakhatást. Ebben az esetben a lakhatásért pénzügyi ellentételezés nem szedhető, csak az igazolt rezsiköltségek kifizetése szükséges.</p> <p>M7: A leszakadó / veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózást biztosító városi és térségi akciók, projektek, szervezetek (összhangban az antiszegregációs terv tartalmával)</p> <p>Mórahalom városában – a KSH a 2011-es népszámlálási adatai alapján – szegregátum nem, de egy szegregációval veszélyeztetett terület található. A város 2015-ben elfogadott Integrált Településfejlesztési Stratégiájának Antiszegregációs Programja célként fogalmazta meg a helyi esélyegyenlőség megteremtését és a szociális városrehabilitáció folytatását, amelynek teljesítése érdekében 2-2 infrastrukturális fejlesztéssel (elsősorban szociális bérlakások kialakításával) foglalkozó projektet és „soft” programot valósítottak meg TOP forrásból, megvalósult 1-1 járásra kiterjedő humán kapacitást fejlesztő és humán szolgáltatásfejlesztő program EFOP forrásból, emellett a hátrányos helyzetű munkaképes korú lakosság foglalkoztatásának javítását tranzitfoglalkoztatási programok indításával, valamint közfoglalkoztatási programmal igyekeztek elérni.</p>
<p>A város, várostérség szolgáltatási mixe</p>	<p>M8: A szolgáltatások elérhetőségének elemzése a lakossági hozzáférés oldaláról, elégedettség (elégedettségi és /vagy igény felmérés)</p> <p>Mórahalom méretéhez képest rendkívül széleskörű – közigazgatási, közüzemi, közlekedési, oktatási, egészségügyi, szociális, kulturális, sport és rekreációs – szolgáltatásokat biztosít lakosai, a környező településeken élők, valamint a városba érkező vendégek számára. Az FVS kidolgozásához kapcsolódóan elvégzett kérdőíves felmérés eredményei alapján fontos megállapítások tehetők a városi szolgáltatásokkal való elégedettséggel kapcsolatosan (a válaszok értékelésére 1-től 5-ig terjedő skálán volt lehetőség).</p> <p>Humán szolgáltatások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a humán szolgáltatások közül egyértelműen az egészségügyi ellátás megítélése a legrosszabb (3,27-3,59-es értékkel); • az oktatás képzés terén lényegesen magasabb értékeket kaptak az érintett intézmények és szolgáltatások, ezen belül is különösen az óvoda és a középiskola (3,88-4,17); • a közneveléshez hasonlóan a szociális ellátással kapcsolatosan is inkább pozitív tapasztalatokról számoltak be a válaszadók legyen szó akár idősellátásról, bölcsődéről vagy egyéb szolgáltatásról (4,01-4,15); • a kulturális kínálat egy kisvárosban értelemszerűen lényegesen szűkebb, mint nagyobb településeken – ez visszatükröződik az átlagértékekben is, legyen szó akár a kulturális szolgáltatások elérhetőségéről, minőségéről vagy a programok gyakoriságáról (3,76-3,84); • a hivatali és hatósági ügyintézés hatékonyságát alátámasztják az erre kapott kedvező értékek (4,00-4,01). <p>Környezeti, közlekedési és közüzemi szolgáltatások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a legnagyobb elégedetlenség a parkolással és a járdák állapotával kapcsolatosan tapasztalható (3,12-3,41), de nem éri el a 4-es átlagértéket a kerékpáros infrastruktúra, az utak minősége és a közösségi közlekedés sem; • a közbiztonsággal nappal a városközpontban kifejezetten elégedettek a válaszadók (4,30), ettől távolabb, illetve sötétedés után a szubjektív biztonságérzetük

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>alacsonyabb (3,83-3,92), amiben szerepe lehet a közvilágítás hiányosságainak is (3,88);</p> <ul style="list-style-type: none"> • a zöldfelületek minőségét jónak ítélik meg a válaszadók (4,04), de területük lehetne nagyobb (3,86); • a közüzemi hálózatok (áram, gáz, ivóvíz, szennyvíz) kiépítettségét igazolja, hogy ezek jellemzően magasabb értéket kaptak (4,08-4,15), azonban a nyilvános wifi-hálózat elérhetősége egyelőre nem megfelelő (3,62). <p>Egyéb életminőséget befolyásoló tényezők:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a kereskedelmi ellátottság tekintetében kifejezetten gyengének ítélik a specializált boltok elérhetőségét és kínálatát (2,77-2,84), míg az élelmiszerboltok és a helyi termékek választéka ennél szélesebb (3,45-3,74); • a vendéglátóipari kínálat annak ellenére hogy kívánivalót maga után (3,01-3,43), hogy Mórahalmon kifejezetten fontos ágazat a turizmus és ezzel együtt a vendégek kiszolgálása; • a város foglalkoztatási kapacitását annak ellenére kedvezőtlennek tartják (2,76), hogy viszonylag sokan ingáznak a városba a környező településekről, sőt, Szegedről is.
A város, várostérség gazdasága	<p>M9: Társadalmi vállalkozások helyzete (tevékenység, munkaerő vonzáskörzet, piac) Az elérhető adatbázisok alapján Mórahalmon 5 szociális szervezet működik, amelyek közül 3 élelmiszeripari, 1-1 pedig vállalkozásfejlesztési, illetve építőipari területen aktív. A részben szintén társadalmi vállalkozásként működő nonprofit gazdasági társaságok (21 db) többek között építőipari, oktatási vagy éppen kommunikációs feladatokat látnak el, valamint ide tartoznak az önkormányzati tulajdonban lévő és nagyrészt közfeladatokat ellátó vállalkozások is (pl. HTV Média Nonprofit Kft., MÓRANET Mórahalmi Informatikai Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft., MÓRA-VITÁL Térségi Egészségmegőrző és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft., Homokhát Eurointegráció Kistérség- És Gazdaságfejlesztési Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft., MÓRAÉP Városüzemeltetési, Szolgáltató és Kereskedelmi Nonprofit Közhasznú Kft., MÓRA-SPORT Rekreációs és Sportszervező Nonprofit Kft., Szent Erzsébet Mórahalmi Fürdőgyógyászati Nonprofit Kft.). Összességében megállapítható, hogy az Önkormányzatnak fontos szerepe van a közhasznú vállalkozások működtetésében és fenntartásában.</p>

2.3.5 Kiszolgáló város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggések	<p>K1: A magasabb szintű területfejlesztési dokumentumokkal való tervezési összhang a településhálózatban elfoglalt szerepe, város és várostérség fejlesztését érintő területspecifikus célok alapján Mórahalom fejlesztési céljai, törekvései teljes mértékben összhangban állnak mind az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióval, mind Csongrád-Csanád Megye Területfejlesztési Konceptiójával és Programjával. Mórahalom hozzájárulása a megyei koncepció céljai teljesítéséhez két területi stratégiai cél esetében kifejezetten erősnek tekinthető:</p> <ul style="list-style-type: none"> • T.2. Határtérség – A határtérség gazdaságélénkítése érdekében a határok biztonságának és átjárhatóságának kiterjesztése • T.4.1. Homokhátság – A tájgazdálkodás és a gazdasági hálózatok megerősítése a Homokhátságon <p>K2: A várost és várostérséget érintő területfelhasználási kategóriák és a műszaki infrastruktúra hálózatok főbb elemeinek bemutatása</p>

Mórahalom területét az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatok és elemek közül egy főútvonal és egy országos kerékpárútvonal (országos kerékpárút-törzshálózat Dél-alföldi határmente kerékpárút) érinti.

Az országos területfelhasználási kategóriák közül a mezőgazdasági térség, az erdőgazdálkodási térség, a települési térség és a vízgazdálkodási térség egyaránt érinti a települést, míg az országos övezetek közül az erdők övezete, és az országos ökológiai hálózat övezete van jelen.

Csongrád-Csanád megye Területrendezési Tervének szerkezeti tervlapja a következő infrastrukturális elemeket tartalmazza:

- megyét érintő országos elemek
 - 55. sz. főút
 - Dél-alföldi határmente kerékpárútvonal
- megyét érintő térségi jelentőségű elemek:
 - Bordány – Zákányszék – Mórahalom 5432. j. út – Röske 5512. j. út – Szeged 4301. j. út
 - Mórahalom – Ásotthalom 5511. j. út
 - Mórahalom – Mórahalom (Csipak) mellékút
 - Tervezett mellékút Mórahalom (Csipak) és a tervezett határátkelőhely között
 - Tervezett 13-as jelű Euro Velo®: (Szerbia) – Ásotthalom – Mórahalom – Röske – Szeged – Újszentiván – Tiszasziget – (Szerbia) kerékpárút
 - Tervezett Ásotthalom – Mórahalom kerékpárút
 - Tervezett Mórahalom – Öttömös – (Kisszállás) kerékpárút
 - Tervezett Röske–Mórahalom–Zákányszék–Bordány–Zsombó–Szatymaz–Sándorfalva kerékpárút
 - Tervezett 5–50 MW közötti névleges teljesítő-képességű erőmű (kiserőmű)
 - Térségi ellátást biztosító 132 kV-os elosztó hálózati távvezeték - Domaszék–Zákányszék–Mórahalom
 - Mórahalom - Zákányszék – Üllés földgázelosztó vezeték

A várost érintő megyei övezetek az alábbiak:

- Ökológiai hálózat övezete
- Erdők- és erdőtelepítésre javasolt terület övezete
- Tájképvédelmi terület övezete
- Ásványi nyersanyagvagyon övezete
- Rendszeresen belvízjárta terület övezete
- Tanyás területek övezete
- Nemzetközi hármashatár menti városhálózati csomópont térség övezete
- Egyedi mezőgazdasági és tájgazdálkodási övezetek
- Hagyományos gyümölcstermesztési térség övezete
- Szőlő termőhelyi kataszteri I. és II. osztályú terület övezete

K3: Városi és városkörnyéki települések településfejlesztési és rendezési tervi összhangja a településhatáron érintkező beruházások terén kiemelten

Ásotthalom: Mórahalmot érintő fejlesztés a tervezett keskeny nyomközű vasút, mely az Ásotthalmi lápréttől (Csodarét) délre az 5511. j. út mellett lépne Mórahalom területére, Szegeden keresztül Ópusztaszerig ill. Szerbia felé építenék meg a tervek szerint. A Csodarét Mórahalomról indulva is kedvelt turisztikai célpont. Ásotthalom – kissori tanyaközpont és Mórahalom kerékpárút.

Ruzsa: Mórahalom közlekedésfejlesztése esetén érdemes szem előtt tartani ezt az utat a ruzsai kapcsolat kialakítása kapcsán a térségi jelentőségű (Kiskunmajsa)-Pusztamérges-Ruzsa-Ásotthalom-(Szerbia) utat, amely Ásotthalomnál csatlakozik az 55. sz. útba.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>Zákányszék: Mezőgazdasági területek képezik a határvonalat, a Lódri szivattyúközpontból induló zárt csővezeték Mórahalomra megy, a vízutánpótlást hivatott megoldani. A zákányszéki szennyvizek is a mórahalmi tisztítóba érkeznek. Lényeges lehet az észak-déli irányú, településhatárokon átnyúló csatornarendszer kezelése is. Ásotthalmi rendezési tervben szerepel a Mórahalom Zákányszék közötti 55-ös körforgalomtól Zákányszék felé burkolt út kiépítése Rúzsa közigazgatási határáig, ez Rúzsa Mórahalom közötti közlekedést segíti. Zákányszék – Mórahalom – Domaszék közös pályázatot tervez a települések közötti öntözőrendszer kiépítésére, csatornahálózat építésére (mezőgazdasági területek öntözésére).</p> <p>Domaszék: Az 55. sz. út köti össze a két települést, egyéb fejlesztési kapcsolatként Zákányszék – Mórahalom – Domaszék közös pályázatot tervez a települések közötti öntözőrendszer kiépítésére, csatornahálózat építésére, továbbá Mórahalom és Domaszék a Nagyszéksós-tó mellett domaszéki területen kerékpárút fejlesztést tervez, amely a nagyszéksói Bivalyrezervátum mellett haladva az 55. sz. főút mellett haladó kerékpárutat kötné össze a Mórahalom-Röszke közötti kerékpárúttal.</p> <p>Röszke: Röszkét és Mórahalmot térségi jelentőségű kerékpárút köti össze, a turisztikai fejlesztéseket érdemes lenne összehangolni. Mindkét településen jelentős mennyiségű ipari területek kerültek kijelölésre. A Madarásztó környezetének bivalyok legeltetése útján történő helyreállítását, a későbbiek folyamán a tó vízgazdálkodási (horgászat, halászat, öntözés) célú hasznosítását, a tó iszaptalanítását, kotrását, természetvédelmi és turisztikai fejlesztését tervezi az önkormányzat. Tekintettel arra, hogy a Madarásztó egy része Röszke közigazgatási területén található, de Mórahalom Városi Önkormányzat tulajdonában áll, ezért fontos, hogy a két település a tó jövőbeli fejlesztése érdekében egymással együttműködjön, és a területre vonatkozóan a helyi építési szabályozásaikat a fejlesztések sikeres megvalósítása érdekében összehangolják.</p>
<p>A város, várostérség társadalma</p>	<p>K4: Társadalmi konfliktusok által érintett városrészek műszaki-infrastrukturális érintettsége</p> <p>A városban társadalmi konfliktusok nem jellemzőek, mely annak is köszönhető, hogy a városrészek között jelentős eltérések nem tapasztalhatóak. A település területén egy szegregációval veszélyeztetett terület található, ahol a meglévő lakások építészeti és energetikai, valamint elektromos felújítása tervezett – az intézkedés 6 ingatlanban 10 lakást érint.</p>
<p>A város, várostérség szolgáltatási mixe</p>	<p>K5: A városi/várostérségi közmű szolgáltatási lefedettsége, infrastrukturális háttere</p> <p>A város belterületének közműhálózata jól kiépített: ivóvíz-, gáz-, villany- és szennyvízhálózata szinte 100%-osnak mondható. A településen elérhető a kábeltelevíziós szolgáltatás, valamint az akár 1 000 Mbps sebességű internet is. A város ivóvízellátását 4 önkormányzati tulajdonban levő kút biztosítja. A kitermelt víz minősége négy minősítési szempontból (vas, mangán, arzén, ammónium) nem felelt meg a követelményeknek, ezért Mórahalom Városi Önkormányzat 10 másik önkormányzattal összefogva létrehozta a Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulást, amely nagyfokú ivóvízminőség javító program megvalósításába kezdett. Az ivóvízellátó rendszer rekonstrukciójának első két szakasza sikeresen lezárult, az évtizedben a 3. szakasz tervezett munkálatai vehetik kezdetüket.</p> <p>A villamosenergia-ellátás a külterületeken korszerűtlen. Mórahalom teljes belterülete földgázzal ellátott, a külterületi tanyák gázellátása tartályos gázzal biztosított.</p> <p>K6: Városi hősziget jelenség a városban vagy térségében, a városi klíma kialakulásában és hatásainak mérséklésében meghatározó építészeti-műszaki megoldások</p> <p>Mórahalom közigazgatási területének mindössze 5,85%-át teszi ki a belterület, azonban itt a burkolt, beépített felületek túlsúlya jellemző, amelyek a fűtés, a kisugárzás és/vagy a visszaverődés révén többlet hőmennyiséget juttatnak a környezetbe. Ezért a város fokozott figyelmet fordít a beépítettség mértékre és</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>módjára, a zöldfelületi arányokra, a biológiailag is aktív zöldfelületek, vízfelszínek kialakítására, valamint az átszellőzési lehetőségek biztosítására. Mindezekkel mérsékelni lehet a városi hősziget kialakulásának kockázatát, amely összességében ekkora településméretnél kevéssé meghatározó.</p>
<p>A város, várostérség gazdasága</p>	<p>K7: gazdasági területek fekvése, kihasználtsága, közlekedési kapcsolatai, ingatlanpiaci viszonyok alakulása (kereslet-kínálat vizsgálata)</p> <p>Móralom belterületének déli részén található a város ipari parkja, melynek 100,75 hektáros összterületén 106 gazdasági társaság működik. A rendelkezésre álló, szabadon hasznosítható mindössze 19,9 hektár, ezért a város vezetése a jövőbeli terjeszkedés biztosítása érdekében 132 hektár fejlesztési területet jelölt ki. Az ipari park a Röszei út révén közvetlen összeköttetésben áll a várostól kevesebb, mint 10 kilométerre haladó M5-ös autópályával, azonban amennyiben az áruszállítás nyugat felé irányulna, az 55 sz. főútvonal csak a város belterületén áthaladva közelíthető meg.</p> <p>Az ipari park rendelkezik közösségi közlekedési kapcsolatokkal, mind helyi, mind helyközi viszonylatban használt megállóhelyek találhatóak a területén.</p> <p>Móralom városában 2010 és 2016 között a lakások száma folyamatosan emelkedett: 2019-ben a lakások száma 4,58%-kal haladta meg a 2010-es állomány nagyságát. A lakásállomány többsége – részben a növekedésnek köszönhetően – viszonylag fiatalnak tekinthető. Bár a lakások egynegyede 1946 előtt épült, a népszámlálás idején készült felmérés alapján az újonnan épült lakások aránya meghaladja a megyei átlag kétszeresét.</p> <p>Móralom városában az eladott lakások átlagára 2019-ben 176 ezer forint volt négyzetméterenként, amely alacsonyabb mind a Csongrád-Csanád megyei városok (283 ezer Ft/m²), mind a megye (260 ezer Ft/m²) átlagánál. Az eladott lakások száma ebben az évben 42 db volt. Az alacsony átlagos lakásár részben a város sajátos, tanyás szerkezetéből adódik, mivel egy tanyán található családi ház átlagos négyzetméterára a belterületi árak felét sem éri el. Az évtizedben a város ingatlanpiacán megjelentek a társasházi lakások, melyek átlagos ára (276 ezer Ft/m²) mintegy 117 ezer forinttal haladta meg a családi házakét.</p>
<p>Az önkormányzat(ok) gazdálkodása</p>	<p>K8: ingatlan gazdálkodás, kereslet-kínálat elemzés, önkormányzati vagyonkataszter szerkezete, intézményfenntartás meghatározó pozitív és negatív műszaki feltételek</p> <p>Móralom vagyona az önkormányzati vagyongazdálkodás szabályairól szóló 33/2013. (XI. 28.) önkormányzati rendelete alapján a következő elemekkel rendelkezik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forgalomképtelen vagyon törvény alapján: 618 db ingatlan • Forgalomképtelen helyi döntés alapján - Nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű vagyon helyi döntés alapján: 11 db ingatlan • Korlátozottan forgalomképes törvény alapján: 26 db ingatlan • Üzleti vagyon: 617 db ingatlan <p>Móralom lakásállományából az önkormányzati bérlakások száma 162 db (5,9%), amelyek közül 149 db található a belterületen, 13 külterületen. Az önkormányzati bérlakások piaci és/vagy szociális alapon adhatók bérbe (lakástól függően), az utóbbi esetben alacsonyabb díjszabással.</p> <p>2017 óta TOP forrásból 11 szociális bérlakás újult meg a településen, emellett EFOP forrásból megvalósult egy Esély otthon projekt, amelynek keretében 6 bérlakás került felújításra azzal a céllal, hogy fiatal, 18-35 év közötti Móralmon élő, elszármazott, visszaköltöző, valamint letelepedő fiatal számára biztosítsa a lakhatást – térítésmentesen.</p> <p>Az Önkormányzat által fenntartott intézmények az alábbiak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mórahalmi Napköziotthonos Óvoda; • Mórahalmi Tóth Menyhért Városi Könyvtár és Közösségi Ház; • Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő;

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<ul style="list-style-type: none"> • Huncutka Bölcsőde– Fenntartó a Móra-Partner Nonprofit Közhasznú Kft, az önkormányzati részesedés mértéke 49% • Biztos Kezdet Gyerekház és Napsugár Fejlesztő Ház – Fogyatékkal Élők Nappali Intézménye – Fenntartó a Móra-Partner Nonprofit Közhasznú Kft, az önkormányzati részesedés mértéke 49% • Aranyszöm Rendezvényház és a Cacao Club - Ifjúsági ház – Fenntartó a Móránét Nonprofit Közhasznú Kft., amely 100%-os önkormányzati tulajdonú vállalkozás; • Homokháti Kistérség Többcélú Társulása Integrált Szociális és Gyermekjóléti Központ Móraalmi Tagintézménye – Mórahalom Városi Önkormányzathoz kizárólag a tanyagondnoki szolgálat tartozik.
<p>Városi és várostérségi közlekedés</p>	<p>K9: Közlekedési infrastruktúra általános állapota Mórahalom közlekedési infrastruktúrája szempontjából az elmúlt évtized legfontosabb fejleménye az 55. sz. főút Móraalmot elkerülő szakaszának megépítése volt, amelynek köszönhetően jelentősen csökkent az adott útszakasz forgalmi leterheltsége és a balesetek száma.</p> <p>Mórahalmon az önkormányzati utak közül 53 km kiépített és 175,5 km kiépítetlen. 36,4 km országos út található a településen. A külterületi utak éves karbantartása és fejlesztése mind a mezőgazdasági termelők, mind a külterületen élők számára elengedhetetlen. Bár Mórahalom a Szerb határ mellett található, a szomszédos ország felé közvetlen közútkapcsolattal és határátkelőhellyel nem rendelkezik.</p> <p>A belterületi közúthálózatban két helyen működik körforgalmi csomópont: a központban, az országos utak keresztezésében, illetve az északi lakónegyedben, Fölsővároson, a Deák Ferenc téren. Ezekon kívül a várost elkerülő 55. sz. főúton 3 helyen épült körforgalmú csomópont. A főút belterületi átkelési szakaszán a körforgalmat leszámítva hat gyalogos védő sziget biztosítja a biztonságos átközlekedést, és egyben lassítja a forgalmat. Jelzőlámpás csomópont nincs a településen, alá- és fölé rendelt utcák alkotják a város közúti hálózatát.</p> <p>Mórahalmon a motorizáció, leszámítva a 2013. évet, folyamatosan növekedett: 2010 és 2019 között az ezer lakosra jutó gépkocsik száma folyamatosan – bár csökkenő mértékben – meghaladta mind a megyei, mind az országos átlagot.</p> <p>Mórahalom összesen 607, térítésmentesen használható parkolóhellyel rendelkezik, a parkolás idejét a Millenniumi sétány elején korlátozzák. A növekvő járműállomány és gépjárműforgalom következtében szükséges a parkolóhelyek számának bővítése a város több pontján.</p> <p>Mórahalom domborzati adottságaiból fakadóan kiválóan alkalmas a kerékpáros közlekedésre, ami megmutatkozik a kerékpárutak hosszában is (belterületen 10 km, külterületen 23 km). A várost biztonságos kerékpárút köti össze Ásotthalommal, Domaszékkal, Röszkével és Zákányszékkal, valamint kerékpárkölcsonzási lehetőség áll az érdeklődők rendelkezésére. A kerékpáros közlekedés a napi utazásokon belül 50%-os arányt képvisel, annak ellenére, hogy a motorizáció mértéke meghaladja az országos átlagot. A település egészén, különösen a városközpontban intenzív a kerékpár használat. A kerékpárút hálózat az elmúlt években folyamatosan bővült, de még nem épült ki minden tervezett szakaszon – hiányzik a kerékpárút pl. a Röszei út külterületi szakaszán és a Nagyszéksóstó mentén.</p> <p>A településen a járdák kiépítettsége szinte teljes körű. Az országos utak mentén, az intézmények előtt többségében térkő burkolat található. Egyéb helyeken aszfalt és járdalap a burkolat. Egyes városi létesítmények mellett (Városháza, piacssarnok) jelentős gyalogos felületeket alakítottak ki, melyek alkalmasak nagyobb rendezvények befogadására is.</p> <p>A városiasodó településközpontban a gyalogos és kerékpáros közlekedés egyre nagyobb területet követel. Az elválasztott vagy elválasztás nélküli gyalog- és kerékpárutak konfliktus nélkül már nehezen használhatók az adott keresztmetszeti elrendezés mellett.</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>A Rózsa utcánál jelentkezik gyalogos átközlekedési igény a főúton. Az átkelési pont egy a többinél hosszabb, mintegy 500 m hosszú kijelölt gyalogos átkelővel nem rendelkező szakasz felezésében lenne.</p> <p>A Millenniumi sétány – Táncsics M. utcai keresztezésben lévő Móra Ferenc Általános Iskola, Szakképző Iskola és Kollégium mellett, az Zákányszéki út keresztezése kijelölt gyalogátkelővel biztosított, de a forgalombiztonság további javítása szükséges a nagyszámú gyermek és az út forgalma miatt.</p> <p>A várost vasút vonal nem érinti, közösségi közlekedése autóbuszra épül. A helyi és helyközi közösségi közlekedést a Volánbusz Zrt. látja el. A helyi közösségi közlekedési menetrendben egy – kizárólag tanítási napokon 2 alkalommal – közlekedő körjárat szerepel, amely érinti az autóbusz állomást, a legfontosabb oktatási és közintézményeket, továbbá az ipari parkot is. Helyközi és távolsági autóbusz közlekedésben a város rendelkezik közvetlen járatokkal Szeged (napi 53 induló járat, menetidő 00:25 – 00:50 között), valamint Baja, Békéscsaba, Pécs és Zalaegerszeg felé. Mórahalom közigazgatási területén 30 helyközi megálló található, döntő többsége az 5514. j. út, valamint az 5432. j. összekötő út belterületi szakaszain helyezkedik el, lefedve ezzel a települést. A megállóiban jellemzően legalább óránként áthalad helyközi busz, a legforgalmasabb helyeken (pl. Kölcsey u., Pótkerék csárda, Domb u.) kb. 50-70 járat áll meg egy munkanapon, de a kisebb forgalmú megállóiban is 15-20 közötti. Az autóbusz állomáson egy átlagos munkanapon kb. 146 járat indul vagy halad át.</p>
<p>Városi és várostérségi közműhálózat</p>	<p>K10: Közművesítettség mértéke, állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek, közműellátottság kapacitási helyzetét, bővítési lehetőségei</p> <p>A város belterületének közműhálózata jól kiépített. Ivóvíz-, gáz-, villany- és szennyvízhálózata szinte 100%-osnak mondható, azonban külterületen (tekintettel a belterületet övező tanyákon lakó népesség nagy számára) a víz- és a szennyvízcsatornahálózat is bővítésre szorul. A településen elérhető a kábeltelevíziós szolgáltatás, valamint az akár 1 000 Mbps sebességű internet is.</p> <p>A város ivóvízellátását 4 önkormányzati tulajdonban levő kút biztosítja. A kitermelt víz minősége négy minősítési szempontból (vas, mangán, arzén, ammónium) nem felelt meg a követelményeknek, ezért Mórahalom Városi Önkormányzat 10 másik önkormányzattal összefogva létrehozta a Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulást, amely nagyfokú ivóvízminőség javító program megvalósításába kezdett. Az ivóvízellátó rendszer rekonstrukciójának első szakasza sikeresen lezárult, az évtizedben a 3. szakasz tervezett munkálatai vehetik kezdetüket.</p> <p>A villamosenergia-ellátás a külterületeken korszerűtlen. Mórahalom teljes belterülete földgázzal ellátott, a külterületi tanyák gázellátása tartályos gázzal biztosított.</p>
<p>Zöldfelületi rendszer vizsgálata</p>	<p>K11: Zöld infrastruktúra hálózat nagysága, betöltött szerepe</p> <p>Mórahalom belterületén, a városi nyilvántartás szerint 35,3 ha zöldfelület található. A parkok, parkerdők, zöldfelülettel rendelkező intézmények döntő többsége a Szegedi úttól É-ra helyezkednek el. A D-i városrész közpark ellátottságát a Szentháromság tér, az István király úti melletti emeletes házak közkertje, a Rákóczi tér és a Bartók utca biztosítja.</p> <p>A használat szempontjából jelentős zöldfelületek a belvárosban találhatóak. Mellettük jelentős nagyságrenddel szerepelnek a tartalék területek, melyek használati értéke jelen formában igen csekély. Szerepük elsősorban kondicionáló, klímajavító jellegű. Mindezek miatt a zöldfelületi ellátás hiányos annak ellenére, hogy az adottságok és a puffer területek mérete és eloszlása jó alapot adna egy, a teljes belterületet lefedő zöldfelületi hálózat kialakításához. Ennek megvalósításához indokolt az egész településre egy átfogó zöldfelületi koncepció kidolgozása. Minőség tekintetében a település egészén meglátszik, hogy a zöldterületeket rendszeresen gondozzák, kaszálják, a növényzetet karbantartják. Ez a rendezettség elengedhetetlen egy</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<p>nemzetközi hírű üdülővárosban. Zöldfelületi fejlesztésre azonban több ponton szükség van az egész települést átszövő zöldfelületi rendszer kialakításához. Ahhoz, hogy Mórahalom zöldfelületeinek nagyságát összehasonlíthassuk az ország és Csongrád-Csanád megye átlagával, a KSH nyilvántartását vettük alapul, amely eltér az önkormányzat saját adataitól. A KSH Mórahalom területén 104 242 m² önkormányzati tulajdonú zöldfelületet tart nyilván, amely mind a település területéhez, mind a belterületéhez viszonyítva, mind az egy főre jutó zöldfelület nagysága alapján elmarad a megyei és országos átlagtól.</p>
<p>Az épített környezet vizsgálata</p>	<p>K12: Területhasználat elemzése, funkció nélküli ingatlanok, kihasználatlan ingatlanok nagysága, státuszuk okainak bemutatása, beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek nagysága, elhelyezkedése, funkcionalitása, beépítés, beruházás megvalósulását veszélyeztető egyéb építési korlátozások, potenciális fejlesztési területeket összesítő kataszter</p> <p>Mórahalmon a városközpontban, a városközpont közelében, az ipari parkban és a külterületen lelhetünk fel barnamezős területeket.</p> <p>A régi foci pálya jelenleg rendeltetésének megfelelően funkcionál, azonban a Mórakert környéki városrészben megépült az új sportkomplexum, mely indokoltá tenné a régi pálya funkcióváltását.</p> <p>Hosszú távon a következő területek rehabilitációja szükséges:</p> <p>A Röszei út másik oldalán az új Városháza és a Mórakerti Tóth Menyhért Könyvtár mögött a 898-as helyrajzi számon álló Rozsmalom jelenlegi funkcióját tekintve akadályozza a városközpont fejlődését. A probléma kétélű, mert a téglalapú, többszintes malom épülete az örökségvédelmi hatástanulmány szerint védelemre érdemes, jó állapotban van, valamint a rozsmalom mint funkció is ritkaságnak minősül. Ugyanakkor a malomipari tevékenység nem illik a városközpont tervezett jövőképebe.</p> <p>A Hivatal közvetlen déli szomszédságában, egy régi TSZ telepen több ipari csarnok működik. A tulajdonosok bérbe adták őket, fejlesztési tevékenység nem jellemző. Településközponti vegyes övezetben kifejezetten zavaró ez a funkció.</p> <p>Hosszútávon a malom, a volt TSZ udvar és a régi foci pálya együtt képezne fejlesztési területet a településközponti funkcióknak adva teret.</p> <p>Az ipari park barnamezős területeinek állapota vegyes: vannak felújított csarnokok, működő vállalkozások, nagyrészüket viszont elhanyagolt, rossz állagú épület. A volt Paprikaüzem felvonulási jellegű ipari épületekre emlékeztet, felújítása időszerű. A Mórakert volt csarnokainak újbóli hasznosítása még nem tisztázott, kapacitásuk kihasználatlan.</p> <p>Az 5514. sz. út mentén a gazdasági-kereskedelmi övezetben az út mentén működő kereskedelmi egység mögött elhagyott iparterület található, rossz állagú épületekkel és környezettel. A terület észak-keleti csücskében pálinkafőző üzemel. A terület rendeltetésének újragondolása a belterülethez közeli fekvés és egyfajta városkapu funkció miatt releváns.</p> <p>A külterületen szórványosan fellelhető régi majorok tekinthetők barnamezős területeknek.</p> <p>K13: Települési identitást meghatározó épített-művi környezeti elemek</p> <p>Mórahalom legjelentősebb, a település identitásáért is hatással levő elemének a Szent Erzsébet Mórakerti Gyógyfürdő számíthat, amely 5*-os gyógyfürdő minősítéssel rendelkező országos jelentőségű létesítmény, 21 db, 34-39 Celsius-fokos vízű medencével, szaunavilággal, bel-és kültéri csúszdákkal, gyermekfürdővel.</p> <p>Meghatározó művi épített elemek tekinthetők még a következők: Szent László Park; Mórakerti Rétesház; Homokháti Emlékház; Aranyszöm Rendezvényház; Mórakerti Tóth Menyhért Városi Könyvtár és Közösségi Ház; Rozsmalom épülete; Cacao Club – benne a Babagyűjtemény; Röszei úti ház – benne a Bivaly Bowling Club & Bár; Gazdasági Iskola épület együttese; Gerle birtok; Kolo Szerb Kulturális központ; Szent László Király Templom; Szabadtéri keresztút stáció a Templomkertben; Székely kapu;</p>

Szakági területek	Értékelési szempontok
	Szentháromság tér Szentháromság szoborral és kopjafákkal; Városháza; Turulszoborral díszített országzászlós Trianon-emlékmű; Futó-Dobó Lovasközpont; Ezer Év Parkja; Móradosombi uszoda; Tanyai iskolák; Viharkeresztek és harangok; Csónakázó tó; Móraalmi Patkó Lovasszínház.
A táji és természeti adottságok vizsgálata	<p>K14: Tájhasználat értékelése, tájhasználati konfliktusok kezelése</p> <p>A város és környéke jelentős szénhidrogén készletekkel rendelkezik, aminek következtében a településen is folyik kitermelés, és a területen keresztülhaladnak termékvezetékek. Mindezek közvetlen veszélyforrást ugyan nem jelentenek, de üzemi balesetek, meghibásodások, vezetékronválások, üzemzavarok esetén környezet- és katasztrófavédelmi intézkedéseket kell fogantatosítani, összhangban a Polgári- és Katasztrófavédelem terveivel.</p> <p>Számottevő különbség figyelhető meg a bel- és a külterület környezeti viszonyaiban. Ez részben magyarázható a két terület korösszetételének és gazdasági hátterének különbségével, azonban az is sejthető, hogy a külterületen élők kevésbé fogékonyak a környezeti problémák iránt, kevesebb jelentőséget tulajdonítanak azoknak, de vélhetően kevésbé is lettek „megcélozva” ezekkel a kérdésekkel.</p> <p>A településen a zöldfelületek növelése, illetve a meglévő zöldterületek minőségének javítása, a zaj- és porszennyezés csökkentése mellett a levegő tisztaságának növelése a cél: javasolt út menti fasorok létesítése, valamint a parkok és erdők minőségjavítása a városközpontból indulva az egész belterületet érintő hosszú távú program keretében. Problémát okoz az öregedő fák, az utcai gyümölcsfák magas aránya, valamint az elmúlt évtizedekben vezeték alá ültetett erős növésű fák. Ez tervszerű és folyamatos fasorleváltásokat tesz szükségessé a következő években.</p> <p>A közlekedésből származó szilárd szennyezőanyag kibocsátását csökkenteni szükséges a kedvezőbb levegőminőségi állapot elérése érdekében. Továbbra is fokozott figyelmet kell szentelni a parlagfű és más allergén gyomnövények elleni védekezésnek a közterületeken a mentesítés megszervezésével, a magánterületeken a megfelelő védekezés kikényszerítésével.</p> <p>Az állandó növényborítottsággal nem bíró homokos textúrájú területein tervszerűen telepített erdősávokkal mérsékelni kell a szél okozta talajpusztulás mértékét. A város belterületén lévő parkok, virágágyások talajának szerves anyagpótlását folyamatosan biztosítani szükséges. A környezeti veszélyek közül az aszályhajlam fokozódása, valamint a szerves- és műtrágyák alkalmazása kiemelten érinti a talajokat. A legjelentősebb káros hatások az állattartó telepek, az üzemanyag-töltő állomások, ipari tevékenységek, illegális hulladéklerakók területén jelentkeznek.</p> <p>A Nagyszéksós-tói ideiglenes belvíztározót a természetes morfológiai adottságok felhasználásával alakították ki. A területén jelenleg kiemelten védett természeti értékeket tartanak nyilván. Átfolyásos jelleggel működik, több esetben okozott konfliktust a tározó előürítése a természetvédelmi igényekkel kapcsolatban.</p>

2.4 A város irányítási és működési modellje

2.4.1 Irányítási modell

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény a településfejlesztést kötelező ellátandó önkormányzati feladatként definiálja. A fejlesztési célok meghatározása és hatékony megvalósítása rendkívül bonyolult feladat, amely az önkormányzat, a Polgármesteri Hivatal, valamint az önkormányzat egyéb intézményeinek szoros együttműködését követeli meg.

Mórahalom Város legfőbb döntéshozó szervezete a **képviselő-testület**, amelynek kizárólagos hatáskörébe tartozik a város gazdasági programjának elfogadása, valamint településfejlesztési eszközeinek és a fejlesztésekre befolyással bíró településszerkezeti tervének jóváhagyása. A képviselő-testület döntéseiről rendeletet vagy határozatot fogad el.

A képviselő-testület döntéseinek előkészítésében, végrehajtásának szervezésében, ellenőrzésében 3 **Bizottság** vesz részt:

- Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság,
- Ügyrendi Bizottság,
- Szociális Bizottság.

A **Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság** városfejlesztéshez kapcsolódó feladatai a következők:

- Közreműködik az önkormányzat gazdasági programjának kidolgozásában;
- Közreműködik az önkormányzat fejlesztésekre elkülönített forrásait is tartalmazó költségvetésének előkészítésében, emellett az előterjesztésről véleményt fogalmaz meg;
- Részt vesz az önkormányzat rövid- és hosszú távú programjának kialakításában;
- Véleményezi az önkormányzat által benyújtott pályázatokat, valamint javasolja a megvalósításhoz szükséges önerő fedezetének költségvetésben történő biztosítását;
- Részt vesz a városüzemeléssel és városfejlesztéssel összefüggő javaslatok városfejlesztési koncepciók kidolgozásában;
- Részt vesz a városfejlesztési tervek kidolgozásában;
- Javaslatot fogalmaz meg az infrastruktúra fejlesztéséről;
- Véleményt nyilvánít a képviselő-testület hatáskörébe tartozó gazdasági kötelezettség-vállalást tartalmazó ügyleteknél;
- Részt vesz a Városi Fürdő fejlesztési koncepciójának kialakításában az idegenforgalom fejlesztésének tükrében;
- Véleményezi a kistérségi együttműködés keretében kialakított gazdaságfejlesztési programot, javaslatot tesz a prioritások meghatározására.

Az **Ügyrendi Bizottság** városfejlesztéshez kapcsolódó feladatai a következők:

- Közreműködik a képviselő-testület rendeleteinek előkészítésében, véleményezi a rendelet-tervezeteket;
- Vizsgálja a képviselő-testületi rendeletek és határozatok végrehajtását.

A **Szociális Bizottság** városfejlesztéshez kapcsolódó feladata a település közép- és hosszútávú szociálpolitikai szolgáltatásfejlesztési koncepciójának kidolgozásában való részvétel.

A városfejlesztési feladatok ellátásában fontos szerepe van a **Mórahalmi Polgármesteri Hivatalnak**, amely Mórahalom Városi Önkormányzat Képviselő-testületének szerveként többek között az önkormányzat működésével, valamint a polgármester és a jegyző hatáskörébe tartozó ügyek döntésre való előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátásért felel.

A Polgármesteri Hivatalon belül a megfogalmazott célok, tervezett fejlesztések végrehajtásában különösen nagy szerepe van a **Polgármesteri Kabinetnek**, az alábbi feladatok ellátása révén:

- önkormányzati gazdasági fejlesztéssel, turisztikával kapcsolatos döntések előkészítése, lebonyolítása, ellenőrzése;
- beruházások lebonyolítása, ellenőrzése, beruházások tervezése;
- beruházási feladatok költségvetésének készítése;

- beruházási programok, koncepciók összeállítása;
- valamennyi fejlesztéshez tartozó támogatás lehívása;
- pályázati támogatásokkal kapcsolatos elszámolások elkészítése;
- az ipari park menedzselési feladatok ellátása;
- az ipari parkba betelepülők részére pályázati lehetőségek felkutatása, beleértve a pályázatok elkészítésében való szakmai segítségnyújtást is.

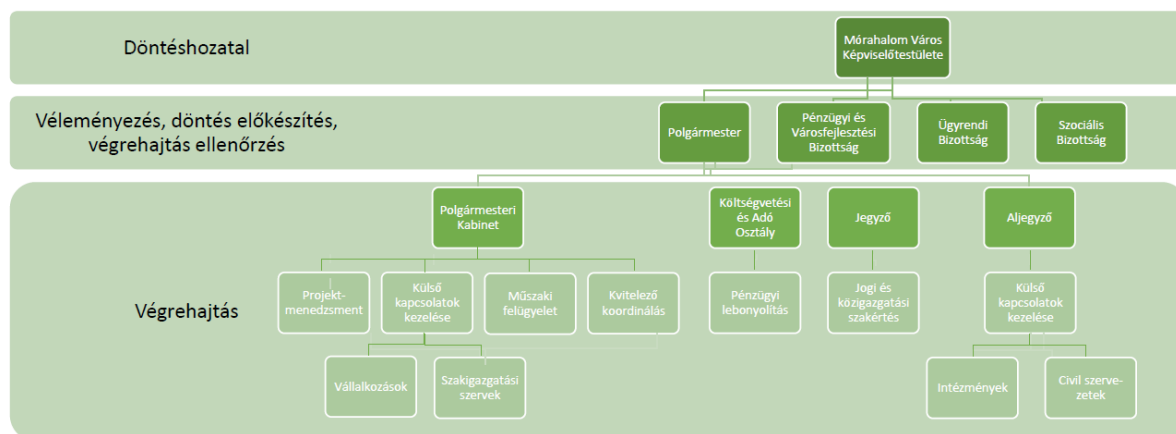
A **Költségvetési és Adóosztály** az FVS végrehajtásához az alábbi feladatok révén járul hozzá:

- a pénzügyi és gazdasági vonatkozású előterjesztések előkészítése;
- a Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság munkájának segítése;
- a költségvetési koncepció és a zárszámadási rendeletek tervezeteinek előkészítése;
- a jóváhagyott költségvetési rendelet végrehajtásában való közreműködés.

Az FVS megvalósításában kiemelt szerepet játszik a kifejezetten a városfejlesztési elképzelések végrehajtása céljából 2009-ben létrehozott, 100%-ban Mórahalom Városi Önkormányzat tulajdonában álló **Mórahalmi Városfejlesztő Kft.** Az önálló gazdálkodást folytató társaság szorosan együttműködik mindazokkal, akik a feladat meghatározásban, a koordinációban, a végrehajtásban részt vesznek: a Polgármesteri Hivatal érintett szervezeti egységeivel, az engedélyező szakhatóságokkal, a kivitelezőkkel, a releváns pályázatok kiírójával és közvetítő szervezetével, továbbá a városi közösséget képviselő szakmai és civil szervezetekkel. Több, mint egy évtizedes tevékenysége során jelentős mennyiségű szakmai tapasztalatot halmozott fel projekttevékenységek lebonyolításában, projektmenedzment ellátásában transznacionális és interregionális pályázatok, határmenti együttműködési programok területén egyaránt.

A **zöld és digitális átállással** kapcsolatos kompetenciák főképp a Polgármesteri Kabinetnél jelennek meg, de adott esetben érdemes lehet a Műszaki Csoport bevonása is, amely építési ügyek intézésével, vízjogi engedélyezési eljárások lefolytatásával, telekmegosztással kapcsolatos kérelmek intézésével, bontási kérelmekkel, építési engedély nélkül építmények ügyeinek intézésével is foglalkozik.

40. ábra: A városfejlesztési intézményrendszer ábrázolása

Forrás: Mórahalom Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája, 2015.

2.4.2 Működési modell

Mórahalom városában a különböző szolgáltatásokat az alábbi szervezetek biztosítják:

Humán közszolgáltatások biztosításában részt vevő szervezetek, intézmények:

- Oktatás-nevelés:
 - Óvodák:
 - Móraalmi Napköziotthonos Óvoda (önkormányzati intézmény)
 - Iskolák:
 - Móraalmi Móra Ferenc Általános Iskola (fenntartó: Szegedi Tankerületi Központ)
 - Móraalmi Alapfokú Művészeti Iskola (fenntartó: Szegedi Tankerületi Központ)
 - Szent László Katolikus Általános Iskola (fenntartó: Szeged-Csanádi Egyházmegye)
 - Szegedi Szakképzési Centrum Tóth János Móraalmi Szakképző Iskola és Garabonciás Kollégium (Fenntartó: Szegedi Szakképzési Centrum)
- Kultúra:
 - Móraalmi Tóth Menyhért Városi Könyvtár és Közösségi Ház (önkormányzati intézmény)
 - Aranyzöm Rendezvényház (Működteti: Móranet Nonprofit Közhasznú Kft.)
 - Cacao Club – Ifjúsági Ház (Működteti: Móranet Nonprofit Közhasznú Kft.)
 - Kolo Szerb Kulturális Központ (Működteti: Egy-Másért Ifjúsági és Közösségfejlesztő Egyesület)
 - Patkó Lovas és Szabadtéri Színház (Működteti: Móranet Nonprofit Közhasznú Kft.)
- Szociális és egészségügyi ellátás:
 - Móra-Vital Térségi Egészségmegőrző és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft. (egészségügyi szakellátás)
 - Szent Erzsébet Móraalmi Fürdőgyógyászati Nonprofit Kft. (Fürdőgyógyászat)
 - Móra-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft. – A szervezet a következő intézményeket működteti:
 - Biztos Kezdet Napsugár Gyerekház – 0-3 éves gyermekek képességeinek kibontakoztatásának segítése
 - Napsugár Fejlesztő Ház Fogyatékkal Élők Nappali Intézménye – A térségben élő sajátos nevelési igényű emberek napközbeni ellátásának biztosítása
 - Huncutka Bölcsőde – Bölcsődei ellátás
 - Homokháti Kistérség Többcélú Társulása – a Társulás működteti a Homokháti Szociális Központot. Főbb feladatai a következők :
 - Szociális feladatok: étkeztetés; népkonyhai étkeztetés; házi segítségnyújtás; jelzőrendszeres házi segítségnyújtás; idősek, demens betegek nappali ellátása; szenvedélybetegek nappali ellátása; időskorúak, demens betegek tartós bentlakásos ellátása; pszichiátriai betegek közösségi alapellátása; szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása; támogató szolgáltatás fogyatékos személyek részére; családsegítő szolgálat; Tanyagondnoki szolgálat gyermekétkeztetés.
 - Gyermekvédelmi feladatok: Gyermekjóléti alapellátás- gyermekjóléti szolgáltatás.
 - Egészségügyi ellátás.

Városüzemeltetés biztosításában részt vevő szervezetek, intézmények:

- Móraép Nonprofit Közhasznú Kft. - Az Önkormányzat kizárólagos tulajdonában álló szervezet a következő feladatok ellátásáért felel: köztisztasági feladatok ellátása közterületeken; önkormányzati ingatlanok karbantartása; önkormányzati kül- és belterületi utak,

kerékpárutak, járdák karbantartása; csapadékvízrendszer karbantartása; Országos Állat- és Kirakodó Vásár szervezése, rendezése, városi piacssarnok üzemeltetése, állatfelvásárlás objektumainak fenntartása; parkok, sportköri ingatlanok, játszóterek karbantartása; építési beruházások-, intézményi felújítások; hulladékgyűjtés; a feladatok ellátásához szükséges logisztikai háttér megteremtése.

- Közműszolgáltatás:
 - Ivóvíz szolgáltatás, szennyvíz szolgáltatás: Alföldvíz Zrt.
 - Villamos energia szolgáltatás:
 - MVM Next Energiakereskedelmi Zrt.
 - MVM Démász Áramhálózati Kft.
 - Földgázellátás: MVM Égáz-Dégáz Földgázhálózati Zrt.
 - Geotermikus hálózatra kötött egységek üzemeltetése: Móra-Solar Energia Kft.

Közösségi közlekedés biztosításában részt vevő szervezetek: Volánbusz Zrt.

A Mórahalom Városi Önkormányzat által tulajdonosi részesedéssel rendelkező gazdasági társaságok listáját az alábbi táblázat tartalmazza:

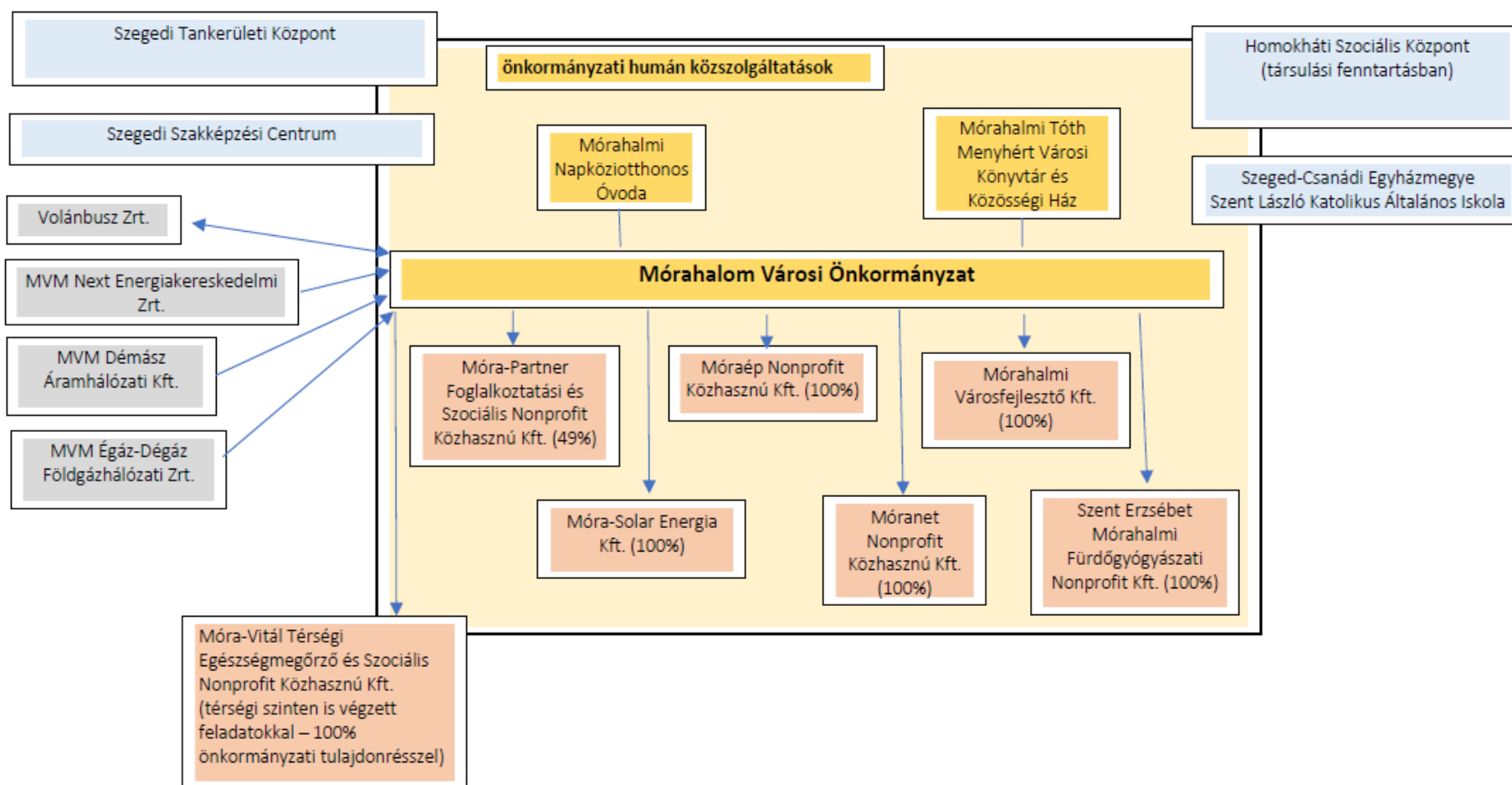
26. táblázat: Mórahalom városi Önkormányzat tulajdonában álló gazdálkodó szervezetek

Szervezet neve	Tulajdoni hányad
OTP	0,000085714%
Móra-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft.	49%
Móraép Nonprofit Közhasznú Kft.	100%
Móranet Nonprofit Közhasznú Kft.	100%
Móra-Vitál Térségi Egészségmegőrző és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft.	100%
Móra-Tourist Nonprofit Kft.	8,00%
Mórahalmi Városfejlesztő Kft.	100%
Szent Erzsébet Mórahalmi Fürdőgyógyászati Nonprofit Kft.	100%
Móra-Prop Szolgáltató Kft.	100%
Móra-Solar Energia Kft.	100%
Móra-Sport Kft.	24,00%
Alföldvíz Zrt.	0,0037%
Térségi Gazdaságfejlesztő Kft.	20%
Mórahalmi Termelői Integrációs és Szolgáltató Szövetkezet	5,55%
Móra-Group Kft.	100%
HTV Média Nonprofit Kft.	100%
Homokhátságért Élelmiszeripari Szociális Szövetkezet	14,29%
TEAM WORK Szövetkezet	14,28%
Homok Kincse Élelmiszeripari Start Szociális Szövetkezet	14,28%
Virágátrium Kft	24,00%
Móra-Kő Betonelem-gyártó Start Szociális Szövetkezet	9%

Forrás: Mórahalom város Képviselő-testületének 14/2020/(VI.25.) önkormányzati rendelete, Mórahalom Városi Önkormányzat

Az alábbi ábra a város működési térképét szemlélteti:

41. ábra: Mórahalom Városi Önkormányzatának működési térképe

2.4.3 Várostérségi koordináció

A településközi koordináció megyei szintű megvalósításában kiemelt szerepe van a Csongrád-Csanád Megyei Önkormányzatnak többek között a megyei területfejlesztési koncepciójának és programjának megírása által, amely szorosan kapcsolódik a 2021-2027-es időszakot lefedő Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz megyei forrásfelhasználásának tervezéséhez és megvalósításához. Ahhoz, hogy a megye számára rendelkezésre álló forráskeret felhasználása hatékonyan, észszerűen és maradéktalanul megtörténhessen, elengedhetetlen a szoros partnerség fenntartása a megyei önkormányzat és a települések önkormányzatai között.

A Homokhátsági térségben található Mórahalom városa a 10 települést (Ásotthalom, Bordány, Forráskút, Mórahalom, Öttömös, Pusztamérges, Ruzsa, Üllés, Zákányszék, Zsombó) magában foglaló, a 2020-as statisztikai adatok alapján 28 707 fő lakónépességű Móraalmi járás központja és egyetlen városa, amelynek közigazgatási rendszere, kulturális intézményei a térség településeit is kiszolgálja, emellett fontos ingázási célpont munkahelyeinek és a középfokú oktatási intézményének köszönhetően.

A város határain túlmutató funkciók és az ezen funkciókat érintő fejlesztések miatt fontos fenntartani a térség települései között a folyamatos együttműködést, ezáltal az is biztosítható, hogy Mórahalom fejlődése nem válik elszigeteltté, hanem a környező települések fejlődését is elősegíti.

A településközi együttműködés egyik legfőbb területe a Homokháti Kistérség Többcélú Társulása, amelynek célja a települési önkormányzatok összehangolt fejlesztésének biztosítása, a települések közötti szociális és egészségügyi ellátások megszervezése, a térségi közszolgáltatások biztosítása, fejlesztése, szervezése, intézmények fenntartása és egyéb feladatok ellátása. A Társulás összehangolja a területén a társadalmi, gazdasági és környezeti fejlesztés érdekében a fejlesztési tervekkel összhangban a helyi önkormányzatok, azok területfejlesztési társulásai és a Társulás területén működő gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia készítése szorosan összefügg Mórahalom Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának felülvizsgálatával, melynek során Mórahalom városa fontosnak tartotta a környező települések önkormányzatait bevonni a tervezési folyamatba. Ennek megfelelően 2021 márciusában tájékoztatta az érintett településeket az Integrált Településfejlesztési Stratégia készítésének szándékáról, valamint biztosította a már elkészült Településfejlesztési Koncepciójához való hozzáférést, melynek céljai meghatározzák az ITS-ben és az FVS-ben meghatározott fejlesztési irányokat is.

A dokumentum elkészítését követően Mórahalom városa a dokumentumok elektronikus megküldésével lehetőséget biztosít, hogy a környező települések írásban fogalmazzák meg a munkaanyaggal kapcsolatos észrevételeiket, javaslataikat, melyek indokolt esetben az elkészült dokumentumok módosítását is eredményezhetik.

2.5 Kockázatok és lehetőségek értékelése

2.5.1 Prosperáló város

Kockázatok:

Jóllehet Mórahalom népességfejlődése – elsősorban az odavándorlások nagy számának köszönhetően – egyértelműen pozitív, **Szeged közelsége jelent némi kockázatot a munkaerő, a tanulók és a tőke esetleges tartós elszívása miatt.** Ugyanígy a földrajzi fekvésből fakadó tényező **a határ közelsége,** amely **hosszú távon indukálhat egyfajta határon átnyúló versenyhelyzetet** a települések, illetve az

üzleti szereplők között. Szerbia jövőbeni csatlakozása az Európai Unióhoz szintén ellentmondásos hatásokkal járhat: jelenleg sok szerb állampolgár vesz igénybe szolgáltatásokat Mórahalmon, ha ezek magasabb színvonalon elérhetőek lesznek a közeli szerb városokban is, akkor csökkenhet Mórahalom ilyen jellegű vonzereje, illetve az ezzel járó áru- és pénzforgalom.

Bár Mórahalom gazdasága folyamatosan fejlődik, a munkanélküliség csökken, az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma alacsony. **A viszonylag nagyobb létszámot foglalkoztató vállalkozások a megyei átlaghoz képest koncentráltabban vannak jelen** a városban, ami magában hordozza annak kockázatát, hogy egy-egy ilyen vállalkozás vagy az érintett ágazat gazdasági megrendülését erősebben megérezheti a település gazdasága és munkaerőpiaca.

A vállalkozások számára megfelelő működési környezetet biztosító ipari park segíthet a vállalkozások városba történő bevonzásába, azonban ennek kapacitása véges, a kiadható területek száma alacsony, ami **a befektetésekért folyó élénk versenyben hátrányt jelent**. Bár jelenleg is működik inkubátorház a településen, ennek fejlesztése a helyi mikro-, kis-, és középvállalkozások alapítását, megmaradását nehezítheti. A város versenyképességének megtartása érdekében szükséges **fejlesztések nagyrészt az európai uniós források elérhetőségétől függenek**.

A város gazdaságában kiemelt szerepe van a mezőgazdaságra épülő feldolgozóiparnak, valamint a turizmusnak. Mindkét ágazat esetében jelentősnek tekinthető a külső tényezőknek való kitettség.

- **Az élelmiszeripar közvetetten kitettnek számít a klímaváltozásból eredő szélsőséges időjárásnak**, amely Mórahalom esetében a csapadék szélsőséges eloszlásában, az aszályos napok számának növekedésében és ebből fakadóan a talajvízcsökkenésben jelentkezik. A szélsőséges időjárás a terméshozam és ezáltal a feldolgozóipar számára szükséges alapanyag mennyiségének csökkenését okozhatja.
- **A turizmus külső hatásoknak való kitettsége több szempontból is jelentkezhet**: egyrészt egy esetleges gazdasági visszaesés idején csökken az elkölthető jövedelem, ami a turisták számának, és a városba érkező vendégek elkölthető pénzének csökkenését eredményezi, másrészt a 2020 óta megjelent koronavírus is bizonyítja, hogy egy-egy járvány is képes súlyos károkat okozni az ágazatnak.

A vállalkozások megfelelő és hatékony működéséhez elengedhetetlen a megfelelően szakképzett munkaerő jelenléte. Ennek biztosítása érdekében indították el a középfokú oktatást a városban, azonban kollégiumi férőhelyek száma már szűkösnek tekinthető, amely a megfelelő tanulói létszám biztosítását szolgálná. Azonban **a szakképzett munkaerő szempontjából nem az utánpótlás jelentheti az egyetlen kockázatot**: Mórahalmon **a bérek a megyei városok között a legalacsonyabbaknak számítanak**, amely hosszú távon a munkaerő helyben tartását vagy más településről történő bevonzását nehezítheti meg.

Bár a település vállalkozásai felismerték, hogy a versenyképességet növeli az intenzív kutatás-fejlesztés, azonban Mórahalmon az ehhez szükséges **magas képzettséggel rendelkező munkavállalók aránya elmarad mind a megyei, mind az országos átlagtól**.

Lehetőségek:

A földrajzi fekvés több szempontból meghatározó Mórahalom gazdaságában: **Szeged közelsége** kapcsolódási, beszállítói lehetőséget jelent az itt működő vállalkozások számára, továbbá elérhető olyan képzési, felsőoktatási kínálat, ami versenyképessé teszi Mórahalom munkaerőjét is. Emellett a **határmenti fekvés** alapvetően hozzájárul a város prosperitásához. A jövőben a röszkei és az átotthalmi határátkelők mellett sokat jelentene egy saját határátkelőhely létesítése, ami közelebb hozhatja a

várost Szerbiához, a **növekvő személyforgalom** pozitív hatással lehet a város kereskedelmi-és vendéglátóipari egységeinek, turisztikai attrakcióinak forgalmára, valamint a határon átnyúló üzleti kapcsolatok kialakítására és megerősítésére. Ugyanígy járulékos keresletet generálhat a város és szolgáltatásai iránt **Szerbia csatlakozása az Európai Unióhoz**, majd a schengeni övezetbe, ami hosszú távon megkönnyítheti és lerövidítheti a határátlépést – ezáltal pedig bővíthet a város munkaerőpiaci vonzáskörzete is.

Mórahalom városában a munkanélküliség alacsony, amelyből egyenesen következik a rendelkezésre álló munkaerő alacsony száma is, amit részben ellensúlyozhatnak a kedvező vándorlási folyamatok: **a bevándorlás jellemzően a munkaképes korú lakosságra jellemző**, akik egyrészt rövid távon biztosítják a munkaerőkínálat bővülését a növekvő gazdaság részére, másrészt a családalapítással (és a gyermekek jövőbeni helyben tartásával) a munkaerő pótlása is megoldható.

Bár a működő vállalkozások száma viszonylag alacsonynak tekinthető, gazdasági ereje növekszik, amely egyrészt a hozzáadott érték növekedésében, másrészt az önkormányzat **növekedő iparűzési adóbevételében** is jelentkezik – ez a város további fejlesztésére fordítható.

A város gazdaságában kiemelkedő a mezőgazdaságra épülő feldolgozóipar és a turizmus ágazata. Mindkét ágazatban a tudatos, jövőbe tekintő építkezés zajlik.

- A mezőgazdasági termékeknek nemcsak ipari jellegű feldolgozásában, hanem a rövid ellátási láncok kiépítésében, valamint a **helyi termékek** fejlesztésében és értékesítésében is lehet szerepük, amelyekre **egyre nagyobb társadalmi-gazdasági igény** mutatkozik.
- A **belföldi turisztikai kereslet** intenzívebbé válását Mórahalom is ki tudja használni fő attrakciójának számító fürdőjével, a turisztikai kínálat bővítésével és a TDM szervezet által koordinált célzott marketinggel, ami hosszú távon hozzájárulhat a tartózkodási idő, valamint a vendégek költségének növekedéséhez.

Az ipari termeléshez kapcsolódik, hogy a városban található egy infrastrukturálisan jól felszerelt, vállalkozásokat támogató szolgáltatások széles skáláját nyújtó ipari park, amelynek bővítésével **újabb gazdasági társaságok telepedhetnek meg a városban**. A településen felismerték a K+F-ben rejlő potenciált, az ipari park megszerezte a „tudományos és technológiai park címet”, amely a helyben működő vállalkozások K+F tevékenységének támogatása mellett újabb, K+F szervezetek bevonására is alkalmas lehet.

A dinamikus fejlődést alapozhatja meg, hogy a vállalkozások felismerték az **együttműködés** fontosságát, megindult a klaszteresedés, amit közvetett módon segíthet a vállalkozások által igénybevehető inkubátorház is. Az együttműködések további vetülete, hogy a város nemrég megnyílt, korszerű és kiváló felszereltséggel rendelkező középfokú oktatási intézménye több helyi turisztikai vállalkozással (jellemzően szállodákkal, vendéglátóhelyekkel) együttműködési megállapodást kötött, így egyfelől **a felkészült munkaerő utánpótlása biztosítható** az ágazatban, másfelől egy lehetséges karrierutat is felmutathat a pályaválasztás előtt álló fiataloknak. Mindezek által tovább bővíthet a város munkaerőbázisa és javulhat népességmegtartó ereje.

2.5.2 Zöldülő város

Kockázatok:

A **klimaváltozás** hatásai a dél-alföldi régiót és ezen belül Mórahalom városát különösen érzékenyen érinti elsősorban a forró napok számának drasztikus növekedése, valamint a csapadék mennyiségének csökkenése és időbeli eloszlásának kedvezőtlenebbé válása miatt. A forró napok éves száma akár a 35-

40 napot is meghaladhatja 2050-ig, ami egészségileg és energetikai szempontból is megterhelő. Az **aszályos időszakok hosszának növekedése és a talajvízszint csökkenése** kifejezetten kedvezőtlen a térségben fontos mezőgazdaság és a városi zöldfelületek fenntartása szempontjából egyaránt, az öntözési igények és az ezzel együtt járó költségek is emelkedhetnek. A zöldfelületek minősége azért is meghatározó, mert segítenek a levegőminőség javításában, különösen a külterületi burkolatlan utak esetében jelent gondot a **szállópor** – elsősorban intenzív szeles időszakokban. A szél a talajpusztulás folyamatát is felgyorsíthatja, a **defláció** hosszú távon erodálhatja a növénytermesztésben kiemelt jelentőséggel bíró és egyébként magas minőségű termőföldet.

A negatív irányú természeti változások és humán tényezők hatására **a biodiverzitás csökkenésével is számolni kell**, amely a város területét is érintő Körös-éri Tájvédelmi Körzet, a Natura 2000 területek, valamint egyéb védett és sérülékeny területek esetében különösen káros, esetenként visszafordíthatatlan folyamatokat indukálhat.

Lehetőségek:

A klímaváltozás egyes esetekben kedvező folyamatokat is generálhat: a tavaszi fagyos napok száma és ezzel együtt a mezőgazdasági fagykárak valószínűsége csökkenhet, emellett a téli átlaghőmérséklet emelkedése energetikai szempontból kibocsátáscsökkenést és megtakarítást eredményezhet. Kedvező, hogy a NATÉR adatai alapján a város turizmusát és ivóvízbázisát a klímaváltozás hatásai kevésbé érintik, mindezzel együtt a vízvisszatartás innovatív technológiai hozzájárulhatnak a hatékonyabb vízgazdálkodáshoz.

Móráhalom természeti erőforrásai közül kiemelkedik a termálvíz és a napsütéses órák magas száma – ezek egyre **hatékonyabbá váló energetikai hasznosítása** már jelenleg is fontos szerepet játszik a város energetikai önellátásában, ami a kedvezőtlen nemzetközi piaci folyamatok ismeretében biztonságot és kiszámíthatóságot jelent.

Jóllehet a város domborzati adottságainak köszönhetően eddig is jelentős volt **a nem motorizált közlekedési formák előnyben részesítése**, azonban a környezetbarát szemléletváltásnak köszönhetően a fenntartható mobilitási módok aránya várhatóan tovább fog növekedni.

A körforgásos gazdaság térnyeréséből is profitálhat a város: különösen az élelmiszertermelés és -feldolgozás területén van lehetősége Móráhalomnak érvényesíteni azt a szemléletet, amely a hulladéktermelődés minimalizálására, valamint az újrahasznosítás mértékének növelésére fókuszál.

2.5.3 Digitális város

Kockázatok:

Az infokommunikációs technikákkal kapcsolatos tendenciák azt mutatják, hogy újabb ugrásszerű változások várhatók az elkövetkező években, amely azonban csak akkor fordítható a város előnyére, ha az önkormányzat és intézményei, a vállalkozások, valamint a lakosság egyaránt megfelelő IKT-eszközökkel és kompetenciákkal rendelkezik. A magyarországi köz- és magánszektor esetében általánosságban elmondható, hogy **az Európai Unió átlagához képest némi elmaradás tapasztalható mind az eszközellátottság, mind a digitális megoldások alkalmazása területén**, ami megmutatkozhat

- az alacsonyabb versenyképességben,
- a felhasználók bizalmatlanságában és nem megfelelő kompetenciáiban
- vagy a szolgáltatói oldalon szükséges kapacitások és szaktudás hiányosságaiban.

Épp a gyors iparági változások miatt előrejelezhető, hogy folyamatos **jogszabályi módosításokra** lesz szükség, amelyek nyomon követése kihívást jelent valamennyi érintett számára.

Lehetőségek:

A **digitális megoldások folyamatos és gyors fejlődése és térnyerése** egyre hatékonyabbá teheti Mórahalom működését, ami a közszolgáltatások területén, a gazdasági szereplők modernizációjában és a lakosság nyitottságában is megmutatkozhat. Az FVS kidolgozásához kapcsolódóan elvégzett kérdőíves felmérés eredményei azt mutatják, hogy az intézmények többségére jelenleg is jellemző egy bizonyos szintű digitális ellátottság, és további fejlesztések megvalósítását is tervezik, amellyel emelhetik szolgáltatásaik színvonalát és működésük hatékonyságát. A lakossági kérdőív válaszai alapján a válaszadók többsége átlagosnak ítéli meg jártasságát az informatikai eszközök használatában, de viszonylag jelentős – különösen a fiatalabb korosztályok körében – az átlag feletti kompetenciákkal rendelkező felhasználók aránya is.

Az **okosváros megoldások** elterjesztésével várhatóan kevesebb személyes interakcióra lesz szükség a különböző ügyintézés során, ami különösen járványügyi veszélyhelyzetben mindenképpen kedvezőnek tekinthető. Az 1 000 Mbps sebességű internet alkalmas az okosváros eszközök és digitális fejlesztések által igényelt sávszélesség kielégítésére.

2.5.4 Megtartó város

Kockázatok:

Mórahalom népességvonzó és -megtartó ereje mindenképpen figyelemre méltó és kiemelkedik a hasonló méretű és adottságú városok köréből, azonban éppen a beköltözők nagy száma indított el egy olyan társadalmi folyamatot, amely a **helyi szociális kohézió meggyengüléséhez** vezet. Az új lakosok identitása, városi kötődése lassan tud kialakulni, amit az is megnehezít, ha csak lakóhelyként tekintenek Mórahalomra, de máshol dolgoznak és kevésbé veszik igénybe a helyi szolgáltatásokat. Mindez a régi és az új lakosok között vélt vagy valós konfliktusokhoz vezethet.

A hagyományosan kiegyensúlyozott és nyugodt kisvárosi életkörülményeket egyre inkább megváltoztatja az **igényekhez illeszkedő társasházépítési trend**. Noha ez egyúttal vonzerőt is jelent, de Mórahalom településképét erőteljesen átalakítja.

Jóllehet az egyének és családok lakóhelyválasztásában számos tényező szerepet játszik, az elérhető munkajövedelem nagysága kiemelten fontos – ebben pedig Mórahalomban az egyik legrosszabb helyzetben van a megye többi városához képest. Ha ez a **jövedelmi leszakadás** tovább folytatódik, az megállíthatja vagy megfordíthatja az egyébként kedvező demográfiai folyamatokat. Az alacsonyabb bérszintet a város célzott lakhatási intézkedésekkel, valamint széleskörű és magas színvonalú szolgáltatási kínálattal tudja ellensúlyozni.

Lehetőségek:

Mórahalom népességmegtartását nemcsak a jól átgondolt városi működési modell és fejlesztéspolitika erősíti, hanem olyan – fentebb más kontextusban már hivatkozott – külső objektív tényezők is, amelyekre viszonylag csekély hatása van a város vezetésének.

Az egyik ilyen **Szeged közelsége**, amely egyfelől munkahelyet és széleskörű oktatási-képzési lehetőséget biztosít a mórahalmi lakosoknak, másfelől megindult egy belső mobilitási folyamat is, amely során nemcsak a környező településekről, de akár a megyeszékhelyről is költöznek Mórahalomra.

Ugyanígy fontos a **határmenti fekvés**, hiszen a szerbiai lakosok számára is szóba jöhet lakóhelyként Mórahalom – ez a folyamat Szerbia európai uniós csatlakozásával akár fel is gyorsulhat. A város a dél-bács-kiskuni, a szegedi és a vajdasági kultúra olvasztótégelyeként működik, ez a fajta sokszínűség

nemcsak kulturális és szemléletbeli változatosságot eredményez, hanem a város külső kapcsolatrendszerét is erősítheti.

A piaci folyamatok azt mutatják, hogy **a lakhatási költségek a jövőben is alacsonyabbak lesznek a kisvárosokban**, mint a közeli nagyvárosokban, ami szintén kedvezőbb helyzetbe hozza Mórahalmot a lakosságért folytatott versenyben. Erre a tendenciára a lakóingatlanok kedvező korszerkezete, a jól menedzselt önkormányzati bérlakásállomány és a fiatalok számára térítésmentes lakhatási lehetőségek is ráerősítenek.

2.5.5 Kiszolgáló város

Kockázatok:

A legtöbb hasonló méretű magyarországi városban nem elsősorban **a népességszám növekedése jelent kihívást**, azonban Mórahalomnak kiemelt figyelmet kell fordítania arra, hogy mind infrastrukturális, mind szolgáltatási szempontból ki tudja szolgálni a növekvő igényeket – legyen szó akár a közüzemi hálózatokról, a növekvő járműállományról, a korlátozott parkolási kapacitásokról vagy a gyermekellátási szolgáltatásokról.

Jóllehet Mórahalom népessége folyamatosan bővült az elmúlt időszakban, a természetes fogyás miatt **a társadalmi elöregedést** nem kerülheti el, amire egy megfelelően diverzifikált és célcsoport-orientált szolgáltatási kínálattal készülhet fel. Az idősebb korcsoport szempontjából elsősorban az egészségügyi és szociális ellátásra kell fókuszálni – különösen a **COVID-19 járvány** rövid- és hosszútávú hatásainak ismeretében.

A település fizikai környezetének javítására is kiemelt figyelmet kell fordítani annak ellenére, hogy jelentős fejlesztéseket valósítottak meg Mórahalmon az elmúlt évtizedekben. Több olyan **infrastrukturális beavatkozási igény** is jelentkezik, amely nagymértékben hozzájárulhat a lakossági elégedettséghez és az életminőség növekedéséhez. Ezen kihívások közé tartoznak például az elválasztás nélküli gyalog- és kerékpárutak, az ipari parkból és az 55. sz. főút közötti összekötő út, amely lakott területen keresztül vezet vagy a külterület közüzemi hiányosságai.

Mindezek a fejlesztések jelentős pénzügyi ráfordítást igényelnek, azonban **az önkormányzatok finanszírozási környezete nagymértékben romlott** az elmúlt években – részben a válságkezelés közös teherviselése miatt –, ami már nemcsak a fejlesztésekhez szükséges önerő, hanem a működési költségek előteremtését is veszélyeztetik. Emellett **az európai uniós források is szűkösnek tekinthetők** a városban jelentkező fejlesztési igényekhez képest.

Emellett elengedhetetlen a **jogszabályi változások** folyamatos nyomon követése annak érdekében, hogy a városi működés minden érintett területén megfeleljen a magasabb szintű szakmai követelményeknek.

Lehetőségek:

Mórahalom az elmúlt évtizedek tudatos városfejlesztési tevékenységének köszönhetően felkészültnek tekinthető a külső gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatokból fakadó változásokra. Ezt a tényt támasztják alá a részben **európai uniós források** felhasználásával megvalósított infrastrukturális beruházások és egyéb intézményi és szolgáltatásfejlesztések.

A kiszolgáló városi funkció – legyen szó akár közlekedésről, közüzemi vagy üzleti infrastruktúráról, lakossági vagy üzleti szolgáltatásokról – további erősítése során figyelembe kell venni a folyamatosan változó lakossági igényeket is, példaképpen **a szabadidő felértékelődése vagy az otthoni**

munkavégzés terjedése nyomán átalakul a városi terek használata, amely során szem előtt kell tartani valamennyi társadalmi csoport és a vállalkozások szükségleteit és elvárásait egyaránt.

Mórahalom hatékony fejlesztését és működését segítheti a **barnamezős területek funkcióváltása** és hasznosítása is, amelynek köszönhetően a városi funkciók bővülését a beépített területek további jelentős kiterjesztése és zöldfelületek felszámolása nélkül lehet megvalósítani.

A város már eddig is jelentős térségi szerepkört töltött be, amely más **nagyobb illetékességi és hatáskörrel rendelkező intézmények Mórahalomra telepítésével** tovább erősíthető (pl. járásbíróság), amihez szükséges a város külső elérhetőségének javítása is közösségi közlekedési eszközökkel.

3 Stratégiai munkarész

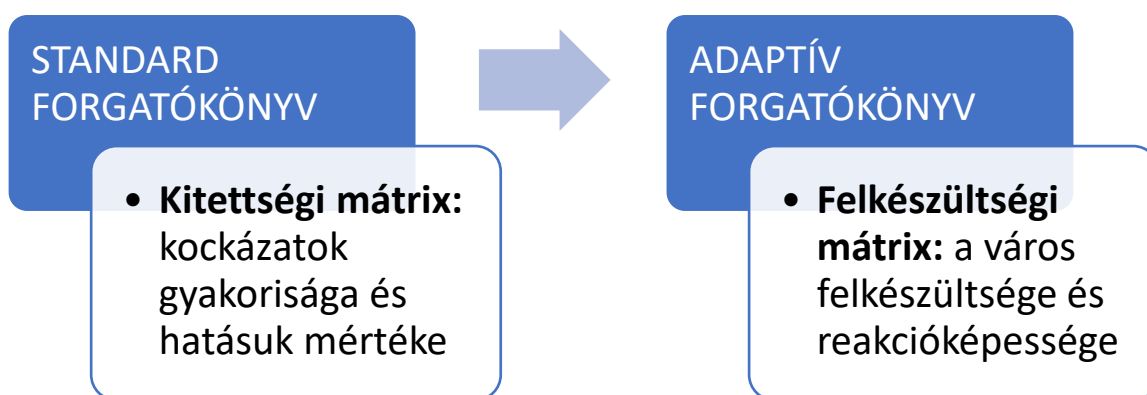
3.1 Forgatókönyv elemzés

A módszertani útmutatónak megfelelően egy kétlépéses folyamatban határozzuk meg Mórahalom városának lehetséges forgatókönyveit. Mindehhez kiindulási alapot jelentenek

- a helyzetfeltárás és helyzetértékelés adatai és megállapításai,
- a kockázatelemzés során meghatározott kihívások és lehetőségek,
- valamint a belső és külső tényezők alapján kirajzolódó jövőbeli, számszerűsíthető folyamatok és trendek.

Mindezek alapján két forgatókönyv megfogalmazása szükséges, amelyekhez a rendelkezésre álló információkat egy-egy mátrixban kell összefoglalni – figyelembe véve, hogy a városnak van-e lehetősége befolyásolni a külső folyamatokat, mérsékelni azok negatív hatásait.

42. ábra: A standard és adaptív forgatókönyvek egymásra épülése

Forrás: saját szerkesztés

Az alábbi **kitettségi mátrix**ban azokat a külső gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatokat értékeljük, amelyek hosszú távon és jelentős mértékben meghatározhatják Mórahalom működését és fejlődését.

27. táblázat: Kitettségi mátrix

Potenciális negatív és pozitív hatás	Milyen a hatás kockázati besorolása? (5: nagyon kockázatos; 4: kockázatos; 3: közepesen kockázatos; 2: kicsit kockázatos; 1: elenyésző kockázatot jelent)	Milyen gyakoriságú a hatás? (5: napi, 4: évente többször, 3: többévente egyszer, 2: évtizedenként egyszer, 1: 20-30 évente egyszer)	Mekkora a várható hatás mértéke? (5: nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő kérdéskör; ... 1: elenyésző területre és kis hatással bíró hatások)
Szeged munkaerő-, tanuló- és tőkeelszívó hatása	4	4	4
Határon átnyúló versenyhelyzet erősödése Szerbia EU-s csatlakozásának következtében	4	4	4
Befektetésekért folyó élénk verseny	4	3	4
Kitettség a nagyfoglalkoztatóknak	4	2	4

Potenciális negatív és pozitív hatás	Milyen a hatás kockázati besorolása? (5: nagyon kockázatos; 4: kockázatos; 3: közepesen kockázatos; 2: kicsit kockázatos; 1: elenyésző kockázatot jelent)	Milyen gyakoriságú a hatás? (5: napi, 4: évente többször, 3: többévente egyszer, 2: évtizedenként egyszer, 1: 20-30 évente egyszer)	Mekkora a várható hatás mértéke? (5: nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő kérdéskör; ... 1: elenyésző területre és kis hatással bíró hatások)
Nemzetközi turizmus kedvezőtlen tendenciái	4	2	4
Területi lemaradás a bérszínvonalban	3	3	3
Területi lemaradás a lakosság képzettségi szintjében	2	3	3
Klíímaváltozás	5	4	4
Defláció és szállópor	3	2	2
Biodiverzitás csökkenése	3	2	2
Digitális kompetencia hiányosságai	4	3	3
Digitális eszközellátottság hiányosságai	3	3	3
Helyi identitás és társadalmi kohézió gyengülése	4	2	4
A hagyományos városkép megváltozása	3	2	3
Megváltozó területi, infrastrukturális és szolgáltatási igények a növekvő népességszám következtében	4	3	4
Társadalmi elöregedés	3	3	3
Előre nem látható egészségügyi veszélyhelyzetek	3	2	3
Kitettség az európai uniós forrásoknak	4	3	4
Önkormányzatok romló finanszírozási helyzete	4	3	4
Gyakori és nehezen követhető/teljesíthető jogszabályi változások	3	3	2

Forrás: saját szerkesztés

A kitettségi mátrix alapján meghatározható az ún. **standard forgatókönyv** egy olyan jövőképpel, amelyben Mórahalom érdemben nem tudja mérsékelni a külső folyamatok negatív hatásait. E prognózis alapján a város jelenleg előnyösnek tekinthető földrajzi, geopolitikai helyzete megváltozik egyrészt Szeged intenzívebb elszívó ereje, másrészt Szerbia növekvő fejlettsége és európai beágyazottsága miatt, ami a kedvező demográfiai folyamatokat is megállítja. Mindezzel együtt felerősödhetnek a vélt vagy valós konfliktusok a helyi társadalmon belül létrejövő törésvonalak elmélyülésével, miközben a város elveszítheti hagyományos kisvárosi jellegét. A szükséges infrastrukturális fejlesztéseket és humán jellegű beavatkozásokat az önkormányzat a külső támogatások és a saját források korlátozottsága miatt nem tudja maradéktalanul és időben

megvalósítani. Ez nemcsak a város működését befolyásolja hátrányosan, hanem a versenyképességet is csökkenti, ami a gazdasági fejlődést is visszafogja. A negatív gazdasági folyamatokat felerősítheti az alacsonyabb képzettségi és bérszint rögzülése is. Mórahalom kitétsége egyes ágazatoknak, illetve nagyfoglalkoztatóknak érdemben nem tud csökkenni, ami sérülékennyé teszi a város gazdaságát – különösen egy elhúzódó pénzügyi-gazdasági válság vagy akár egy előre nem látható egészségügyi vagy más válsághelyzet esetén. A humán jellegű kockázatok mellett a természeti változások ellen sem tud megfelelően védekezni a település, ez utóbbiak közül kiemelendők a klímaváltozás negatív hatásai, elsősorban a hóhullámok, a csapadék szélsőséges eloszlása, az aszály és a talajvízszint csökkenése, ami a város több működési területén és meghatározó ágazatában is problémákat okozhat.

A forgatókönyv elemzés második lépéseként a **felkészültségi mátrix** kitöltése szükséges, amely megalapozza az adaptív forgatókönyv részleteit, vagyis azt, hogy a város hogyan tud alkalmazkodni a feltárt hatásokhoz és adekvát válaszokat adni a felmerülő kihívásokra (az előírt módszertant követve az előbbi táblázatból azokat a hatásokat kell áttemelni, amelyek bármely szempontra 4-es vagy 5-ös értéket kaptak).

28. táblázat: Felkészültségi mátrix

A magas kockázatú (4-es, 5-ös) potenciális negatív hatások	Milyen a város abszorpciós képessége? (5: ellent tud állni, teljesen ki tudja védeni a hatásokat; ...1: egyáltalán nem tud ellenállni, és minimálisan sem tudja kivédeni a hatásokat)	Milyen a város adaptációs képessége? (5: rugalmasan reagáló, kiépített rendszerek várják felkészülten a hatást...1: egyáltalán nincs abszorpciós képessége a városnak)	Milyen a város transzformációs képessége? (5: komplett rendszerek kerültek már kiépítésre a hatások kezelésére.... 1: teljes folyamat- és eszközcsere szükséges a helyzet kezeléséhez)
Szeged munkaerő-, tanuló- és tőkeelszívó hatása	4	4	4
Határon átnyúló versenyhelyzet erősödése Szerbia EU-s csatlakozásának következtében	3	3	3
Befektetésekért folyó élénk verseny	3	4	4
Kitétség a nagyfoglalkoztatóknak	2	4	4
Nemzetközi turizmus kedvezőtlen tendenciái	2	4	4
Klímaváltozás (hóhullám, csapadék szélsőséges eloszlása, aszály, talajvízszint csökkenése)	2	2	2
Digitális kompetencia hiányosságai	4	3	3
Helyi identitás és társadalmi kohézió gyengülése	5	4	4
Megváltozó területi, infrastrukturális és szolgáltatási igények a növekvő népességszám következtében	3	3	2

A magas kockázatú (4-es, 5-ös) potenciális negatív hatások	Milyen a város abszorpció képessége? (5: ellent tud állni, teljesen ki tudja védeni a hatásokat; ...1: egyáltalán nem tud ellenállni, és minimálisan sem tudja kivédeni a hatásokat)	Milyen a város adaptációs képessége? (5: rugalmasan reagáló, kiépített rendszerek várják felkészülten a hatást...1: egyáltalán nincs abszorpció képessége a városnak)	Milyen a város transzformációs képessége? (5: komplett rendszerek kerültek már kiépítésre a hatások kezelésére.... 1: teljes folyamat- és eszközcsere szükséges a helyzet kezeléséhez)
Kitettség az európai uniós forrásoknak	2	3	3
Önkormányzatok romló finanszírozási helyzete	2	3	3

Forrás: saját szerkesztés

Az **adaptív forgatókönyv** egy olyan pozitív jövőképet vázol fel, amelyben Mórahalom megfelelő eszközök és jelenlegi jógyakorlatai alkalmazásával képes kivédeni, illetve minimalizálni a korábban azonosított kockázatok negatív hatásait. Mórahalom térségi szerepköre a méretéhez viszonyítva kifejezetten jelentős, ki tudja használni a megyeszékhely közelségéből és a határmenti fekvésből származó helyzeti előnyöket, ami megmutatkozik a folyamatosan bővülő népességében, diverzifikált és magas színvonalon ellátott települési funkcióiban, valamint prosperáló gazdaságában egyaránt. Az új lakosokért, a befektetésekért, valamint a belföldi és külföldi turistákért folyó versenyben kedvező pozíciót foglal el. A népességnövekedéssel és a vállalkozói ökoszisztéma bővülésével járó infrastrukturális és szolgáltatási igényeket a város fenntartható módon ki tudja elégíteni – úgy, hogy mind a régi és új lakosok, mind a már itt működő és újonnan betelepülő vállalkozások elégedettsége is magas, a városhoz való kötődésük pedig egyre inkább megerősödik. Mindehhez hatékony módon kihasználja az elérhető európai uniós és hazai fejlesztési támogatásokat, valamint mobilizálni tudja a belső pénzügyi és humán kapacitásait is. Ezekre a klímaváltozás elleni küzdelemben is szüksége lesz a városnak, az itt működő szervezeteknek és az itt élőknek, mivel olyan beavatkozásokat is meg kell valósítani, amelyek nemcsak alapvető szemléletváltást, hanem jelentősebb fejlesztéseket is igényelnek.

3.2 Jövőkép

Mórahalom város jövőképe a 2020-ban elfogadott Településfejlesztési Konceptió alapján került megfogalmazásra, és megegyezik az FVS készítésével párhuzamosan módosítás alatt álló Integrált Településfejlesztési Stratégia által megfogalmazott jövőképpel, amely a következő:

Mórahalom 2035-ben egy fenntarthatóan fejlődő, szoros határon átnyúló kapcsolatokkal rendelkező, emberléptékű város, ahol jó élni, és amely vonzza a letelepedni szándékozókat, a gazdasági befektetőket, továbbá a feltöltődni vágyó turistákat is.

A város jövőképét a következőképp lehet összefoglalni:

„Mórahalom a modern, fenntartható módon növekvő kisváros”

Mórahalom, mint prosperáló város: A felvázolt jövőkép alapján a város gazdasága fejlődik, a működő vállalkozások száma a modern, szabad területtel, fejlett infrastruktúrával és színvonalas szolgáltatásokkal rendelkező ipari parknak, valamint a kezdő vállalkozásokat támogató inkubációs szolgáltatásoknak köszönhetően folyamatosan emelkedik. A működő vállalkozások termelékenysége, hatékonysága és versenyképessége a szoros együttműködésnek, a korszerű technológiák alkalmazásának és az egyre jelentősebb kutatás-fejlesztésnek köszönhetően növekszik.

A város turisztikai attrakciói mennyiségükben gyarapodnak, minőségükben színvonalasabbá válnak, amely hozzájárul a városba látogató turisták számának, tartózkodási idejének növekedéséhez.

A fejlődő vállalkozások növekvő munkaerőigényét a városba ingázók mellett a gyarapodó lakónépeség, valamint a színvonalas, helyi munkaerőpiaci igényekre reagáló oktatásból kikerülő pályakezdő fiatalok elégítik ki.

Mórahalom, mint zöldülő város: A város eredményesen veszi fel a harcot a klímaváltozás elleni küzdelemmel. Meglévő csatornahálózata, víztározói segítségével és a csapadékvízvezető hálózat fejlesztésével, bővítésével eredményesen tartja meg az egyre hosszabb aszályos időszakok után lezúduló csapadékot, a felszíni vízutánpótlást emellett a Tiszából levezetett vízmennyiség is biztosítja.

A település egyre nagyobb mértékben épít a megújuló energiahasznosításra, a naperőművek száma és teljesítménye emelkedik, mind több épület tetején jelennek meg a kisebb napelemes rendszerek nemcsak a közintézmények, hanem a vállalkozások és a háztartások esetében is. Folytatódik a termálvízre épülő távfűtési rendszer fejlesztése, bővítése, amelyhez egyre több intézmény csatlakozik, csökkentve a város szén-dioxid kibocsátását.

A város minőségi zöldfelületei a gyarapodnak, ez a folyamat főleg a déli városrészben válik látványossá.

A település kiemelt figyelmet fordít a nemzetközi jelentőségű természetvédelmi területek megőrzésére, védelmére, melyek egy részét különleges növény- és állatvilágának bemutatása céljából a városba látogató természetkedvelő turisták számára is látogathatóvá teszik.

Mórahalom, mint digitális város: A településen okosváros fejlesztések valósulnak meg, a korszerű közszolgáltatásokat az elektronikus úton történő ügyintézés biztosítja, ahol az ügyek egyszerűen, gyorsan, és hatékonyan lezárhatóak, az ügyfél szempontjából a lehető legkevesebb kényelmetlenséget, adminisztratív terhet okozva.

Az intézmények, háztartások energiafogyasztását az elterjedő okos mérőeszközök optimalizálják.

Mórahalom, mint megtartó város: A város népessége a pozitív vándorlási egyenlegnek köszönhetően tovább növekszik.

A helyi munkaerőpiaci igényekre rugalmasan reagáló középfokú oktatási rendszerből kikerülő diákok rövid idő alatt biztos álláslehetőséghez jutnak, így helyben tartásuk (még a más településről kollégiumba költöző tanulók esetében) sem jelent problémát. A pályakezdő, viszonylag szerény vagyoni és jövedelmi helyzetű fiataloknak az Önkormányzat komfortos, jól felszerelt, de olcsó bérlakások biztosításával nyújt segítséget.

A városlakók szabadidejének aktív eltöltését sportolási, kulturális és szabadidős létesítmények széles választéka biztosítja.

Az új beköltözők és a városban régebb óta élők közötti kapcsolatok erősítése és a városi lakosai közötti összetartás növelése céljából rendszeresen a közösségi akciók, programok, melyek megvalósításában aktív szerepet vállalnak az Önkormányzattal szorosan együttműködő civil szervezetek is.

Mórahalom, mint kiszolgáló város: A város intézményrendszere rugalmasan reagál a növekvő népességből fakadó többletfeladatokra. Kapacitáshiányból fakadó ellátási nehézség a közműellátás, az oktatás, az egészségügyi ellátás, a szociális ellátás területén sem jelentkezik. A meglévő intézményrendszer új, akár térségi szolgáltatást is nyújtani képes elemekkel bővül.

A beköltözést segíti a bővülő, fiatal, korszerű, megfizethető lakásállomány – egyre több társasházi lakással, de arra figyelve, hogy a település ne veszítse el a kisvárosias hangulatát.

A közlekedési hálózat a fenntartható közlekedési módok használatának elősegítésével fejlődik – bővül a kerékpárúthálózat, megfelelő mennyiségű és minőségű járdahálózat áll rendelkezésre, az elektronikus autóhasználatát elősegítő elektromos töltők létesülnek, a közösségi közlekedést új buszok és akadálymentesített buszmegállók segítik.

A gyermekek számára korszerű, biztonságos játszóterek állnak rendelkezésre, emellett a város bő kulturális kínálatával, szórakozóhelyek és sportolási lehetőségek széles skálájával segíti a szabadidő hasznos eltöltését valamennyi korcsoport számára.

3.3 A stratégia célrendszere

3.3.1 Városi célrendszer

Mint az előző fejezetben bemutattuk, az FVS készítésével párhuzamosan folyamatban van a település Integrált Településfejlesztési Stratégiájának felülvizsgálata. A város céljainak elérése és a kapcsolódó fejlesztések megvalósítása szempontjából alapvető fontosságú, hogy a két dokumentum célrendszere összhangban álljon egymással. Mindezeket figyelembe véve Mórahalom Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájának célrendszere – összhangban a felülvizsgálat alatt álló Integrált Településfejlesztési Stratégia céljaival – a következő:

43. ábra: Az FVS stratégiai céljai

					
A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	A térség-központi szerepkör erősítése	Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	A városi környezet fejlesztése	Környezet és klímavédelem

Forrás: Saját szerkesztés

Az egyes stratégiai célokhoz a következő részcélok kapcsolódnak:

- A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése
 - Turizmus fejlesztése
 - Kulturális kínálat és a sportolásra alkalmas infrastruktúra fejlesztése, bővítése
- A térségközponti szerepkör erősítése
 - Határátkelőhely, határmenti és térségi közlekedési kapcsolatok kialakítása, fejlesztése
 - Határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése
 - Térségi és járási szolgáltatások fejlesztése, bővítése
- Korszerű közszolgáltatások fejlesztése
 - Szolgáltatásminőség fejlesztése
 - Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések
 - Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése
 - Köznevelés fejlesztése, tehetséggondozás
- Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
 - Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése
 - Vállalkozásfejlesztés, befektetésösztönzés
 - K+F és innováció támogatása

- Helyi szak- és felnőttképzés erősítése
 - Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállás elősegítése
 - Foglalkoztatás bővítése, segítése
- A városi környezet fejlesztése
 - Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése
 - Lakhatási feltételek javítása
 - Városbiztonság, közbiztonság javítása
 - Fenntartható városi mobilitás támogatása
- Környezet és klímavédelem
 - Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása
 - Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem
 - A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása
 - Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése

29. táblázat: FVS Stratégiai célmátrix

1. Stratégiai cél	2. Stratégiai cél	3. Stratégiai cél	4. Stratégiai cél	5. Stratégiai cél	6. Stratégiai cél
A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	A térségközponti szerepkör erősítése	Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	A városi környezet fejlesztése	Környezet és klímavédelem
kapcsolódó részcélok	kapcsolódó részcélok	kapcsolódó részcélok	kapcsolódó részcélok	kapcsolódó részcélok	kapcsolódó részcélok
Turizmus fejlesztése	Határátkelőhely, határmenti és térségi közlekedési kapcsolatok kialakítása, fejlesztése	Szolgáltatásminőség fejlesztése	Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése	Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése	Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása
Kulturális kínálat és a sportolásra alkalmas infrastruktúra fejlesztése, bővítése	Határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése	Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések	Vállalkozásfejlesztés, befektetésösztönzés	Lakhatási feltételek javítása	Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem
	Térségi és járási szolgáltatások fejlesztése, bővítése	Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése	K+F és innováció támogatása	Városbiztonság, közbiztonság javítása	A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása
		Köznevelés fejlesztése, tehetséggondozás	Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállás elősegítése	Fenntartható városi mobilitás támogatása	Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése
			Helyi szak- és felnőttképzés erősítése		
			Foglalkoztatás bővítése, segítése		
prosperáló város	zöldülő város	digitális város	megtartó város	kiszolgáló város	

3.3.2 Várostérségi összefüggések

Móralhalom stratégiai céljainak várostérségi leképeződését az alábbi táblázat tartalmazza:

30. táblázat: FVS területi célmátrix – várostérségi összefüggések

1. Stratégiai cél	2. Stratégiai cél	3. Stratégiai cél	4. Stratégiai cél	5. Stratégiai cél	6. Stratégiai cél
A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	A térségközponti szerepkör erősítése	Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	A városi környezet fejlesztése	Környezet és klímavédelem
Várostérségi leképeződés	Várostérségi leképeződés	Várostérségi leképeződés	Várostérségi leképeződés	Várostérségi leképeződés	Várostérségi leképeződés
A cél teljesülése többféle hatással bír a várostérségre: egyrészt a bővülő kulturális kínálatot, valamint a sportinfrastruktúrát a várostérség lakói is használhatják, másrészt a fejlesztések (kiemelten a turisztikai kínálat fejlesztése) által teremtett munkahelyeket a térségből ingázó munkavállalók is betölthetik.	A térségközponti szerepkör erősítésének célja kifejezetten olyan részcélok összessége, melyek teljesülésének hasznait a mórähalmi lakosság is élvezheti, de várhatóan a szolgáltatások igénybe vevői között a várostérség lakossága többségben lesz.	A cél olyan szolgáltatások fejlesztését is tartalmazza, melyeket a várostérség – elsősorban, de nem kizárólagosan a Mórähalmi járás lakói is rendszeresen igénybe vesznek – ilyen például a szakképzés, a felnőttképzés vagy a térségi elven szervezett egészségügyi szakellátás és a szociális ellátás.	Mórähalom a népszámlálási adatok alapján ingázási célpontnak tekinthető, naponta több száz fő utazik a városba munkavállalás céljából. A gazdaság fejlesztése egyrészt a már városba ingázók megélhetését is segítheti a magasabb béreknek köszönhetően, másrészt az új munkahelyek hatására emelkedhet az ingázók száma is. Ez különösen igaz lehet a K+F-re, mivel a helyi lakosság körében a magasan képzettek aránya alacsonynak tekinthető.	A várostérséget a fenntartható városi mobilitás támogatásába tartozó közösségi közlekedés fejlesztése érintheti.	A vízvisszatartást, hatékony vízgazdálkodást segítő beruházások volumene, költségigénye olyan nagy, hogy az érintett térségi települések és vízügyi szervezetek együttműködése nélkül nem valósítható meg.

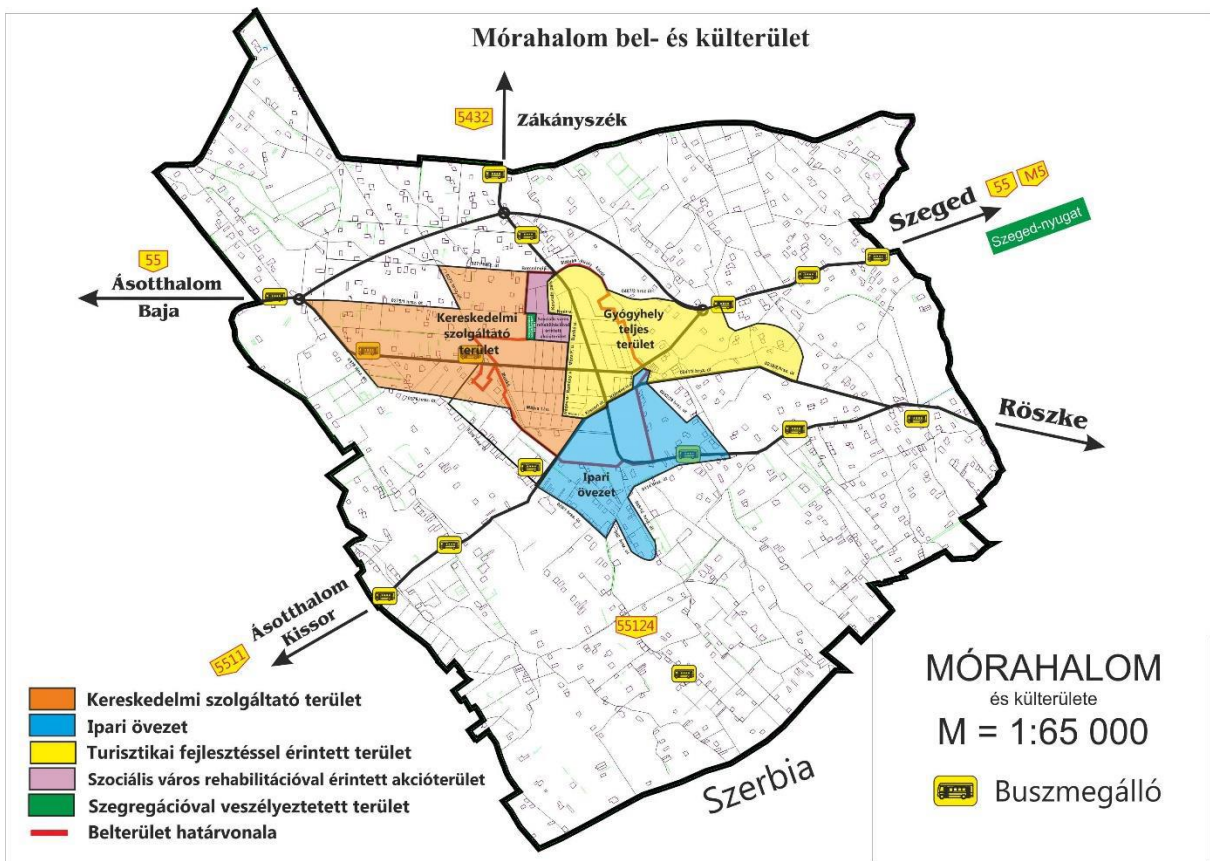
Forrás: Saját szerkesztés

3.3.3 Városrészi leképeződés

Mórahalom belterületén a jellemző funkcionális szerepe alapján 3 városrész került lehatárolásra, emellett a kiterjedt tanyavilág és az ott élő lakosság nagy aránya miatt a külterület egy negyedik városrésznek tekinthető. A lehatárolt városrészek Mórahalmon a következők:

- Turisztikai fejlesztéssel érintett terület,
- Kereskedelmi szolgáltató terület,
- Ipari övezet,
- Külterület.

44. ábra: Mórahalom városrészei

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

Mórahalom stratégiai céljainak városrészi leképeződését az alábbi táblázat tartalmazza:

31. táblázat: FVS területi célmátrix – városrészi összefüggések

1. Stratégiai cél	2. Stratégiai cél	3. Stratégiai cél	4. Stratégiai cél	5. Stratégiai cél	6. Stratégiai cél
A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	A térségközponti szerepkör erősítése	Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	A városi környezet fejlesztése	Környezet és klímavédelem
Városrészi leképeződés	Városrészi leképeződés	Városrészi leképeződés	Városrészi leképeződés	Városrészi leképeződés	Városrészi leképeződés
A cél teljesítését szolgáló beavatkozások, projektek, beruházások jelentős többsége a Turisztikai fejlesztéssel érintett területen valósul meg, de részben érintheti a kereskedelmi és szolgáltató területet is.	A határmenti és térségi közlekedési kapcsolatok kialakítása, fejlesztése Mórahalom külterületét, azon belül is jellemzően a déli részt érintik. Mórahalom közszolgáltató és közigazgatási funkciója jellemzően a Turisztikai fejlesztéssel érintett területen található, így a stratégiai cél teljesülése a külterület mellett ezt a városrészt érinti a legnagyobb mértékben.	A korszerű közszolgáltatásokat valamennyi városrészben biztosítani szükséges – így a cél teljesülése a település teljes területét érinti.	Mórahalom gazdasági központjának az ipari övezet tekinthető, a stratégiai cél teljesülése jellemzően ezen városrész fejlődését szolgálja. Kisebb részben ugyan, de a cél a kereskedelmi és szolgáltató terület fejlődéséhez is hozzájárul.	A stratégiai cél teljesülése valamennyi városrész fejlődéséhez egyaránt hozzájárul.	A stratégiai cél valamennyi városrész fejlődését szolgálja, ugyanakkor bizonyos részcek (pl. vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem, valamint a természeti területek védelme, fejlesztése) leginkább a város külterületét érintik.

Forrás: Saját szerkesztés

3.4 A reziliens város a stratégiai célrendszerben

A reziliencia az elmúlt évek radikális változásai és tapasztalatai alapján a városok egyik legfontosabb tulajdonságává vált, ami magában foglalja

- a potenciális külső veszélyek felismerését (kockázatelemzés – 2.5 fejezet),
- a város jövőjét befolyásoló folyamatok azonosítását (forgatókönyvelemzés – 3.1 fejezet),
- a felkészülést a várható negatív eseményekre, azaz a szükséges kapacitások és erőforrások megteremtését,
- valamint a megfelelő reagálási mechanizmusok, eljárások kialakítását és következetes alkalmazását.

Az utóbbi két lépést összegzi az alábbi táblázat: segítségével átgondolható a rugalmas alkalmazkodóképesség teljes folyamata és azonosíthatók azok az abszorpciós, adaptációs és transzformációs beavatkozások³, amelyek egyértelműen növelik Mórahalom rezilienciáját.

32. táblázat: Városi rezilienciát fejlesztő lépések mátrixa⁴

ADAPTÍV FORGATÓKÖNYV JELENTŐS TÉNYEZŐI	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
Szeged munkaerő-, tanuló- és tőkeelszívó hatása	<ul style="list-style-type: none"> • Tudatos befektetésösztönzés és vállalkozásfejlesztés a munkahelyteremtésért • Helyi szakképzési kínálat bővítése, helyi vállalkozások minél nagyobb arányú bevonása a duális képzési formába • Versenyképes lakhatási feltételek biztosítása • Ösztöndíjprogrammal a fiatalok helyben tartása, vonzása • Mórahalom külső és belső mobilitási feltételeinek javítása 		
Határon átnyúló versenyhelyzet erősödése Szerbia EU-s csatlakozásának következtében	<ul style="list-style-type: none"> • Határon átnyúló kapcsolatok és egyéb térségi együttműködések erősítése és bővítése • Határátlépés feltételeinek javítása • A határ túloldalán élők számára hosszú távon vonzó szolgáltatási kínálat kialakítása 		
Befektetésekért folyó élénk verseny	<ul style="list-style-type: none"> • Tudatos befektetésösztönzés, szoros kapcsolat kialakítása az érintett szervezetekkel • Ipari park és inkubátorház fejlesztése • Üzleti szolgáltatások fejlesztése, okos gazdaság megoldások elterjesztése • Helyi kis- és középvállalkozói szektor támogatása, intenzív vállalkozásfejlesztés 		
Kitettség a nagyfoglalkoztatóknak	<ul style="list-style-type: none"> • Gazdasági diverzifikáció az ágazati kitettség mérséklése céljából • Magasabb hozzáadottértéket teremtő ágazatok letelepedésének segítése • Ipari park és inkubátorház fejlesztése • Üzleti szolgáltatások fejlesztése, okos gazdaság megoldások elterjesztése • Helyi kis- és középvállalkozói szektor támogatása, intenzív vállalkozásfejlesztés 		

³ Az abszorpciós képesség azt mutatja, hogy a város a negatív hatásoknak egy bizonyos szintig ellent tud állni és a sokkhatás után viszonylag gyorsan tud regenerálódni. Az adaptációs képesség egyfajta folyamatos reagálást jelent: a körülmények állandó figyelésével rendszeresen kiigazításra kerülnek a város rendszerei. A transzformációs képesség egy új mechanizmus, eljárás bevezetését jelenti, amellyel a korábbiakhoz képest hatékonyabban védhető ki a negatív hatások.

⁴ Jóllehet a módszertan értelmében a felkészültségi mátrixban 1-es vagy 2-es értéket kapó tényezők feltüntetése elegendő lett volna, azonban a többi tényező esetében is érdemes azonosítani a lehetséges beavatkozásokat.

ADAPTÍV FORGATÓKÖNYV JELENTŐS TÉNYEZŐI	Alacsony abszorpciós képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony adaptációs képesség esetén tervezett beavatkozások:	Alacsony transzformációs képesség esetén tervezett beavatkozások:
	<ul style="list-style-type: none"> Helyi termékek és szolgáltatások fogyasztásának ösztönzése, rövid ellátási lánc működésének optimalizációja Határon átnyúló kapcsolatok és egyéb térségi együttműködések erősítése és bővítése 		
Nemzetközi turizmus kedvezőtlen tendenciái	<ul style="list-style-type: none"> Belföldi turizmusra épülő kínálat további bővítése, attrakciófejlesztés Turisztikai programcsomagok kialakítása és térségi együttműködések ösztönzése a tartózkodási idő és a költési hajlandóság növelése céljából Turisztikai szolgáltatások mennyiségének és minőségének emelése, okos megoldások elterjesztése Határátlépés feltételeinek javítása 		
Klímaváltozás (hőhullám, csapadék szélsőséges eloszlása, aszály, talajvízszint csökkenése)	<ul style="list-style-type: none"> Zöld átállás akcióterv kidolgozása és végrehajtása Tudatos vízgazdálkodás települési szinten Lakossági és vállalkozói szemléletformálás a hatékonyabb vízfelhasználás céljából Víztározók kialakítása a hirtelen lehulló csapadékvíz tárolása érdekében A városi környezet klímaadaptációs alakítása (pl. zöld- és kékinfrastruktúra fejlesztése, épületek energiahatékony kialakítása) 		
Digitális kompetencia hiányosságai	<ul style="list-style-type: none"> Digitális átállás akcióterv kidolgozása és végrehajtása Digitális infrastruktúra fejlesztése Okos város megoldások kialakítása és elterjesztése A lakosság és a vállalkozások IKT kompetenciáinak és nyitottságának javítása Lakossági és vállalkozói szemléletformálás 		
Helyi identitás és társadalmi kohézió gyengülése	<ul style="list-style-type: none"> Helyi identitást erősítő közösségi programok megvalósítása Helyi termékek és szolgáltatások fogyasztásának ösztönzése Civil szervezetek működésének segítése, alulról jövő kezdeményezések ösztönzése 		
Megváltozó területi, infrastrukturális és szolgáltatási igények a növekvő népességszám következtében	<ul style="list-style-type: none"> Közüzemi infrastruktúra fejlesztése a lakosságszámnak megfelelően A belterület intenzívebb használata és a beépítettség növelése a kisvárosi településkép megőrzése mellett A szolgáltatási kínálat és kapacitások bővítése a növekvő igényekhez illeszkedve 		
Kitettség az európai uniós forrásoknak	<ul style="list-style-type: none"> Tudatos városfejlesztés, a beavatkozások prioritizálása a rendelkezésre álló fejlesztési források hatékony felhasználása érdekében A saját bevételek növelése a lakosság és a vállalkozások igényeinek és teherbíró képességének figyelembevételével Hatékony és takarékos önkormányzati gazdálkodás folytatása Fejlesztésekhez külső források igénybevétele 		
Önkormányzatok romló finanszírozási helyzete	<ul style="list-style-type: none"> Befektetésösztönzés az iparűzési adóbevételek hosszútávú növelése érdekében Turisztikai fejlesztések megvalósítása és intenzív turisztikai marketing az idegenforgalmi adóbevétele hosszútávú növelése érdekében A saját bevételek növelése a lakosság és a vállalkozások igényeinek és teherbíró képességének figyelembevételével Hatékony és takarékos önkormányzati gazdálkodás folytatása Fejlesztésekhez külső források igénybevétele 		

Forrás: saját szerkesztés

3.4.1 Prosperáló város

A Prosperáló város dimenzióhoz az alábbi stratégiai és részcélok kapcsolódnak:

- A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése
 - Turizmus fejlesztése
 - Kulturális kínálat és a sportolásra alkalmas infrastruktúra fejlesztése, bővítése
- A térségközponti szerepkör erősítése
 - Határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése
- Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
 - Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése
 - Vállalkozásfejlesztés, befektetésösztönzés
 - K+F és innováció támogatása
 - Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállás elősegítése
 - Helyi szak- és felnőttképzés erősítése
 - Foglalkoztatás bővítése, segítése

3.4.2 Zöldülő város

A zöldülő város tervezési dimenzió kapcsolódási pontjait az alábbi célok és részcélok jelentik:

- Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
 - Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállás elősegítése
- A városi környezet fejlesztése
 - Fenntartható városi mobilitás támogatása
- Környezet és klímavédelem
 - Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása
 - Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem
 - A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása
 - Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése

3.4.3 Digitális város

A digitális város tervezési dimenzióhoz a „Korszerű közszolgáltatások fejlesztése” stratégiai cél Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések alcélja illeszkedik a legnagyobb mértékben, emellett kapcsolódási pontot jelentenek a következő célok és alcélok:

- A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése
 - Turizmus fejlesztése
- A térségközponti szerepkör erősítése
 - Térségi és járási szolgáltatások fejlesztése, bővítése
- Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
 - Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése
 - Vállalkozásfejlesztés, befektetésösztönzés
 - K+F és innováció támogatása
 - Helyi szak- és felnőttképzés erősítése
- Korszerű közszolgáltatások fejlesztése
 - Szolgáltatásminőség fejlesztése
- A városi környezet fejlesztése
 - Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése
 - Városbiztonság, közbiztonság javítása
- Környezet és klímavédelem
 - Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása

- A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása

3.4.4 Megtartó város

A megtartó város tervezési dimenzió kapcsolódási pontjait az alábbi célok és részcélok jelentik:

- A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése
 - Kulturális kínálat és a sportolásra alkalmas infrastruktúra fejlesztése, bővítése
- A térségközponti szerepkör erősítése
 - Térségi és járási szolgáltatások fejlesztése, bővítése
- Korszerű közszolgáltatások fejlesztése
 - Szolgáltatásminőség fejlesztése
 - Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése
 - Köznevelés fejlesztése, tehetség gondozás
- Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
 - Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése
 - Vállalkozásfejlesztés, befektetésösztönzés
 - K+F és innováció támogatása
- A városi környezet fejlesztése
 - Lakhatási feltételek javítása
 - Városbiztonság, közbiztonság javítása

3.4.5 Kiszolgáló város

A kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz az alábbi célok és alcélok kapcsolódnak:

- A térségközponti szerepkör erősítése
 - Határátkelőhely, határmenti és térségi közlekedési kapcsolatok kialakítása, fejlesztése
- A városi környezet fejlesztése
 - Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése
 - Lakhatási feltételek javítása
 - Fenntartható városi mobilitás támogatása
- Környezet és klímavédelem
 - Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése

3.5 A stratégia összhangja más stratégiákkal

3.5.1 Illeszkedés az EU szakpolitikai célkitűzéseikhez

Az Európai Unió a 2014-2020 közötti végrehajtási időszak 11 tematikus célkitűzéséből kiindulva, annak leegyszerűsítésével 5 egyértelmű szakpolitikai célkitűzést határozott meg a 2021-2027 közötti időszakra. A meghatározott szakpolitikai célkitűzések az alábbiak:

- 1) Intelligensebb Európa
- 2) Zöldebb, karbonszegény Európa
- 3) Jobban összekapcsolt Európa
- 4) Szociálisabb Európa
- 5) A polgárokhoz közelebb álló Európa

Az FVS célrendszerének összefüggéseit az EU célkitűzéseikhez az alábbi táblázat részletezi:

33. táblázat: A tervezett fejlesztések illeszkedése az EU szakpolitikai célkitűzéseire

Az EU szakpolitikai célkitűzése	Kapcsolódó FVS stratégiai célok
1) Intelligensebb Európa	<ul style="list-style-type: none"> • Korszerű közszolgáltatások fejlesztése • Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
2) Zöldebb, karbonszegény Európa	<ul style="list-style-type: none"> • Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése • A városi környezet fejlesztése • Környezet és klímavédelem
3) Jobban összekapcsolt Európa	<ul style="list-style-type: none"> • A térségközponti szerepkör erősítése • A városi környezet fejlesztése
4) Szociálisabb Európa	<ul style="list-style-type: none"> • Korszerű közszolgáltatások fejlesztése • Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
5) A polgárokhoz közelebb álló Európa	<ul style="list-style-type: none"> • A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése • A térségközponti szerepkör erősítése • Korszerű közszolgáltatások fejlesztése • Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése • A városi környezet fejlesztése • Környezet és klímavédelem

Forrás: Saját szerkesztés

3.5.2 Illeszkedés az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK)

A 2014-ben elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió az ország társadalmi, gazdasági, ágazati és területi fejlesztési szükségletei alapján fogalmazta meg jövőképét, valamint hosszútávú fejlesztéspolitikai céljait és elveit.

Az OFTK 2030-ig négy hosszú távú, átfogó fejlesztési célt fogalmaz meg, melyek a következők:

- 1) Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés
- 2) Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
- 3) Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme
- 4) Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

Az átfogó fejlesztési célok teljesítése érdekében a dokumentum 7 db szakpolitikában érvényesítendő és 6 db területi specifikus célkitűzést határozott meg. A meghatározott célokat és az FVS kapcsolódási pontjait a kitűzött célokhoz az alábbi táblázat tartalmazza:

34. táblázat: Az FVS stratégiai céljainak illeszkedése az OFTK specifikus céljaihoz

Az OFTK-ban meghatározott célkitűzés	Kapcsolódó FVS stratégiai célkitűzés
Szakpolitikai célok	
Versenyképes, innovatív gazdaság	<ul style="list-style-type: none"> • Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> • Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése • Környezet és klímavédelem
Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság	<ul style="list-style-type: none"> • A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése
Kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I	<ul style="list-style-type: none"> • Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
Értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom	<ul style="list-style-type: none"> • A városi környezet fejlesztése
Jó állam, szolgáltató állam és biztonság	<ul style="list-style-type: none"> • A térségközponti szerepkör erősítése • Korszerű közszolgáltatások fejlesztése
Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme	<ul style="list-style-type: none"> • A városi környezet fejlesztése • Környezet és klímavédelem
Területi célok	
Az ország makro-regionális szerepének erősítése	<ul style="list-style-type: none"> • A térségközponti szerepkör erősítése
A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat	<ul style="list-style-type: none"> • A térségközponti szerepkör erősítése • Korszerű közszolgáltatások fejlesztése • Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése	<ul style="list-style-type: none"> • A városi környezet fejlesztése • Környezet és klímavédelem
Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> • A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése • A városi környezet fejlesztése • Környezet és klímavédelem
Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése	<ul style="list-style-type: none"> • A térségközponti szerepkör erősítése • Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
Összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása	<ul style="list-style-type: none"> • A térségközponti szerepkör erősítése • A városi környezet fejlesztése

Forrás: Saját szerkesztés

3.5.3 Illeszkedés a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához

A Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2018-2030 közötti időszakra vonatkozóan, 2050-ig tartó időszakra is kitekintést nyújtóan határozta meg azon célkitűzéseket, amelyek teljesítésével az éghajlatváltozással előidézett hatások hosszú távon kezelhetők.

A dokumentum célrendszerének megalkotása során egyaránt fontosnak tekintették a fenntartható fejlődésre való törekvést, a dekarbonizációt, valamint a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást. Ezek alapján a dokumentum célrendszere 2 átfogó és 4 specifikus célt tartalmaz:

Átfogó célok:

- Fenntartható fejlődés egy változó világban
- Adottságaink, lehetőségeink és korlátaink megismerése

Specifikus célkitűzések:

- Dekarbonizáció
- Az éghajlati sérülékenység területi vizsgálatának térinformatikai megalapozása
- Alkalmazkodás és felkészülés
- Éghajlati partnerség biztosítása

A Stratégiához való illeszkedést Mórahalom város FVS-ének 2 stratégiai célkitűzése biztosítja markánsan:

- A városi környezet fejlesztése;
- Környezet és klímavédelem.

3.5.4 Illeszkedés Csongrád-Csanád Megye fejlesztési dokumentumaihoz

A 2021-2027 közötti európai uniós költségvetési tervezési időszakra való felkészülés érdekében a Csongrád-Csanád megyei Önkormányzat 2020. második félévében kezdte meg új területfejlesztési koncepciójának és programjának megalkotását. A koncepció javaslattevő munkarészének egyeztetési változata 2020. decemberben, a stratégiai és operatív programrészé 2021. januárban készült el.

A specifikus stratégiai célok kapcsolódási pontjait az alábbi táblázat tartalmazza:

35. táblázat: Illeszkedés Csongrád-Csanád megye fejlesztési célrendszeréhez

Csongrád-Csanád megye fejlesztési céljai	Az FVS kapcsolódó célkitűzése
Átfogó célok	
Központi szerepkör: A megye a Kárpát-medence egyik délkeleti versenyképességi központjává válik tudásalapú gazdaságával és logisztikai kapcsolataival	<ul style="list-style-type: none">• A térségközponti szerepkör erősítése• Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
Versenyképes társadalom: Egészséges, versenyképes, tudásalapú, digitalizációban felkészült társadalom	<ul style="list-style-type: none">• A térségközponti szerepkör erősítése• Korszerű közszolgáltatások fejlesztése
Infrastruktúra: Magas életminőséget biztosító és helyben boldogulást elősegítő térségi és települési műszaki és szociális infrastruktúra	<ul style="list-style-type: none">• Korszerű közszolgáltatások fejlesztése• A városi környezet fejlesztése
Specifikus stratégiai célok	

Csongrád-Csanád megye fejlesztési céljai	Az FVS kapcsolódó célkitűzése
S.1. Agrárium – A megyei agrártradíciók és innovációk bázisán magas hozzáadott értékű és egészséges termékeket előállító élelmiszergazdaság, valamint zöld alapanyag termelésre alapuló feldolgozóipar kialakítása	<ul style="list-style-type: none"> • Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése • Környezet és klímavédelem
S.2. Közlekedés és logisztika – A megye, mint hídtérség hármashatár adta helyzetében rejlő közlekedési és logisztikai potenciálok kiaknázása, nemzeti közösségfejlesztői szerepkör erősítése	<ul style="list-style-type: none"> • A térségközponti szerepkör erősítése • Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése
S.3. Turizmus – A turizmus megyei jelentőségének növelése, innovációs képességének és gazdasági beágyazódásának fokozása	<ul style="list-style-type: none"> • A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése
S.4. Energetika – Az alternatív energiaforrásokra és innovációkra épülő energiahasznosítás növelése, térségi-lokális energiagazdálkodási rendszerek kiépítése	<ul style="list-style-type: none"> • Környezet és klímavédelem

Forrás: Saját szerkesztés

Mórahalom városa fekvéséből adódóan a megyei területfejlesztési koncepció területi céljai közül a 2. (T.2. Határtérség – A határtérség gazdaságélénkítése érdekében a határok biztonságának és átjárhatóságának kiterjesztése) és a 4.1. (T.4.1. Homokhátság – A tájgazdálkodás és a gazdasági hálózatok megerősítése a Homokhátságon) cél teljesüléséhez kapcsolódik.

3.5.5 Illeszkedés Mórahalom településrendezési eszközeihez

Mórahalom Városi Önkormányzat 2020 februárjában fogadta el a Mórahalom Város Helyi Építési Szabályzatáról szóló 7/2020. (II.27.) önkormányzati rendeletet. A rendezési eszközök készítésének folyamata a város hosszútávú fejlesztési céljait tartalmazó Településfejlesztési Koncepciójának készítésével párhuzamosan zajlott, ezáltal az övezeti határok és a kapcsolódó építési előírások a városfejlesztési célokkal összhangban kerültek megfogalmazásra.

Tekintettel arra, hogy az FVS (hasonlóan a felülvizsgálat alatt álló ITS-hez) a koncepcióval összhangban, annak céljai mentén készül, a rendezési eszközökhöz való illeszkedés is teljes mértékben biztosított.

3.5.6 Illeszkedés Mórahalom Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájához

Mórahalom Városi Önkormányzat 2021-ben kezdte meg az Integrált Településfejlesztési Stratégia felülvizsgálatát, amely jelenleg is folyamatban van.

Az ITS felülvizsgálata és az FVS készítése párhuzamosan zajlik, melynek során kiemelt figyelmet fordítanak a dokumentumok közötti maximális összhang biztosítására. Ennek megfelelően egyrészt az ITS városi szintű középtávú tematikus céljai teljes mértékben megegyeznek az FVS stratégiai célkitűzéseivel, emellett a tervezett projektek, beavatkozások szintjén is legfeljebb a két dokumentum eltérő módszertanából adódó különbségek fedezhetőek fel.

4 Monitoring, kontrolling, indikátorok

4.1 FVS monitoring rendszere, nyomon követés a tervezés és végrehajtás során

A monitoring a programalkotást követő, a stratégia végrehajtásának eredményességét figyelemmel kísérő és a végrehajtás folyamatába visszacsatolást biztosító nyomon követési folyamat. Célja a stratégia hatékony megvalósításának elősegítése, valamint annak biztosítása, hogy a változó külső és belső körülmények mellett is rendelkezésre álljanak a megvalósításhoz szükséges erőforrások. A monitoring szorosan kapcsolódik a kontrolling fogalmához, amely a monitoring eredményeit felhasználva, szükség szerint és tervezett módon a stratégia megvalósítási folyamataiba vagy magába a stratégiába avatkozik be. A monitoring folyamatát az alábbi lépések alkotják:

- A városfejlesztés fő irányát meghatározó stratégiai célok meghatározása,
- Konkrét beavatkozások és projektek azonosítása,
- A monitoring és értékelési tevékenység alapját jelentő indikátorkészlet összeállítása (a javasolt monitoringmutatókat és projektszintű indikátorokat a 4.2. fejezet tartalmazza),
- A monitoring és értékelés tevékenység eredményes lefolytatásához szükséges információk összegyűjtése,
- Az indikátorok teljesülésének nyomon követése a megvalósítás során.

A monitoring tevékenység belső feladat, melyet megvalósítása az FVS végrehajtásáért felelős szervezet lát el. Ezen belül javasolt egy monitoring és értékelési tevékenység koordinációjáért és végrehajtásáért felelős személyt kijelölni.

A monitoring tevékenység keretein belül a legfontosabb feladatok az alábbiak:

- A monitoring és értékelési terv alapján éves munka- és feladattervek kialakítása;
- A monitoring rendszer kereteinek meghatározása egy előre elkészített és folyamatosan frissítendő adatbázis létrehozásával;
- A tervezett indikátorok aktuális tényértékeinek összegyűjtése a mérés tervezett gyakoriságával összhangban;
- Kapcsolattartás az FVS-ben szereplő projektek megvalósításáért felelős személyekkel az indikátorvállalások elérésében fontos projektek nyomon követése érdekében;
- Éves Monitoring Jelentés készítése, amely tartalmazza az indikátorvállalások aktuális tényértékét, ez alapján levonja a megfelelő következtetéseket, szükség esetén pedig javaslatot tesz további beavatkozások megvalósítására a program végrehajtásába (a jelentést a menedzmentért felelős döntéshozó testület hagyja jóvá).

A monitoring folyamatával kapcsolatos dokumentum az Éves Monitoring Jelentés, melyet a monitoringért felelős munkatárs készít el és egyeztet a szervezet vezetőjével. Az éves monitoring jelentést az érintett testületi bizottságok, valamint a város képviselő-testülete megtárgyalja, elfogadja, szükség esetén meghozza a szükséges intézkedésekkel kapcsolatos döntéseket.

4.2 Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana

Az FVS céljainak teljesülését mérő indikátorok listáját, azok bázisértékét, célértékét, valamint a mérés módszerét az alábbi táblázat tartalmazza:

36. táblázat: Az FVS céljainak teljesülését mérő monitoring mutatók

	indikátor	mértékegység	bázisérték 2021	célérték 2027	mérés módszere
1. Stratégiai cél: A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	Turisztikai és rekreációs szolgáltatóhelyek látogatottsága	Fő	241 085	491 000	Intézményi adatszolgáltatás
	Vendégéjszakák száma	Vendégéjszaka	78 785	140 000	Saját adatszolgáltatás/ Móra-Tourist Kft.
1.1. Turizmus fejlesztése	A helyi önkormányzatok helyi adó bevételeiből az idegenforgalmi adó	Ezer Ft	15 125 (2020)	59 500	KSH / Önkormányzati adatszolgáltatás
1.2. Kulturális kínálat és a sportolásra alkalmas infrastruktúra fejlesztése, bővítése	Kulturális intézmények látogatottsága	Fő	16 514 (2020)	20 000	Kulturális statisztika
2. Stratégiai cél: A térségközponti szerepkör erősítése	Térségi szolgáltatást nyújtó intézmények száma	db	20	23	Önkormányzati adatszolgáltatás
2.1. Határátkelőhely, határmenti és térségi közlekedési kapcsolatok kialakítása, fejlesztése	Megnyitott határátkelőhely átlagos napi forgalma	Fő/év	0	120 000	Intézményi adatszolgáltatás
2.2. Határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése	Határon túli partnerekkel való szorosabb együttműködés	alkalom/év	12	15	Önkormányzati adatszolgáltatás
2.3. Térségi és járási szolgáltatások fejlesztése, bővítése	A térségi és járási szolgáltatásokkal való lakossági elégedettség	%	75,3	77	kérdőíves felmérés
3. Stratégiai cél: Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	Vándorlási egyenleg	Fő	32 (2020)	69	KSH
3.1. Szolgáltatásminőség fejlesztése	Az elérhető szolgáltatásokkal való lakossági elégedettség	%	75,5	77	kérdőíves felmérés
3.2. Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések	Digitális ügymenetek aránya	%	9,88	20	Önkormányzati és kormányablak / kormányhivatali adatbázis

	indikátor	mértékegység	bázisérték 2021	célérték 2027	mérés módszere
3.3. Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése	Az egészségügyi és szociális ellátással való elégedettség	%	70,1	72	kérdőíves felmérés
3.4. Köznevelés fejlesztése, tehetség gondozás	Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban	Fő	555	580	KSH
4. Stratégiai cél: Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	Helyi vállalkozások által fizetett iparűzési adó mértéke	Ezer Ft	496 856 (2020)	600 000	KSH / Önkormányzati adatszolgáltatás
4.1. Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése	Támogatott vállalkozások száma	db	0	30	Önkormányzati adatszolgáltatás
4.2. Vállalkozásfejlesztés, befektetésösztönzés	Működő vállalkozások száma	db	464	475	KSH
4.3. K+F és innováció támogatása	Ipari parkban lévő K+F vállalkozások száma	db	15	16	Önkormányzati adatszolgáltatás
4.4. Körforgásos gazdaságra való átállás elősegítése	Szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék aránya	%	18,48	30	KSH
4.5. Helyi szak- és felnőttképzés erősítése	Középfokú oktatási intézményben tanulók létszáma a nappali- és felnőttoktatásban	Fő	223	480	Intézményi adatszolgáltatás (Szegedi Szakképzési Centrum Tóth János Szakképző Iskola és Garabonciás Kollégium)
4.6. Foglalkoztatás bővítése, segítése	Nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója	%	1,89	1,8	NFSZ
5. Stratégiai cél: A városi környezet fejlesztése	Érintett lakosság szám	Fő	6 487	6 897	KSH
5.1. Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése	Önkormányzati fenntartású épületek energiafelhasználása	TJ/év	14,987	15,2	Önkormányzati adatszolgáltatás

	indikátor	mértékegység	bázisérték 2021	célérték 2027	mérés módszere
5.2. Lakhatási feltételek javítása	Megújított és újonnan épített bérlakások száma	db	0	7	Önkormányzati adatszolgáltatás
5.3. Városbiztonság, közbiztonság javítása	Közbiztonsággal való lakossági elégedettség	%	80,2	81	kérdőíves felmérés
5.4. Fenntartható városi mobilitás támogatása	Megújított és újonnan kiépített utak, kerékpárutak, járdák hossza	km	0	12,08	Önkormányzati adatszolgáltatás
6. Stratégiai cél: Környezet és klímavédelem	Éves ÜHG kibocsátás egyenérték	tonna CO ₂ egyenérték	30 910,9	31 116,45	KSH, Klímastratégia, SECAP
6.1. Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása	Megújuló energia termelés arányának növekedése	%	8,62	18,06	MAVIR és/vagy helyi áramszolgáltató adatszolgáltatása
6.2. Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem	Zöld- és vízfelületek arányának változása	%	100	101	Önkormányzati adatbázis, zöldfelületi kataszter, Lechner adatszolgáltatás
6.3. A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása	Szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék aránya	%	18,48	30	KSH
6.4. Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése	Zöld- és vízfelületek arányának változása	%	100	101	Önkormányzati adatbázis, zöldfelületi kataszter, Lechner adatszolgáltatás

Forrás: Saját szerkesztés

A célok teljesülését mérő monitoring mutatók mellett központilag meghatározott FVS szintű egységes indikátorok nyomon követése is szükséges. Ezen indikátorok célja, hogy országosan egységes módszertan szerint vizsgálják a rezilienciát, illetve az öt tervezési dimenzió mentén történő eredményeket.

37. táblázat: FVS szintű egységes indikátorok

	indikátor	mérték- egység	bázisérték 2021	célérték 2027	mérés módszere
Reziliencia: a gazdaság több lábbon állása	helyi gazdaság diverzifikációjának mértéke	%	25	27	A legnagyobb adófizető ágazatból (TEÁOR két számjegy) származó városi iparüzési adóbevételek aránya a teljes iparüzési adóbevételekhez viszonyítva. Önkormányzati és NAV adatok, évente
Reziliencia: energiafüggőség alternatív energiaforrásokkal való oldása	Megújuló energia termelés arányának növekedése	%	8,62	18,06	A város területén megtermelt megújuló energia (nap, geotermikus, víz, szél stb.) aránya a város összes energiafelhasználásában. MAVIR és/vagy helyi áramszolgáltató, KSH, évente
Reziliencia: digitális város	Digitális ügymenetek aránya	%	9,88	20	Egy év alatt elindított összes ügyintézés számához viszonyított digitálisan indított ügymenetek aránya. Önkormányzati és kormányablak /kormányhivatali adatbázis, évente
Reziliencia: megtartó város	Az életminőséget meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség	%	56,7	60	településen igénybe vehető közszolgáltatásokkal, piaci szolgáltatásokkal, települési infrastruktúrákkal stb. való lakossági elégedettség mértéke. Egységes módszertan alapján végzett lakossági elégedettségmérés, évente
Reziliencia: zöldfelületek	Zöld- és vízfelületek arányának változása	%	100	101	A településen megtalálható zöld- és vízfelületek nagyságának (ha) változása az adott évben a bázis évhez viszonyítva. Önkormányzati adatbázis: zöldfelületi kataszter, Lechner adatszolgáltatás, évente
Prosperáló város	Fejlesztésekbe bevont külső forrás aránya	%	0	31,3	A fejlesztésekbe bevont külső források aránya a TOP Plusz forrásokhoz viszonyítva. Önkormányzati és EPTK adatok, évente
Zöldülő város	Éves ÜHG kibocsátás csökkentés (CO ₂ /t)	tonna CO ₂ egyenérték	3500	4840	A város éves ÜHG kibocsátás és a városi zöldfelület természetes CO ₂ megkötő kapacitásának alakulása (kibocsátás – megkötés). KSH, Klímastratégia, SECAP évente

indikátor	mérték-egység	bázisérték 2021	célérték 2027	mérés módszere	
Digitális város	Digitálisan mért adattípusok száma	db	0	3	A településen digitálisan mért adattípusok száma (adattípusok és rögzítő szervezet megnevezése). Önkormányzat és egyéb szervezetek, évente
Megtartó város	Vándorlási egyenleg	Fő	32 (2020)	69	A településre állandó lakcímmel bejelentett lakosok számának változása (lakcímmel bejelentkezők – lakcímet megszüntetők). Polgármesteri hivatal népességnyilvántartási statisztikái, KSH, évente
Kiszolgáló város	Újonnan belterületbe vont területek és a kihasználatlan városi területek aránya	%	8	16	Városi terjeszkedés mértéke (külsőterületi terület belterületté nyilvánítása – kihasználatlan városi terület). Önkormányzati adatbázis, évente

Forrás: Saját szerkesztés

4.3 A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének helyi módszertana

A 4.2. fejezetben található táblázatok utolsó oszlopai valamennyi indikátor esetében egyedileg határozza meg a mérés módszertanát. Összességében elmondható, hogy a mutatók bázis- és célértékeinek meghatározása 3 fő forrás felhasználásával történik.

1. Az értékek meghatározásához szükséges adatok helyben (az önkormányzatnál, vagy az érintett feladat teljesítésével megbízott intézménynél) rendelkezésre állnak.
2. Az értékek meghatározásához szükséges adatok külső adatbázisokból (pl. KSH, NFSZ, Lechner tudásközpont vonatkozó adatbázisa) szerezhetőek meg.
3. Az értékek meghatározásához szükséges értékek kérdőíves felmérések lefolytatásával és kiértékelésével állapíthatóak meg.

A beavatkozásra vonatkozó adatok rendszeres gyűjtésére, nyilvántartására és kezelésére monitoringért felelős munkatársat kell kijelölni. A munkatárs feladata, hogy éves rendszerességgel elkészítse a megvalósítás folyamatáról szóló jelentést, a szervezet vezetőjével egyeztesse, aki a jelentést a az érintett testületi bizottságok, valamint a város képviselő-testülete felé továbbítja.

5 Az irányítási és működési modell

5.1 A városirányítási modell indokolt módosításai

5.1.1 Az átfogó városirányítási rendszer változásai

A 2014-2020-as tervezési időszak során Mórahalom Városi Önkormányzat és a 2.4.2 fejezetben bemutatott szervezetek számos projekt sikeres megvalósításában vettek részt, amely során kialakult a megfelelő szaktudás és megfelelő működési mechanizmus a projektek, beavatkozások tervezéséhez és eredményes megvalósításához, ebből kifolyólag a városirányítási rendszerben jelentős módosítások foganatosítása nem indokolt.

Az előző fejlesztési ciklushoz viszonyítva a jelen időszakban hangsúlyos szerepet kap a zöld és digitális átállás, így ezen területeknek az irányítási és működési modellben is hangsúlyosabban kell megjelennie.

A zöld és digitális átállással kapcsolatos döntések meghozataláért felelős szerv – hasonlóan az egyéb területeken kialakult gyakorlathoz – a város képviselőtestülete. A döntéselőkészítési és végrehajtási feladatok megszervezése, ellenőrzése elsősorban a Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság feladata, de tekintettel a tématerülethez kötődő szaktudásra és kompetenciákra, érdemes lehet bevonni a Műszaki Csoport tagjait is. A zöld és digitális átálláshoz kapcsolódó feladatok operatív irányítását a Polgármesteri Hivatal fogja ellátni.

Mórahalom zöld átállásának megtervezésébe és megvalósításába az alábbi szereplők bevonása indokolt:

- releváns hatóságok és állami szervek (pl. Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság, Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal, Csongrád-Csanád Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság),
- helyi civil szervezetek (pl. Homokháti Önkormányzatok Kistérségi Területfejlesztési Közhasznú Egyesülete, Homokhátság Vidékfejlesztési Egyesület, Homokhátságért Egyesület, SZÉP-KÖR Környezetvédelmi és Városszépészeti Egyesület),
- közfeladatokat ellátó önkormányzati tulajdonú vállalkozások (pl. Móraalmi Városfejlesztő Kft., Móraép Nonprofit Közhasznú Kft., HTV Média Nonprofit Kft., Móra-Tourist Információs és Szolgáltató Nonprofit Kft., Szent Erzsébet Móraalmi Fürdőgyógyászati Nonprofit Kft.)
- egyéb közfeladatokat ellátó és közműcégek (pl. ALFÖLDVÍZ Zrt., FBH-NP Nkft.).

5.1.2 A térségi koordináció mechanizmusainak változásai

Az FVS végrehajtás során a térségi jelentőségű projektek várhatóan főképp szociális ellátást érintik, amelynek működtetése a Homokháti Kistérség Többcélú Társulása feladata. A várostérségi koordináció biztosítása jelenleg is ezen szervezet keretein belül történik, így a mechanizmus változtatása nem indokolt.

5.1.3 Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában

Mórahalom Városi Önkormányzat a partnerségi eszközöket az FVS végrehajtása során is folytatni kívánja, azzal az eltéréssel, hogy ezen partnerségi tevékenységek középpontjában a stratégiakészítés szakaszától eltérően az adott tevékenység/beavatkozás lesz.

A partnerségi tevékenységek célcsoporttól, résztvevőktől függően két fő kategóriába sorolhatóak:

Tevékenység	2022				2023				2024				2025				2026				2027				2028				2029			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Közösségi rendezvények																																
Redszeres lakossági elégedettségmérés																																

Forrás: saját szerkesztés

5.2 A városi működési modellt érintő tervezett változtatások

Az FVS megvalósításának köszönhetően Mórahalom városában a meglévő szolgáltatások, funkciók bővülése várható, emellett új intézmények, szolgáltatások is megjelennek a településen. Az FVS 2.4.2 fejezetében bemutatott szervezetek alapvetően lefedik ezt a szolgáltatási portfóliót, azonban a tervezett beavatkozások hatására várhatóan megemelkedő feladatmennyiséget a jelenlegi személyi állomány nem lesz képes ellátni ezért a létszám bővítése a beavatkozások megvalósítását követően elkerülhetetlenné válik. Fontos azonban megjegyezni, hogy a szükséges változások, fejlesztések pontos meghatározásához elengedhetetlen az egyes beavatkozások tartalmának teljes szintű kidolgozása. A működési modellt érintő változásokat az alábbi táblázatban mutatjuk be részletesen:

39. táblázat: működési modellt érintő változások összefoglalása:

Működési terület/ szervezet	változás / fejlesztés
Móraép Nonprofit Közhasznú Kft.	Állományi létszám bővítése Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag megvalósításából fakadó többletfeladatok teljesítésével összefüggésben. Digitális kompetenciafejlesztő tréning lefolytatása legalább 1 fő részére a digitális átállás „okos gazdaság”, „okos mobilitás”, „okos környezet” fejlesztéseivel összefüggésben.
Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő	Állományi létszám bővítése turisztikai fejlesztési programcsomag fürdőt érintő fejlesztéseivel összefüggésben. Digitális kompetenciafejlesztő tréning lefolytatása legalább 1 fő részére Digitális kompetenciafejlesztő tréning lefolytatása legalább 1 fő részére a digitális átállás „okos gazdaság” turizmust érintő fejlesztéseivel összefüggésben.
Oktatás	Az oktatás területén új intézmény alapítása tervezett. Ezzel összefüggésben vagy egy meglévő működő szervezet megkeresése szükséges a fenntartói feladatok ellátására, vagy önkormányzati fenntartásban kell működtetni, vagy új szervezet alapítása szükséges. Az új intézmény szükséges személyi állományát biztosítani kell munkakörönként megfelelő képzettséggel rendelkező munkavállalókkal, emellett a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel történő foglalkozás speciális igényeiből fakadóan javasolt továbbképzések, tréningek lefolytatása.
Homokháti Kistérség Többcélú Társulása /Móra-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft.	A helyi humánfejlesztések/szociális- és idősellátás fejlesztésével/ és a társadalmi felzárkóztatással összefüggésben megjelenő többletfeladatok megfelelő ellátása érdekében az érintett intézmények állományi létszámának bővítése szükséges. Digitális kompetenciafejlesztő tréningek lefolytatása legalább 1 fő részére a digitális átállás „okos életminőség” fejlesztéseivel összefüggésben.
Közművelődés	A bővülő kulturális kínálattal összefüggésben új munkaerő felvételére lehet szükség. A létszám-bővítés a fenntartótól függően az Önkormányzatot vagy Móra-Partner Nonprofit Közhasznú Kft.-t érintheti.
Mórahalom Városi Önkormányzat	Digitális kompetenciafejlesztő tréning lefolytatása digitális átállás „okos kormányzás”, „okos mobilitás”, „okos emberek”, „okos életminőség” fejlesztéseivel összefüggésben.

Forrás: Saját szerkesztés

6 Cselekvési terv

6.1 Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése

40. táblázat: Az intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése

	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése					
Turizmus fejlesztése	Komplex élményalapú turisztikai fejlesztések				
Kulturális kínálat és a sportolásra alkalmas infrastruktúra fejlesztése, bővítése	Sport infrastruktúra fejlesztések			Közművelődést és kulturális szolgáltatásokat érintő fejlesztések	
A térségközponti szerepkör erősítése					
Határátkelőhely, határmenti és térségi közlekedési kapcsolatok kialakítása, fejlesztése	Határátkelőhely fejlesztés				
Határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése	Határtalan gazdaságfejlesztés			Határtalan közszolgáltatás	
Térségi és járási szolgáltatások fejlesztése, bővítése				Térségi szociális szolgáltatásfejlesztési programcsomag Járóbeteg szakellátás fejlesztési programcsomag	
Korszerű közszolgáltatások fejlesztése					
Szolgáltatásminőség fejlesztése				Társadalmi felzárkóztatást segítő programcsomag Közigazgatási intézményrendszer fejlesztése Helyi humán fejlesztések	Fenntartható Városfejlesztési Stratégia

	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések			Okosváros fejlesztések		
Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése				Idősellátás fejlesztését biztosító programcsomag	
Köznevelés fejlesztése, tehetséggondozás	Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése			Oktatáshoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések	
Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése					
Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése	Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag				
Vállalkozásfejlesztés, befektetésösztönzés	Vállalkozás- és befektetéstámogató programcsomag				
K+F és innováció támogatása	K+F+I támogatását biztosító programcsomag				
Helyi szak- és felnőttképzés erősítése				Térségi oktatási célú infrastruktúra fejlesztések	
Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállás elősegítése		Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállást segítő programcsomag			
Foglalkoztatás bővítése, segítése	Foglalkoztatást elősegítő programcsomag				
A városi környezet fejlesztése					
Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése					Barnamezős területek funkcióváltó megújítása
Lakhatási feltételek javítása				Lakásprogram	Víz- és szennyvízhálózat fejlesztése
Városbiztonság, közbiztonság javítása				Közbiztonsági programcsomag	

	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
Fenntartható városi mobilitás támogatása		Fenntartható városi mobilitást biztosító közlekedési infrastruktúra fejlesztése			Út- és kerékpárútfejlesztések
Környezet és klímavédelem					
Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása		Energetikai fejlesztések			
Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem		Vízkezelés és vízgazdálkodás fejlesztése			
A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása		Modern hulladékgazdálkodási programcsomag			
Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése		Belterületi zöld infrastruktúra fejlesztése			

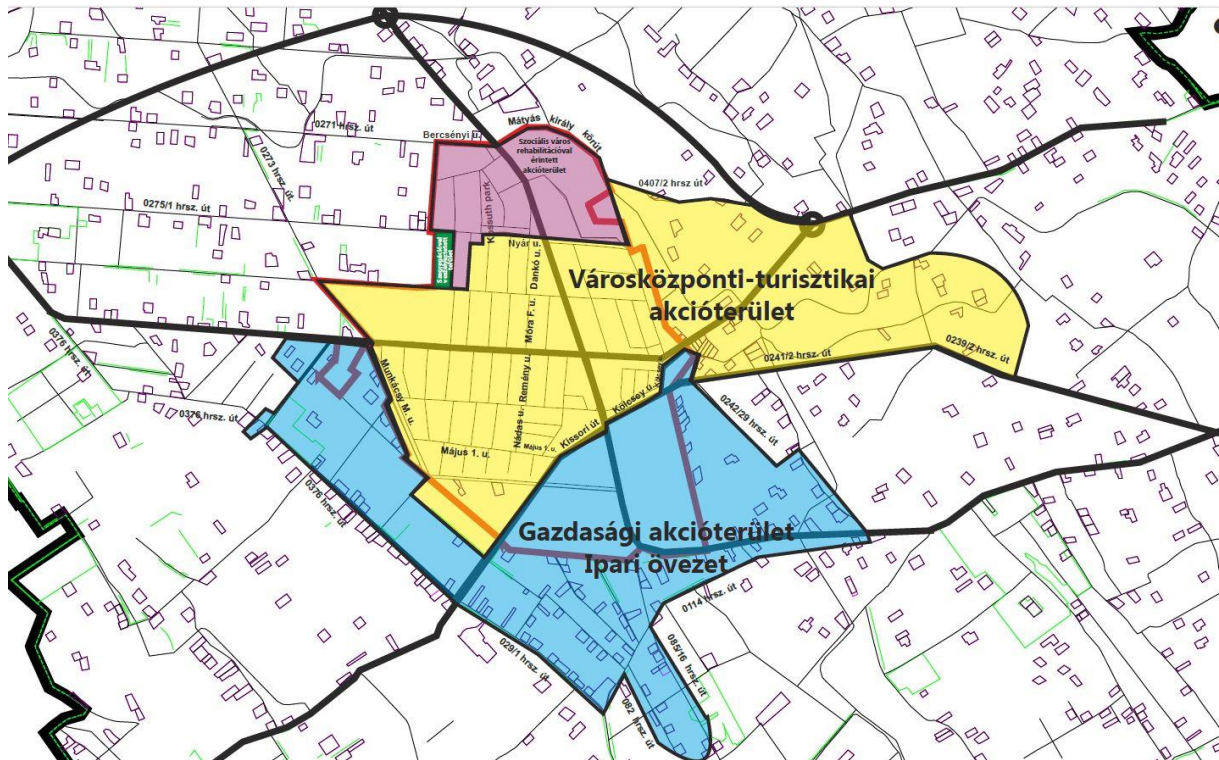
6.2 Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása

Az akcióterületek kijelölése Mórahalom Város 2015-ben elfogadott Integrált Településfejlesztési Stratégiájának alapján történt, melyek határai a 3.3. fejezetben meghatározott stratégiai célrendszer mentén módosultak.

Ezek alapján 3 akcióterület lehatárolására került sor, melyek a következők:

- Városközponti-turisztikai akcióterület
- Gazdasági akcióterület – Ipari övezet
- Szociális városrehabilitációval érintett akcióterület

45. ábra: Mórahalom Akcióterületi lehatárolása

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

41. táblázat: Akcióterületek összefoglaló táblázata

Akcióterület megnevezése	Akcióterület lehatárolása	A lehatárolás indoklása
Városközponti-turisztikai akcióterület	Nagyatádi Szabó István út, Erzsébet királyné útja, Bálint Sándor utca, Munkácsy Mihály utca, Május 1. utca, Béke utca, Szegedi út, Petőfi Sándor utca, Munkás utca, Nyár utca, Bástya sor, külterület, 0407/2 hrsz. út, kisvasút vonala, 0239/2 hrsz. út, 0241/2 hrsz. út, Kölcsey utca, Kissori út.	Az akcióterületen jelentősnek tekinthető a városközponti funkció, emellett itt sűrűsödnek a város idegenforgalmát erősítő turisztikai attrakciók, kereskedelmi és vendéglátó egységek, szálláshelyek. Ebből fakadóan az akcióterület fejlesztésének elsődleges célja a terület vonzerejét erősítő rekreációs funkciók fejlesztése, valamint a turisztikai kínálat mennyiségi és minőségi fejlesztése.

Akcióterület megnevezése	Akcióterület lehatárolása	A lehatárolás indoklása
Gazdasági akcióterület – Ipari övezet	Kissori út, Kölcsey utca, 0242/29 hrsz. út, külterület, 0114 hrsz út, 085/16 hrsz. út, 082 hrsz. út, 029/1 hrsz. út, 0376 hrsz. út, Szegedi út, Munkácsy Mihály utca, Nagyatádi Szabó István út	A Gazdasági akcióterület Mórahalom gazdasági központja: itt található a város ipari parkja, itt működik a település legtöbb és legnagyobb vállalkozása. Az akcióterület fejlesztésének célja a helyben működő és a potenciális betelepülő vállalkozások működési feltételeinek magas szintű biztosítása, amely magában foglalja a vonzó fizikai és szolgáltatási környezet kialakítását is.
Szociális városrehabilitációval érintett akcióterület	Petőfi Sándor utca, Fűrj dűlő, Dobó István utca, Balassi Bálint utca, Bercsényi utca, Mátyás király körút, Bástya sor, Zákányszéki út, Nyár utca, Kossuth park, Munkás utca	Az akcióterület meghatározásának elsődleges szempontja volt, hogy teljes terjedelmében magában foglalja a város szegregációval veszélyeztetett területét

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat adatszolgáltatása

6.3 Városi szintű beavatkozási területek részletezése

6.3.1 Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő beavatkozások

	kérdés	kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Az akcióterületi fejlesztés a főképp a Prosperáló város dimenzióhoz illeszkedik, de érinti a zöldülő város dimenziót is.
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	Komplex élményalapú turisztikai fejlesztések
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett fejlesztés a turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése stratégiai célhoz, ezen belül a Turizmus fejlesztése alcélhoz illeszkedik.
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	A tervezett fejlesztés a Városközponti-turisztikai akcióterületen valósul meg. Az akcióterületen jelentősnek tekinthető a városközponti funkció, emellett itt sűrűsödnek a város idegenforgalmát erősítő turisztikai attrakciók, kereskedelmi-vendéglátó egységek, szálláshelyek.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	Az akcióterületi fejlesztés célja Mórahalom város turisztikai kínálatának bővítése és minőségi fejlesztése, amely hozzájárul a városba látogató turisták számának, tartózkodási idejének növeléséhez. A tervezett fejlesztés főbb elemei a következők: <ul style="list-style-type: none"> • Sziksós Pihenőpark turisztikai célú fejlesztése • Ezer év parkja fejlesztése • Útász ház turisztikai célú hasznosítása • Rendezvénytérhez kapcsolódó fogadótér fejlesztése • Városi fogadó épület • Szentháromság tér rekonstrukció • Gyógyfürdő energetikai fejlesztése, és élményelemei számának bővítése

	kérdés	kifejtés
		<ul style="list-style-type: none"> • Egészségcentrum • Csillag Fürdő fejlesztése • Turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó parkolók • Vitalité Boutique Hotel • Turisztikai attrakciókat összekötő zöld tengely létrehozása • Sétaösvény – futó- és Nordic Walking pálya őshonos növényekkel, Kerekas ösvény • Lovas turizmus fejlesztése • Kerékpáros turizmus fejlesztése
6.	városrészi leképeződése	A fejlesztés a „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” városrészt érinti

	kérdés	kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A tervezett fejlesztés a zöldülő város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	Belterületi zöld infrastruktúra fejlesztése
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A fejlesztés az FVS „Környezet és klímavédelem” stratégiai céljához, azon belül a „Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése” alcélhoz illeszkedik.
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	A tervezett fejlesztés a Városközponti-turisztikai akcióterületen valósul meg. Az akcióterületen jelentősnek tekinthető a városközponti funkció, emellett itt sűrűsödnek a város idegenforgalmát erősítő turisztikai attrakciók, kereskedelmi-vendéglátó egységek, szálláshelyek.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	A fejlesztés célja a város meglévő zöldfelületeinek rekonstrukciója, valamint zöldfelületek számának és méretének növelése.
6.	városrészi leképeződése	A fejlesztés a „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” és a „Kereskedelmi szolgáltató terület” városrészeket érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	Az akcióterületen tervezett beavatkozások a megtartó város dimenzióhoz illeszkednek.
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	Társadalmi felzárkóztatást segítő programcsomag
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A tervezett beavatkozás a Korszerű közszolgáltatások fejlesztése stratégiai célhoz, ezen belül a Szolgáltatásminőség fejlesztése alcélhoz illeszkedik.
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	Az akcióterület meghatározásának elsődleges szempontja volt, hogy teljes terjedelmében magában foglalja a város szegregációval veszélyeztetett területét.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja Mórahalom szegregációval veszélyeztetett területén élő hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése, egészségi állapotának fejlesztése és a szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása.
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás a „Kereskedelmi szolgáltató terület” városrészt érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	akcióterület illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A tervezett beavatkozás a Prosperáló város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	akcióterületi fejlesztés munkacíme	Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag – Ipari park fejlesztése
3.	akcióterületi fejlesztés illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A fejlesztés az FVS „Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése” stratégiai céljához, ezen belül a „Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése” alcélhoz illeszkedik.
4.	akcióterület kijelölésének indoklása	A Gazdasági akcióterület, ahogy a neve is mutatja, Mórahalom gazdasági központja. Itt található a város ipari parkja, itt működik a település legtöbb és legnagyobb vállalkozása.
5.	az akcióterületi fejlesztés célja és rövid tartalma	A fejlesztés célja Homokhát Térségi Agrár-Ipari Technológiai Park infrastrukturális fejlesztése a betelepülő vállalkozások számának növelése és a meglévő vállalkozások működési feltételeinek javítása érdekében. A beruházás keretében közműfejlesztés, út- és parkolóépítés a hiányzó szakaszokon a közvilágítás kiépítése történik, a digitalizáció jegyében a le nem fedett területeken optikai hírközlési hálózat fejlesztése valósul meg, védelmi állal fásítás és növénytelepítés megvalósítása, illetve telephelyfejlesztés tervezett, melynek részeként új zöldségfeldolgozó is épülne.
6.	városrészi leképeződése	A fejlesztés az Ipari övezet városrészt érinti.

6.3.2 Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a prosperáló város dimenziót érinti
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Sport infrastruktúra fejlesztések
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás „A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése” stratégiai célhoz, azon belül a „Sportolásra alkalmas infrastruktúra fejlesztése, bővítése” alcélhoz kapcsolódik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	A sport egy olyan területnek tekinthető, amely fontos szereppel bír a lakosság egészséges életmódjának megalapozásában és megőrzésében, jelentős közösségépítő erővel rendelkezik, emellett mind nagyobb szereppel bír a turizmus területén is – a sportturizmus lassan önálló ággá nőtte ki magát. Mórahalom városa rendkívül színes és változatos sportérettel rendelkezik. Mindezek miatt fontos, hogy a különböző sportágak igényeinek megfelelő infrastruktúra megfelelő minőségben rendelkezésre álljon.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy a városban megfelelő infrastrukturális háttérrel rendelkező szakágak száma emelkedjen, valamint a város turisztikai kínálata a sportturizmus igényeit is ki tudja elégíteni. A beavatkozás elemei a következők: <ul style="list-style-type: none"> • Honvédelmi Sportközpont kialakítása • Sportszálló létrehozása • Fedett sportlétesítmény fejlesztés

	kérdés	kifejtés
6.	városrészi leképeződése	A fejlesztés a „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” városrészt érinti

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a Prosperáló város fejlesztési dimenziót érinti.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „Korszerű közszolgáltatások fejlesztése” stratégiai céljához, azon belül a „Köznevelés fejlesztése, tehetséggondozás” alcélhoz illeszkedik
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Móráhalom lakossága az elmúlt években folyamatosan emelkedett. A tendencia fenntartása érdekében fontos, hogy a város továbbra is vonzó letelepedési célpont legyen, ennek egyik fontos eleme, hogy a városba költöző, gyermekvállalás előtt álló fiatal felnőttek, valamint a kisgyermekes szülők modern, jól felszerelt, a kor igényeit teljes mértékben kielégítő intézmények fogadják a (leendő) gyermeküket.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a köznevelési célú intézmények (bölcsőde, óvoda) infrastrukturális fejlesztése, bővítése, valamint eszközbeszerzés.
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás a „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” városrészt érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a Megtartó város dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Közigazgatási intézményrendszer fejlesztése
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás a Korszerű közszolgáltatások fejlesztése stratégiai célhoz, azon belül a szolgáltatásminőség fejlesztése alcélhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Móráhalom lakossága az elmúlt években folyamatosan emelkedett. A tendencia fenntartása érdekében fontos, hogy a város továbbra is vonzó letelepedési célpont legyen, emellett a már itt élők lakosok esetében is törekedni kell a minőségi életkörülmények biztosítására. A jó életminőség egyik alapfeltétele a megfelelő színvonalú, korszerű közszolgáltatások elérhetősége.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	Móráhalom lakossága folyamatosan emelkedik. Az emelkedő népességet lekövetve fontos, hogy növekedjen a lakosságot kiszolgáló intézmények kapacitása is. Ennek megfelelően a beavatkozás keretében bővítésre kerül a Polgármesteri Hivatal, valamint megvalósul az Irattár fejlesztése is.
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás a „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” városrészt érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a digitális város tervezési dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Okosváros fejlesztések
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „A térségközponti szerepkör erősítése” stratégiai célhoz, azon belül az „Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések” alcélhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	A korszerű szolgáltatások (legyen szó akár a köz- akár a magánszféráról) elengedhetetlen elemévé váltak a digitális platformok, amelyeknek köszönhetően a személyes ügyintézési formák jelentősége lecsökkent, rövidebbé, kényelmesebbé, egyszerűbbé váltak a folyamatok.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozási csomag több elemből áll össze, elemenként eltérő céllal: <ul style="list-style-type: none"> • Tervezés, szemléletformálás, infrastruktúra biztosítása: cél a település általános digitális szolgáltatási portfóliójának javítása, a település működésének, fenntartható fejlődésének biztosítása környezetkímélő technológiák alkalmazásával. • Városkártya fejlesztések: cél a meglévő városkártya rendszer továbbfejlesztése • Okos közlekedés: cél a közlekedésbiztonság javítása digitális technológiák alkalmazásával • Okos környezet: cél a helyi közvilágítás, a villamos energia-, földgáz- és vízfogyasztás energiafelhasználásának monitorozása, ez alapján fogyasztás csökkentése, racionalizációja. • Okos gazdaság: cél a város mezőgazdasági, ipari és turisztikai sajátosságainak felmérése, helyi igények felmérése, a helyi adottságokhoz leginkább illeszkedő „okos” beavatkozások meghatározása és kidolgozása.
6.	városrészi leképeződése	Az intézkedés Mórahalom valamennyi városrészét érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a megatartó város tervezési dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Helyi humán fejlesztések
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „Korszerű közsolgáltatások fejlesztése” stratégiai cél „Szolgáltatásminőség fejlesztése” alcéljához illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Mórahalom lakossága az elmúlt években folyamatosan emelkedett. A tendencia fenntartása érdekében fontos, hogy a város továbbra is vonzó letelepedési célpont legyen, emellett a már itt élők lakosok esetében is törekedni kell a minőségi életkörülmények biztosítására.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A helyi humánfejlesztések projekt célja a településen élők számára közösségfejlesztő-, életmódváltó és közösségi egészségnevelési programokkal, kompetenciafejlesztő programokkal, tanórán kívüli, iskolai előrehaladást segítő tevékenységekkel és különböző

kérdés		kifejtés
		szemléletformáló programokkal a helyi humánerőforrás fejlesztése, valamint a demenciával élők és hozzátartozóik támogatását biztosító szolgáltatások szervezése. A program keretében megvalósulnak többek között életmóddal kapcsolatos preventív programok és szűrések, egészségügyi prevenciós szűrőprogramok. Ezek között szerepelnek a demenciára utaló jeleket, vagy egyéb krónikus betegségekkel összefüggésben megjelenő tüneteket időben történő felismerését célzó szűrések. Az egészségügyi humánerőforrás fejlesztésének és szemléletformálásának keretében az egészségügyi szakemberek, nappali ellátásban gondozók, házi segítségnyújtás gondozók, szakmai vezető, családsegítők és új munkatársak képzése valósul meg. Az elérhető egészségügyi szolgáltatások, a kulturális közösségfejlesztési folyamatok, a szociális alapszolgáltatások, bűnmegelőzési foglalkozások, szemléletformáló programok és az ifjúságot célzó tevékenységek bővülnek. A projekt keretében a szakmai tevékenységeket infrastruktúra fejlesztés és eszközbeszerzés kíséri.
6.	városrészi leképeződése	A Beavatkozás Mórahalom valamennyi városrészét érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a megtartó város tervezési dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Idősellátás fejlesztését biztosító programcsomag
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás a „Korszerű közsolgáltatások fejlesztése” stratégiai célhoz, ezen belül az „Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése” alcélhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Mórahalom népessége folyamatosan emelkedik, az időskorú (legalább 65 éves) lakosság száma az elmúlt évtizedben azonban a teljes lakosság emelkedését is 5 százalékponttal haladta meg. Az idős kor gyakori velejárója az egészségi állapot fokozatos romlása, a szellemi és fizikai leépülés, amely fokozott figyelmet igényel a társadalom fiatalabb tagjaitól, azonban a munka vagy a nagy távolság mellett a családtagok nem képesek az elvárható szinten gondoskodni hozzátartozóikról, amely feladatot így a település intézményrendszerének kell átvenni.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás egyik célja, hogy egy központban, összevontan valósulhasson meg a házi segítségnyújtás, az étkeztetés, az idősek nappali ellátása. Mivel a régi telephelyek átalakítása nem gazdaságos, illetve az ingatlanok szerkezete miatt nem valósítható meg, ezért a beavatkozás új telephely kijelölésével valósul meg. A tervezett intézményben kiemelt figyelmet kívánnak fordítani a demenciával küzdő idősek ellátására (Szociális Szolgáltató Központ). Mindezek mellett a demens személyek ellátására önálló idős-demens centrum is létesül.
6.	városrészi leképeződése	Az intézmény tervezett helye „Kereskedelmi szolgáltató terület” városrészben található, de az ellátottak miatt közvetetten a település egész területét érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A tervezett beavatkozás a megtartó város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Oktatáshoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „Korszerű közszolgáltatások fejlesztése” stratégiai céljához, ezen belül a „Köznevelés fejlesztése, tehetséggondozás” alcélhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Mórahalom lakossága folyamatosan emelkedett az elmúlt évtizedben. Cél, hogy ez a növekedés a jövőben is fennmaradjon. A növekvő népesség egyenes következménye, hogy idővel a városi intézmények kapacitása szűknek bizonyulnak, így időben gondoskodni kell azok bővítéséről. A fiatalok között előfordulnak olyan személyek, akik az oktatás során kiemelt figyelmet igényelnek, így a hagyományos oktatási rendszerben nem, vagy csak jelentős nehézségek árán képesek boldogulni. Ezen fiatalok részére indokolt lehet egy speciális, kiemelt figyelemre szoruló gyermekek segítségét biztosító oktatási intézményre.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	Az intézkedés céljai <ul style="list-style-type: none"> • a város alapfokú oktatási kapacitásának bővítése az egyházi iskola tetőterének beépítésével, • egy olyan köznevelési intézmény létrehozása a városban, amely az óvodától a középiskoláig segíti a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek oktatását, nevelését • Az iskolarendszeren kívüli oktatás feltételeinek javítása • Bivalyos Látogatóközpont: Natura 2000 mintabemutatóhely építés (amely természetvédelmi szemléletformálás eszköze) a Nagyszéksós-tónál • Az iskolás gyermekek sportolási lehetőségeinek javítása a sport infrastruktúra fejlesztésével
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás a „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” városrészt érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A tervezett beavatkozás a Prosperáló város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A fejlesztés az FVS „Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése” stratégiai céljához, ezen belül a „Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése” alcélhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Bár Mórahalom gazdasága folyamatosan fejlődik, a munkanélküliség csökken, az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma alacsony. A viszonylag nagyobb létszámot foglalkoztató vállalkozások a megyei átlaghoz képest koncentráltabban vannak jelen a városban, magában hordozza annak kockázatát, hogy egy-egy ilyen vállalkozás gazdasági megrendülését erősebben megérezheti a település gazdasága és munkaerőpiaca.

kérdés		kifejtés
		Emiatt kiemelten fontos az önállóan gazdálkodó helyi termelők és az induló vállalkozások támogatása, melyek képesek Mórahalom gazdaságát diverzifikálni.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a helyi gazdasági szereplők támogatása: a helyi termelők termékeinek piacra jutásának támogatása, a termelői integráció támogatása, valamint az induló helyi vállalkozások támogatása a működésük egyik legkritikusabb szakaszában. Ennek megfelelően a beavatkozás keretein belül a meglévő piaci terület új csarnokrésszel bővül, ezzel együtt a fő közlekedési utak is bővítésre kerülnek. Az induló vállalkozások támogatása érdekében új inkubátorház épül.
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás a „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” és a „Kereskedelmi szolgáltató terület” városrészeket érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Barnamezős területek funkcióváltó megújítása
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „A városi környezet fejlesztése” stratégiai céljához, ezen belül az „Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése” alcélhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Ahhoz, hogy Mórahalom megőrizhesse vonzerejét, fontos, hogy a városképet romboló leromlott városi területek fejlesztése megvalósuljon.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a város területén található barnamezős területek hasznosítása, kármentesítése, új területhasználatának előkészítése a szükséges alpinfrastruktúra kiépítésével.
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás a „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” és az „Ipari övezet” városrészeket érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Mórahalom Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „Korszerű közszolgáltatások fejlesztése” stratégiai céljához, azon belül a „Szolgáltatásminőség fejlesztése” részalcélhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia a felülvizsgált ITS-sel összhangban meghatározza Mórahalom városfejlesztési céljait, irányait, emellett a 2021-27-es uniós ciklus fenntartható városfejlesztési forrásainak lehívásához feltétlenül szükséges dokumentum.

	kérdés	kifejtés
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja Mórahalom 2021-2027-es Uniós ciklusra vonatkozó stratégiai céljainak meghatározása, lehetséges projektjeinek, beavatkozási pontjainak azonosítása.
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás Mórahalom valamennyi városrészét érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a prosperáló dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Határtalan gazdaságfejlesztés
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „A térségközponti szerepkör erősítése” stratégiai céljához, azon belül „Határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése” alcélhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Mórahalom közvetlenül a magyar-szerb határ mentén fekszik, emellett a román határ sincs messze a várostól. Ebből kifolyólag a város szoros együttműködésre törekszik a határon túli településekkel. A gazdasági kapcsolatok határon átnyúló kiterjesztése mind Mórahalom, mind a határon túli települések számára előnyös lehet, ami biztosítja a tudás- és tapasztalatomegosztást, emellett lehetőség van az gazdasági szereplők igényeinek hatékonyabb kielégítésére is.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a határon túli kapcsolatok erősítése, ezen keresztül a gazdasági fejlődés kölcsönös elősegítése A beavatkozás tartalma: <ul style="list-style-type: none"> • A határmenti vállalkozások munkaerőigényének kölcsönös megosztása toborzása • Határon átnyúló vállalkozói kapcsolatok erősítése pl. vállalkozói klaszterek létrehozásának támogatásával • Határátkelő fejlesztése • Határon átnyúló digitalizációs program megvalósítása
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás Mórahalom valamennyi városrészét érinti

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a megtartó dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Határtalan közszolgáltatás
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „A térségközponti szerepkör erősítése” stratégiai céljához, azon belül a „Határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése” rész célhoz illeszkedik
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Mórahalom közvetlenül a szerb határ mentén fekszik, emellett a román határ sincs messze a várostól. Ebből kifolyólag a város szoros együttműködésre törekszik a határon túli településekkel. A határmentiség és az abból fakadó, kialakuló nemzetközi kapcsolatok alkalmasak arra, hogy a felek kölcsönösen megismerjék egymás módszereit, tudását, ezáltal biztosítva a jobb szolgáltatási színvonalat.

	kérdés	kifejtés
		A beavatkozás célja ezen kölcsönös tanulás, közös fejlesztés megvalósítása a közszolgáltatások területén-
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a közszolgáltatások javítása a határon átnyúló kapcsolatokban rejlő lehetőségek kiaknázásával. A beavatkozás magában foglalja a közös kulturális programok szervezését, a szoros együttműködést a katasztrófavédelem, az oktatás/képzés, valamint az egészségturisztikai infrastruktúra fejlesztés területén.
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás Mórahalom valamennyi városrészét érinti

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a prosperáló város tervezési dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Vállalkozás- és befektetéstámogató programcsomag
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése” stratégiai céljához, azon belül a „Vállalkozásfejlesztés, befektetésösztönzés” részcélnél illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Bár Mórahalom gazdasága folyamatosan fejlődik, a munkanélküliség csökken, az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma alacsony. A viszonylag nagyobb létszámot foglalkoztató vállalkozások a megyei átlaghoz képest koncentráltabban vannak jelen a városban, ami magában hordozza annak kockázatát, hogy egy-egy ilyen vállalkozás vagy az érintett ágazat gazdasági megrendülését erősebben megérezheti a település gazdasága és munkaerőpiaca.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a Mórahalom területén működő vállalkozások számának növelése működő vállalkozások városba csábításával, valamint a helyi vállalkozások szakmai jellegű támogatásával. A beavatkozáscsomagban szerepel egy olyan szervezeti keretrendszer létrehozása, amely egyaránt képes információkat nyújtani, tanácsadást biztosítani a fentebb bemutatott két célcsoportnak. A beavatkozáscsomag része a MÓRAÖKOTECH innovációs zászlóshajó projekt, amely keretében a tudásintenzív iparágakat vonzó működési környezet, mesterséges intelligencián, informatikán, digitalizáción alapuló, új technológiákat eurorégiós szinten összefogó, élő határ menti kapcsolatokkal rendelkező bázisra építve készül el a Móraalmi Innovációs és Technológiai Központ.
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás elsősorban az „Ipari övezet” városrészt érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a prosperáló város tervezési dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	K+F+I támogatását biztosító programcsomag

	kérdés	kifejtés
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése” stratégiai célhoz, azon belül a részcéllhoz illeszkedik
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	A vállalkozások versenyképességét kedvezően befolyásolja a K+F+I tevékenység, melynek támogatását szolgálta a „Tudományos és Technológiai Park” cím megszerzése is. A tevékenységből fakadó növekvő versenyképesség kedvező hatással bír a megyei szinten is alacsony bérszínvonalra, így fontos a helyi vállalkozások K+F+I tevékenységének, valamint az ilyen jellegű tevékenységet folytató szervezetek betelepülésének támogatása.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, a K+F+I ösztönzése Mórahalom településen, a helyi gazdaság versenyképességének erősítése érdekében. A beavatkozás keretében Mórahalom legfontosabb adottságaira (pl. termálvíz, élelmiszeripar) épülő kutatások támogatása, a Mórahalom közelében működő egyetemek K+F+I-vel foglalkozó intézménye és a helyi vállalkozások közötti együttműködések erősítése, valamint a K+F+I infrastrukturális feltételeinek megteremtése történik.
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás elsősorban az „Ipari övezet” városrészt érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a zöldülő város tervezési dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállást segítő programcsomag
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése stratégiai céljához, azon belül a Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállás elősegítése részcéllhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Napjainkban az üvegházhatású gázok kibocsátásából fakadó globális felmelegedés mellett a káros környezeti hatásai miatt a jelentős mennyiségű hulladéktermelés is problémát jelent. A probléma további súlyosbodásának megelőzése érdekében törekedni kell hulladéktermelődés minimalizálására, valamint az újrahasznosítás mértékének növelésére, melynek egyik lehetséges eszköze a körforgásos gazdaságra való áttérés.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás fő célja a Mórahalom városában keletkező hulladék mennyiségének csökkentése, a hulladéktermelés csökkentésével és az újrahasznosítás arányának növelésével. A beavatkozás főbb elemei a következők: <ul style="list-style-type: none"> • Kommunális hulladék brikettálására vonatkozó vállalkozói kezdeményezések támogatása • Helyi/csomagolásmentes termékek értékesítését szolgáló mintabolt létesítése • Lakossági szemléletformálás • Körforgásos folyamatok bevezetése a helyi vállalkozói szférában
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás Mórahalom valamennyi városrészét érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a megtartó város dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Lakásprogram
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „A városi környezet fejlesztése” stratégiai céljához, azon belül a „Lakhatási feltételek javítása” részcélnél illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Móráhalom vonzerejének egyik legfőbb fokmérője a pozitív vándorlási egyenlege, melynek megtartása, esetleg növelése érdekében fontos, hogy a városi környezet fejlesztésére megfelelő hangsúlyt fektessenek az esetleges hiányosságok kiküszöbölése terén. A növekvő népesség generálja a lakások iránti kereslet emelkedését is. Költséghatékonyságából, fajlagos energiafelhasználás szempontjából társasházak építésének támogatását továbbra is indokolt fenntartani. A növekvő ingatlanárak mellett a társadalom bizonyos csoportjai (pl. hátrányos helyzetű személyek, fiatalok) nem engedhetik meg maguknak a saját lakás megszerzését, így számukra megfizethető bérlakásokat szükséges biztosítani.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja Móráhalom növekvő népessége számára megfelelő mennyiségű, minőségű megfizethető lakások biztosítása. A beavatkozási csomag két fő eleme az önkormányzati bérlakásprogram és a társasház építési program.
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás a Turisztikai fejlesztéssel érintett terület és a Kereskedelmi szolgáltató terület városrészeket érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a megtartó város dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Közbiztonsági programcsomag
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „A városi környezet fejlesztése” stratégiai céljához, azon belül a „Városbiztonság, közbiztonság javítása” részcélnél illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Móráhalom vonzerejének egyik legfőbb fokmérője a pozitív vándorlási egyenlege, melynek megtartása, esetleg növelése érdekében fontos a jó közbiztonság fenntartása, további javítása, amely magában foglalja az objektív tényezők (pl. bűncselekmények, balesetek, káresemények) szám szerinti csökkentését, valamint a városlakók szubjektív biztonságérzetének növelését is.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a lakosság objektív és szubjektív biztonságérzetének növelése, a bekövetkező káreseményekre történő reagálás gyorsaságának növelése. A programcsomag magában foglalja a következő tevékenységeket: <ul style="list-style-type: none"> • Katasztrófavédelmi és tűzvédelmi órs kialakítása • Bűnmegelőzési stratégia felülvizsgálata és bűnmegelőzési program megvalósítása • Térfigyelő rendszer elemeinek és funkciójának bővítése • Drogprevenció

	kérdés	kifejtés
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás Mórahalom valamennyi városrészét érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a prosperáló város dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Foglalkoztatást elősegítő programcsomag
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése” stratégiai céljához, azon belül a „Foglalkoztatás bővítése, segítése” rész célhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	Ahhoz, hogy a mórahalmi vállalkozások, és ezáltal a helyi gazdaság fejlődhessen, szükségük van a megfelelő számú és munkáltatói igényeknek megfelelő képzettséggel, készségekkel rendelkező munkaerőre.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A foglalkoztatás bővítése Mórahalmon a potenciális munkavállalók városba csábításával, valamint a munkanélküli, esetleg inaktív, de munkavállalásra alkalmas személyek munkavállalásra való felkészítésével lehetséges. Ennek megfelelően a beavatkozás a következő tartalmi elemekből áll: <ul style="list-style-type: none"> • Munkaerőpiaci kompetenciafejlesztés • Transzitifoglalkoztatási program • Közfoglalkoztatási program folytatása • Csatlakozás az új megyei foglalkoztatási paktumhoz • Munkaerő képzése, átképzése • Munkásszálló építése • Munkaerő munkába jutásának megszervezése szállítással
6.	városrészi leképeződése	A beavatkozás Mórahalom valamennyi városrészét érinti.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás/ projekt illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a Prosperáló város dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás/projekt munkacíme	Térségi oktatási célú infrastruktúra fejlesztések
3.	beavatkozás/projekt illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése” stratégiai céljához, ezen belül „Helyi szak- és felnőttképzés erősítése” alcélhoz illeszkedik.
4.	miért stratégiai jellegű beavatkozás/ kulcs projekt? mi indokolja az egyedi beavatkozást?	A helyi gazdaság fejlődése szempontjából kiemelkedően fontos, hogy rendelkezésre álljon a megfelelő szakmai tudással rendelkező munkaerő. Ennek a felismerésnek az eredményeképp kezdte meg felmenő rendszerben a működését Mórahalmon a Szegedi Szakképzési Centrum Tóth János Mórahalmi Szakképző Iskola. Ahogy a felmenő rendszerben folyamatosan bővült a tanulói létszám, úgy vált világossá, hogy a meglévő kollégiumi férőhelyek száma nem lesz elegendő.
5.	a beavatkozás/projekt célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a szűk kollégiumi kapacitás bővítése. A beavatkozás keretében

kérdés		kifejtés
		<ul style="list-style-type: none"> • egy új 150 férőhelyes kollégium épül, melynek leendő vagyonkezelője a Szegedi Szakképzési Centrum, • megerősítésre kerül a duális képzés rendszere. • gyakorlati képző helyszínek létesülnek a mezőgazdaság és az informatika területén • Komplex fejlesztő centrum létesül, amely helyszínt ad gyógypedagógiai asszisztens szakos diákok számára
1	városrészi leképeződése	A beavatkozás a „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” városrészt érinti.

6.3.3 Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések)

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozáscsomag megtartó város dimenzióhoz kapcsolódik
2.	beavatkozás munkacíme	Közművelődést és kulturális szolgáltatásokat érintő fejlesztések
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás „A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése” stratégiai célhoz, azon belül a „Kulturális kínálat bővítése” alcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozáscsomag több, egymáshoz kapcsolódó, akár azonos jellegű beavatkozási pontból áll.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	<p>A beavatkozás célja a kulturális rendezvények technikai feltételeinek korszerűsítése, a kulturális kínálat bővítése, valamint a meglévő kulturális intézmények kisebb mértékű fejlesztése. A beavatkozás a következő elemeket, intézményeket érinti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szabadtéri rendezvények technikai feltételeinek korszerűsítése • Tóth Menyhért kiállítótér • KOLO Kulturális Központ • Aranyszöm Rendezvényház • Patkó Lovas és Szabadtéri Színház • Kapocs Népfőiskola és Civil szervezetek • Új muzeális kiállítóhelyek létesítése • Móraalmi Tóth Menyhért Városi Könyvtár és Közösségi Ház • Móraalmi Alapfokú Művészeti Iskola
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás a „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” az „Ipari övezet” városrészeket érinti

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás munkacíme	Víz- és szennyvízhálózat fejlesztése
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „A városi környezet fejlesztése” stratégiai céljához, ezen belül a „Lakhatási feltételek javítása” alcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás hálózatos jellege abból következik, hogy annak keretében új területek vízellátásának és/vagy szennyvízelvezető rendszerének kiépítése történik meg, csatlakozva a meglévő közműhálózatra.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a Termálfalu lakópark vízellátásának biztosítása és a Szent János terület szennyvízhálózatának kiépítése.
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás Mórahalom „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” városrészét érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a zöldülő város tervezési dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás munkacíme	Fenntartható városi mobilitást biztosító közlekedési infrastruktúra fejlesztések
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „A városi környezet fejlesztése” stratégiai céljához, ezen belül a „Fenntartható városi mobilitás támogatása” alcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás keretében a város több helyszínén hasonló jellegű tevékenységek valósulnak meg, továbbá érinti a város közösségi közlekedési hálózatát.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy Mórahalom lakossága az üvegházhatású gázok kibocsátásához jelentősen hozzájáruló személyautóhasználat helyett a fenntartható közlekedési módokra térjen át. Ennek érdekében: <ul style="list-style-type: none"> • elektronikus töltőállomások épülnek ki • A munkavállalók és az iskolások számára 2 db 45 személyes busz kerül beszerzésre • Buszvárók, buszöblök, és akadálymentesített buszmegállók épülnek a város több pontján.
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás Mórahalom teljes területét érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás munkacíme	Út- és kerékpárútfejlesztések
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „A városi környezet fejlesztése” stratégiai céljához, azon belül a „Fenntartható városi mobilitás támogatása” alcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás a város út- és kerékpárúthálózatának bővítését foglalja magában.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	Mórahalom domborzata ideális a fenntartható gyalogos és kerékpáros közlekedéshez, így folytatni kell a gyalogos és kerékpáros infrastruktúra kiépítését, valamint a leromlott szakaszok felújítását. A nagy gépjárműállományra való tekintettel nem szabad megfelekedni a város úthálózatáról sem – fontos a belterületi úthálózat karbantartása, felújítása, a hiányzó szakaszok megépítése.
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás Mórahalom teljes területét érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhöz	A beavatkozás a zöldülő város tervezési dimenzióhoz illeszkedik.
2.	beavatkozás munkacíme	Energetikai fejlesztések Mórahalmon
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS „Környezet és klímavédelem” stratégiai céljához, azon belül az „Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása” alcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás a város területén elszórtan található az önkormányzati tulajdonú épületek, melyek energetikai korszerűsítése megvalósul.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja önkormányzati tulajdonú épületek energetikai korszerűsítése, amellyel a város hozzájárul a városi szén-dioxid kibocsátás csökkentéséhez és a klímavédelemhez. A beavatkozás keretében <ul style="list-style-type: none"> • korszerűsítésre kerül 4 db önkormányzati szolgálati lakás, emellett megvalósul a Fürdő energetikai korszerűsítése is, • több középület tetejére napelemek kerülnek, • bővül a távhőszolgáltatásba bevont intézmények köre, valamint fejlesztésre kerül a geotermikus energiafelhasználás hatékonysága, • több intézmény kazánjait modernebb, energiatakarékosabb típusra cserélik, • a hatékonyabb energiafelhasználást segítő okos megoldások, távfelügyelet, és irányítástechnika kerül beépítésre
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A beavatkozás a „Turisztikai fejlesztéssel érintett terület” és a „Kereskedelmi szolgáltató terület” városrészeket érinti.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	A beavatkozás a zöldülő város tervezési dimenzióhoz illeszkedik
2.	beavatkozás munkacíme	Belterületi csapadékvíz elvezetésére irányuló beruházások
3.	beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	A beavatkozás az FVS Környezet és klímavédelem Stratégiai céljához, azon belül a „Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem” alcélhoz illeszkedik.
4.	beavatkozás hálózatos jellegének bemutatása	A beavatkozás a város több utcájának, és egyéb közterületének csapadékvíz-elvezetését oldja meg.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a település azon utcáinak tereinek csapadékvíz rendszerének kiépítése melyeknél jelenleg vagy nincs egyáltalán csapadékvíz-kezelés, emellett korszerűsítésre kerülnek a meglévő hálózat elavult elemei is.
6.	a hálózat beavatkozásban érintett részének városrészi leképeződése	A tervezett beavatkozás Mórahalom valamennyi városrészét érinti.

6.4 Várostérségi szintű beavatkozási területek részletezése

6.4.1 Stratégiai célkitűzésekkel rendelkező térségi bevonással megvalósítható egyedi projektek

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás tematikus fókusza	A beavatkozás tematikus fókusza a szociális ellátás
2.	beavatkozás munkacíme	Térségi szociális szolgáltatásfejlesztési programcsomag
3.	illeszkedése a megyei program céljaihoz	A beavatkozás Csongrád-Csanád megye Területfejlesztési programjának következő céljához illeszkedik: Átfogó cél: A.3. INFRASTRUKTÚRA – Magas életminőséget biztosító és a helyben boldogulást elősegítő térségi és települési műszaki és szociális infrastruktúra
4.	illeszkedése az FVS céljaihoz	A beavatkozás az FVS „A térségközponti szerepkör erősítése” stratégiai céljához, azon belül a „Térségi és járási szolgáltatások fejlesztése, bővítése” alcélhoz illeszkedik, emellett kapcsolódik a „Korszerű közszolgáltatások fejlesztése” stratégiai cél „Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése” alcéljához is.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma (a térségi vonatkozások kiemelésével)	A beavatkozás célja a szociális ellátás azon formáinak minőségi fejlesztése, valamint ellátási formáinak bővítése, melyet Mórahalom lakossága mellett a várostérségben élők is igénybe vehetnek.
6.	tevékenységek	A beavatkozás elemei a következők: <ul style="list-style-type: none"> • Családok Átmeneti Otthona • Komplex fejlesztő centrum a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek optimális fejlődésének biztosítása érdekében • Tanyagondnoki gépjárművek cseréje
7.	a tevékenységekben érintett települések köre és feladataik	Homokháti Kistérség Többcélú Társulása települései érintettek az intézmény fenntartásában.
8.	hatások és a hatásokban érintett települések köre	A beavatkozás eredményeképp a bajba jutott családok átmeneti szálláshoz juthatnak, emellett a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek

kérdés		kifejtés
		szükségeltieknek jobban megfelelő oktatásban részesülnek, ezáltal csökken az iskolai kudarcok és a lemorzsolódás veszélye.
9.	koordináció módja, az érintett települések bevonása a koordinációba	A koordináció Homokháti Kistérség Többcélú Társulása SZMSZ-ében meghatározott keretek szerint történik.

kérdés		kifejtés
1.	beavatkozás tematikus fókuszja	Hulladékgazdálkodás
2.	beavatkozás munkacíme	Modern hulladékgazdálkodási programcsomag
3.	illeszkedése a megyei program céljaihoz	A beavatkozás Csongrád-Csanád megye Területfejlesztési programjának következő céljához illeszkedik: T.4.1. Homokhátság - A tájgazdálkodás és a gazdasági hálózatok megerősítése a Homokhátságon
4.	illeszkedése az FVS céljaihoz	A beavatkozás az FVS „Környezet és klímavédelem” stratégiai céljához, azon belül a „A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása” részcélnél illeszkedik.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma (a térségi vonatkozások kiemelésével)	Napjainkban az üvegházhatású gázok kibocsátásából fakadó globális felmelegedés mellett a káros környezeti hatásai miatt a jelentős mennyiségű hulladéktermelés is problémát jelent.
6.	tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> • Térségi hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése • Szelektív hulladékgyűjtést növelő szemléletformáló programok megvalósítása • A hulladékgazdálkodáshoz kapcsolódó géppark bővítése, modernizálása • Hulladékgazdálkodási Terv felülvizsgálata • A helyben keletkező hulladék feldolgozásának támogatása hulladékfeldolgozó vállalkozás betelepítésével, vagy helyben működő vállalkozás/szervezet tevékenységi körének bővítésének segítségével • Komposztáló telep és biogáz üzem építése • Újra használati központok kialakítása • Körforgásos gazdaságra való átállás támogatása
7.	a tevékenységekben érintett települések köre és feladataik	<p>Móralalom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Térségi hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése • Szelektív hulladékgyűjtést növelő szemléletformáló programok megvalósítása • A hulladékgazdálkodáshoz kapcsolódó géppark bővítése, modernizálása • Hulladékgazdálkodási Terv felülvizsgálata • A helyben keletkező hulladék feldolgozásának támogatása hulladékfeldolgozó vállalkozás betelepítésével, vagy helyben működő vállalkozás/szervezet tevékenységi körének bővítésének segítségével. • Komposztáló telep és biogáz üzem építése <p>Homokháti Önkormányzatok Kistérségfejlesztési Társulása egyéb települései:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Térségi hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése a hulladékgyűjtési rendszer fejlesztésével • újra használati központok kialakítása

	kérdés	kifejtés
		<ul style="list-style-type: none"> A hulladékgazdálkodáshoz kapcsolódó géppark bővítése, modernizálása
8.	hatások és a hatásokban érintett települések köre	A fejlesztés hatására a Homokháti Önkormányzatok Kistérségfejlesztési Társulása településein javul a hulladékgyűjtés hatékonysága, növekszik a szelektíven gyűjtött hulladék aránya
9.	koordináció módja, az érintett települések bevonása a koordinációba	A koordináció a Homokháti Önkormányzatok Kistérségfejlesztési Társulása SZMSZ-ében meghatározott keretek szerint történik

6.4.2 Átfogó stratégiai megalapozottságú térségi keretrendszerek (térségi hálózatos, vonalas fejlesztések, nem materiális hálózatos fejlesztések)

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás tematikus fókusz	A beavatkozás tematikus fókusz a nemzetközi kapcsolatok erősítése
2.	beavatkozás munkacíme	Határátkelőhely fejlesztés
3.	illeszkedése a megyei program céljaihoz	A beavatkozás Csongrád-Csanád megye Területfejlesztési programjának következő céljához illeszkedik: <ul style="list-style-type: none"> T.2. Határtérség - A határtérség gazdaságélénkítése érdekében a határok biztonságának és átjárhatóságának kiterjesztése S.2. Közlekedés és logisztika - A megye, mint hídtérség hármashatár adta helyzetében rejlő közlekedési és logisztikai potenciálok kiaknázása, nemzeti közösségfejlesztői szerepkör erősítése
4.	illeszkedése az FVS céljaihoz	A beavatkozás az FVS „A térségközponti szerepkör erősítése” stratégiai céljához, azon belül a „Határátkelőhely, határmenti és térségi közlekedési kapcsolatok kialakítása, fejlesztése” részcélnél illeszkedik
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma (a térségi vonatkozások kiemelésével)	Bár Mórahalom a közvetlenül a magyar-szerb határ mentén fekszik, jelentős határon túli kapcsolatokkal, önálló határátkelőhellyel nem rendelkezik, így Szerbia csak jelentősebb kitéréssel, a röskei és az ásothalmi határátkelőhelyen keresztül közelíthető meg. A beavatkozás hozzájárul Mórahalom és Horgos gazdasági, kulturális és társadalmi kapcsolatainak erősítéséhez, emellett hozzájárul a környező határátkelőhelyek tehermentesítéséhez is. A Mórahalom-Horgos határátkelőhely mellett a megyei tervekben szerepel az ásothalmi határátkelőhely bővítése is. Kapcsolódó ezen határátkelő megközelíthetőségének javítása is.
6.	minden érintett településen elvégzett fejlesztési tevékenységek	<ul style="list-style-type: none"> Határátkelő állomás építése, valamint a megközelítést biztosító úthálózat kiépítése Mórahalmon és Horgoson. A Kissori út, az 5511-es út felújítása Ásothalmi kerékpárút
7.	egyedi tevékenységek és azok gazdái (település, konkrét szereplő)	<ul style="list-style-type: none"> Határátkelőhely építése (Mórahalom, Horgos, Magyarország Kormánya, Szerbia Kormánya) A határátkelőhelyet a közlekedési hálózattal összekötő hiányzó útszakaszok megépítése (Mórahalom, Horgos, Magyarország Kormánya, Szerbia Kormánya)
8.	hatások és a hatásokban érintett települések köre	A tervezett beruházás hatására Mórahalomból rövidebb időn belül elérhető Szerbia, erősödnek a települések közötti gazdasági, társadalmi és kulturális kapcsolatok, csökken a forgalom és a várakozási idő a szomszédos határátkelőhelyeken.

	kérdés	kifejtés
9.	koordináció módja, az érintett települések bevonása a koordinációba	Az érintett települések közötti koordinációt a Kormány biztosítja.

	kérdés	kifejtés
1.	beavatkozás tematikus fókusz	A beavatkozás fókusz a térségi vízgazdálkodás
2.	beavatkozás munkacíme	Vízkezelés és vízgazdálkodás fejlesztése a Homokhátságon
3.	illeszkedése a megyei program céljaihoz	A beavatkozás Csongrád-Csanád megye Területfejlesztési programjának következő céljához illeszkedik: T.4.1. Homokhátság - A tájgazdálkodás és a gazdasági hálózatok megerősítése a Homokhátságon
4.	illeszkedése az FVS céljaihoz	A tervezett beavatkozás az FVS „Környezet és klímavédelem” céljához, azon belül a „Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem” alcélhoz illeszkedik.
5.	a beavatkozás célja és rövid tartalma (a térségi vonatkozások kiemelésével)	A Homokhátság a klímaváltozás hatásainak különösen kitett területként jellemezhető, amelyet egyaránt veszélyeztet az elsivatagosodás és a talajvízszint csökkenése. Emiatt különösen fontos a természetes vizek helyben tartása, valamint a Tiszáról érkező vízpótlás hasznosítása, amelyek az öntözés igényeinek biztosítására használhatóak, emellett hozzájárul a felszíni vizek helyben tartásához is. A beavatkozás főbb elemei a következők: <ul style="list-style-type: none"> • Vízpótló rendszer kiépítése Mórahalom külterületén, belvízi csatornák alkalmassá tétele öntözővíz szállítására • Madarász-tó rehabilitációja • Szikes élőhelyrekonstrukciós projekt a Biteszéken • Öntözésfejlesztés, öntözési közösségek alapítása • Üzemi területek kialakítása, tervezése • Sziksós-tó pihenő fejlesztése • Vízvisszatartás növelése új víztározók építésével • Szennyvízkezelés fejlesztése a tisztított szennyvíz ökológiai célú hasznosíthatósága érdekében
6.	minden érintett településen elvégzett fejlesztési tevékenységek	n.a
7.	egyedi tevékenységek és azok gazdái (település, konkrét szereplő)	n.a
8.	hatások és a hatásokban érintett települések köre	A beavatkozás hatására csökken a Homokhátság szélsőséges időjárásnak való kitettsége, növekszik az öntözésre fordítható víz mennyisége, növekszik a termelékenység a mezőgazdaságban.
9.	koordináció módja, az érintett települések bevonása a koordinációba	A koordináció az ATIVIZIG szervezésében valósul meg.

6.5 Stratégia együttműködési menetrendek (zöld és digitális átállást elősegítő célok és intézkedések, opcionálisan innovációs menetrend)

6.5.1 Zöld átállás menetrend

A klímaváltozással és egyéb környezeti kihívásokkal kapcsolatos kereteket, célokat és feladatokat határozza meg az ún. zöld finanszírozási keretrendszer (ZFK), amelyet Mórahalom városának 2024. december 31-ig kell kidolgoznia. Ennek megalapozásaként az FVS-ben össze kell állítani a zöld átállás menetrendet, amely

- röviden elemzi a jelenlegi zöld állapotot az előre meghatározott tématerületek mentén,
- rendszerezi a témához kapcsolódó kihívásokat,
- bemutatja az elmúlt időszak releváns beavatkozásait,
- áttekinti a hatályos zöld stratégiai dokumentumokat,
- meghatározza egy előzetes célrendszert,
- kijelöli a zöld fejlesztések lehetséges beavatkozási területeit,
- azonosítja a zöld átállás előkészítésébe és megvalósításába bevonandó szervezeteket,
- valamint megad egy ütemtervet a zöld finanszírozási keretrendszer elkészítéséhez.

6.5.1.1 Előkészítés

A jelenlegi zöld állapot és kihívások bemutatása

Mórahalom természeti, környezeti állapotát és adottságait részletesen elemeztük a helyzetfeltáró és -értékelő fejezetekben, az alábbiakban összefoglaljuk a megadott fő tématerületek vonatkozásában a legfontosabb megállapításokat.

Az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése

A klímaváltozás hatásai a dél-alföldi régiót és ezen belül Mórahalom városát különösen érzékenyen érinti elsősorban a forró napok számának drasztikus növekedése, valamint a csapadék mennyiségének csökkenése és időbeli eloszlásának kedvezőtlenbé válása miatt. A forró napok éves száma akár a 35-40 napot is meghaladhatja 2050-ig, ami egészségileg és energetikai szempontból is megterhelő. Az aszályos időszakok hosszának növekedése és a talajvízszint csökkenése kifejezetten kedvezőtlen a térségben fontos mezőgazdaság és a városi zöldfelületek fenntartása szempontjából egyaránt, az öntözési igények és az ezzel együtt járó költségek is emelkedhetnek. A szél a talajpusztulás folyamatát is felgyorsíthatja, a defláció hosszú távon erodálhatja a növénytermesztésben kiemelt jelentőséggel bíró és egyébként magas minőségű termőföldet. Mindezt elsősorban olyan őshonos ökoszisztémák megerősítésével lehet ellensúlyozni, amelyek alkalmazkodnak a változó klimatikus viszonyokhoz és megfelelő borítottságot biztosítanak a kedvező víz-, talaj- és levegővédelemhez.

A klímaváltozás egyik okozója a nem megújuló energiaforrások használata – ennek visszafogására Mórahalmon jelentős előrelépések történtek: Mórahalom természeti erőforrásai közül kiemelkedik a termálvíz és a napsütéses órák magas száma, ezeket a kedvező adottságokat a város ki is használja. Jelenleg 8db 0,5MW kapacitású napelemes kiserőmű működik, melyek köre a közeljövőben további 5 darabbal bővíthet, ezen kívül is számos intézményt láttak el napelemmel. A CONCERTO projekt keretében kezdte meg működését a mórahalmi geotermikus kaszkárendszer, amivel a közintézmények energiafelhasználásában 0%-ról 80% fölé nőtt a megújuló energia aránya – évi 14.441 GJ fosszilis energia-hordozó megtakarítást eredményezve. A rendszert külső pénzügyi támogatások igénybevételeivel tovább fejlesztették, bővítették.

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás

Az éghajlatváltozás hatásait lokálisan nehéz mérsékelni, emiatt legalább akkora figyelmet kell fordítani az adaptációs képesség erősítésére – többek között az alábbi, részben már alkalmazott eszközökkel:

- szárazságtűrő növényfajok nagyobb mértékű telepítése mind a mezőgazdaságban, mind a rekreációs célú zöldfelületek esetében,
- burkolt felületek nagyságának, hőelnyelő képességének csökkentése,
- zöld és kék infrastruktúra bővítése és megújítása,
- energiahatékonysági korszerűsítések megvalósítása,
- szemléletformálás a lakosság, az intézmények és a vállalkozások körében.

A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme

Mórahalom természetes felszíni vizekkel nem rendelkezik, az egykori vízfolyások ma főként csapadékvíz elvezető csatornaként hasznosulnak, amelyek fenntartója jellemzően az ATIVIZIG. A Dorozsma-Majsai-Homokhátnak 14, többé-kevésbé állandó vízű tava van, együtt 310 ha felszínrel.

Mórahalom területén lehetőség van a belvizek tárolására, illetve a Vereskereszt–Madarásztói főcsatornán $4\text{m}^3/\text{s}$ víztárolásra nyílik lehetőség a Szerbia területén elhelyezkedő, kapcsolódó belvízrendszerbe. A két főcsatorna öblözetben összesen 1,7 millió m^3 víztározásra alkalmas belvíztározó kapacitás áll rendelkezésre. A város közigazgatási területének mintegy nyolcada erősen vagy közepesen veszélyeztetett a belvíz által, míg a terület jelentős része mérsékelten veszélyeztetett.

A 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz besorolásáról szóló rendelet melléklete alapján Mórahalom a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területen fekszik. Egy tartós száraz időszak (az 1980-as évek elejétől az 1990-es évek közepéig) és felszíni vizek hiánya miatt a talajvizekből történő öntözés (kiegészülve a rétegvizek nagyarányú kitermelésével) jelentős talajvízszint-süllyedést eredményezett. Ennek mértéke a legkritikusabb helyeken a 6 métert is meghaladta 2000 elejére. A süllyedés kialakulásában a természeti tényezőkön kívül, a települési közüzemi vízművek elterjedése, a talajvíz-kitermelés növekedése, az engedély nélküli, öntözési célú vízkivételek és a belvíz elvezető csatornák megcsapoló hatása is közrejátszott.

A kitermelt víz nem megfelelő minősége miatt, a város csatlakozott a Dél-alföldi Ivóvízminőség-javító Programhoz (KEOP-1.3.0/09-11-2011-0021), és 10 település részvételével létrehozták a Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulást, amely több fejlesztést valósított meg, így az ivóvíz minősége sokat javult az elmúlt évtizedben. Külterületen a vízellátás egyedi fúrt kutakból biztosított és biztosítható a későbbiekben is.

A körforgásos gazdaságra való áttérés

A körforgásos gazdaságban rejlő lehetőségeket egyelőre kevésbé tudta kihasználni a város, azonban annak jelentősége a jövőben egyre nagyobb lehet a köz- és a magánszektorban is: különösen az élelmiszertermelés és-feldolgozás területén van lehetősége Mórahalomnak érvényesíteni azt a szemléletet, amely a hulladéktermelés minimalizálására, valamint az újrahasznosítás mértékének növelésére fókuszál. Ez utóbbit segíti a szelektív hulladékgyűjtés kialakult rendszere is.

A szennyezés megelőzése és csökkentése

Az Országos Immissziómérő Hálózat adatai szerint Mórahalom a térség egyik legkevésbé szennyezett, legkevésbé terhelt levegőjű részéhez tartozik, azaz a légszennyezettség nem számottevő.

A települések területén, illetve annak közvetlen környezetében nincs olyan ipari gazdálkodói létesítmény, mely jelentősen befolyásolná a levegőkörnyezet állapotát. Az intézmények jellemzően

gázfogyasztásra és/vagy geotermikus energia és/vagy napenergia hasznosításra álltak át. A gázfűtésből származó légszennyező anyagok kibocsátása nem mérvadó.

A térségben a légszennyező anyagok kibocsátása terén problémát jelent a külterületi burkolatlan utak magas aránya. A térségben jelentős légszennyezést okoz a szálló- és az ülepedő por, illetve a pollen.

A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása

Mórahalmot érinti a Körös-éri Tájvédelmi Körzet, ezen kívül Natura 2000 területek (pl. Déli-Homokhátság), valamint egyéb védett és sérülékeny területek is találhatóak a városban. A negatív irányú természeti változások és humán tényezők hatására a biodiverzitás csökkenése reális veszély, emiatt – együttműködve a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságával – kiemelt figyelmet kell fordítani az ökoszisztémák védelmére és helyreállítására.

A területhasználat sajátos történeti alakulása során a mélyebben fekvő nedves, vízállásos, buckaközi mélyedéseket (semlyékek) nem volt érdemes felszántani, ezért nagy részük megmaradt. Az itt kialakult rét és legelőterületek zömmel természetvédelmi oltalmat élveznek. A hagyományos legeltető gazdálkodás visszaszorulásával (mára gyakorlatilag majdnem teljesen megszűnt) megőrzésük hosszútávon komoly feladat.

Az elmúlt időszak zöld, energetikai, klímaalkalmazkodás segítő beavatkozásai

Mórahalom Városi Önkormányzat és partnerei, illetve egyéb, a térség természet- és környezetvédelmi tevékenységében meghatározó szervezetek (pl. ATIVIZIG) számos releváns fejlesztést valósított meg elsősorban energetikai és vízgazdálkodási, vízvédelmi területen.

A kitermelt víz nem megfelelő minősége miatt, a város csatlakozott a Dél-alföldi **Ivóvízminőség-javító Programhoz** (KEOP-1.3.0/09-11-2011-0021), és 10 település részvételével létrehozták a Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Önkormányzati Társulást. A projekt folytatását a KEHOP biztosította (KEHOP-2.1.4-15-2016-00001). Mórahalom vízellátó rendszerének önálló fejlesztése keretében, a meglévő, illetve új kutak fúrásával kialakított vízbázisra alapozott fejlesztés zajlott, amelyben új tisztítás-technológia kiépítésével hozzák a vizet előírás szerinti állapotba és juttatják a víztároló medencébe, ahonnan új hálózati szivattyúkkal kerül a víz a települési elosztóhálózatba és a víztoronyba, illetve távvezetékekkel a település külterületi lakott részeire 3 db hálózati nyomásfokozó egység közbeiktatásával. A hálózatfejlesztés során a korábban ellátatlan Kiskertek és külterületi településrészekre kiépült a vízellátó gerincvezeték 26,9 km hosszon és 392 db új vízbekötés épült meg. Ezen túlmenően 5,3 km hosszon történt vezetékrekonstrukció 259 db lakossági vízbekötés cserével. A 10 települést magában foglaló és 2018-ban zárult projekt teljes beruházási értéke 6 350 561 063 Ft.

2012 és 2014 között valósult meg a „**Fenntartható vizes infrastruktúra menedzsment** létrehozása a Magyar-Román határmenti régióban – EUSWATER” című projekt (HURO/1101/102/1.3.2). Mórahalom Városi Önkormányzat vezető partnerként, az Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatósággal, valamint a romániai Zsombolya városával pályázatot nyújtott be a közös érdekeltégű magyar-román határ menti régió vízgazdálkodási infrastruktúrájának fejlesztésére a Magyarország-Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 keretében. A projekt teljes költségvetése 1 309 952 euró volt, amelyből Mórahalom 476 520 euróval részesült a térség vízellátási gondjainak enyhítésére és a vízellátás-biztonság növelését szolgáló víztározó kialakítására.

Az **öntözés**hez kapcsolódóan szintén valósított meg fejlesztést az ATIVIZIG: a „Homokhátság vízpótlása III. ütem” a Tisza felőli felszíni vízpótlást szolgálja az érintett csatornahálózat, nyomásközpontok, nyomóvezetékek és tározók kialakításával, fejlesztésével.

A **csapadék- és belvízelvezetés** megoldása több ütemben és több százmillió forintos összköltségvetéssel zajlott, zajlik (DAOP-5.2.1/A-2008-0039, TOP-2.1.3-16-CS1-2021-00032), amelyek eredményeként mérséklődnek a belvízkárok, és a tározó vízháztartásának kiegyensúlyozottá válásával nő az élet- és vagyónbiztonság is.

A **szennyvízellátás** fejlesztését szintén KEOP-forrásból valósította meg a város 2011 és 2014 között Zákányszék község együttműködésével (KEOP-7.1.2.0-2009-0208, KEOP-1.2.0/2F/09-2010-0085), ami magában foglalta a hálózat bővítését és rekonstrukcióját, valamint a szennyvíztisztító telep létesítését.

Mórahalom a KEOP Hő- és/vagy villamos energia-előállítás támogatása megújuló energiaforrásból című pályázatán 263 040 000 Ft uniós támogatásban részesült (KEOP-4.1.0-2007-0006), amelynek célja a **Mórahalmi Geotermikus Kaszkárendszer** megvalósítása. A kiépült geotermikus hőenergia-ellátó rendszer, amely termelő és vízbesajtoló kút párból, hőenergia szállító távvezetékkel és a csatlakozó hőközpontokból áll, az önkormányzati tulajdonú közintézményeket és épületeket lát el – ezáltal mérsékelhető a város fosszilisenergia-függősége és csökken a károsanyag-kibocsátás: a rendszer működése alatt évi 481 907 m³, nettó 39,8 millió Ft földgáz megtakarítást eredményezett, ami 70-80%-os kibocsátáscsökkenést jelent, azaz összesen 1054 t üvegházhatású égéstermék nem kerül a levegőbe.

Az elmúlt évtizedben ezenkívül még 11, **megújuló energiaforrásokra építő projektet** valósított meg a város több százmillió forint értékben, amelyek többek között középületek napelemes rendszerrel való ellátására és a geotermikus energia hasznosítására irányultak. A projektek közül kiemelkedik a napelemes kiserőmű építése (KEOP-4.10.0/C-12-2013-0180), valamint az Európai Unió FP7 keretprogramja által támogatott CONCERTO és GEOCOM MUNMOR projektek, valamint a Norvég Alap által támogatott Termálfalu projekt. Napelemes fejlesztéseket a városban működő vállalkozások is megvalósítottak.

Szintén a városi szintű energiahatékonyságot szolgálja a **közvilágítás többütemű fejlesztése** (KEOP-5.5.0/K/14-2014-0070, GEOCOM MUNMOR projekt), amely keretében a korábbi lámpatesteket folyamatosan korszerű LED-fénycsövekre cserélték.

A **hulladékgazdálkodás** területén is számos fejlesztés történt a városban. Mórahalom csatlakozott az ISPA projekt keretében megvalósuló Szegedi Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszerhez. A projekt keretében 2007-ben átadták a Szeged, Sándorfalvi úti Regionális Hulladéklerakó Telepet, ahova Mórahalom hulladéka is kerül. Az ISPA program folytatására 2009-ben 33 település részvételével létrejött a Dél-Alföldi Térségi Hulladékgazdálkodási Társulás (DHGT). A nem megfelelően létesített volt mórahalmi hulladéklerakót bezárták és rekultiválták. A szelektív hulladékgyűjtés rendszerét is folyamatosan fejlesztik, többek között a járműpark fejlesztésével és a gyűjtőjáratok optimalizálásával.

A város élhetőbbé és fenntarthatóbbá tételét szolgálják a különböző **városrehabilitációs és közlekedésfejlesztési projektek** (pl. aGREE(N)ment - Zöld város kialakítása Mórahalmon, kerékpárútépítés, szociális városrehabilitációs beavatkozások).

Az infrastrukturális jellegű beavatkozások mellett rendszeresen szerveznek **környezeti szemléletformáló rendezvényeket**, programsorozatokat is (pl. Öko-fesztivál, A lakosság felkészítése az épületek energiatakarékos használatára kapcsolatos tudnivalókra, Házi komposztálást népszerűsítő mintaprojekt, - ezekben a tevékenységekben nagy szerepet játszik a szintén pályázati forrásból fejlesztett Zöld Közösségi Ház és Erdei Iskola, valamint a Fenntartható Fejlődés Háza.

A zöld átállás szempontjából meghatározó dokumentumok

Mórahalom klímastratégiájában a mitigációs vizsgálatok során a település üvegházgáz-kibocsátását vizsgálták az alábbi szektorok szerint: lakosság, önkormányzat, ipar, szolgáltató szektor, mezőgazdaság, közvilágítás. A klímastratégia fő megállapításai az alábbiakban összefoglalásra kerülnek.

Energia: a legnagyobb ÜHG-kibocsátásért az energetikai szektor és az ipar, valamint a lakosság energiafogyasztása felel. Hőenergia oldalon megfordul a reláció, a lakosság földgázfogyasztás az első helyen, míg az ipar a második helyen szerepel.

Közlekedés: a közlekedés összesített kibocsátása kb. hatoda az energetikai értékeknek, és egy hasonló méretű és adottságú várossal megegyező nagyságú. Az utak forgalmán felül számításba vették a helyi lakosok településen kívülre történő ingázását, illetve a helyben regisztrált gépjárművek éves futásteljesítményét.

Mezőgazdaság: Bár Mórahalom lakossága jelentős mértékben a mezőgazdasági termelésből él, így adaptációs szempontból érintettebb a klímastratégiában, az összesített kibocsátás kétharmada a szerves és műtrágya emisszióból keletkezik. Bár a mezőgazdaság aránya helyben magasabb, mint egy ipari városé, mértékét tekintve nem ez az a terület, ahol a szén-dioxid kibocsátás csökkentését javasolják.

Szén-dioxid elnyelés: az Alföld egészére jellemző a gyér erdősültség a nagy kiterjedésű erdőfelületek hiánya, így a rendelkezésre álló 91 hektár zöldterület éves szinten csak a városi kibocsátás töredékéről tud gondoskodni.

A klímastratégia rávilágított, hogy a legnagyobb mértékben a közlekedés és az energetika vonalán lehet racionálisan csökkenteni az üvegházgáz kibocsátást:

- folytatni szükséges a megújuló erőforrások alkalmazását, melyben Mórahalom település eddig is élen járt
- további energiahatékonysági intézkedések, fejlesztések megvalósítása szükséges.
- elektromos autók elterjesztése
- klímatudatos útépités kül- és belterületen
- további kerékpárutak építése
- vízgazdálkodási és lokális vízvédelmi fejlesztések
- zöldfelületek, erdősítés növelése
- helyi, körkörös gazdaságra építő, a hulladék újrahasznosítást és erőforrásként való értékesítését előtérbe helyező program megvalósítása.

Mórahalom már eddig is sikeresen alakította ki rövid és középtávon a klímaváltozás negatív hatásai elleni alkalmazkodás alapját képező társadalmi, gazdasági és tájvédelmi rendszereit, melyet a lakosság szemléletformálásával és jelentős mértékű és eredményű dekarbonizációs beruházásokkal támogatott meg. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás helyi lehetőségeit az adaptációs elemzésben a klímaváltozás rövidtávon nem megváltoztatható hatásaihoz való alkalmazkodás lehetőségeit vizsgálták. A település esetében az alábbi fő kockázati tényezőket azonosították:

- Aszály
- Hőhullámok
- Egészségügyi dimenzió
- Természetes élőhelyek kitétsége
- Viharkockázat

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás helyi lehetőségei lehetnek az alábbi infrastruktúrát érintő beruházások is:

- a jövőben várható aszályhelyzetekre, ivóvízhiányra és talajvízszintcsökkenésre felkészülve a település kialakítja fenntartható vízgazdálkodási tervét, melynek köszönhetően a csapadékmentes hónapokban az ivóvíz és öntözővíz szükségét biztosan fedezhető, úgy, hogy öntözési célokra a lehető legkevesebb ivóvizet kelljen elhasználni (helyi esővízgyűjtők, dedikált öntözővíz tározók, záportározók létesítése, ivóvízvédelmi és takarékosági programok végrehajtása),
- szennyvíz elvezető rendszer/hálózat fejlesztése (gyökérmezős szikkasztás, tisztítóközpontos rendszer, háztáji egyedi víztisztítók telepítése stb.),
- esővíz elvezető rendszer/hálózat fejlesztése,
- felszíni vízvezető rendszerek fejlesztése, víz visszatartás, hasznosítás,
- települési esővíz vagy öntözővíz tározó rendszer kiépítése,
- a hőségriadó tervek és viharkártervek létrehozása, a katasztrófavédelem, az önkormányzat, a tanyagondnokság és a népegészségügy kommunikációjának javítása és az extrém időjárási események monitoringjának és előrejelzésének ismertebbé tétele a lakosság körében,
- folyamatos lakossági szemléletformáló programok szervezése és lebonyolítása,
- fenntartható területhasználatot támogató tájtervezési stratégia, területrendezési terv kialakítása,
- barnamezős területek rekultivációja, használatból kivont régi ingatlanok bontása, területek kármentesítése, új, energiahatékonyabb épület építésével a terület újbóli hasznosítása,
- zöldterületek fejlesztése,
- belterületi parkosítás, magas széndioxid megkötő képességű, többszintes növényzet telepítése, fenntartható tájgazdálkodás meghonosítása,
- vízparti élőhelyek megóvását célzó intézkedések (pl. Nagyszéksós-tó, Madarász tó),
- időskorúak nappali ellátásának fejlesztése az éghajlatváltozás kedvezőtlen közegészségügyi hatásainak mérséklése érdekében,
- energiatudatosság ösztönzése és energetikai szemléletformálás.

Mórahalom **Fenntartható Energetikai és Klíma Akciótervének** (SECAP) kidolgozása 2022. június 30-ig befejeződik.

Csongrád-Csanád megye 2017-ben készítette el klímastratégiáját, amely több, Mórahalom szempontjából is releváns megállapítást tesz:

A klímaváltozás folyamatainak lassításában (mitigáció) kitüntetett szerep jut az üvegházgázok kibocsátás-csökkentésének. Csongrád-Csanád megye ÜHG-kibocsátásában a két vezető ágazat az energiafogyasztás (elektromos áram és földgáz), valamint a közúti közlekedés. E szektorok adják a teljes kibocsátás közel 85%-át. A rendkívül alacsony (7,7%-os) erdőborítottság csak nagyon kismértékű elnyelést tesz lehetővé, ezért a kibocsátáscsökkentésre kell fókuszálni. A megye megújuló energiaforrásokban gazdag, napenergia szempontjából országos viszonylatban, geotermikus potenciálját tekintve viszont európai összehasonlításban is kimagasló lehetőségei vannak.

A klímaadaptációhoz kapcsolódóan fontos a prognosztizálható változások azonosítása:

- A hóhullámok gyakoriságának és intenzitásának növekedése egyértelműen várható, az emiatt romló humán komfort viszonyok és a többlethalálozás országosan is kiemelkedő mértékben nőhet.
- Az időjárási szélsőségek (viharak, jégesők, egyéb extrém időjárási események) az épített környezetben jelentős károkat okozhatnak.

- A megye természeti földrajzi adottságai miatt gyakran okoz nagy károkat – különösen a mezőgazdaságnak – az esetenként hatalmas területeket elborító belvíz, melyet számos tényező befolyásol (pl. hidrometeorológiai, geomorfológiai, topográfiai, hidrogeológiai adottságok, valamint talajtulajdonságok). Gyakran közrejátszik a kialakulásában a vízkezelés infrastruktúrája, a területhasználat és a nem megfelelő agrotechnika.
- A klímaváltozáshoz köthető vízhiány egyike a legnagyobb természeti veszélyeknek, ami komoly károkat okoz a gazdaságban, különösen az aszályos években a mezőgazdaságban.
- Ivóvízbázis tekintetében a megye felszín alatti vízkészlete (a porózus víztestek mennyiségi állapota) jónak mondható, bár nem hanyagolható el az a kockázat, amely ezen víztestek túlhasználatából adódó mennyiségi csökkenéshez vezet – különösen a homokhátsági területeken –, illetve az esetleges szennyeződésből adódhat.
- Az emelkedő hőmérséklet és a csapadékhiány a talajvízszint-csökkenésen keresztül gyakorol leginkább trendszerű változásokat a tájra, jelentős a természeti értékek (pl. a semlyékek lápi és szikes élőhelyei) veszélyeztetettsége.

Mindezek alapján a megye adottságaiból és jövőképéből levezethető legfontosabb üzenet: Energia-, mező- és vízgazdálkodj okosan! Ezt a missziót dekarbonizációs, adaptációs és szemléletformálási célkitűzésekkel tervezik elérni.

42. táblázat: Csongrád-Csanád megye klímastratégiai céljai

<i>Megyei dekarbonizációs célok</i>	<i>Megyei átfogó adaptációs célok</i>	<i>Megye specifikus adaptációs célok</i>	<i>Megyei éghajlati partnerség szemléletformálási célkitűzései</i>
M 1 A közlekedés okozta ÜHG kibocsátás csökkentése	Aá 1 A megye településein a szélsőséges időjárási eseményekkel szembeni adaptív kapacitás növelése	AS 1 A megye kiemelt jelentőségű agrár-termékeinek megőrzése, termelési lehetőségeinek javítása (pl. szatymazi barack, zsombói eper, szegedi és szentesi paprika, makói hagyma)	Szh 1 A megújuló energiák használatának ösztönzése; a lakossági és mezőgazdasági vízgazdálkodás fejlesztésének elősegítése; lakossági adaptációs lehetőségek ismertségének növelése
M 2 Épületek üzemeltetéséből származó ÜHG kibocsátás csökkentése	Aá 2 A megye mezőgazdasági művelés alatt álló területeinek 30%-án adaptációt elősegítő intézkedés valósul meg 2050-ig	AS 2 A megye vizes élőhelyeinek (semlyékek, szikes tavak, árterek és hullámterek természetes élőhelyei) megóvása	Szá 1 Csongrád megyei éghajlatvédelmi hálózat működtetése
M 3 Mezőgazdaságból származó ÜHG kibocsátás csökkentése	Aá 3 A megye (vizes) élőhelyein 2030-ig ne következzen be jelentős állapotromlás	AS 3 A talajmegújító gazdálkodás lehetőségeinek feltárása a homokhátságon (gyümölcs- és kertkultúra)	Szá 2 A különböző mitigációs célú energiatakarékosági módszerek ismertsége 2030-ig 40%-ra nő a lakosság körében
M 4 Ipari szektor ÜHG kibocsátás csökkentése	Aá 4 A megyében 10%-kal nő a klímavédelmi K+F+I szektor együttműködéseinek száma 2030-ig	AS 4 Az épített környezet (különös tekintettel a műemlékek és emlékművek) karbantartása, továbbá új módszerek kialakítása a klímaváltozás okozta hatásokkal szemben	Szá 3 A klímaváltozás hatásait disszemináló érzékenyítési akcióban részt vevő lakosság számának 20%-os növelése
M 5 Megújuló energiaforrásokra épülő energiatermelés kapacitásainak bővítése	Aá 5 A megyei szelíd turizmus terjedésének elősegítése		Szá 4 Lakossági adaptációs lehetőségek ismertségének növelése
	Aá 6 A klímakockázat fokozott figyelembe vétele a megye ipari fejlesztései és beruházásai során		
	Aá 7 A megyei klímatudatos építészeti megoldások számának növekedése		

Forrás: Csongrád megye klímastratégiája (2017)

6.5.1.2 Előzetes karbonsemlegességi célrendszer

Mórhalmom célrendszerében hangsúlyos szerepet kap a környezet- és természetvédelem, valamint a klímaadaptáció kérdésköre: önálló stratégia célként került megfogalmazásra a „Környezet- és klímavédelem”, amely 4 tematikus részcélt foglal magában. Ezekon kívül több stratégiai célon belül megjelenik a zöldülő város témaköre, mindezek alapján kijelölhetők a zöld finanszírozási keretrendszerhez kapcsolódó előzetes célkitűzések, amelyek a későbbiekben széleskörű partnerség keretében kerülnek finomhangolásra:

- Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása
- Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem
- A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása
- Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése
- Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállás elősegítése
- Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések
- Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése
- Városbiztonság javítása
- Fenntartható városi mobilitás támogatása

Az alábbi mátrixban jelöljük az összefüggéseket az előzetes célkitűzések és a zöld dimenzió hat szempontja között.

43. táblázat: Az előzetes zöld célkitűzések kapcsolódása a zöld dimenzió szempontjaihoz

Zöld dimenzió szempontjai	Az éghajlatváltozás mérséklése	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme	A körforgásos gazdaságra való áttérés	A szennyezés megelőzése és csökkentése	A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása
Zöld célok						
Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása						
Vízgyógyítás hatékonyságának növelése, vízvédelem						
A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása						
Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése						
Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállás elősegítése						
Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések						
Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése						
Városbiztonság javítása						
Fenntartható városi mobilitás támogatása						

	közvetlen kapcsolat
	közvetett kapcsolat

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes célkitűzésekhez már most meg lehet határozni a kapcsolódó indikátorokat, amelyek reálisan mérik az előrehaladást a zöld átállásban.

44. táblázat: A zöld finanszírozási keretrendszer lehetséges indikátorai

Zöld célok	Indikátor	Mértékegység	Mérés módszere
Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása	Éves ÜHG kibocsátás egyenérték	tonna CO ₂ egyenérték	KSH, SECAP, ZIFFA, városi zöldkataszter
	Megújuló energia termelés arányának növekedése	%	MAVIR és/vagy helyi áramszolgáltató adatszolgáltatása
Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem	Zöld- és vízfelületek arányának változása	%	Önkormányzati adatbázis, zöldfelületi kataszter, Lechner adatszolgáltatás
A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása	Szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék aránya	%	KSH
Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése	Zöld- és vízfelületek arányának változása	%	Önkormányzati adatbázis, zöldfelületi kataszter, Lechner adatszolgáltatás
Körforgásos gazdaságra való átállás elősegítése	Szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék aránya	%	KSH
Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések	Digitális ügymenetek aránya	%	Önkormányzati és kormányablak / kormányhivatali adatbázis
Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése	Önkormányzati fenntartású épületek energiafelhasználása	TJ/év	Önkormányzati adatszolgáltatás
Városbiztonság javítása	Városi biztonsággal való lakossági elégedettség	%	Kérdőíves felmérés
Fenntartható városi mobilitás támogatása	Megújított és újonnan kiépített utak, kerékpárutak, járdák hossza	km	Önkormányzati adatszolgáltatás

Forrás: saját szerkesztés

6.5.1.3 A zöld fejlesztések beavatkozási területei

Az FVS-ben szereplő beavatkozások közül több is szorosan kapcsolódik a zöld finanszírozási keretrendszerhez. Az alábbi táblázat bemutatja az érintett indikatív projekteket, projekttypusokat, továbbá kapcsolódásukat a zöld célokhoz, a potenciális környezeti hatásukat, a megtérülő jellegüket, a kapcsolódó soft jellegű akciókat és az előkészítettségüket.

45. táblázat: A zöld finanszírozási keretrendszer indikatív beavatkozási területei

Indikatív projektek/projekttypusok	Kapcsolódó zöld cél	Környezeti hatás (pozitív/ negatív/ semleges)	Potenciális megtakarítás és/vagy megtérülő jellegű tevékenység	Lehetséges soft jellegű, a zöld átállást támogató akciók	Előkészítettség
Energetikai fejlesztések Mórahalmon	Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése	pozitív	ÜHG-kibocsátás csökkenés Csökkenő energiafelhasználás	Szemléletformálás az energiahatékonyság növelése és az ÜHG-kibocsátás csökkentése érdekében	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség
Belterületi csapadékvíz elvezetésére irányuló beruházások	Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem Városbiztonság javítása	pozitív	Csapadékvíz tározása és felhasználása	Szemléletformálás a csapadékvíz tározásáról és felhasználásáról	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség
Vízkezelés és vízgazdálkodás fejlesztése a Homokhátságon	Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése	pozitív	Csapadékvíz tározása és felhasználása	Védett természeti értékek megismertetése és jelentőségük tudatosítása	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség
Belterületi zöld infrastruktúra fejlesztése	Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése	pozitív	-	Szemléletformáló és helyi identitást növelő események szervezése	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség
Közlekedési infrastruktúra fejlesztése (e-töltőállomások, buszok, buszmegállók)	Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése	pozitív	ÜHG-kibocsátás csökkenés a közösségi közlekedés vonzóbbá válásával és az elektromos járművek térnyerésével	Közösségi közlekedés népszerűsítése	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség

Indikatív projektek/projekt típusok	Kapcsolódó zöld cél	Környezeti hatás (pozitív/ negatív/ semleges)	Potenciális megtakarítás és/vagy megtérülő jellegű tevékenység	Lehetséges soft jellegű, a zöld átállást támogató akciók	Előkészítettség
Belterületi kerékpárút fejlesztése	Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése	pozitív	ÜHG-kibocsátás csökkenés a kerékpáros közlekedés vonzóbbá válásával	Kerékpáros közlekedés népszerűsítése	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség
Vízálózat fejlesztése (Víz közművek)	Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem	pozitív	Hatékonyabb működtetésből származó megtakarítás	Lakossági rácsatlakozás ösztönzése	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség
Szennyvízálózat fejlesztése	Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem	pozitív	Hatékonyabb működtetésből származó megtakarítás	Lakossági rácsatlakozás ösztönzése	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség
Barnamezős területek funkcióváltó megújítása, fejlesztése	Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése	pozitív	Az érintett területek új funkciójától függően potenciálisan megtérülő jellegű	Az érintett területek új funkciójától függő szemléletformálás a jobb kihasználtságért	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség
Okos közlekedés	Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések Fenntartható városi mobilitás támogatása	pozitív	Pénzügyi megtakarítás és kibocsátáscsökkenés az optimalizált működésnek köszönhetően	Közlekedési szemléletformálás Digitális készségek javítása	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség
Okos környezet	Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem	pozitív	Pénzügyi megtakarítás és kibocsátáscsökkenés az optimalizált működésnek köszönhetően	Környezet- és természetvédelmi szemléletformálás Digitális készségek javítása	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség
Okos gazdaság	Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések Körforgásos gazdaságra való átállás elősegítése A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása	pozitív	Pénzügyi megtakarítás és kibocsátáscsökkenés az optimalizált működésnek köszönhetően Potenciális bevételtermelés hulladék hasznosításából	Hulladékgazdálkodási szemléletformálás Körforgásos gazdaságra való átállás ösztönzése Digitális készségek javítása	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség

Indikatív projektek/projekt típusok	Kapcsolódó zöld cél	Környezeti hatás (pozitív/ negatív/ semleges)	Potenciális megtakarítás és/vagy megtérülő jellegű tevékenység	Lehetséges soft jellegű, a zöld átállást támogató akciók	Előkészítettség
Okos életkörülmények, életminőség	Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése	pozitív	Pénzügyi megtakarítás és kibocsátáscsökkenés az optimalizált működésnek köszönhetően	Szemléletformálás Digitális készségek javítása	Fejlesztési elemenként eltérő az előkészítettség

Forrás: saját szerkesztés

6.5.1.4 A zöld átállás tervezésének szervezeti háttere és ütemezése

A zöld átállással kapcsolatos döntések meghozatala a város képviselő-testületének feladata, a döntések előkészítésébe, a végrehajtás szervezésébe és ellenőrzésébe elsősorban a Pénzügyi és Városfejlesztési Bizottság kapcsolódhat be. A Polgármesteri Hivatalon belül a releváns kompetenciák és hatáskörök alapvetően a Polgármesteri Kabinetnél jelennek meg, de adott esetben érdemes lehet a Műszaki Csoport bevonása is.

Mórahalom zöld átállásának megtervezésébe és megvalósításába az alábbi szereplők partnerségi bevonása indokolt:

- releváns hatóságok és állami szervek (pl. Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság, Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Csongrád-Csanád Megyei Kormányhivatal, Csongrád-Csanád Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság),
- helyi civil szervezetek (pl. Homokháti Önkormányzatok Kistérségi Területfejlesztési Közhasznú Egyesülete, Homokhátság Vidékfejlesztési Egyesület, Homokhátságért Egyesület, SZÉP-KÖR Környezetvédelmi és Városszépészeti Egyesület),
- közfeladatokat ellátó önkormányzati tulajdonú vállalkozások (pl. Móraalmi Városfejlesztő Kft., Móraép Nonprofit Közhasznú Kft., HTV Média Nonprofit Kft., Móra-Tourist Információs és Szolgáltató Nonprofit Kft., Szent Erzsébet Móraalmi Fürdőgyógyászati Nonprofit Kft.)
- egyéb közfeladatokat ellátó és közműcégek (pl. ALFÖLDVÍZ Zrt., FBH-NP Nkft.).

46. táblázat: A zöld átállás tervezésének ütemezése

Feladat	2022				2023				2024			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
A ZFK tervezésében és megvalósításában részt vevő önkormányzati és egyéb szakemberek kijelölése, feladataik meghatározása			■									
ZFK partnerség kialakítása				■								
Helyzetértékelés készítése					■	■						
ZFK partnerségi egyeztetés a helyzetértékelésről és az előzetes célkitűzésekről							■					
Célrendszer kialakítása							■					
A zöld átállást támogató beavatkozásokhoz kapcsolódó értékelés és kiválasztás módszertanának kidolgozása							■	■				
ZFK partnerségi egyeztetések a beavatkozásokról								■		■		
A beavatkozások meghatározása								■	■	■		
A zöld átállást alátámasztó üzleti modell kidolgozása									■	■		
ZFK tervezet összeállítása										■	■	
ZFK tervezet partnerségi és társadalmi egyeztetése												■
ZFK véglegesítése és elfogadása												■
ZFK benyújtása az Irányító Hatóságnak												■

Forrás: saját szerkesztés

6.5.2 Digitális átállás menetrend

A digitális technológia alkalmazása változást jelent a társadalom minden működési területén, amire már most fel kell készülnie Mórahalomnak

- a helyi adottságok és hiányosságok feltárásával, a digitális átállásra történő felkészültség értékelésével,
- a digitális trendek és az elérhető okos megoldások megismerésével,
- egy előzetes digitális stratégia kialakításával,
- valamint a szükséges beavatkozások kijelölésével.

Ezt a felkészülést szolgálja az FVS keretében kidolgozandó digitális átállás menetrend, amelyre építve 2024. december 31-ig kell kidolgozni a részletes digitális akciótervet.

6.5.2.1 Előkészítés

Az FVS 2.3.3 fejezete részletesen, primer és szekunder adatokkal alátámasztva bemutatja és értékeli a digitális átállás szempontjából meghatározó adottságokat és folyamatokat, az alábbiakban tematikusan összefoglaljuk Mórahalom fő kihívásait, amelyek alapvetően befolyásolják felkészültségét és jövőbeni beavatkozási irányait a digitalizáció javítása és az okos város megoldások potenciális elterjeszhetősége szempontjából.

Az infrastruktúra kiépítettsége: Jóllehet a városban az internet szolgáltatás szélessávon elérhető optikai összeköttetés segítségével (a legmagasabb sávszélesség 1 000 Mbps), a 100 háztartásra jutó internetelőfizetések száma (44) jelentősen elmarad a megyei (67) és az országos (73) átlagtól.

Eszközellátottság: A kérdőíves felmérés alapján a lakosság eszközellátottsága megfelelő, a válaszadók 98%-a rendelkezik egy vagy több IKT-eszkővel (az adatokat torzíthatja a kérdőív online kitöltési módja). A háztartásokban is kezdenek elterjedni az okos megoldások többek között a fogyasztásmérők, a lakásirányító és öntözőrendszerek formájában. A mórachalmi intézmények többségénél a szükséges IKT-eszközök rendelkezésre állnak, azonban sok esetben mind mennyiségi, mind minőségi szempontból fejlesztésre szorulnak, azonban az ehhez szükséges pénzügyi forrás nem feltétlenül áll rendelkezésre.

A humán erőforrás IKT kompetenciái: A válaszadó intézmények véleménye alapján a további digitális fejlesztéseket részben az alkalmazottak nem megfelelő felkészültsége is akadályozhatja, ennek ellenére viszonylag kis részük szervez rendszeresen vagy legalább eseti jelleggel képzést a számukra. Kedvező azonban, hogy az IKT-eszközök és hálózat karbantartásához többségük alkalmaz vagy megbíz dedikált szakembert.

A lakosság IKT kompetenciái: A kérdőíves felmérés válaszadóinak 54%-a átlagosnak ítéli meg jártasságát az informatikai eszközök használatában. Ezt tükrözik internethasználati szokásaik is, amiben dominál a kommunikáció, az információszerzés, a közösségi média használata és a szórakozás.

Köszolgáltatások digitalizációja: A mórachalmi intézmények többsége esetében a digitalizált működés és szolgáltatásnyújtás mértéke viszonylag alacsony, legyen szó akár adattárolásról és -feldolgozásról, épületfenntartásról, belső és külső kommunikációról, alapfeladataik ellátásáról, e-ügyintézési lehetőségekről vagy akár szenzorok alkalmazásáról. Ezt a lakossági kérdőív eredményei is alátámasztják: sokan még mindig előnyben részesítik a személyes vagy telefonos ügyintézés és kapcsolattartást – ennek azonban az is oka lehet, hogy a kínálati oldalon is vannak ezzel kapcsolatosan hiányosságok. Mindezzel együtt fontos, hogy számos innovatív kezdeményezés indult már el városi szinten, amelyek közül kiemelendő az applikáció formájában működő, ingyenes és számos kedvezményt biztosító városkártya, a városi wifi-hálózat, a Mórahalomért Közbiztonsági és Vagyonvédelmi Egyesület által működtetett szelektív hulladék-gyűjtési applikáció, a SafeCross okoszebra, az okos városi közvilágítás, valamint a szemléletformáló események – a cél a megkezdett jógyakorlatok kiterjesztése és komplex okos város rendszerek kialakítása.

Digitális gazdaság: Mórahalom méretéből kifolyólag a digitális technológiát alkalmazó és ilyen szolgáltatásokat nyújtó cégek jelenléte kevésbé meghatározó. A vállalkozások 3,2%-a (13 db) működik az információ, kommunikáció nemzetgazdasági ágban (megyei szinten ez az arány 5,1%). Pozitív folyamat azonban, hogy az elmúlt másfél évtizedben számos vállalkozás valósított meg IKT-fejlesztéseket, ezen belül eszköz- és szoftverbeszerzéseket (pl. komplex vállalatirányítási rendszerek, videokonferencia szolgáltatások, e-kereskedelem), ami nagymértékben erősíti a vállalkozások versenyképességét, közvetetten pedig hozzájárul az eszközöket használó munkavállalók digitális kompetenciáinak javításához is.

6.5.2.2 Célok megfogalmazása és rendszerezése

Az FVS stratégiai és rész céljai közül közvetlenül az „Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések” rész cél azonosítható egyértelmű digitális célkitűzésként, de horizontálisan szinte minden területen – legyen szó akár az IT háttérfeltételekről, a szolgáltatói és a felhasználói oldal kompetenciáiról, vagy a kínált (köz)szolgáltatásokról – meg lehet és kell jeleníteni a digitális fejlesztési irányvonalat, amihez kiindulási alapként a Lechner Tudásközpont által azonosított okosváros alrendszereket javasolt figyelembe venni:

- okos kormányzás,
- okos mobilitás,
- okos emberek,
- okos gazdaság,
- okos környezet,
- okos életkörülmények (humán szolgáltatások).

Az alábbi táblázatban azonosítjuk az FVS egyes rész céljaihoz reálisan kapcsolható digitális célokat, valamint jelöljük, hogy mely okosváros alrendszerhez illeszkedik az adott digitális cél.

47. táblázat: Mórahalom indikatív digitális céljainak kapcsolódása az FVS célrendszeréhez és az okos alrendszerekhez

FVS stratégiai cél	FVS rész cél	Kapcsolódó indikatív digitális cél	Lehetséges digitális indikátor	Kapcsolódó okos alrendszer
A turizmus és rekreációs szolgáltatások fejlesztése	Turizmus fejlesztése	Turisztikai vonzerő javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális technológiával optimalizált folyamatokat alkalmazó turisztikai attrakciók és szolgáltatások száma (db)	okos gazdaság
	Kulturális kínálat és a sportolásra alkalmas infrastruktúra fejlesztése, bővítése	Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos életkörülmények
A térségközponti szerepkör erősítése	Határátkelőhely, határmenti és térségi közlekedési kapcsolatok kialakítása, fejlesztése	Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos kormányzás okos mobilitás
	Határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése	A versenyképesség növeléséhez szükséges digitális alapinfrastruktúra biztosítása Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Nagy sebességű széles sávú lefedettség (%) Digitális ügymenetek aránya (%)	okos kormányzás okos emberek okos gazdaság
	Térségi és járási szolgáltatások fejlesztése, bővítése	Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális ügymenetek aránya (%)	okos életkörülmények
Korszerű közszolgáltatások fejlesztése	Szolgáltatásminőség fejlesztése	Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális ügymenetek aránya (%)	okos kormányzás okos emberek okos életkörülmények
	Okosváros és e-közigazgatási rendszerek fejlesztések	Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális ügymenetek aránya (%)	okos kormányzás okos emberek okos életkörülmények

FVS stratégiai cél	FVS rész cél	Kapcsolódó indikatív digitális cél	Lehetséges digitális indikátor	Kapcsolódó okos alrendszer
		Szemléletformálás, az e-ügyintézés és a digitális szolgáltatások használatának ösztönzése		
	Egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése	Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos életkörülmények
	Köznevelés fejlesztése, tehetséggondozás	Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos emberek okos életkörülmények
Gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, innováció erősítése	Gazdasági infrastruktúra, feldolgozó, logisztikai és értékesítési kapacitások fejlesztése	A versenyképesség növeléséhez szükséges digitális alpinfrastruktúra biztosítása	Nagy sebességű széles sávú lefedettség (%)	okos gazdaság
	Vállalkozásfejlesztés, befektetésösztönzés	Vállalkozások digitális felkészültségének és kompetenciáinak javítása Digitális vállalkozások letelepedésének elősegítése	Digitalizált vállalati folyamatokkal rendelkező vállalkozások aránya (%) Információ, kommunikáció gazdasági ágban működő vállalkozások aránya (%)	okos emberek okos gazdaság
	K+F és innováció támogatása	Digitális megoldások fejlesztésének és alkalmazásának ösztönzése	Megvalósított K+F+I projektek száma (db)	okos emberek okos gazdaság
	Helyi szak- és felnőttképzés erősítése	Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos emberek okos életkörülmények
	Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállás elősegítése	Digitális megoldások fejlesztésének és alkalmazásának ösztönzése	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos gazdaság okos környezet

FVS stratégiai cél	FVS rész cél	Kapcsolódó indikatív digitális cél	Lehetséges digitális indikátor	Kapcsolódó okos alrendszer
	Foglalkoztatás bővítése, segítése	Munkavállalók digitális kompetenciáinak javítása	IKT eszközök használatában átlagon felüli készségekkel rendelkezők aránya (%)	okos emberek okos gazdaság
A városi környezet fejlesztése	Épített környezet, középületek védelme és fejlesztése	Épületműködtetés digitalizáltsági fokának növelése	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos kormányzás okos környezet
	Lakhatási feltételek javítása	Épületműködtetés digitalizáltsági fokának növelése Okos otthon megoldások használatának ösztönzése	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos emberek okos környezet
	Városbiztonság, közbiztonság biztosítása	Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos kormányzás okos környezet
	Fenntartható városi mobilitás támogatása	Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos mobilitás
Környezet és klímavédelem	Energetikai fejlesztések, megújuló energia hasznosítása	Épületműködtetés digitalizáltsági fokának növelése Okos otthon megoldások használatának ösztönzése	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos környezet
	Vízgazdálkodás hatékonyságának növelése, vízvédelem	Erőforrások hatékony használata és a városi környezet minőségének javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos környezet
	A keletkező hulladék csökkentése és helyi hasznosítása	Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos környezet
	Városi zöldfelületek és természeti területek védelme, fejlesztése	Erőforrások hatékony használata és a városi környezet minőségének javítása digitális megoldások alkalmazásával	Digitális technológiával optimalizált folyamatok száma (db)	okos környezet

Mindezek alapján megfogalmazhatók Mórahalom előzetes digitális célkitűzései, amelyek a részletes digitális átállás akcióterv kidolgozása során szükség szerint pontosíthatók és tovább részletezhetők.

- Digitális felkészültség infrastrukturális és humán feltételeinek javítása:
 - A versenyképesség növeléséhez szükséges digitális alpinfrastruktúra biztosítása;
 - Vállalkozások digitális felkészültségének és kompetenciáinak javítása;
 - Munkavállalók digitális kompetenciáinak javítása;
 - Szemléletformálás, az e-ügyintézés és a digitális szolgáltatások használatának ösztönzése.
- Városi műkö(d)és digitalizáltsági fokának javítása:
 - Közszolgáltatások kínálatának, minőségének és hatékonyságának javítása digitális megoldások alkalmazásával;
 - Erőforrások hatékony használata és a városi környezet minőségének javítása digitális megoldások alkalmazásával;
 - Digitális vállalkozások letelepedésének elősegítése;
 - Digitális megoldások fejlesztésének és alkalmazásának ösztönzése;
 - Turisztikai vonzerő javítása digitális megoldások alkalmazásával;
 - Épületműködtetés digitalizáltsági fokának növelése;
 - Okos otthon megoldások használatának ösztönzése.

6.5.2.3 A digitális fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

Mórahalom Városi Önkormányzat – a feltárt adottságok és kihívások alapján, valamint a Nemzeti Digitalizációs Stratégiához illeszkedve – előzetesen azonosította azokat a lehetséges beavatkozásokat, amelyek megvalósítása szükséges a fenti digitális célok eléréséhez. Két fő fejlesztési irány rajzolódik ki: az elengedhetetlen háttérfeltételek kialakítása után, illetve esetenként már azzal párhuzamosan elindíthatók azok a konkrét beavatkozások, amelyek elősegítik a városi működés digitalizálódását – mindezeket az okos alrendszerek mentén mutatjuk be.

A háttérfeltételek kialakítása

Okos kormányzás

- Adataalapú közigazgatás megteremtése az egyszeri adatszolgáltatás elvének, valamint az e-közigazgatási szolgáltatások közötti interoperábilis adatkapcsolatok alkalmazása által
- Az okos város megoldások irányításához szükséges központi infrastruktúra biztosítása

Okos mobilitás

- A közlekedési sajátosságok és szükségletek felmérésén alapulva a helyi adottságokhoz leginkább illeszkedő okos beavatkozások meghatározása és kidolgozása

Okos emberek

- Az okos város megoldások irányításához szükséges humán erőforrás biztosítása
- Digitális írástudatlanság felszámolás, a digitális kompetenciák javítása

Okos gazdaság

- A mezőgazdasági, ipari és turisztikai sajátosságok és szükségletek felmérésén alapulva a helyi adottságokhoz leginkább illeszkedő okos beavatkozások meghatározása és kidolgozása

Okos környezet

- Szélessávú, nagysebességű internethálózat kiépítése a hiányzó területeken – beleértve a vezeték nélküli hozzáférés biztosítását is

Okos életminőség

- Olyan alpinfrastrukturális és eszközfelveztetések megvalósítása, amelyek szükségesek a város általános digitális szolgáltatási portfóliójának javításához és bővítéséhez

Konkrét városi működési területek digitális fejlesztése

Okos kormányzás

- Az e-ügyintézés kiszélesítése érdekében lakossági és vállalkozói szemléletformálás, segítségnyújtás
- E-közigazgatási szolgáltatások bővítése a felhasználó-központúság, az információbiztonság és az átláthatóság alapelvei mentén

Okos mobilitás

- Olyan beruházás-típusú okos közlekedési fejlesztések, amelyek a gyakorlatban hozzájárulnak a közlekedésbiztonság javításához, ezáltal pedig a gyalogos és kerékpáros közlekedés részarányának növeléséhez

Okos emberek

- Közösségi városfejlesztés digitális megoldásokkal a széleskörű partnerség, a társadalmi bevonás, a hatékony, gyors tájékoztatás és az interaktív kommunikáció biztosítása céljából a digitális térben (okos várossal kapcsolatos szemléletformálás, alulról jövő kezdeményezések becsatornázása a döntéshozatalba és döntéshozatalba)
- A köznevelési, a szak- és felnőttképzési intézményekben (ezen belül a szakképzés terén tervezett ágazati képző központban) a digitális tudásátadás használatának és a digitális szaktudásnak a bővítése

Okos gazdaság

- Digitális vállalkozásfejlesztési program: különböző funkciójú szoftverek kidolgozása vállalkozások számára, honlapfejlesztés támogatása, komplex vállalatirányítási rendszerek bevezetésének ösztönzése, munkavállalók digitális kompetenciafejlesztése
- Coworking-irodák, azaz közösségi munkahelyek létesítése elsősorban barnamezős beruházások keretében főként a mikro-, kis- és középvállalkozások, home-office rendszerben dolgozó szabadúszók számára széleskörű digitális szolgáltatásokkal
- Turisztikai attrakciók kialakítása, fejlesztése smart megoldásokkal (pl. gamification, online marketing, digitális platformok), amelyek a helyi látványosságok marketing értékét növelik és a legrövidebb idő alatt a legjobb minőségben elérhető turisztikai szolgáltatásokat biztosítják
- Precíziós és okos mezőgazdaság elterjesztésének ösztönzése (pl. automatizált öntözésirányítás, szenzoros és adatalapú gazdálkodás)

Okos környezet

- Önkormányzati épületeket összekapcsoló okos hálózat kialakítása a villamos energia-, földgáz- és vízfogyasztás monitorozása, távvezérlése céljából
- Zöldfelületek fejlesztése esetében automatizált öntözésirányítás előnyben részesítése
- Okos közvilágítás kialakítása energiaracionalizálás és a valós igényekhez való igazítás céljából, okos lámpatestek kihelyezése, amelyben a hálózatba kapcsolt világítótestek és az irányítóközpont között kétirányú adatkapcsolat és távvezérlés kerül kialakításra, valamint alkalmas más „okos” vagy hagyományos technológiák és szolgáltatások rendszerbe integrálására (pl. kamerarendszer, WIFI hotspotok, vezérelt díszvilágítás, fénymérő szenzor, légszennyezettség-mérő szenzor)
- Helyi légszennyezettség mérésére, nyomon követésére, szennyező források kiszűrésére alkalmas érzékelők telepítése, ezen érzékelők adatainak továbbítása, nyilvános felületen való publikálása

Okos életminőség

- Városkártya program továbbfejlesztése, új modulok integrálása (pl. szállásadói fűdőjegy, koralapú szegmentálás speciális kedvezményportfólióval)
- Digitális megoldások bevezetése az időskorúak, demensek ellátásába, gondozásába (pl. mozgásérzékelő, szívritmusmérő, gyógyszeradagolás megfigyelése, digitális kerítés)
- Közbiztonság: térfigyelő és rendszámfelismerő kamerarendszerek, rögzítő központok és a hozzájuk kapcsolódó fejlett adatelemző szoftverek telepítése, fejlesztése, igény esetén integrálása a BM rendszerébe
- A közművelődési szolgáltatások technológiai fejlesztése az örökségek megőrzése és a kulturális részvétel fokozása céljából (pl. szecessziós kulturális tartalmak digitalizálása, Digitális Tér fejlesztése)
- Innovatív lakó- és munkakörnyezet: egészséges zöld környezet, multifunkcionális közösségi terek létrehozása és támogatása digitális megoldásokkal

A digitális átállás akcióterv készítése, valamint a tervezett beavatkozások részleteinek kidolgozása és megvalósítása érdekében néhány lépést már most, illetve a közeljövőben meg kell tennie az Önkormányzatnak és a megvalósításért felelős Polgármesteri Hivatalnak. Javasolt a releváns helyi és térségi szereplők (pl. intézmények, szolgáltatók, engedélyező hatóságok, civil szervezetek, vállalkozások, okos város szakértők) bevonása a folyamatba, így tapasztalatuk, véleményük és elvárásaik megjelenhetnek a partnerségben elkészítendő akciótervben. A megvalósítás pénzügyi hátterének biztosításához igénybe vehetők a TOP Plusz, a DIMOP Plusz és egyéb kapcsolódó ágazati programok vagy határmenti programok (pl. RO-HU, HU-SB Interreg programok) forrásai, valamint közvetlen európai uniós programok is (pl. DIGITAL).

7 Finanszírozási terv

7.1 Elérhető és bevonható források számbavétele

Mórahalom város gazdasági, pénzügyi helyzetét és a tervezett fejlesztések várható költségigényét figyelembe véve látható, hogy bár több kisebb beavatkozás akár az önkormányzat saját bevételéből is megvalósítható, azonban a fejlesztések többségének végrehajthatóságát jelentős mértékben befolyásolhatja a lehetséges külső – elősorban európai uniós és állami források – elérhetősége.

A 2021-2027 közötti időszak európai uniós támogatási forrásai a rendelkezésre álló információk alapján következő Operatív Programokon keresztül érhetőek el Magyarországon:

- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz),
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz),
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz),
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz),
- Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz),
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz),
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz).

A Mórahalom számára elérhető források közül kiemelten fontosnak számít a TOP Plusz, amelyben a település az ERFA 11. cikkelye szerinti „fenntartható városfejlesztés” célterületeként kijelölésre került, így a programjai megvalósításához dedikált forrásokhoz juthat hozzá.

A fent felsorolt Operatív Programok mellett Mórahalom városa egyéb, EU-s és nemzetközi támogatással megvalósuló programok forrásait is igénybe veheti fejlesztési elképzelései megvalósításához. Ebbe kategóriába a következők tartoznak:

- Határon átnyúló együttműködési programok (Magyarország-Románia, Magyarország-Szerbia),
- Transznacionális programok (pl. Interreg Central Europe, Duna Transznacionális Program, Interreg Europe),
- Közvetlen brüsszeli kiírású programok (pl. Horizon Europe, Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program [CERV], LIFE).

A tervezett fejlesztések megvalósításához lehetséges eszközei lehetnek a hitelfelvétel és a kötvénykibocsátás, azonban ezen eszközök jövőbeli felhasználása külső és belső okok miatt sem valószínű:

- Belső okként jellemezhető, hogy Mórahalom törekszik a takarékos önkormányzati gazdálkodásra, ennek megfelelően kerüli a hitel igénybevételét.
- Külső akadályozó tényezőként a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény tekinthető, amelynek 10. §-a jelentősen korlátozza az önkormányzatok adósságot keletkeztető ügyletek kötését. A jogszabály értelmében Mórahalom esetében az adott évi saját bevételeinek 20%-át, de legfeljebb a 10 millió forintot meghaladó adósságot keletkeztető ügylete megkötéséhez a Kormány hozzájárulása szükséges.

7.1.1 Aktorok, meghatározó szereplők

Tekintettel arra, hogy Mórahalom projektjeinek jelentős részét előreláthatólag európai uniós forrásból finanszírozza, a legfontosabb szereplőknek az adott Operatív Program Irányító Hatóságai, illetve Közreműködő szervezetei számítanak. Ezek közül is kiemelhető a Terület- és Településfejlesztési

Operatív Program Plusz irányító hatósági feladatainak ellátására kijelölt Pénzügyminisztérium, valamint az OP közreműködő szervezete, a Magyar Államkincstár.

A tervezett beruházások egy részének finanszírozása előreláthatólag megvalósulhat a GINOP Plusz, a KEHOP Plusz, az EFOP Plusz, valamint a DIMOP Plusz terhére is. Ezen operatív programok esetében a kijelölt Irányító Hatóságokat az alábbi táblázat tartalmazza:

48. táblázat: egyes Operatív Programok forrásainak felhasználásával kapcsolatos irányító hatósági feladatok ellátására kijelölt szervezet

Operatív Program	Kijelölt Irányító Hatóság
GINOP Plusz	Pénzügyminisztérium
KEHOP Plusz	Innovációs és Technológiai Minisztérium
EFOP Plusz	Emberi Erőforrások Minisztériuma
DIMOP Plusz	Miniszterelnöki Kabinetiroda

Forrás: 256/2021. (V. 18.) Korm. rendelet

Olyan nagyobb beruházások esetében, melyek megvalósítására Mórahalom Városi Önkormányzatnak nincs saját forrása, és európai uniós támogatás sem áll rendelkezésre, fontos szerepe lehet a különböző jogcímenek nyújtott állami támogatásoknak, melyek esetében aktorként a Kormány léphet fel.

Az időszakban épülő/megújuló közutak esetében fontos szerepe lehet a Magyar Közút Nonprofit Zrt.-nek, mint a térségi utak fenntartásáért felelős szervnek.

A tervezett beavatkozások több olyan intézményt, helyszínt érintenek, melyek üzemeltetését, kezelését nem az Önkormányzat látja el, hanem egy, az Önkormányzat tulajdonában álló intézmény, nonprofit társaság, gazdasági társaság, vagy egyéb szervezet. Ezen potenciális aktorok bemutatásra kerültek az FVS 2.4.2 fejezetében.

A gazdasági infrastruktúra fejlesztési, vállalkozásfejlesztési, esetleg K+F projektek megvalósításába, fenntartásába tevékeny szerepet játszhatnak a magánszféra gazdasági társaságai – legyen az akár a beavatkozáshoz szükséges önerőbe való beszállás vagy a fejlesztés eredményeképp megépült infrastruktúra fenntartása.

7.1.2 Kitekintés

A „Csongrád-Csanád Megye Integrált Területi Programja 2021-2027” című dokumentum 3 olyan lehetséges projektet nevesít, amely kapcsolódási pontot jelenthet Mórahalomhoz:

- A Csongrád-Csanád Megyei Foglalkoztatási Paktum folytatása, amelynek céljai, tevékenységei a megye teljes területét lefedik, emellett ösztönzi, előkészíti, segíti a megyén belüli foglalkoztatási és gazdaságfejlesztési kezdeményezéseket, biztosítja a megyei, szintű koordinációt, monitoring tevékenységet végez. A megyei paktum szervezetében jelenleg a város a Mórahalom – Kistelek helyi paktum konzorciumon keresztül érintett, emellett helyi vállalkozások is közvetett érintettséggel rendelkeznek a megyei munkaadói és munkavállalói érdekképviseleteken keresztül (pl. a KONIX Kft. az ArchEnerg Nemzetközi Megújuló Energetikai és Építőipari Innovációs Klaszteren keresztül).
- A megyei önkormányzat a Helyi humán fejlesztések keretén belül kívánja folytatni a 2014-2020-as időszak EU-s forrás keretéből megvalósított megyei identitás projektjét.
- A Magyar Közút Nonprofit Zrt. a TOP Plusz-1.1.2-21 kódszámú, 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése című pályázati felhívás Csongrád-Csanád megyei keretéből tervezi felújítani a „Mórahalom átkelés összekötő út” nevű, 5514. jelű összekötő utat.

7.1.3 Egyéb kööttségek és lehetőségek

A fejlesztésre fordítható források növelésére az alábbi lehetőségek állhatnak Mórahalom Városi Önkormányzat rendelkezésére:

- Emelkedő, fejlesztésre fordítható adóbetételek, kiemelten a helyi iparúzési adó és helyi idegenforgalmi adóbevételek,
- Az Önkormányzat és az és az annak tulajdonában álló szervezetek gazdasági tevékenységéből származó haszon fejlesztésre történő fordítása,
- Hitelfelvétel, kötvénykibocsátás, városfejlesztési alap létrehozása.

Akadályokat jelenthet a források fejlesztésre történő felhasználásában a következő tényezők:

- Az Önkormányzat helyi adóbevételeinek elapadása (pl. egy nagyobb helyi vállalkozás megszűnése érezhetően csökkenti a helyi iparúzési adóbevételeket).
- Az Önkormányzat az és az annak tulajdonában álló szervezetek gazdasági tevékenységéből nem származik fejlesztésre fordítható nyereség.
- Az Önkormányzat működését biztosító állami támogatás mértéke csökken, vagy nem emelkedik akkora ütemben, mint amennyire a működési költségek emelkedése következtében indokolt lenne, ezáltal a potenciálisan fejlesztésre fordítható forrásokat az önkormányzat kénytelen legalább részben a működési költségek kiegyenlítésére fordítani.
- Előfordulhat, hogy Mórahalom Városi Önkormányzat úgy dönt, hogy fejlesztései finanszírozása érdekében hitelt kíván felvenni, de a Kormány a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvényben foglaltakra hivatkozva nem adja meg a szükséges hozzájárulást.

7.2 Az üzleti modell bemutatása

7.2.1 Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenzióként összegezve

Mórahalom Városi Önkormányzat az FVS-ben szereplő beavatkozások azonosítását, kiválasztását több hónapos munka során végezte el. A részletes folyamat az FVS 7.4.1 fejezetében bemutatott 1-4. lépés szerint történt, a résztvevők körét az adott lépéshez a 7.4.3. fejezet tartalmazza.

7.2.2 A finanszírozási terv összefoglalója

Jelen fejezetben dimenzióként mutatjuk be az FVS tervezése során összegyűjtött projekteket, valamint összegezve bemutatjuk az egyes dimenziók:

- Összesített tervezett beruházási költségét,
- Az esetleges megtérülést biztosító elemeket,
- A beruházás lehetséges forrásait,
- A finanszírozási elemek várható arányát,
- A beruházások várható hatásait, eredményeit,
- A felmerülő lehetséges kockázatokat,
- Valamint a projektben partnerként, érdekeltként bevonható szereplőket.

7.2.2.1 Prosperáló dimenzió

A prosperáló dimenzió keretein belül a következő beavatkozások megvalósítása tervezett:

- Sport infrastruktúra fejlesztések
- Gyermekevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése

- Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag
- Komplex élményalapú turisztikai fejlesztések
- Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag – Ipari park fejlesztése
- Térségi oktatási célú infrastruktúra fejlesztések

49. táblázat: A prosperáló dimenzió összesített adatai

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	19 237 500 000
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	<p>Bevételtermelő elemeket a következő beavatkozások tartalmazhatnak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sport infrastruktúra fejlesztések • Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag • Komplex élményalapú turisztikai fejlesztések • Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag – Ipari park fejlesztése • K+F+I támogatását biztosító programcsomag
Források	<p>A következő források vehetők igénybe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vissza nem térítendő támogatás • piaci befektető bevonása • önerő <p>Fontos megemlíteni, hogy a Mórahalom – Horgos határátkelőhely beruházás megvalósítása bár Mórahalom elköteleződése mellett szerepel megyei stratégiában is, a megvalósítás kizárólag kormányzati szerepvállalással valósulhat meg.</p>
Finanszírozás elemek aránya	<p>A finanszírozási elemek aránya részletes pénzügyi elemzés hiányában nem megállapítható.</p>
Várható vagy elvárt eredmények	<p>Alkalmas lehet magánbefektető bevonására:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sport infrastruktúra fejlesztések • Komplex élményalapú turisztikai fejlesztések <p>Minimális pénzügyi haszon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag • Helyi gazdaságfejlesztést szolgáló programcsomag – Ipari park fejlesztése • K+F+I támogatását biztosító programcsomag <p>Csak társadalmi haszon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése • Térségi oktatási célú infrastruktúra fejlesztések • Határtalan gazdaságfejlesztés • Vállalkozás- és befektetéstámogató programcsomag • Foglalkoztatást elősegítő programcsomag • Mórahalom – Horgos határátkelőhely <p>Pozitívum:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Foglalkoztatás növekedése, munkanélküliség csökkenése; • Vállalkozói együttműködések erősödése; • Vállalkozói versenyképesség erősödése; • Hasznosítható innovatív, új technológiák megjelenése; • Forgalomnövekedés az egyéb turisztikai és vendéglátóipari létesítményekben; • Növekvő önkormányzati adóbevételek;

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
	<ul style="list-style-type: none"> • Csökkenő károsanyagkibocsátás; • Csökkenő rezsiköltségek; • Növekvő lakossági elégedettség; • A város népességvonzó- és népességmegtartó képességének növekedése; • Működő vállalkozások számának növekedése; • Helyi termelők és KKV-k megerősödése; • Hátrányos helyzetű lakosság társadalmi felzárkózása; • Életszínvonal emelkedése; • Környező határátkelőhelyek forgalmának csökkenése. <p>Negatívum:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Növekvő közúti személy- és teherforgalom, ebből adódó növekvő légszennyezés; • Keletkező hulladék növekedése; • A főbb útvonalakon nagyobb zajterhelés; • Az új épített infrastruktúra környezetre gyakorolt hatása.
Kockázatok	<p>Megvalósítási kockázatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nem megfelelő tervezés; • Hibás teljesítés; • A beruházás/projekt elhúzódása; • Újabb járványhullám akadályozza a kapcsolat kialakítását, és a közös programok szervezését, ezáltal megvalósulást; • Nem megfelelő menedzsment; • Megvalósításhoz szükséges magasan képzett munkaerő hiánya; • A megvalósító személyek fluktuációja; • Megvalósító partnerek közötti konfliktusok; • Motiválatlan célcsoport; • Nem megfelelő szakmai színvonalú beavatkozások, programok. <p>Finanszírozási kockázatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A beruházási/projekt költségek jelentős megemelkedése; • Finanszírozási, likviditási nehézségek; • Árfolyamingadozásból származó finanszírozási kockázatok. <p>Fenntartási kockázatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hibás kivitelezésből adódó technikai problémák; • Alacsony vendégforgalom; • A célcsoport nem veszi igénybe az elérhető szolgáltatásokat; • Veszteségessé váló üzemeltetés; • Feladatellátáshoz szükséges munkaerő hiánya; • Kihasztnátlan kapacitások.
Érdekeltek	<ul style="list-style-type: none"> • Mórahalom Városi Önkormányzat; • Piaci befektetők; • Móra-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft.; • Móraép Nonprofit Közhasznú Kft.; • Szent Erzsébet Móraalmi Gyógyfürdő; • Móránét Nonprofit Közhasznú Kft.; • Magyar Lovas Turisztikai Közhasznú Szövetség;

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
	<ul style="list-style-type: none"> Magyar Kerékpáros Turisztikai Szövetség; Szegedi Tankerületi Központ; Szeged-Csanádi Egyházmegye; Mórahalmi Városfejlesztő Kft.; Szegedi Tudományegyetem; Újvidéki Egyetem; Helyi vállalkozások/vállalkozók; Magyar Közút Nonprofit Zrt.; Magyarország Kormánya; Szerbia Kormánya; Horgos Önkormányzata.

7.2.2.2 Zöldülő dimenzió

50. táblázat: A zöldülő dimenzió összesített adatai

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	36 862 000 000
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Bevételt biztosító elemet a körforgásos gazdaság gazdaságra való átállást segítő programcsomag és a Modern hulladékgazdálkodási programcsomag tartalmazhat.
Források	<p>A következő források vehetőek igénybe:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vissza nem térítendő támogatás; Önkormányzati önerő; Piaci befektető.
Finanszírozás elemek aránya	A finanszírozási elemek aránya részletes pénzügyi elemzés hiányában nem megállapítható.
Várható vagy elvárt eredmények	<p>Alkalmas lehet magánbefektető bevonására:</p> <ul style="list-style-type: none"> Körforgásos gazdaság gazdaságra való átállást segítő programcsomag. <p>Minimális pénzügyi haszon:</p> <ul style="list-style-type: none"> Modern hulladékgazdálkodási programcsomag. <p>Csak társadalmi haszon:</p> <ul style="list-style-type: none"> Belterületi zöld infrastruktúra fejlesztése; Fenntartható városi mobilitást biztosító közlekedési infrastruktúra fejlesztések; Energetikai fejlesztések Mórahalmmon; Belterületi csapadékvíz elvezetésére irányuló beruházások; Vízkezelés és vízgazdálkodás fejlesztése a Homokhátságon. <p>Pozitívum:</p> <ul style="list-style-type: none"> Javuló lakossági életminőség; Bővülő rekreációs lehetőségek; Növekvő lakossági elégedettség; Gépjárműforgalom csökkenése; Kedvezőbb közlekedési feltételek

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kedvezőbb lakhatási feltételek;</i> • <i>Csökkenő fogyasztás és károsanyagkibocsátás;</i> • <i>Vonzóbb lakókörnyezet;</i> • <i>Térség kiszáradásának lassulása;</i> • <i>Növekvő mezőgazdasági terméshozam;</i> • <i>Növekvő gazdasági bevételek;</i> • <i>Növekvő alapanyagmennyiség az élelmiszeripar számára;</i> • <i>Csökkenő hulladékmennyiség;</i> • <i>Csökkenő környezeti terhelés;</i> • <i>Pozitív szemlélet- és attitűdváltozás.</i> <p>Negatívum:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Intenzívebb mezőgazdaság hatására romló talajminőség.</i>
Kockázatok	<p>Megvalósítási kockázatok</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Nem megfelelő tervezés;</i> • <i>Beszerezés, közbeszerzés elhúzódnása;</i> • <i>Lakossági ellenállás;</i> • <i>Engedélyezési eljárás elhúzódnása;</i> • <i>A beruházás/projekt elhúzódnása;</i> • <i>Hibás kivitelezés;</i> • <i>Időszakos környezeti terhelés.</i> <p>Finanszírozási kockázatok</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A beruházási költségek jelentős megemelkedése;</i> • <i>Finanszírozási, likviditási nehézségek.</i> <p>Fenntartási kockázatok</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kitettség az időjárás szélsőségeinek;</i> • <i>Megfelelő szakmai tudással rendelkező munkaerő hiánya;</i> • <i>A parkok, játszóterek, zöldfelületek ápolása, karbantartása nem megfelelő, elhanyagolttá válnak;</i> • <i>Eszközök, gépek gyakori meghibásodása;</i> • <i>Nem megfelelő kivitelezésből fakadó állagromlás az épületekben/építményekben, műszaki problémák;</i> • <i>Kihasználatlan kapacitások;</i> • <i>A beavatkozás nem hozza a várt eredményeket;</i> • <i>Veszteséges működtetés, a lakosság és a vállalkozói szféra ellenállása, passzivitása.</i>
Érdekeltek	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Mórahalom Városi Önkormányzat;</i> • <i>Móraép Nonprofit Közhasznú Kft.;</i> • <i>Szegedi Tankerületi Központ;</i> • <i>Szent Erzsébet Móraalmi Gyógyfürdő;</i> • <i>Alsó-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság;</i> • <i>Helyi vállalkozások;</i> • <i>Homokháti Kistérség Többcélú Társulása.</i>

7.2.2.3 Megtartó dimenzió

51. táblázat: A megtartó dimenzió összesített adatai

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	19 594 000 000
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Bevételt biztosító elemet a Közművelődést és kulturális szolgáltatásokat érintő fejlesztések és a lakásprogram tartalmazhat.
Források	<p>A következő források vehetők igénybe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vissza nem térítendő támogatás; • Önkormányzati önerő; • Piaci befektető.
Finanszírozás elemek aránya	A finanszírozási elemek aránya részletes pénzügyi elemzés hiányában nem megállapítható.
Várható vagy elvárt eredmények	<p>Alkalmas lehet magánbefektető bevonására:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lakásprogram. <p>Minimális pénzügyi haszon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Közművelődést és kulturális szolgáltatásokat érintő fejlesztések. <p>Csak társadalmi haszon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Közigazgatási intézményrendszer fejlesztése; • Helyi humán fejlesztések; • Idősellátás fejlesztését biztosító programcsomag; • Oktatáshoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések; • Társadalmi felzárkóztatást segítő programcsomag; • Térségi szociális szolgáltatásfejlesztési programcsomag; • Határtalan közszolgáltatás; • Közbiztonsági programcsomag. <p>Pozitívum:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kényelmesebb ügyfélszolgálat; • Bővülő kapacitás; • Javuló ügyfélélmény; • Növekvő lakossági elégedettség; • Erősödő közösségi kohézió; • Javuló egészségi állapot; • Javuló életminőség; • A város lakosságmegtartó- és vonzó képessége emelkedik; • Növekvő esélyegyenlőség; • Bővülő kapacitások; • Hátrányos helyzetű lakosság társadalmi felzárkóztatása; • Szolgáltatáshoz való hozzáférés javulása; • Bővülő kulturális kínálat; • Színvonalasabb helyszínek; • Emelkedő forgalom; • Gyermekek iskolai lemorzsolódásának csökkenése; • A nemzetközi kapcsolatok szorosabbá válása; • Tudásmegosztás; • Megfizethető lakhatás;

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kiseb anyagi kár a bekövetkező káresemények esetében.</i> <p>Negatívum:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Csökkenő közterület;</i> • <i>Funkciójukat veszített ingatlan(ok) keletkezése;</i> • <i>Városi forgalom emelkedése;</i> • <i>Egyes területeken csökkenő parkolóhelykínálat;</i> • <i>Utazásból fakadó károsanyagkibocsátás;</i> • <i>A városi arculat megváltozása;</i> • <i>A város terjeszkedése.</i>
Kockázatok	<p>Megvalósítási kockázatok</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Nem megfelelő tervezés;</i> • <i>Hibás teljesítés;</i> • <i>A beruházás elhúzódnása;</i> • <i>Megvalósítás elhúzódnása, építési elemek esetében tervezés, kivitelezés elhúzódnása;</i> • <i>Szakértők fluktuációja a megvalósítás során;</i> • <i>A célcsoport motiválatlansága, passzivitása;</i> • <i>Lakossági ellenállás;</i> • <i>Nem megfelelő szakmai színvonalú beavatkozások, programok;</i> • <i>Újabb járványhullám akadályozza a kapcsolat kialakítását és a közös programok szervezését, ezáltal megvalósulást;</i> • <i>Nem megfelelő menedzsment.</i> <p>Finanszírozási kockázatok</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A beruházási költségek jelentős megemelkedése;</i> • <i>Finanszírozási, likviditási nehézségek;</i> • <i>Emelkedő bérigények;</i> • <i>Árfolyamingadozásból származó finanszírozási kockázatok.</i> <p>Fenntartási kockázatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hibás kivitelezésből adódó műszaki, technikai problémák;</i> • <i>Nem elegendő a feladatellátáshoz szükséges személyi állomány;</i> • <i>Alacsony vendégforgalom;</i> • <i>Nincs igény a fejlesztett szolgáltatásokra.</i>
Érdekeltek	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Mórahalom Városi Önkormányzat;</i> • <i>Homokháti Kistérség Többcélú Társulása;</i> • <i>Móra-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Kft.;</i> • <i>Szeged-Csanádi Egyházmegye;</i> • <i>Klúg Péter Óvoda, Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Szakiskola, Diákotthon és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény;</i> • <i>Móranet Nonprofit Közhasznú Kft.;</i> • <i>MÓRA-Partner Nonprofit Közhasznú Kft.;</i> • <i>Építőipari vállalkozások;</i> • <i>Rendőrség;</i> • <i>Katasztrófavédelem;</i> • <i>Civil szervezetek.</i>

7.2.2.4 Digitális dimenzió

52. táblázat: A digitális dimenzió összesített adatai

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	400 000 000
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	A dimenzió bevételt termelő elemeket nem tartalmaz.
Források	A dimenzió finanszírozásához vissza nem térítendő támogatás vehető igénybe.
Finanszírozás elemek aránya	100%
Várható vagy elvárt eredmények	<p>Csak társadalmi haszon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Okosváros fejlesztések. <p>Pozitívum:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Növekvő felhasználói élmény a turisztikai szegmensben; • Optimalizált városi közlekedés; • Modernizálódó helyi gazdaság; • Hatékonyabb villamos energia-, földgáz- és vízfogyasztás.
Kockázatok	<p>Megvalósítási kockázatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nem megfelelő szakértelemmel rendelkező programozó kiválasztása; • Hibás alkalmazások; • Elhúzódozó megvalósítás. <p>Finanszírozási kockázatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A valós költségek meghaladják a tervezett mértéket. <p>Fenntartási kockázatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az elkészült digitális rendszerek nem stabilak, frissítésük nem megfelelő.
Érdekeltek	<ul style="list-style-type: none"> • Mórahalom Városi Önkormányzat; • Szent Erzsébet Mórahalmi Gyógyfürdő; • Móraép Nonprofit Közhasznú Kft.

7.2.2.5 Kiszolgáló dimenzió

53. táblázat: A kiszolgáló dimenzió összesített adatai

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	3 866 000 000

Megvizsgálandó szempontok	A szempont részletezése
Megtérülést (bevétel, jövedelmet) biztosító elemek	<p>Bevéeltermelő elemet tartalmaz</p> <ul style="list-style-type: none"> Víz- és szennyvízhálózat fejlesztése <p>Kiegészíthető bevéelteremtő tartalommal:</p> <ul style="list-style-type: none"> Barnamezős területek funkcióváltó megújítása <p>Bevéeltermelő elemeket nem tartalmaz:</p> <ul style="list-style-type: none"> Út- és kerékpárútfejlesztések Mórahalom Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája
Források	<ul style="list-style-type: none"> Vissza nem térítendő támogatás Piaci befektető
Finanszírozás elemek aránya	A finanszírozási elemek aránya részletes pénzügyi elemzés hiányában nem megállapítható.
Várható vagy elvárt eredmények	<p>Alkalmas magánbefektető bevonására</p> <ul style="list-style-type: none"> Barnamezős területek funkcióváltó megújítása. <p>Minimális pénzügyi haszon</p> <ul style="list-style-type: none"> Víz- és szennyvízhálózat fejlesztése. <p>Csak társadalmi haszon</p> <ul style="list-style-type: none"> Út- és kerékpárútfejlesztések; Mórahalom Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája. <p>Pozitívum:</p> <ul style="list-style-type: none"> Élhetőbb lakókörnyezet; A város vonzereje növekszik; A kihasználatlan városi területek nagysága csökken; A környezetbarát kerékpáros közlekedési mód terjedése a lakosság körében; A kerékpáros közlekedésre áttérés a CO₂ kibocsátást csökkenti; A mozgás a lakosság edzettségi- és egészségi állapotára pozitív hatással bír; Az útfejlesztés csökkenti a gépjárművek esetleges károsodásának kockázatát; Az újonnan aszfaltozott utak hatására csökken a szálló por koncentráció; Csökkenő talajterhelés; Az ivóvízhálózatba csatlakozó ingatlanok száma növekszik; Az ellátatlan lakosság aránya csökken. <p>Negatívum:</p> <ul style="list-style-type: none"> Az útfejlesztések növelhetik a gépjárműforgalmat; Növekszik az esetleges konfliktus esélye a kerékpáros és egyéb közlekedési módok között; A fejlesztéssel érintett területeken a munkálatok ideiglenes kényelmetlenséget okoznak a lakosoknak.

Megvizsgáló szempontok	A szempont részletezése
Kockázatok	<p>Megvalósítási kockázatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nem megfelelő tervezés; Hibás teljesítés; Tervezés, kivitelezés, beszerzés/közbeszerzés elhúzódnása, A beruházás elhúzódnása. <p>Finanszírozási kockázatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> A beruházási költségek jelentős megemelkedése; Finanszírozási, likviditási nehézségek; Nem jelentkezik magánbefektető. <p>Fenntartási kockázatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tervezett beruházás félbemarad, így nem éri el a kívánt eredményt; Rossz kivitelezésből fakadó többlet karbantartási feladatok.
Érdekeltek	<ul style="list-style-type: none"> Mórahalom Városi Önkormányzat Alföldvíz Zrt.

54. táblázat: Összesítő pénzügyi tábla

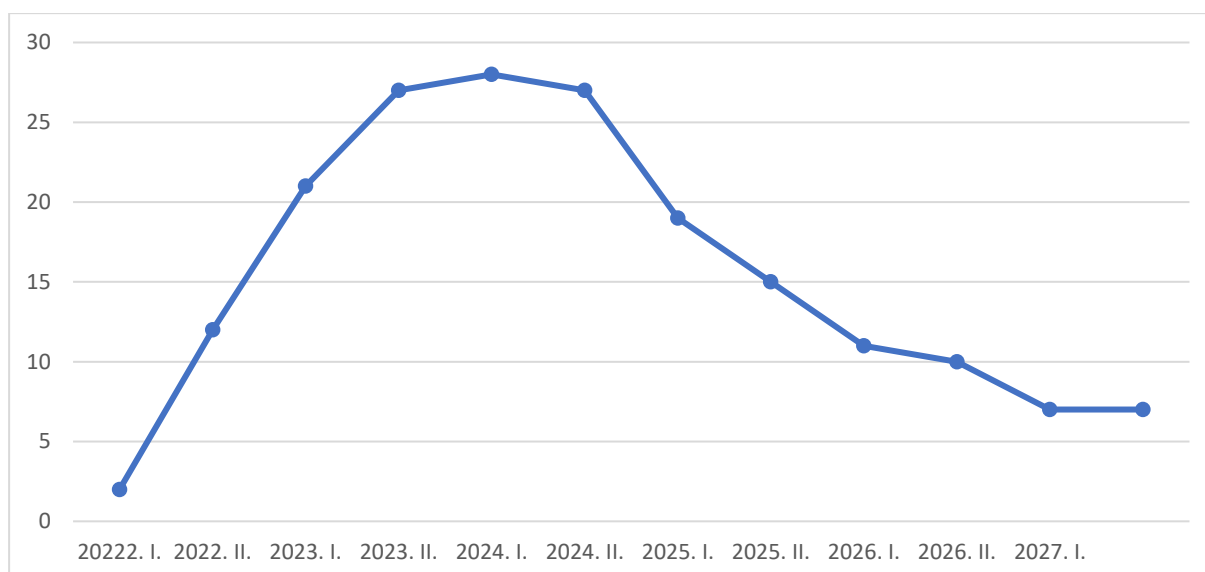
Megvizsgáló szempontok	Tervezett beruházási költség (Ft)
Prosperáló dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	19 237 500 000
Zöldülő dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	36 862 000 000
Digitális dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	400 000 000
Megtartó dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	19 594 000 000
Kiszolgáló dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	3 866 000 000
FVS összesített tervezett beruházási költsége	79 959 500 000

7.3 Fenntartható üzemeltetés

A városfejlesztési célokat szolgáló, a korábbi fejezetekben azonosított beavatkozások előkészítettsége jelenleg még nem olyan előrehaladott, hogy az üzemeltetésre, megtérülésre vonatkozó pontos számítások rendelkezésre álljanak.

A beavatkozáscsomagok tervezett ütemezése alapján csúcsidőszakként a 2023. II. félév-2025.I. félév közötti időszak jellemezhető, amely előtt a megvalósításra kerülő beavatkozások száma meredeken emelkedik, majd várhatóan lassuló ütemben fog csökkenni. Fontos azonban megjegyezni, hogy ez olyan ideális menetrendként jellemezhető, amelyben valamennyi beavatkozáscsomag megvalósul, és a tervezett ütemtervet sem tervezési, sem pályázati eljárási, sem kivitelezési problémák nem hátráltatják.

46. ábra: Megvalósulás alatt álló beavatkozás csomagok az adott félévben

Forrás: Saját szerkesztés

A fenntartási időszak a beavatkozások többségében várhatóan 5 év lesz.

Fontos leszögezni, hogy a tervezett beavatkozások döntő többsége nem üzleti, gazdasági céllal kerül megvalósításra, így azok megtérülése pénzben nem fejezhető ki. A bevételeket biztosító beavatkozások a 7.2.2 fejezetben található összefoglaló táblázatokban bemutatásra kerültek.

A felmerülő költségek beavatkozástól függően jellemzően a következők lehetnek:

- bérköltség;
- rezsiköltségek;
- karbantartási költségek;
- pótlási költségek;
- utak takarításának költségei;
- közterület fenntartási költségei;
- honlap fenntartása, rendszerfrissítések költségei;
- utazási költségek;
- üzemanyagköltségek;
- takarítás;
- hó- és jégmentesítés költségei.

A bevételtermelő beavatkozások esetében a következő lehetséges bevételi forrásokkal lehet számolni:

- Szálláshelyek esetében szállásdíj;
- Bérleti díj (a beruházás eredményének hosszú távú bérbeadása esetén);
- Szolgáltatásért fogyasztás arányában fizetett díjak (pl. vízdíj, szennyvízdíj);
- Szolgáltatás egyszeri használatáért fizetett díjak (pl. belépődíj).

Egyéb esetekben a fenntartási költségeket fedezetére a következő források vonhatóak be:

- Államtól érkező támogatás (tevékenységtől függően vagy jogszabályi kötelezettségből, vagy az önkormányzattal között megállapodás alapján);
- Önkormányzati költségvetési források;
- Partnerek pénzügyi hozzájárulása.

A tervezett beavatkozások pozitív és negatív hatásait a 7.2.2. fejezet tartalmazza.

7.4 Projektcsatorna fejlesztés intézményesítése

7.4.1 Ellátandó funkciók

A projektötlet kialakításától annak megvalósításáig egy többlépcsős, éveken át húzódó folyamat vezet. Az alábbiakban ezt a folyamatot mutatjuk be lépésről lépésre a meghatározott céloktól a fenntartás, működés megkezdéséig:

1. Kialakulnak a város fejlesztési céljai, potenciális fejlesztési területei, beruházásötletei, amelyek megjelennek a Településfejlesztési Konceptióban, a gazdasági programban, ITS-ben, FVS-ben.
2. Kialakul egy lehetséges projektlista, amely nagyvonalakban tartalmazza a tervezett tevékenységeket, készül egy becsült költségkalkuláció, valamint annak felmérése, hogy az adott fejlesztési elképzelés a településen fizikailag megvalósítható-e.
3. Megtörténik a beruházásfinanszírozás lehetséges forrásainak felmérése (pl. uniós pályázat, költségvetési támogatás, önkormányzati finanszírozás, befektető bevonása). A finanszírozási források alapján a lehetséges projektek köre szűkülhet, vagy a prioritási lista változhat.
4. Amennyiben egy projektjavaslat pályázati forrásból támogatható, vizsgálatra kerülnek a támogathatósági feltételek, az igényelhető támogatás mértéke stb. A feltételek alapján a projekt tartalom módosulhat.
5. Készül egy lakossági igényfelmérés, amely szintén alakíthatja a tervezett projekt tartalmát.
6. Külső szakértő bevonásával elkészül a projektjavaslat részletes műszaki/szakmai tartalma, költségvetése. Elkészül a Megvalósíthatósági Tanulmány/Üzleti terv/PET stb. A szakértő kiválasztása beszerzési/közbeszerzési eljárás keretein belül történik.
7. Megkezdődik a beruházáshoz szükséges (építésügyi, útügyi és egyéb szükséges) engedélyezési eljárások lefolytatása, engedélyek beszerzése.
8. Pályázat esetén benyújtásra kerül a támogatási kérelem, lezajlik a hiánypótlás, az esetleges tisztázó kérdések megválaszolásra kerülnek.
9. EU-s pályázat esetében elkészül a Támogatási Szerződés.
10. Beszerzési/közbeszerzési eljárással kiválasztásra kerül a kivitelező/szállító/szolgáltató.
11. Megkezdődik a kivitelezés/eszközbeszerzés/szakmai megvalósítás.
12. EU-s projektek esetében a műszaki/szakmai előrehaladással beszámolók, kifizetési kérelmek, indokolt esetben tartalom módosítási kérelmek készülnek.
13. Megtörténik az átadás-átvétel, a szakmai programok befejeződnek.
14. Engedélyköteles építési tevékenység esetén beszerzésre kerül a használatbavételi engedély.
15. EU-s projekt esetében benyújtásra kerül a záró beszámoló, záró kifizetési kérelem, ezek elfogadásával a megvalósítás lezárul.
16. Elkezdődik a projekt/beruházás fenntartásának időszaka, fenntartási kötelezettségek teljesítésével és a projekt eredmények folyamatos nyomon követésével.

7.4.2 Kulcsszereplők nevesítése

Az előző fejezetben meghatározott folyamatban a kulcsszereplőként a Polgármesteri Kabinet azonosítható, amely szinte valamennyi lépés eredményes teljesítéséért felelősséggel tartozik. A folyamat további szereplői a következők:

- Képviselő-testület;
- Bizottságok;
- Mórahalom lakossága;
- Mórahalom gazdasági társaságai;
- Mórahalom civil szervezetei;
- Polgármesteri Hivatal/Önkormányzat;
- Költségvetési és Adóosztály;
- Műszaki csoport;
- Jegyző;
- Hatósági Osztály.

A lakosság, a civil szervezetek és a gazdasági társaságok véleményükkel, igényeikkel alakíthatják a tervezett projektek listáját és azok tartalmát. Az egyéb szereplők főbb feladatait, működési rendjét az FVS 2.4. fejezete tartalmazza.

7.4.3 Intézményi modell bemutatása

A projektcsatorna fejlesztés intézményi modelljét az alábbi táblázat mutatja be:

55. táblázat: A projektcsatorna fejlesztés intézményi sematikus modellje

Szakasz	A feladat meghatározása	Felelős szereplő
Projektgyűjtés	Fejlesztési célok, fejlesztési területek meghatározása, beavatkozási területek azonosítása	Képviselő-testület, Bizottságok, lakossági igények, településpolitika, helyi intézmények, gazdasági társaságok, civil szervezetek, Polgármesteri Hivatal/Önkormányzat
	Projektlista összeállítása, tervezett tevékenységek, becsült költségek összeállítása, megvalósíthatóság vizsgálata	Polgármesteri kabinet, Költségvetési és Adóosztály
	Finanszírozási források felkutatása, projektlista szűkítése, fejlesztési prioritáslista meghatározása	Polgármesteri kabinet, Költségvetési és Adóosztály
Projekt műszaki előkészítés	Rendelkezésre álló pályázati forrás esetén támogathatósági, műszaki-szakmai feltételek vizsgálata, ezek alapján szükség esetén projekttervezet módosítás	Polgármesteri kabinet (projektmenedzsment csapat)
	Lakossági igényfelmérés, a projekttervezet módosítása az eredmények alapján	Polgármesteri kabinet (projektmenedzsment csapat)

Szakasz	A feladat meghatározása	Felelős szereplő
	A projektjavaslat részletes műszaki/szakmai tartalmának összeállítása	Polgármesteri kabinet; Külső szakértő
	A pályázati tevékenységhez szükséges (építésügyi, útügyi és egyéb szükséges) engedélyezési eljárások lefolytatása, engedélyek beszerzése	Műszaki csoport
Projekt finanszírozási modellje	A műszaki szakmai tartalom alapján a tervezett projekt részletes költségvetésének elkészítése, szükséges megvalósíthatósági tanulmány elkészítése, a fejlesztési források nagyságának és arányának meghatározása	Polgármesteri kabinet; Külső szakértő
Projekt lebonyolítása	Pályázat esetén támogatási kérelem benyújtása, hiánypótlási felhívás teljesítése, válaszadás tisztázó kérdésre	Polgármesteri kabinet (projektmenedzsment csapat)
	Pályázati forrás esetén Támogatási Szerződéskötés	Polgármesteri kabinet (projektmenedzsment csapat)
	Kivitelező/szállító/szolgáltató kiválasztása beszerzési/közbeszerzési eljárással	Polgármesteri kabinet, Jegyző, Hatósági Osztály
	Kivitelezés/eszközbeszerzés/szakmai megvalósítás	Polgármesteri kabinet
	EU-s pályázati források esetén beszámolók, kifizetési kérelmek, indokolt esetben tartalmómódosítási kérelmek készítése	Polgármesteri kabinet (projektmenedzsment csapat)
	Átadás-átvételi eljárás, szakmai programok befejezése	Polgármesteri kabinet (projektmenedzsment csapat)
	Építési projekt esetén használatba vételi engedély megszerzése	Műszaki csoport
EU-s projekt esetében záró beszámoló és kifizetési kérelem benyújtása	Polgármesteri kabinet (projektmenedzsment csapat)	
Projektfenntartás	Fenntartási kötelezettségek és a projekt eredmények folyamatos nyomon követése	Polgármesteri kabinet (projektmenedzsment csapat)

Forrás: Saját szerkesztés

8 Mellékletek

8.1 Antiszegregációs Terv

8.1.1 Helyzetelemzés és értékelés

8.1.1.1 A szegregáció társadalmi jelenségeinek horizontális elemzése – a változások értékelése

Mórahalom városára a természetes fogyás jellemző, melyet a bevándorlás olyan mértékben ellensúlyoz, hogy a város népessége folyamatosan növekszik. Jelentős aránynövekedés a 40-49 éves korosztály esetében figyelhető meg, azonban közel hasonló arányú csökkenés tapasztalható a 30-39 éves korosztály arányában. Tekintettel arra, hogy az elmúlt évtizedben mind a nyugdíjas, mind a fiatal (0-14 éves) korosztály aránya emelkedett, nőtt az eltartottsági ráta értéke is.

A városba történő jelentős bevándorlás egy esetleges konfliktusforrás lehet a helyi társadalom tagjai közötti, amelynek fő töréspontja a városba betelepülők és az itt született vagy évtizedek óta a városban lévők között lehet.

Habár Mórahalom az országhatár közelében fekszik, a nemzetiségek aránya nem éri el a 2%-ot a teljes lakossághoz viszonyítva. A német, román és a szerb a három jellemző nemzetiség.

Mórahalom képzettségi mutatói a 2011. évi népszámlálási adatok alapján mind az országos, mind a megyei átlagtól elmaradnak. A 7 évesnél idősebb lakosság körében a legfeljebb általános iskolával rendelkezők aránya és a középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel rendelkező lakosok aránya magasabb a megyei és országos átlagnál, ez különösen jelentős az első mutató esetében, míg az érettségivel és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányában elmaradás tapasztalható.

Mórahalom munkanélküliségi adatai rendkívül kedvezőek, az országos átlagnál 2,61, a megyeinél 0,78 százalékponttal alacsonyabb. A lakosság országos és megyei átlagot meghaladó aránya dolgozik a mezőgazdaságban és erdőgazdálkodásban. A településről naponta ingázók aránya közel 40% és évről évre nő. Többségük Szegedre jár dolgozni. Ugyanakkor az is igaz, hogy a településre bejárók 40%-a pont Szegedről érkezik. Az ingázók nagy száma jelentős terhet ró a közlekedési hálózatra, valamint a tömegközlekedés fejlesztését is szükségessé teszi.

Bár a munkanélküliség alacsony a városban a jövedelem is annak tekinthető. Az alacsony presztízű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya 33,5% volt a 2011-es népszámlálás idején.

Az egy adózóra jutó személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem mind az országos, mind az ettől alacsonyabb megyei jövedelemszinttől elmarad, Csongrád-Csanád megye városai között az egy adózóra jutó éves jövedelem Mórahalmon a legalacsonyabb. Az egy adózóra jutó személyi jövedelemadó 313 ezer forint volt a városban 2019-ben, míg a családi adókedvezmény összege 386 ezer Ft.

Mórahalmon az ezer lakosra jutó foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők havi átlagos száma az alacsony munkanélküliségnek köszönhetően mindössze 1,45 volt, amely kedvezőbb mind a megyei, mind a járási, mind az országos átlagnál.

Hasonlóan kedvező Mórahalom helyzete a szociálisan rászorulókat által igénybe vehető közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők számában. Ezer lakosra vetítve mindössze 24,3 fő kapta meg ezt a támogatási formát.

Kevésbé kedvező a városban a nyugdíjasok helyzete. Mórahalmon 2019-ben 1 565 Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülőt tartottak nyilván, ebből a saját jogon járó nyugdíjban, ellátásban részesülők száma 1 370 fő volt. Az átlagos nyugdíj összege alacsony, mindössze

103 161 Ft volt havonta, amely kis mértékben magasabb ugyan a járási átlagnál, de a megyei értéktől 17,2%-kal, míg az országostól 23,8%-kal elmarad. Az alacsony nyugdíj összefüggésbe hozható a korábbi alacsonyabb bérszinttel.

A nyugdíjasok kedvezőtlen helyzetét bizonyítja, hogy az ezer 65 éven felüli lakosra jutó szociális étkeztetésben részesülők száma (146,49 fő) mind a megyei, mind az országos átlagot meghaladja, mindössze az alacsonyabb átlagnyugdíjú Móraalmi járásnál alacsonyabb.

Mórahalom lakónépességének lakhatási körülményeiről a 2011-es népszámlálás idejében történt részletes felmérés. Ekkor a lakott lakásokon belül az egyszobás lakások aránya 3,4% volt, a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya pedig városi szinten 13,6%. A városban a hajléktalan személyek nem élnek.

Mórahalom sajátos történeti adottságából következik, hogy jelentős a külterületen élő lakosság száma – a 2011-es népszámlálás 1 376 főt tartott nyilván. Ezen lakosság lakhatási helyzete jelentősen eltér a városi átlagtól, negatív irányba. A népszámlálás alapján a KSH a külterület lakásállományát 820 db-ra becsülte, ennek több, mint egyharmada (36,1%) komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakás. Az egyszobás lakások aránya 5,6%. A külterületen élők számára további hátrányként értékelhető, hogy a nagyobb távolság miatt a városi szolgáltatások nehezebben hozzáférhetőek, egyes közművek kiépítettségében hiányosságok tapasztalhatóak.

Mórahalom Város 2015-ben elfogadott Integrált Településfejlesztési Stratégiája az 1. sz. szegregációval veszélyeztetett terület esetében rendelkezett Antiszegregációs Programmal, melynek intézkedései 5 horizontális cél és az ezekhez kapcsolódó 10 alcél köré szerveződtek. A korábbi antiszegregációs program intézkedési tervének célrendszerét az alábbi táblázat tartalmazza:

56. táblázat: A 2015-ben elfogadott antiszegregációs terv horizontális céljai és alcéljai

Horizontális célok	Alcélok
1. Helyi esélyegyenlőség megteremtése	Esélyteremtő programok Közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés Szegregációmentesség
2. Foglalkoztatottsági szint növelése	A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők számának emelkedése Munkahelyteremtés támogatása
3. Társadalmi és területi kohézió erősítése	Társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése Közösségépítő programok
4. Fenntartható fejlődés biztosítása	Gazdasági növekedés Környezetvédelem
5. Szociális városrehabilitáció folytatása	Leromlott területek szegregálódásának megakadályozása

Forrás: Mórahalom Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2015)

A program az egyes célokhoz különböző intézkedéseket is kapcsolt, melyeket az alábbi táblázat foglal össze:

57. táblázat: A horizontális célokhoz kapcsolódó intézkedések bemutatása

Horizontális cél	Megvalósítást célzó intézkedés
1. Helyi esélyegyenlőség megteremtése	1.1 Hátrányos helyzet átörökítésének csökkentése
	1.2 Felzárkóztató foglalkoztatások szervezése HHH gyermekek részére
	1.3 Szociális ellátások bővítése
2. Foglalkoztatottsági szint növelése	2.1 Tartós munkanélküliség csökkentése
	2.2. Visszatérés a munkaerő piacra
3. Társadalmi és területi kohézió erősítése	3.1 Szociális, egészségügyi, sport szolgáltatások bővítése
	3.2 Programok szervezése idősek részére
	3.3 Közösségi programok szervezése
4. Fenntartható fejlődés biztosítása	4.1 Gazdasági növekedés
5. Szociális város-rehabilitáció folytatása	5.1 Infrastrukturális fejlesztések megvalósítása, közösségi terek, komplex integrációs programok

Forrás: Mórahalom Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2015)

Városi szinten 5 nagyobb projekt/program megvalósítása történt az elmúlt években:

EFOP-1.2.11-16-2017-00019 - Esély Otthon - otthonteremtés és életpályatervezés Mórahalom ifjúságának

A 2018-2021 között megvalósult projekt közel 164 millió forint költségvetésből a következő célok teljesítéséhez járult hozzá:

- Ingatlanok kialakítása, felszerelése önálló lakhatás céljából, a projektben résztvevő, a célcsoportba tartozó fiatal egyének, illetve párok, családok számára.
- Fiatalok életpálya-tervezését segítő helyi szolgáltatások nyújtása, munkaszerzési ismeretek (pl. önéletrajz írás, interjú felkészítés, munkakeresési lehetőségek megismerése, továbbképzési és átképzési lehetőségek) bővítése.
- A célcsoport bevonásával, a támogatási kérelemben benyújtott fejlesztési koncepción alapuló helyi lehetőségeket, értékeket, adottságokat feltáró, erre épülő gazdasági együttműködések generáló tevékenységek szervezése.
- A helyi gazdaságba való bekapcsolódást lehetővé tevő ismeretátadás / helyi ösztönző rendszer kialakítása és nyújtása célcsoport számára.
- Személyre szabott felkészítés a fejlesztési célterületen megvalósuló, hazai és uniós pályázati programokban való részvételre.
- A fiatalok helyben maradását támogató, saját (dokumentált) jó gyakorlatok folytatása, vagy más településeken alkalmazott (dokumentált) jó gyakorlatok adaptálása.

EFOP-1.5.3-16-2017-0039 - Humán szolgáltatások fejlesztése térségi szemléletben a Mórahalmi járásban

A 2018. február 1-től 2021. október 31-ig tartó programban közel 500 millió Ft támogatás felhasználásával az alábbi programok megvalósítása történik:

- A humán közszolgáltatások szakember-ellátottságának fejlesztését szolgáló ösztönző programok megvalósítása;
- A hátrányos helyzetű csoportokhoz tartozó aktív korú emberek foglalkoztathatóságának javítását támogató szolgáltatás-csomagok kialakítása, megerősítése;
- A helyi kisközösségek társadalmi szerepének megerősítése;
- A települési/térségi életminőség javítása, a vidék megtartó képességének fejlesztése, valamint az ezzel kapcsolatos disszemináció támogatása.

EFOP-3.9.2-16-2017-00006 - Humán kapacitások fejlesztése térségi szemléletben a Mórahalmi járásban

A közel 500 millió forintból megvalósuló projektet Mórahalom Városi Önkormányzat konzorciumvezetőként valósította meg, melyben további 6 önkormányzat és egy nonprofit szervezet vett részt konzorciumi partnerként.

A 2018-tól 2021 év végéig tartó projektben megvalósult tevékenységek a következők voltak:

- Az alapszintű humán közszolgáltatásokban dolgozó szakemberek képzése, továbbképzése, tapasztalatcseréje;
- A gyermekek/tanulók személyiség és kompetenciafejlesztése;
- A HH gyerekek/tanulók/hallgatók közneveléshez/felsőoktatáshoz való hozzáféréseinek biztosítása, ösztöndíj program kialakítása;
- Komplex óvodai szolgáltatásfejlesztés, különös tekintettel a HH gyerekek óvodai neveléshez való hozzáféréseinek biztosítása.

GINOP-5.1.4-17 - Transzifoglalkoztatási programok támogatása a Homokháti Kistérségben

A MÓRA-Partner Foglalkoztatási és Szociális Nonprofit Közhasznú Korlátolt Felelősségű Társaság által megvalósításra kerülő projektben 2020. február 1-től 15 hátrányos helyzetű személy képzése és 12 fő 9 hónapig történő foglalkoztatása valósul meg. A projekt keretében a célcsoport tagjai a képzés mellett egyéb szolgáltatásban is részesülnek a munkaerőpiaci elhelyezkedési esélyük növelése érdekében.

Közfoglalkoztatási program megvalósítása

A közfoglalkoztatás célja, hogy az önkormányzat átmeneti lehetőséget biztosítson azok számára, akik önálló álláskeresése eredménytelen. Legfőbb cél a foglalkoztatási potenciál növelése, a munkanélküliség csökkentése a településen. Mórahalomban 2013 és 2020 között a közfoglalkoztatásban résztvevők havi átlagos létszáma 46 és 121 fő között ingadozott, bár 2016 óta folyamatos csökkenő tendencia tapasztalható – részben a munkaerőkereslet növekedésének is köszönhetően.

Összességében Mórahalom társadalmi adottságai, folyamatai kedvezőek azonban néhány területre érdemes odafigyelni:

- Törekedni szükséges a város történelméből fakadó tanyás szerkezet megőrzésére.
- Biztosítani szükséges a külterületen élő lakosság számára a szolgáltatásokhoz történő megfelelő hozzáférést.
- Indokolt esetben szükség lehet a külterületen élők támogatása a lakásállomány megújításában, komfortosabbá tételében.

- Törekedni kell a betelepülő, és az „őslakos” lakosság közötti konfliktusok kialakulásának megelőzésére közösségi programok szervezésével.
- Az önkormányzat intézmény- és közműhálózatának folyamatosan, és rugalmasan reagálni kell a növekvő lakosságszámból fakadó növekvő igénybevételre.

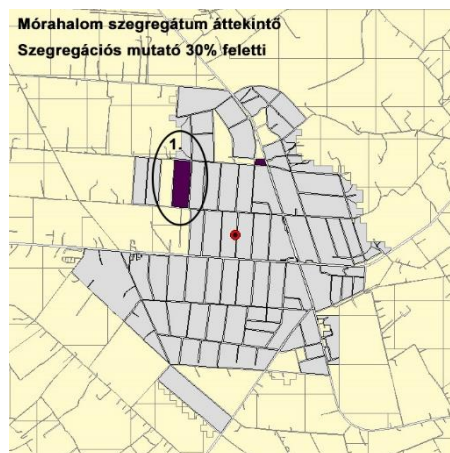
8.1.1.2 A szegregáció területi vonatkozásai (szegregátumok) – a változások értékelése

A 2011. évi népszámlálási adatok figyelembe vételével, a Központi Statisztikai Hivatal által számított szegregációs mutató képezi a szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolásának alapját.

A szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület a 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet értelmezésében a szegregációs mutatóval lehatárolt olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges. Lehet önálló településrész, de részét képezheti egy vagy több településrésznek is.

Mórahalom városában szegregált terület nem található, a Kereskedelmi szolgáltató terület városrészen körülhatárolásra került egy szegregációval veszélyeztetett terület.

47. ábra: Mórahalom szegregációval veszélyeztetett területe

Forrás: KSH, 2011. évi népszámlálás

1. szegregációval veszélyeztetett terület

A Nyár utca – Szárító utca – Petőfi Sándor utca – Fűrj dűlő szegregációval veszélyeztetett terület lakónépessége csupán 50 fő, ami a város lakónépességének 0,9%-a. A lakónépesség kor szerinti összetétele eltér a városi átlagtól, az aktív korúak aránya alacsonyabb a városi átlagtól, ezzel szemben az eltartottak aránya jelentősen magasabb. Az aktív korúak arányához viszonyítva az eltartottak aránya másfélszer magasabb. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül 45%, ami jelentősen meghaladja a városi átlag 17,4%-át, ezzel szemben a felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában 8,6%-os értéket mutat, ami a városi átlag alatt marad, de nem olyan jelentős mértékben.

A foglalkoztatottak aránya 15-64 éves népességben belül 44%, ami jelentősen alacsonyabb a városi átlaghoz viszonyítva, mely érték csaknem megegyezik a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők arányával (45%) az aktív korúakon belül. A foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 59,1%, ami a jelentősen meghaladja a város 37,5%-os értékét.

Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportban dolgozók aránya jelentős, 63,6%, csaknem duplája a városi átlagértéknek, a munkanélküliek és a tartósan munkanélküliek aránya is 8,3%.

A város lakásállományának 0,9%-a található a szegregációval veszélyeztetett területen, az alacsony komfort fokozatú lakások aránya 48%, ami többszöröse a városi átlagértéknek, a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások 50%-os aránya jelentős, az egyszobás lakások aránya pedig 9,1%.

A város 2015-ben elfogadott Integrált Településfejlesztési Stratégiájának Antiszegregációs Programja 8 szegregátumspecifikus intézkedést tartalmazott, melyek a következők:

- Közvilágítás teljes körű kiépítése,
- Pormentesített út megvalósítása,
- Szennyvízvezeték teljes körű kiépítése,
- Vezetékes vízhálózat kiépítése,
- Közmunka program,
- Közösségi programok szervezése,
- Felzárkóztató foglalkozások a gyerekeknek,
- Szociális bérlakás program.

A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére a program további 5 intézkedést tervezett:

- Foglalkoztatás javítása,
- Korai szocializáció és oktatás,
- Felzárkózásban előrehaladók célzott támogatása,
- Önkormányzati területfelelősi rendszer kialakítása,
- Negatív térbeli folyamatok csökkentése.

Az önkormányzat és intézményei a lehetőségeik függvényeiben igyekeztek teljesíteni a vállalt intézkedéseket, de a nagyobb közösséget megmozgató programok szervezését a 2020-ban kitört COVID-19 járvány jelentős mértékben korlátozta, akár el is lehetetlenítette. A beavatkozásokat jellemzően pályázati forrásból vagy saját költségvetésből finanszírozták. Az elmúlt évek pályázati forrásból megvalósított, antiszegregációs intézkedéseket segítő projektek a következők voltak:

- Foglalkoztatás javítása,
- Korai szocializáció és oktatás,
- Felzárkózásban előrehaladók célzott támogatása,
- Önkormányzati területfelelősi rendszer kialakítása,
- Negatív térbeli folyamatok csökkentése.

TOP-5.2.1-15-CS1-2016-00004 - IntegrÁLOM - Komplex beavatkozások Mórahalmon

39 994 840 Ft forrásból a következő tevékenységek valósultak meg 2017. 04. 01. – 2020. 03. 31. között:

1 fő szociális munkás alkalmazása; pszichodráma csoport - komplex önismereti program megvalósítása; társ-suli beindítása - személyes kapcsolatok kialakítása, ismerkedés; családi napok és sportnapok; lakossági önkéntes akciók; előadások és figyelemfelhívó rendezvények; szülői kompetenciafejlesztő tréning; életvezetési tanácsadás, adósságkezelési tanácsadás; ismeret és tudásbővítő előadások, foglalkozások; a kiköltözők mentorálása, felkészítése a változásokra; álláskeresési tanácsadás; munkatanácsadás; házi gazdálkodási ismeretek; koragyermekkori képesség felmérés, fejlesztés; prevenció programok; „mini falu” létrehozása a közlekedési szabályok, mindennapi élet megismerése céljából; tolerancia fesztivál felvilágosító, interaktív előadások;

tréningek szülőknek gyermekneveléssel kapcsolatos korszerű ismeretek nyújtása céljából; egészséges életmódra ösztönző figyelemfelhívó előadások; diétetika, reform életmód programok; tinédzser felvilágosítás és tanácsadás; prevenció és mentálhigiénés programok; jogi tanácsadás, általános tanácsadás; adósságkezelési tanácsadás; információnyújtás, ügyintézés segítése; szülők iskolája program; munkakipróbálás; közbiztonsági fórum; bűnmegelőzési szórólap készítése; élménypedagógia tréning; fokozott járőrszolgálat; környezettudatossággal kapcsolatos ismeretek nyújtása - versenyek, kreatív foglalkozások szervezése a természet jegyében

TOP-4.3.1-15-CS1-2016-00002 - A lakHAtás érDekében - Leromlott városi területek rehabilitációja Mórahalmon

A 2017. november 1. és 2020. január 31. között 133 978 765 Ft európai uniós forrás felhasználásával megvalósult program keretében az akcióterületen kívüli beavatkozási területen 7 db szociális bérlakás került kialakításra, amelyekbe meg is történt a kiválasztott lakosok átköltöztetése. A hátrányos helyzetű lakosok foglalkoztathatóságának javítását közösségi kert kialakításával igyekeztek elérni a programon belül.

TOP-5.2.1-16-CS1-2019-00001 - IntegrÁLOM - Komplex beavatkozások Mórahalmon II. ütem

A 2020 áprilisában kezdődött, jelenleg is megvalósítás alatt álló projekt közel 12 millió forintból folytatja az I. ütemben megkezdett munkát. A projekt 2022. március 31-én zárul. A projektben megvalósuló tevékenységek többek között: lakossági önkéntes akciók, mentorálás, családi/közösségi szociális munka, munkáltatói fórum, kommunikációs tréning, mozgás és beszédfejlesztés, tanulócsoport, prevenció és mentálhigiénés programok, információ nyújtás, ügyintézés segítése.

TOP-4.3.1-16-CS1-2019-00001 - A lakHAtás érDekében - Leromlott városi területek rehabilitációja Mórahalmon II. ütem

A projekt 2020 áprilisában vette kezdetét és 2022. január 31-én lezárult. A támogatás összege 68.165.037 Ft. A projekt keretében kialakításra került a Mikszáth utca 6. szám alatt 4 lakásos szociális bérlakás, amelybe a szegregációval veszélyeztetett területről, rászoruló helyi fiatalok költözhetnek be. Mindemellett a projekt 1 db új parkkal, és a közösségi kertben használható eszközök beszerzésével járult hozzá az antiszegregációs program céljainak teljesüléséhez.

A bemutatott intézkedések, valamint a Mórahalom városában az elmúlt évtizedben tapasztalható általános gazdasági fellendülés következtében **a szegregációval veszélyeztetett területek jogszabályban meghatározott feltételei nagy valószínűséggel megszűntek**, azonban ennek tényleges bizonyításához a Központi Statisztikai Hivatal soron következő népszámlálásának eredményei is szükségesek.

8.1.2 Antiszegregációs terv

8.1.2.1 Az antiszegregációs fejlesztési célok és beavatkozási javaslatok

A fejlesztési célok és beavatkozási feladatok kereteit a város 2015-ben elfogadott Antiszegregációs Programja, az annak végrehajtása során megszerzett tapasztalatok, valamint a város 2018-2023 közötti időszakra vonatkozó Helyi Esélyegyenősségi Programja jelölik ki.

A horizontális és területi fókuszú célokat és a kapcsolódó beavatkozásokat az alábbi táblázatok tartalmazzák:

58. táblázat: Horizontális antiszegregációs célok és beavatkozások:

Célok	A célok elérése érdekében tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
1. A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése	Hátrányos helyzetű gyermekek részére iskolai felzárkóztató programok folytatása Szociális ellátások bővítése Közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása	A Szociális ellátások bővítésének költsége: 4,3 milliárd Ft Tervezett forrás: TOP Plusz; EFOP Plusz
2. A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése	Munkanélküliség csökkentése pályázati lehetőségekkel Álláskeresési és munkatanácsadás biztosítása Munkakipróbálás Közfoglalkoztatási program folytatása Felnőttképzési programok folytatása Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés támogatása – munkahelyi mentorprogramok	A beavatkozások költsége az aktuális munkanélküliégi tendenciák függvényében változhat. Források: önkormányzati költségvetés, kormányzati támogatás; TOP Plusz; GINOP Plusz; EFOP Plusz.

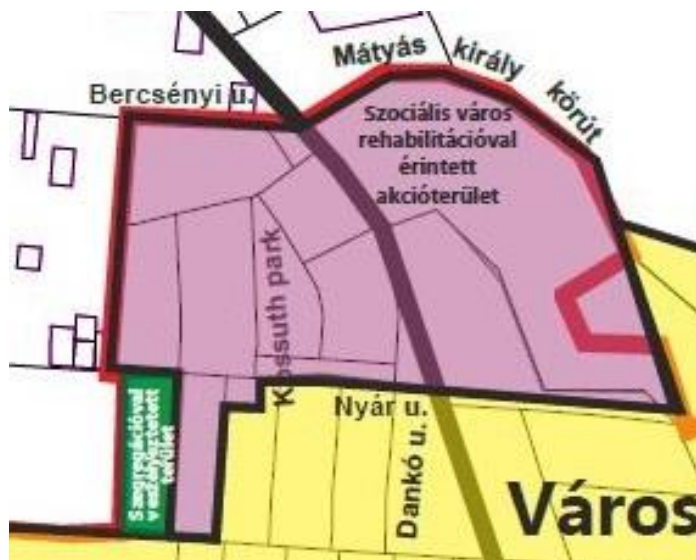
59. táblázat: Területi fókuszú antiszegregációs célok és beavatkozások

Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
1.	A szegregációs folyamatok megállítása és visszafordítása	A kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztésre és oktatás fejlesztésére: <ul style="list-style-type: none"> • Mozgásfejlesztő torna • Zenei foglalkozás • Gyerek jóga • Tanulócsoport Törekvés az egészség fejlesztésére: <ul style="list-style-type: none"> • Egészségügyi programok (beleértve a prevenció, mentálhigiénés programokat) • Kisgyermeket nevelő, várandós szülők számára tartott előadások Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása: <ul style="list-style-type: none"> • A digitális ügyintézés segítése, a digitális ügyintézéshez szükséges kompetenciák fejlesztése 	Tervezett költség: 10 000 000 Ft Forrás: TOP Plusz-1.3.2-21

8.1.2.2 A szociális városrehabilitáció akcióterületének meghatározása és a választás indoklása

A szociális városrehabilitációval érintett akcióterület a Petőfi Sándor utca, Fürj dűlő, Dobó István utca, Balassi Bálint utca, Bercsényi utca, Mátyás király körút, Bástya sor, Zákányszéki út, Nyár utca, Kossuth park, Munkás utca által határolt területen lett meghatározva.

48. ábra: A szociális városrehabilitációval érintett akcióterület lehatárolása

Forrás: Mórahalom Városi Önkormányzat

Az akcióterület teljes egészében magában foglalja Mórahalom egyetlen szegregációval veszélyeztetett területét, a további területek pedig segítenek a társadalmi felzárkóztató programok hatékonyabb megvalósításának biztosításában.

8.1.2.3 A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolata

60. táblázat: A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolata

Átfogó beavatkozás	Szegregátum	Szegregátum 1.
<p>1. A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hátrányos helyzetű gyermekek részére iskolai felzárkóztató programok folytatása Szociális ellátások bővítése Közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása 		<p>Az 1. horizontális célhoz kapcsolódó beavatkozások kapcsán kiemelt figyelmet fogunk fordítani a szegregációval veszélyeztetett területén élők elérésére és bevonására</p>
<p>2. A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése:</p> <ul style="list-style-type: none"> Munkanélküliség csökkentése pályázati lehetőségekkel Álláskeresési és munkatanácsadás biztosítása Munkakipróbálás Közfoglalkoztatási program folytatása Felnőttképzési programok folytatása Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés támogatása – munkahelyi mentorprogramok 		<p>A 2. horizontális célhoz kapcsolódó beavatkozások kapcsán kiemelt figyelmet fogunk fordítani a szegregációval veszélyeztetett területén élők elérésére és bevonására</p>

8.1.2.4 A beavatkozások ütemezése

61. táblázat: Akciók és beavatkozások ütemezése

Tervezett akciók és beavatkozások	2022		2023		2024		2025		2026		2027	
	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.
horizontális												
<p>1. A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hátrányos helyzetű gyermekek részére iskolai felzárkóztató programok folytatása Szociális ellátások bővítése Közzolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása 												
<p>2. A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése:</p> <ul style="list-style-type: none"> Munkanélküliség csökkentése pályázati lehetőségekkel Álláskeresési és munkatanácsadás biztosítása Munkakipróbálás Közfoglalkoztatási program folytatása Felnőttképzési programok folytatása Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés támogatása – munkahelyi mentorprogramok 												
szegregátumonként												
<p>A kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztésre és oktatás fejlesztésére:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mozgásfejlesztő torna Zenei foglalkozás Gyerek joga Tanulócsoport <p>Törekvés az egészség fejlesztésére:</p> <ul style="list-style-type: none"> Egészségügyi programok (beleértve a prevenció, mentálhigiénés programokat) Kisgyermeket nevelő, várandós szülők számára tartott előadások <p>Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> A digitális ügyintézés segítése, a digitális ügyintézéshez szükséges kompetenciák fejlesztése 												

Forrás: Saját szerkesztés

8.1.2.5 Az antiszegregációs terv pénzügyi terve

62. táblázat: Az antiszegregációs terv beavatkozásainak előzetes, becslésen alapuló költségterve

Tervezett akciók és beavatkozások	becsült költség	tervezett forrás
horizontális		
<p>1. A hátrányos helyzetű lakosság társadalmi integrációjának elősegítése és a társadalmi kohézió erősítése:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hátrányos helyzetű gyermekek részére iskolai felzárkóztató programok folytatása Szociális ellátások bővítése Közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása 	A lakossági rászorultságtól függő, a mindenkori szükségletekhez igazodó összeg (előre nem meghatározható)	Állami normatíva Európai uniós támogatások Intézményfenntartó saját költségvetése Önkormányzati forrás
<p>2. A hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztathatóságának javítása és foglalkoztatottságának növelése:</p> <ul style="list-style-type: none"> Munkanélküliség csökkentése pályázati lehetőségekkel Álláskeresési és munkatanácsadás biztosítása Munkakipróbálás Közfoglalkoztatási program folytatása Felnőttképzési programok folytatása Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés támogatása – munkahelyi mentorprogramok 	Az álláskeresők számától és jellemzőitől, valamint a munkaadók elvárásaitól függő összeg (előre nem meghatározható)	Állami normatíva Európai uniós támogatások (pl. megyei paktum) Intézményfenntartó saját költségvetése Önkormányzati forrás Munkaadók hozzájárulása
szegregátumonként		
<p>1. szegregációval veszélyeztetett terület (szociális városrehabilitációs projekt):</p> <p>A kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztésre és oktatás fejlesztésére:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mozgásfejlesztő torna Zenei foglalkozás Gyerek jóga Tanulócsoporthoz <p>Törekvés az egészség fejlesztésére:</p> <ul style="list-style-type: none"> Egészségügyi programok (beleértve a prevenció, mentálhigiénés programokat) Kisgyermeket nevelő, várandós szülők számára tartott előadások <p>Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása:</p> <ul style="list-style-type: none"> A digitális ügyintézés segítése, a digitális ügyintézéshez szükséges kompetenciák fejlesztése 	10 000 000 Ft	TOP Plusz tartalékkeret: Szociális célú városrehabilitáció (ESZA+)
Összesített költség:	nem meghatározható	

Forrás: Saját szerkesztés

8.2 Elvégzett kérdőíves felmérések dokumentálása

8.2.1 Lakossági felmérés

A lakossági felmérés online felületen zajlott, a kérdések a <https://forms.gle/fpf4gCybfyNVzLiYA> linkre kattintva voltak elérhetőek. A beérkezett válaszok száma 240 db volt.

8.2.1.1 Az elvégzett felmérésben feltett kérdések

I.) A válaszadó adatai

1.) Válaszadó neve

- nő
- férfi

2.) Válaszadó kora (év)

- 0-14
- 15-18
- 19-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 56-65
- 66-

3.) Válaszadó legmagasabb iskolai végzettsége

- általános iskola 8. osztálynál alacsonyabb
- általános iskola 8. osztály
- szakképesítés érettségi nélkül (pl. szakmunkásképző, szakiskola)
- érettségi
- érettségi szakképesítéssel vagy érettségire épülő szakképesítés
- felsőfokú szakképesítés (csak 1998 után szerzhető)
- főiskolai vagy egyetemi oklevél (BA/BSc, MA/MSc)
- doktori (PhD- vagy DLA-) fokozat

4.) Válaszadó jelenlegi státusza

- tanuló
- alkalmazott (fizikai munkát végző)
- alkalmazott (szellemi munkát végző)
- vállalkozó (egyéni vagy cégvezető)
- munkanélküli
- nyugdíjas
- GYES-en vagy GYED-en
- háztartásbeli
- inaktív
- egyéb

5.) Munkavégzés helyének típusa

- vállalkozás
- közintézmény/közhivatal
- nonprofit/civil szervezet
- egyéb
- nem releváns / nem dolgozik

6.) Munkavégzés földrajzi helye – hol dolgozik Ön?

- Mórahalom
- Móraalmi járás egyéb települése
- Csongrád-Csanád megye Móraalmi járáson kívüli települése
- Csongrád-Csanád megyén kívüli település

7.) Válaszadó lakóhelye – Hol lakik Ön?

- Mórahalom
- Móraalmi járás egyéb települése
- Csongrád-Csanád megye Móraalmi járáson kívüli települése
- Csongrád-Csanád megyén kívüli település

8.) Amennyiben Mórahalom városában él, mióta lakik itt?

- Itt születtem, mindig is itt laktam
- Több mint 10 éve
- Néhány éve
- Új beköltöző vagyok (max. 1 éve)

II. Tematikus kérdések

Megtartó város

1. Mi jelenti az Ön helyi kötődésének alapját?

(Több válasz is lehetséges)

- itt született
- itt alapított családot és otthont
- ismeri és gyakorolja a helyi szokásokat
- a nyugodt kisvárosi lét
- a helyi identitásúak összetartása
- tagja valamilyen helyi kisebb közösségnek, akikkel szívesen tölti szabadidejét
- táj és természeti adottságok
- itt talált biztos egzisztenciára (munkalehetőségek)
- egyéb

2. A felsorolt tényezők mennyiben játszanak szerepet helyi életminőségével való elégedettségének növelésében?

5= nagyon jelentős szerepet játszana

4= jelentős szerepet játszana

3= közepesen jelentős

2= kevésbé jelentős

1= nem játszik szerepet

0= „Nem tudom megítélni / „Nem kívánok válaszolni”

	0	1	2	3	4	5
munkahelyek szélesebb választéka						
magas jövedelmet biztosító munkalehetőségek						
a jelenleginél is magasabb színvonalú közszolgáltatások (pl. iskola, egészségügyi, szociális ellátás stb.)						
minőségi közösségi terek (pl. játszóterek, parkok stb.)						
gazdagabb és magasabb színvonalú, igényekre szabott kulturális kínálat						
sportolási lehetőségek további bővítése						
magas színvonalú kiskereskedelmi és vendéglátóipari szolgáltatások (éttermek, boltok)						
kedvezőbb lakhatási lehetőségek						
jobb közbiztonság						

3. Kérjük, értékelje a Mórahalom városában elérhető közszolgáltatásokat és egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezőket amennyiben igénybe veszi, egy 1-től 5-ig tartó skálán!

Kérjük, amennyiben nem veszi igénybe a szolgáltatást, a felsorolt válaszlehetőségek közül válasszon! Az értékelés során az 1-est válasszon, amennyiben egyáltalán nem elégedett a szolgáltatással, 5-öt, amennyiben teljesen elégedett. Amennyiben igénybe veszi az adott szolgáltatást, de nem tudja, vagy kívánja értékelni, válassza a „0” lehetőséget.

	Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	0	1	2	3	4	5
óvodai ellátások minősége									
általános iskola infrastruktúra, felszereltség minősége									
általános iskolai oktatás minősége									
középiskolai oktatás infrastruktúra, felszereltség minősége									
középfokú oktatás minősége									
egészségügyi alapellátás időbeni elérhetősége									
egészségügyi alapellátás minősége									
egészségügyi szakellátás időbeni elérhetősége									
egészségügyi szakellátás (járóbeteg ellátás) minősége									
kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, könyvtár, színház stb.) elérhetősége									
kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, könyvtár, színház stb.) minősége									
kulturális szolgáltatások, városi programok száma/ gyakorisága									
kulturális szolgáltatások, városi programok minősége									
városi közösség összetartása									

	Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	0	1	2	3	4	5
szociális ellátás („akár saját, akár valamely családtag okán pl. idősellátás”)									
bölcsődei ellátás									
hivatali ügyintézés hatékonysága (polgármesteri hivatal)									
hivatali ügyintézés hatékonysága (kormányhivatal)									

4. Kérjük, értékelje Mórahalom közterületeinek és közlekedésének minőségét és mennyiségét amennyiben igénybe veszi, egy 1-től 5-ig tartó skálán!

Kérjük, amennyiben nem veszi igénybe a szolgáltatást, a felsorolt válaszlehetőségek közül válasszon! Az értékelés során az 1-est válasszon, amennyiben egyáltalán nem elégedett a szolgáltatással, 5-öst, amennyiben teljesen elégedett. Amennyiben igénybe veszi az adott szolgáltatást, de nem tudja, vagy nem kívánja értékelni, válassza a „0” lehetőséget.

	Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	0	1	2	3	4	5
közterületek minősége általában (közterek, utak stb.)									
zöldfelületek (parkok, ligetek fasorok, vízpartok stb.) mennyisége, területe									
zöldfelületek (parkok, ligetek fasorok, vízpartok stb.) minősége									
városi levegőminőség									
közvilágítás minősége a közvetlen lakókörnyezetében									
közbiztonság a városközpontban nappal									
közbiztonság a városközpontban sötétedés után									
közbiztonság a közvetlen lakókörnyezetében sötétedés után									
járdák minősége közvetlen lakókörnyezetében									
városi kerékpárutak hossza a városban									
városi kerékpárutak minősége a városban									
kerékpárosokat támogató infrastruktúra (pl. tárolók, esővédő beállók stb.)									

	Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	0	1	2	3	4	5
városi közlekedésbiztonság minősége (lámpák, körforgalom stb.)									
városi közösségi közlekedés minősége (elérhetőség, járatsűrűség, menetrend stb.)									
utak minősége általában a városban									
parkolás általában a kiemelt közintézmények közelében									
parkolás kereskedelmi létesítmények közelében									

5. Kérjük, értékelje a Mórahalom városában elérhető szolgáltatásokat és egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezőket amennyiben igénybe veszi, egy 1-től 5-ig tartó skálán!

Kérjük, amennyiben nem veszi igénybe a szolgáltatást, a felsorolt válaszlehetőségek közül válasszon! Az értékelés során az 1-est válasszon, amennyiben egyáltalán nem elégedett a szolgáltatással, 5-öst, amennyiben teljesen elégedett. Amennyiben igénybe veszi az adott szolgáltatást, de nem tudja, vagy nem kívánja értékelni, válassza a „0” lehetőséget.

	Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	0	1	2	3	4	5
elektromos áram és gáz szolgáltatás városi ellátottsága									
ivóvíz és szennyvíz szolgáltatás városi ellátottsága									
nyilvános wifi elérhetősége									
élelmiszerboltok, szupermarketek választéka									
elektronikai boltok választéka									
ruházati boltok választéka									
éttermek, kávézók, cukrászdák minősége és választéka									
kultúrát közvetítő üzletek (pl. könyvesbolt, zenebolt stb.) kínálata									
szórakozóhelyek minősége									
testkultúra szolgáltatások választéka (fodrász, kozmetikus, edzőtermek)									
helyi termékek elérhetősége (helyi piac, helyi termékbolt)									
prémium termékek elérhetősége (összes terméktípusnál)									

6. Kérjük, értékelje a Mórahalom városában elérhető oktatási és foglalkoztatási szolgáltatásokat és jövedelmi lehetőségeket, amennyiben igénybe veszi, egy 1-től 5-ig tartó skálán!

Kérjük, amennyiben nem veszi igénybe a szolgáltatást, a felsorolt válaszlehetőségek közül válasszon! Az értékelés során az 1-est válasszon, amennyiben egyáltalán nem elégedett a szolgáltatással, 5-öst, amennyiben teljesen elégedett. Amennyiben igénybe veszi az adott szolgáltatást, de nem tudja, vagy nem kívánja értékelni, válassza a „0” lehetőséget.

	Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	0	1	2	3	4	5
szakképzési lehetőségek rendelkezésre állása									
képzettségének megfelelő álláshelyek kínálata									
képzettségéhez és ambícióihoz mért jövedelmi lehetőségek a városban									

Digitális város

7. Milyen elektronikus eszközöket használ a hétköznapiakban?

(több válasz is lehetséges kivéve, ha nincs ilyen eszköze)

- személyi számítógép (asztali számítógép)
- notebook / laptop
- táblagép (tablet)
- okos / smart televízió
- okostelefon
- okos óra
- nincs ilyen eszközöm
- egyéb:....

8. Milyen céllal használja az internetet?

(több válasz is lehetséges)

- napi munkavégzés részeként
- ügyintézés céljából (pl. nyomtatványok letöltése és benyújtása)
- rendelkezik ügyfélkapuval és rendszeresen használja
- szolgáltatások igénybevétele céljából pl. elektronikus vásárlás, foglalások intézése (szállás, repülőjegy stb.)
- kommunikációs, kapcsolattartási céllal (telefon, levelezés, Skype, Viber, stb.)
- információszerzés, tájékozódás céljából
- tanulási céllal (oktatási anyagok letöltése, e-oktatás igénybevétele)
- közösségi oldalak látogatása céljából (pl. facebook)
- szórakozási céllal, video, film, zene letöltéshez
- játékokat játszik
- egyáltalán nem használ internetet
- egyéb:....

9. Hogyan értékeli saját jártasságát az IT eszközök használatával kapcsolatban? (összehasonlítva saját korosztályával)

(csak egy válasz lehetséges)

- nincsenek ilyen készségeim egyáltalán
- rendszerint segítségre szorulok
- készségeim átlagosak (kb. okostelefont használok készség szinten és rendszeres internet használó vagyok)
- készségeim átlag feletti (az előző ponton túl e-ügyintézésre és egyéb, speciális IT használatra is képes vagyok)
- nem tudom megítélni

10. Milyen módon kerül Ön ügyfélként kapcsolatba a szolgáltatókkal?

(több válasz is lehetséges)

	hagyományos postai levelezés	telefon	személyes ügyintézés	online ügyintézés / e-mail	mobil applikáció	digitális mérőkön /eszközökön keresztül	nem kerültem velük kapcsolatba
áramszolgáltatás							
távhő / hőszolgáltatás (amennyiben releváns)							
víz- és csatorna szolgáltatás							
hulladékszállítás							
közösségi közlekedés							
közhivatali ügyintézés (önkormányzat, kormányhivatal)							
alapfokú oktatás (óvoda és általános iskola)							
egészségügyi alapellátás							
kulturális szolgáltatások (pl. mozi, színház, kulturális központ stb.)							
szociális ellátás (valamely családtag okán pl. idősellátás)							

Kiszolgáló város / Zöldülő város

11. Mennyire jellemzőek az alábbiak az Ön életvitelében?

Kérjük, 1-5-ig tartó skálán értékelje a következők szerint:

1=egyáltalán nem jellemző

2=kicsit jellemző

3=közepesen jellemző

4=jellemző

5=nagyon jellemző

0=

Kérjük, értékelését egy 1-től 5-ig terjedő skálán végezze el, ahol az 1-es az egyáltalán nem jellemző, az 5-ös a nagyon jellemző. Amennyiben választ nem tudja megítélni, vagy nem kíván válaszolni, a „0” lehetőséget választhatja.

	0	1	2	3	4	5
környezettudatos életvitel (takarékoság az erőforrások igénybevételében: víz, világítás, fűtés stb.)						
szelektív hulladékgyűjtés, hulladék hasznosítása otthon						
közösségben való aktív részvétel, közös célokért való tevékenykedés						
egészséges, a térségben megtermelt és idény élelmiszerek fogyasztása						
megújuló energiaforrások (pl. napelem, napkollektor, biomassza stb.) használata						

12. Ha a város jövőjére gondol mennyire tartja fontosnak ugyanezeket a szempontokat?

Kérjük, értékelését egy 1-től 5-ig terjedő skálán végezze el, ahol az 1-es az egyáltalán nem fontos, az 5-ös a nagyon fontos. Amennyiben választ nem tudja megítélni, vagy nem kíván válaszolni, a „0” lehetőséget választhatja.

Kérjük, 1-5-ig tartó skálán értékelje a következők szerint:

1=egyáltalán nem fontos

2=kicsit fontos

3=közepesen fontos

4=fontos

5=nagyon fontos

0= „Nem tudom megítélni” / „nem kívánok válaszolni”

	0	1	2	3	4	5
környezettudatos életvitel (takarékoság az erőforrások igénybevételében: víz, világítás, fűtés stb.)						
szelektív hulladékgyűjtés, hulladék hasznosítása otthon						
közösségben való aktív részvétel, közös célokért való tevékenykedés						
egészséges, a térségben megtermelt és idény élelmiszerek fogyasztása						
megújuló energiaforrások (pl. napelem, napkollektor, biomassza stb.) használata						

13. Milyen környezettudatos eszközökkel, megoldásokkal rendelkezik otthonában?

(több válasz is lehetséges)

- okos fogyasztásmérő (pl. elektromos áram, víz, gáz stb. szolgáltatás)
- okos lakás irányító rendszer (a rendszer automatikusan szabályozza a lakás hűtését, fűtését, távolról vezérelhető stb.)
- okos, családi ház telkét fenntartó rendszer (pl. okos öntözőrendszer, amely a talajnedvességet méri és szükség szerint indítja el az öntözést)
- hibrid vagy elektromos hajtású autó, jármű
- tudatos otthon: tájolás, klímatudatos növénytelepítés
- megújuló energia használata, pl. földhő (geotermikus energia), napenergia (napelem, napkollektor) stb.
- házi komposztáló
- nem rendelkezem ilyen megoldásokkal
- egyéb: ...

14. Milyen gyakran látogat városi zöldterületeket, parkokat?

- naponta
- hetente legalább egyszer
- havonta vagy annál ritkábban
- soha

15. Milyen céllal látogat városi zöldterületeket, parkokat?

(több válasz is lehetséges)

- szabadidő eltöltés
- rekreációs séta
- testedzés
- kültéri közösségi és kulturális programokon veszek részt
- nem látogatom a városi zöldterületeket, parkokat
- egyéb: ...

16. Hogyan lehetne vonzóbbá tenni a belváros zöldfelületeit az Ön és családja számára (fejlesztések, új funkciók stb.)?

(több válasz is lehetséges)

- sétányok, sétautak fejlesztése
- játszóterek, testedző eszközök kihelyezése, fejlesztése
- további fásítás, virágosítás
- utcabútorok (padok, hulladékgyűjtők) számának növelése
- kisebb csoportok szabadtéri összejöveteleit lehetővé tevő utcabútorok (padok és asztalok stb.) kihelyezése
- szabadtéri programok (zenei, kulturális, szórakoztató) szervezése
- tiszta, jól felszerelt nyilvános WC-k működtetése
- több szolgáltatás a környéken, pl. büfé, fagyizó, kávézó
- közvilágítás fejlesztése
- egyéb: ...

17. Kérjük, értékelje, mennyire elégedett Mórahalom gazdasági jellemzőivel egy 1-től 5-ig tartó skálán!

A skálán az 1-es érték jelenti, ha Ön egyáltalán nem elégedett, az 5-ös, ha na nagyon elégedett. Amennyiben választ nem tudja megítélni, vagy nem kíván válaszolni, a „0” lehetőséget választhatja.

Kérjük, 1-5-ig tartó skálán értékelje a következők szerint:

5= nagyon elégedett

4= elégedett

3= közepesen elégedett

2= mérsékelten elégedett

1= egyáltalán nem elégedett

0= „Nem tudom megítélni” / „Nem kívánok válaszolni”

	0	1	2	3	4	5
Munkahelyek száma, elhelyezkedési lehetőségek						
Keresetek alakulása						
Vállalkozási lehetőségek, helyi vállalkozási feltételek						
Kereskedelmi szolgáltatások színvonala (pl. piac, üzletek)						
Város turisztikai vonzereje (látványosságok, szolgáltatások, szálláshelyek száma, színvonala)						

18. Milyen helyben (Mórahalom városában, illetve térségében) létrehozott termékeket ismer?

(több válasz is lehetséges)

- zöldség /gyümölcs
- egyéb élelmiszer vagy ital (pl. méz, sajt, húсарu stb.)
- használati tárgyak (beleértve kézműves termékeket)
- műalkotások (helyi művészek alkotásai)
- nem ismerek ilyeneket
- egyéb: ...

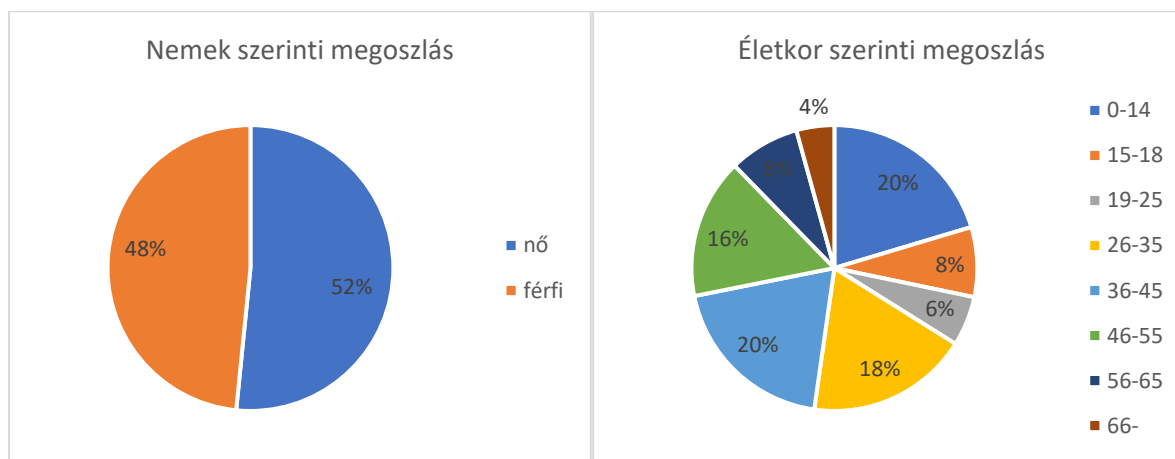
19. Amennyiben az előző kérdéshez megadott válaszában jelezte, hogy ismer helyi termékeket, kérjük, soroljon fel a fenti kategóriákhoz kapcsolódóan 1-2 példát!

8.2.1.2 A beérkezett válaszok értékelése

I. A válaszadó adatai

Demográfiai adatok

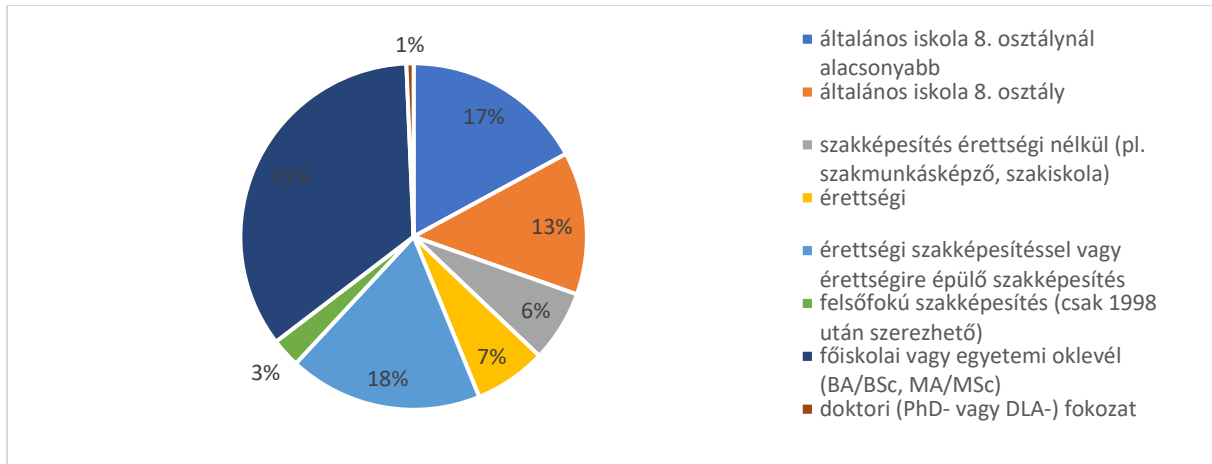
49. ábra: Demográfiai adatok

A kérdőívet kitöltők válaszaiból az látszik, hogy a nemek közötti megoszlás szinte egyenlő, mindössze 4%-os eltérés látható a nők (52%) és férfiak (48%) válaszadási szokásait tekintve. A válaszadók korát vizsgálva a 0-14 éves (20%) és a 36-45 éves korosztály (20%) volt a legaktívabb, összesítésben pedig a középkorú korosztály, a 26 és 55 év közötti korosztály volt a leginkább aktív, hiszen a válaszadásoknak több, mint a fele (54%) ezen korosztály válaszaiból került ki.

3.) Válaszadó legmagasabb iskolai végzettsége

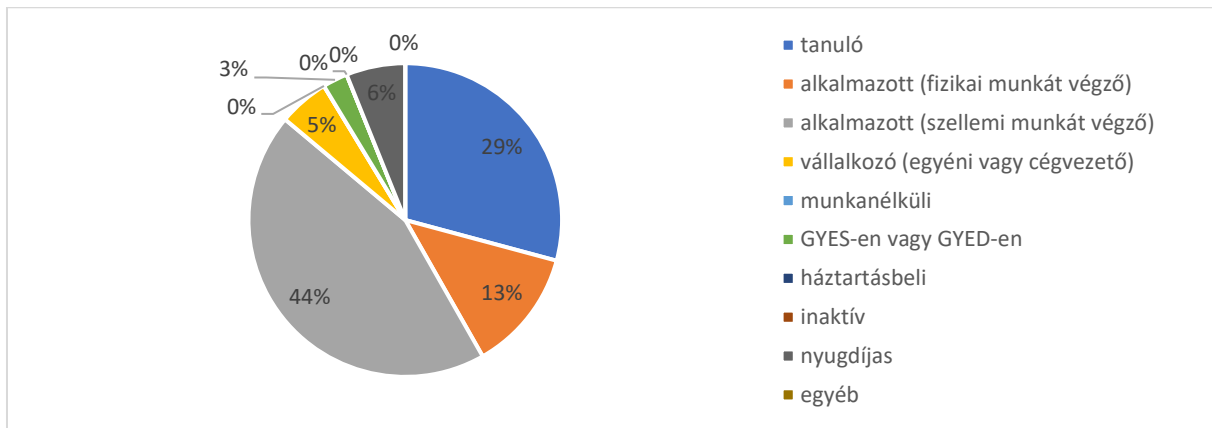
50. ábra: Válaszadók iskolai végzettsége szerinti megoszlása

A válaszadók iskolázottságát tekintve az figyelhető meg, hogy a válaszadók közel harmada (30%) általános iskolai végzettséggel (általános iskola 8. osztálynál alacsonyabb iskolai végzettség (17%), általános iskola 8. osztály (13%)), harmada (31%) középfokú iskolai eredménnyel (szakképesítés érettségi nélkül (pl. szakmunkásképző, szakiskola) (6%), érettségi szakképesítéssel vagy érettségire épülő szakképesítés (18%), érettségi (7%)), 39%-a pedig felsőfokú iskolai végzettséggel (felsőfokú szakképesítés (3%), főiskolai vagy egyetemi oklevél (35%), doktori fokozat (1%)) rendelkezik.

4.) Válaszadó jelenlegi státusza

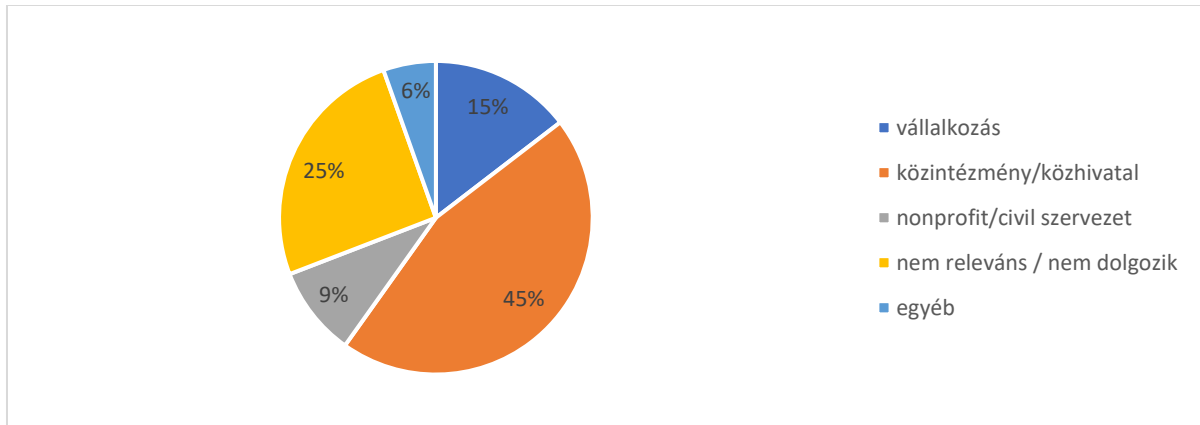
51. ábra: Válaszadók státusz szerinti megoszlása

A válaszadóknak több mint fele alkalmazott munkakörben dolgozik (57%, ezen belül fizikai munkát végző alkalmazott (13%), szellemi munkát végző alkalmazott (44%)), harmada pedig tanulmányokat folytat (29%). Ezeken túlmenően a válaszadók között még vállalkozók, nyugdíjasok, illetve GYES-en vagy GYED-en lévők találhatók még.

5.) Munkavégzés helyének típusa

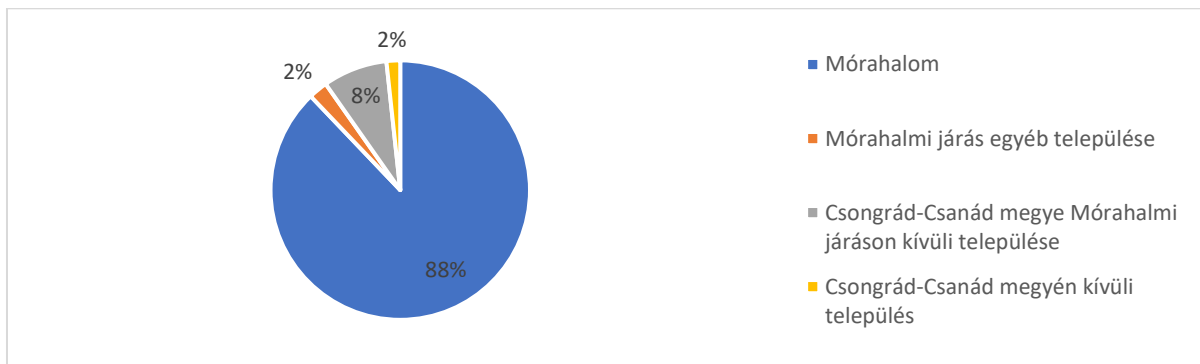
52. ábra: Válaszadók munkavégzési helyének típusa szerinti megoszlás

A kérdőív kitöltésében résztvevők közel fele közintézményekben (45%), negyede vállalkozásoknál, nonprofit vagy civil szervezeteknél dolgozik (24%), míg a válaszadók negyede esetében a munkahely típusa nem releváns/nem dolgozik.

6.) Munkavégzés földrajzi helye- hol dolgozik Ön?

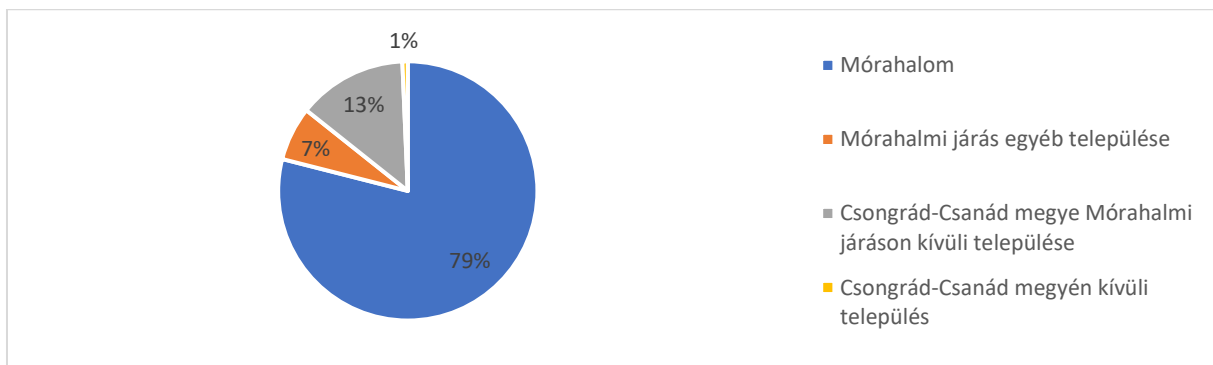
53. ábra: Munkavégzés földrajzi helye szerinti megoszlás

A kérdőívet kitöltő 240 ember nagyrésze (88%) Mórahalmon, kisebb része pedig Mórahalmi járáson kívüli településen dolgozik.

7.) Válaszadó lakóhelye- Hol lakik Ön?

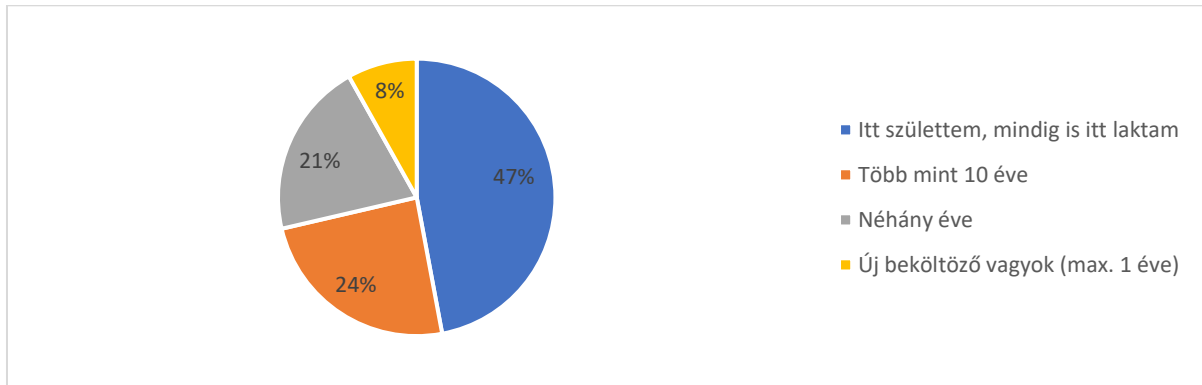
54. ábra: Válaszadók lakóhelye szerinti megoszlás

A beérkező válaszok alapján a válaszadók többsége (79%) mórähalmi lakos, kisebb része pedig Csongrád-Csanád megye más településeinek lakosa (20%) ezen belül a Mórähalmi járás egyéb településein 7%-uk él.

8.) Amennyiben Mórähalom városában él, mióta lakik itt?

55. ábra: Mióta laknak a válaszadók Mórähalom városában?

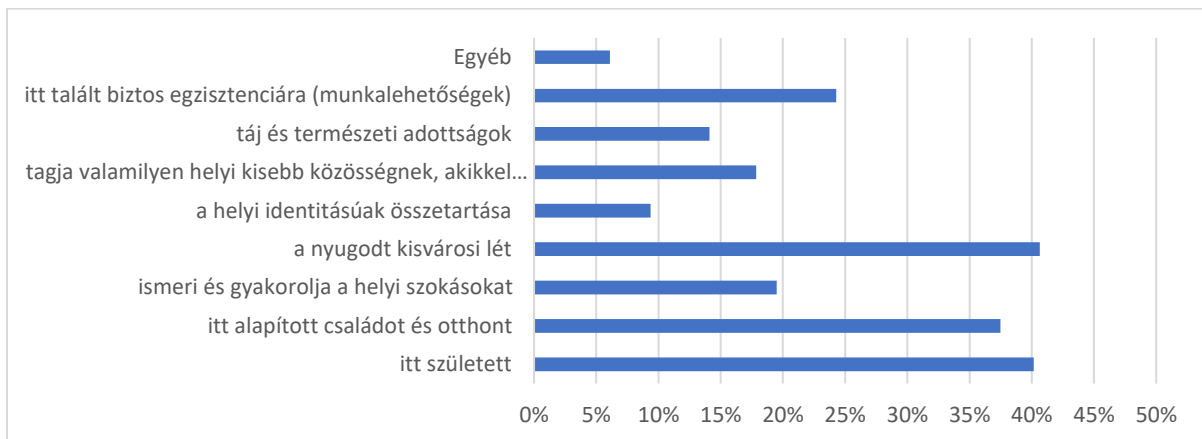

A válaszadások alapján az mondható el, hogy a válaszadók közel háromnegyede (71%) olyan lakos, aki 10 vagy több éve él a településen, negyede pedig olyan új beköltöző, aki 1 vagy néhány éve a település lakosa.

II. Tematikus kérdések

1.) Mi jelenti az Ön helyi kötődésének alapját?

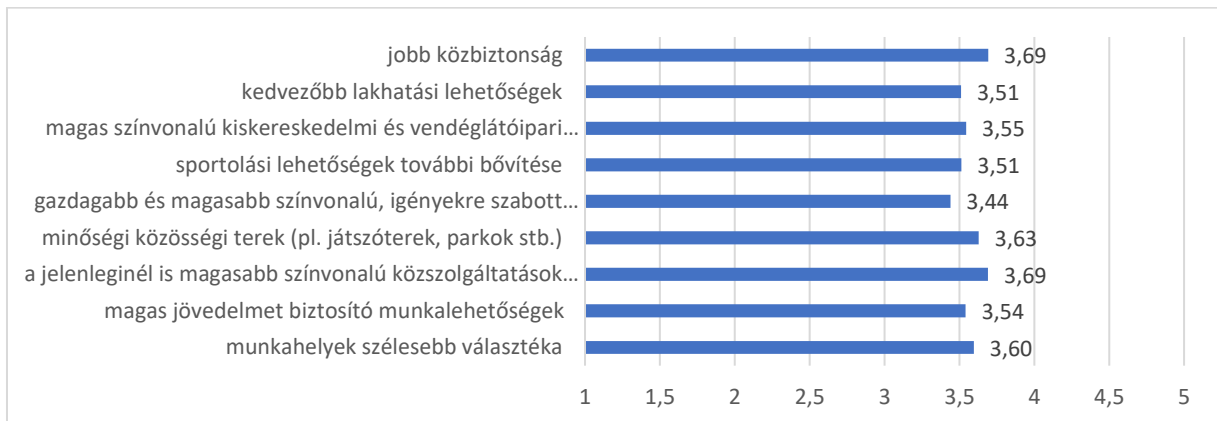
56. ábra: Mórähalmi kötődés alapja

A kérdőívet kitöltők elsősorban a nyugodt kisvárosi lét, a születési hely, az itt alapított család, illetve a város által nyújtott munkalehetőségek révén/miatt kötődnek Mórähalomhoz. Ezek mellett külön megemlítsre került még a válaszadók részéről az iskola és a kulturális rendezvények jelenléte, valamint a szülőkhöz fűződő kapcsolat is.

2.) A felsorolt tényezők mennyiben játszanak szerepet helyi életminőségével való elégedettségének növelésében?

57. ábra: Elégedettség növelését befolyásoló tényezők

A válaszok alapján az összes felsorolt tényező szerepet játszik a helyi életminőségük elégedettségének növelésében, azonban a jobb közbiztonság, a magasabb színvonalú közszolgáltatások, a minőségi közterek és a széles munkahely választék azok a tényezők, amelyek leginkább fontosak ezek növelésében. Legkevésbé a kulturális kínálat, a sportolási lehetőségek és a kedvezőbb lakhatási lehetőségek játszanak szerepet az elégedettség növelésében a megkérdezettek körében.

3.) Kérjük, értékelje a Mórahalom városában elérhető közszolgáltatásokat és egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezőket amennyiben igénybe veszi, egy 1-től 5-ig tartó skálán!

A Mórahalom városában elérhető közszolgáltatások és egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezők kapcsán a válaszadók elégedettek a város nyújtotta szolgáltatásokkal és tényezőkkel. Leginkább a középiskolai oktatással és annak infrastruktúrájával, a bölcsődei-és óvodai ellátással, a szociális ellátással és a hivatali ügyintézés hatékonyságával elégedettek a válaszadók, legkevésbé pedig az egészségügyi alap-és szakellátással, illetve az azok időbeli elérhetőségével, valamint a közösségi összetartással elégedettek a megkérdezettek.

58. ábra: Elérhető közszolgáltatások értékelése

4.) Kérjük, értékelje Mórahalom közterületeinek és közlekedésének minőségét és mennyiségét amennyiben igénybe veszi, egy 1-től 5-ig tartó skálán!

A kérdőívet kitöltők válasza alapján azt lehet elmondani, hogy Mórahalom közterületeinek és közlekedésének minőségével és mennyiségével elégedettek az emberek. Leginkább a nappali közbiztonsággal, az elektromos áram-és gázszolgáltatással, az ivóvíz-és szennyvízszolgáltatással, a levegő minőségével és a zöldfelületek minőségével elégedettek a válaszadók, legkevésbé pedig közintézmények és kereskedelmi létesítmények közelében lévő parkolással, a járdák minőségével, a kerékpárutak minőségével és annak infrastruktúrájával elégedettek a megkérdezettek.

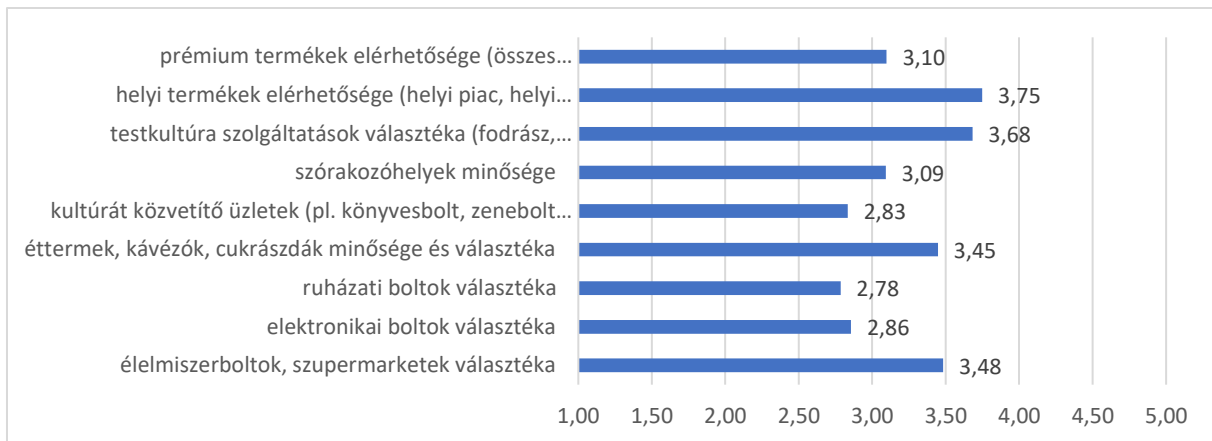
59. ábra: közterületek és közlekedés minőségének és mennyiségének értékelése

5.) Kérjük, értékelje a Mórahalom városában elérhető szolgáltatásokat és egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezőket amennyiben igénybe veszi, egy 1-től 5-ig tartó skálán!

A Mórahalom városában elérhető szolgáltatások és egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezők kapcsán a válaszadók alapvetően elégedettek a város nyújtotta szolgáltatásokkal és tényezőkkel. Leginkább a testkultúra szolgáltatások választéka, az élelmiszer-és szupermarketek választéka és a szakképzési lehetőségek kapcsán elégedettek az emberek, azonban a ruházati-és elektronikai boltok választékát, a kultúrát közvetítő üzleteket és a jövedelmi lehetőségeket illetően a megkérdezettek nem elégedettek a városban nyújtott szolgáltatásokat illetően.

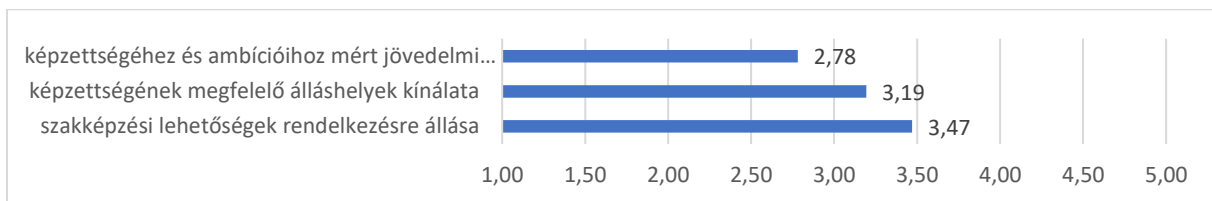
60. ábra: Elérhető szolgáltatások értékelése

6. Kérjük, értékelje a Mórahalom városában elérhető oktatási és foglalkoztatási szolgáltatásokat és jövedelmi lehetőségeket, amennyiben igénybe veszi, egy 1-től 5-ig tartó skálán!

A kérdőívet kitöltők a szakképzési lehetőségek rendelkezésre állásával és a képzettségüknek megfelelő álláshelyek kínálatával alapvetően inkább elégedettek, de a képzettségéhez és ambícióihoz mért jövedelmi lehetőségekkel a városban nem elégedettek.

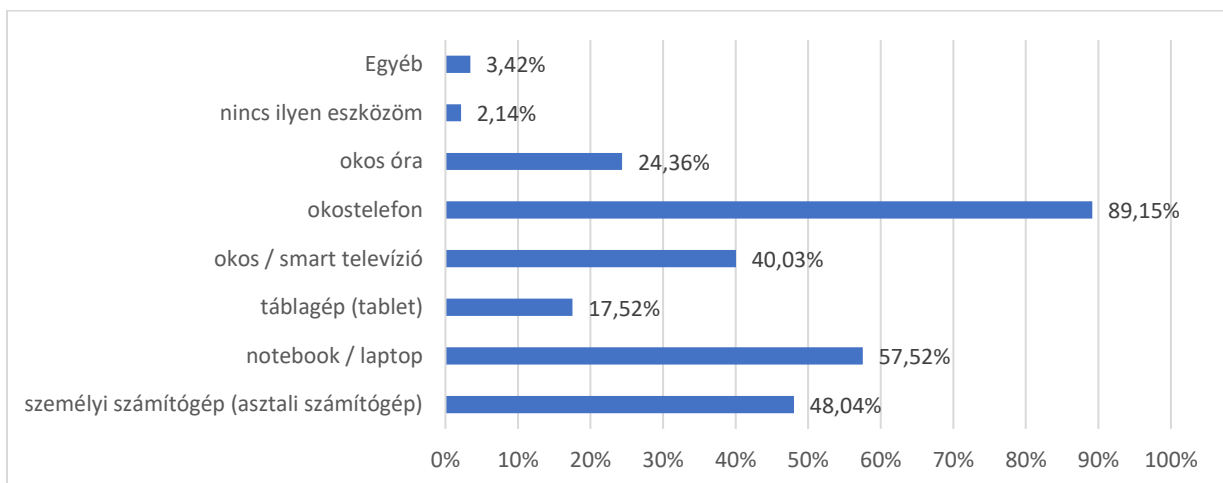
61. ábra: Elérhető oktatási és foglalkoztatási szolgáltatások és jövedelmi lehetőségek értékelése

II./1. Digitális város

6.) Milyen elektronikus eszközöket használ a hétköznapiakban?

62. ábra: Gyakran használt elektronikus eszközök

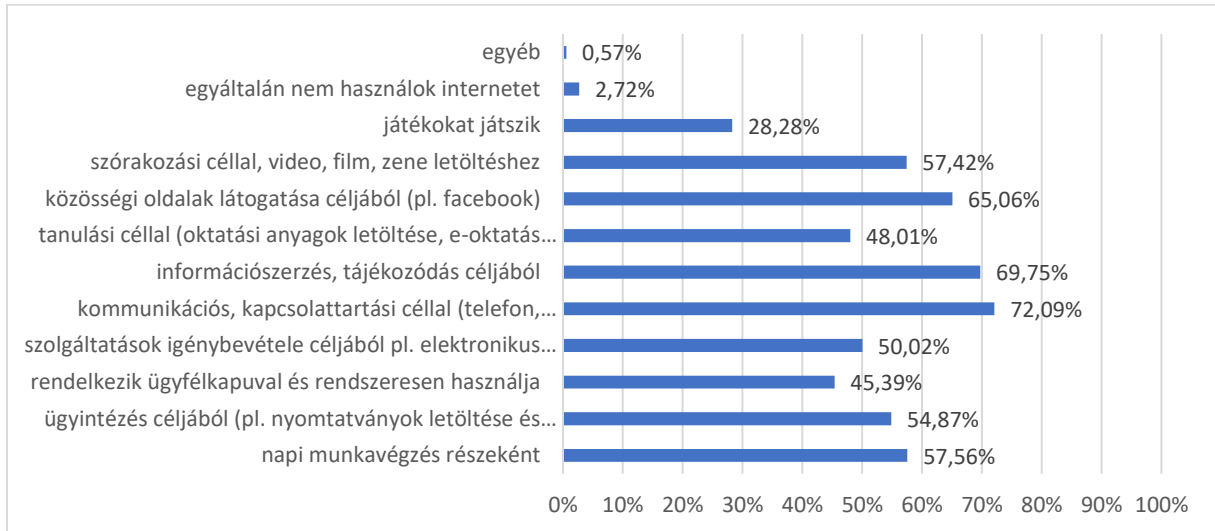

A kérdőívet kitöltők elsősorban okostelefont, notebookot/laptopot, és asztali számítógépet használnak a hétköznapiakban, kisebb arányban pedig okos órát és okos televíziót is. Ezek mellett külön

megemlítésre került még a válaszadók részéről az okos otthonok, illetve egyéb számítógépes játékok használata is.

7.) Milyen céllal használja az internetet?

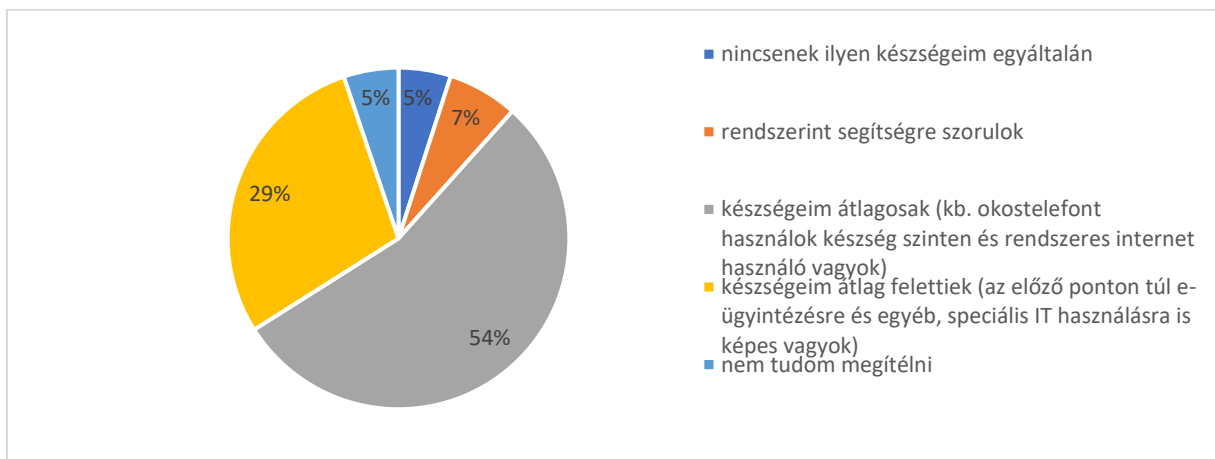
63. ábra: Internet használati szokások

A válaszadók többsége kommunikációs és információszerzési céllal, közösségi oldalak látogatásának céljából, munkavégzés, illetve szórakozási céllal használja az internetet.

8.) Hogyan értékeli saját jártasságát az IT eszközök használatával kapcsolatban? (összehasonlítva saját korosztályával)

64. ábra: A válaszadók jártassága az IT eszközök használatában

A válaszok alapján a válaszadók 83%-a az IT készségeit átlagosra, illetve átlagon felülre értékeli, 12%-uk ítéli átlagon alulinak, 5%-uk pedig nem tudja megítélni az IT készségeit.

9.) Milyen módon kerül Ön ügyfélként kapcsolatba a szolgáltatókkal?

63. táblázat: Szolgáltatókkal való kapcsolattartás

	áramszolgáltatás	távhő / hőszolgáltatás (amennyiben releváns)	víz- és csatorna szolgáltatás	hulladékszállítás	közösségi közlekedés	közhivatali ügyintézés (önkormányzat, kormányhivatal)	alapfokú oktatás (óvoda és általános iskola)	egészségügyi alapellátás	kulturális szolgáltatások (pl. mozi, színház, kulturális központ stb.)	szociális ellátás (valamely családtag okán pl. idősellátás)
hagyományos postai levelezés	33	22	48	62	19	27	8	7	8	7
telefon	95	51	66	60	27	77	53	123	50	54
személyes ügyintézés	43	21	31	29	22	149	60	134	100	54
online ügyintézés / e-mail	122	42	80	42	21	85	31	38	64	16
mobil applikáció	56	20	18	8	12	4	9	6	12	5
digitális mérőkön /eszközökön keresztül	18	3	2	0	0	0	0	0	0	0
nem kerültem velük kapcsolatba	46	138	67	87	153	39	137	48	80	148

A beérkező válaszok alapján azt lehet elmondani, hogy a megkérdezettek közel harmada egyáltalán nem került kapcsolatba a felsorolt szolgáltatókkal (29%). Azok közül, akik kapcsolatba kerültek a szolgáltatókkal, azok elsősorban telefonon (21%) és személyes ügyintézés (20%) révén tették ezt meg. Leginkább közhivatali ügyintézés, egészségügyi alapellátás, illetve kulturális szolgáltatások kapcsán vették fel a válaszadók a kapcsolatot a szolgáltatókkal.

II./2. Kiszolgáló város/ Zöldülő város

10.) Mennyire jellemzőek az alábbiak az Ön életvitelében?

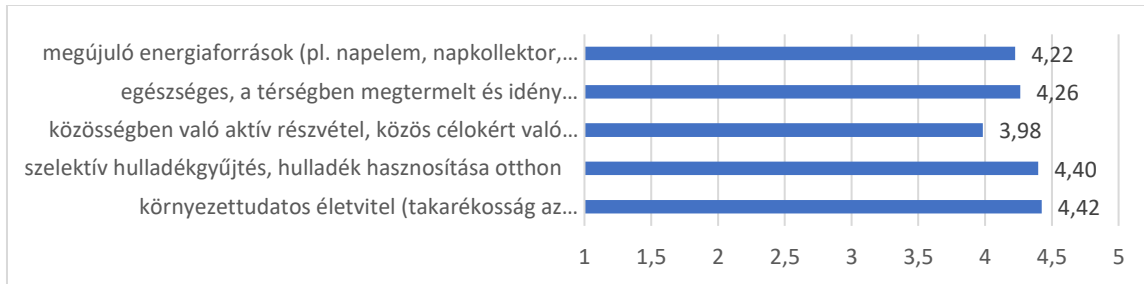
65. ábra: A megadott szempontok lakossági értékelése

A válaszadók válasza alapján leginkább a szelektív hulladékgyűjtés és a környezettudatos életvitel, legkevésbé pedig a megújuló energiaforrások használata és a közösségi aktivitás a jellemző a megkérdezettek életvitelét illetően.

11.) Ha a város jövőjére gondol mennyire tartja fontosnak ugyanezeket a szempontokat?

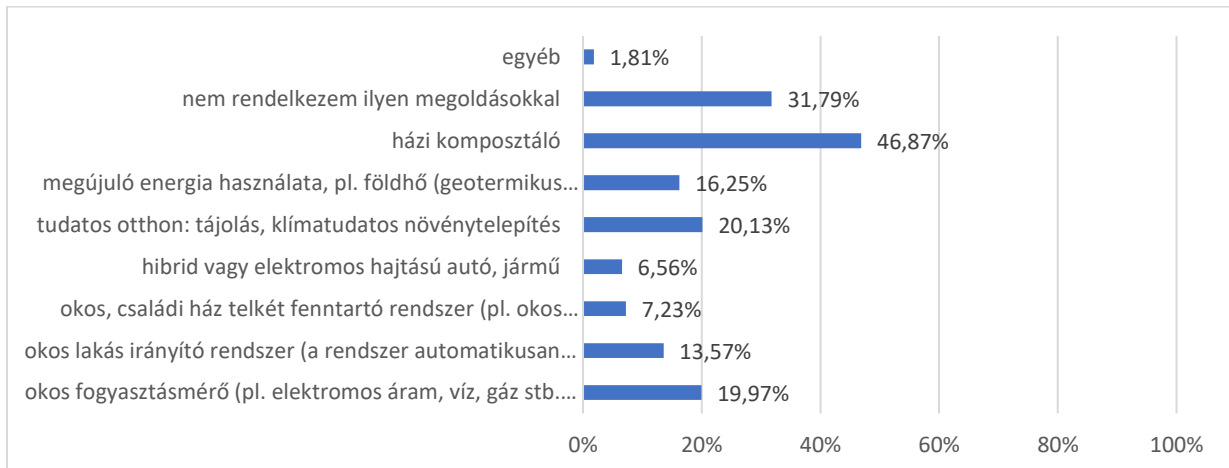
66. ábra: A megadott szempontok fontosságának lakossági értékelése

A kérdőívet kitöltők a város jövője kapcsán szintén a környezettudatos életvitelt, illetve a szelektív hulladékgyűjtést tartották a legfontosabb szempontoknak, legkevésbé fontos szempontoknak pedig a közösségi aktivitást és a megújuló energiaforrások használatát jelölték válaszaikban. Alapvetően a válaszadók minden szempontot fontosnak tartanak, de ha az alkalmazással összehasonlítjuk, hogy egyes esetekben a lakosság mégsem alkalmazza olyan mértékben. Ennek oka vélhetően részben a szempontok alkalmazásának magas költségében gyökerezik.

12.) Milyen környezettudatos eszközökkel, megoldásokkal rendelkezik otthonában?

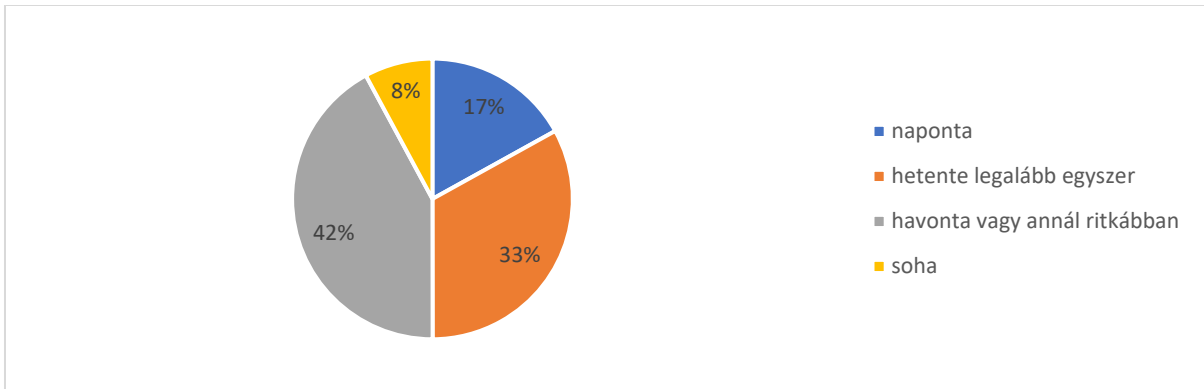
67. ábra: környezettudatos eszközök elterjedtségének vizsgálata

A válaszadók a felsorolt környezettudatos eszközök kapcsán elsősorban házi komposztálókkal rendelkeznek, valamint tudatos otthonokat kialakító megoldásokat alkalmaznak. Ezeken túlmenően a válaszadók külön megemlítették még a hőszivattyús fűtés használatát, a napelem alkalmazását, valamint az eldobható csomagolások mellőzését az általuk alkalmazandó környezettudatos megoldások kapcsán. Legkevésbé pedig a hibrid vagy elektromos hajtású járművek, illetve az okos lakás irányító rendszerek alkalmazása jellemző a válaszadókra.

13.) Milyen gyakran látogat városi zöldterületeket, parkokat?

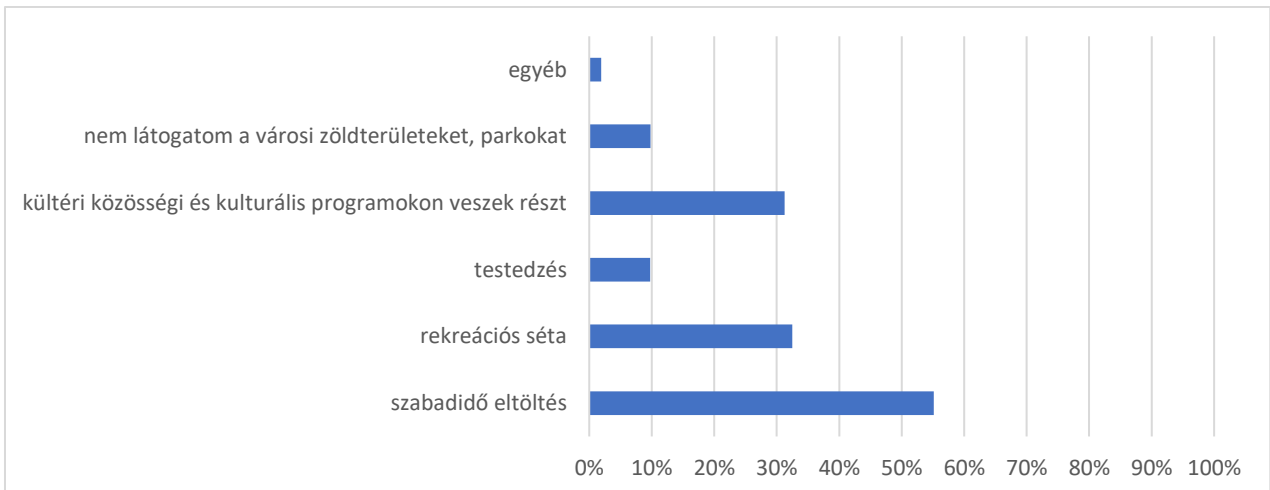
68. ábra: Parkok, zöldfelületek látogatásának gyakorisága

A kérdőívet kitöltők fele azt válaszolta, hogy napi, illetve heti szinten látogatja a városi zöld zöldterületeket, míg másik fele azt válaszolta, hogy soha nem látogatja, vagy csak havi szinten látogatja azokat.

14.) Milyen céllal látogat városi zöldterületeket, parkokat?

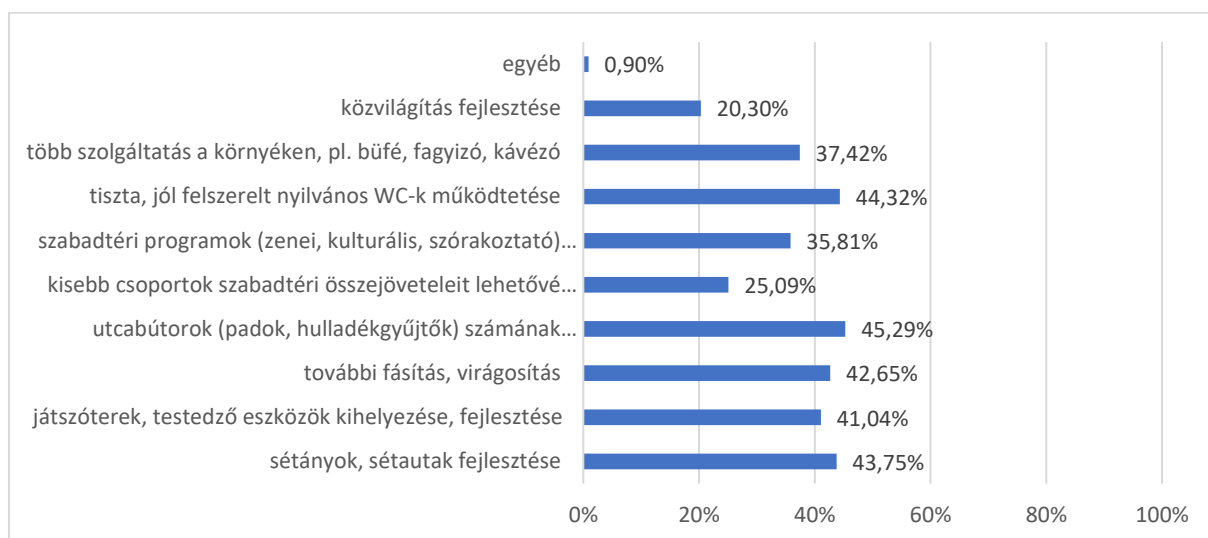
69. ábra: Parkok, zöldfelületek látogatási céljának vizsgálata

A válaszadók elsősorban a szabadidő eltöltése, séta, valamint közösségi-és kulturális programokon való részvétel alkalmából látogatják a városi zöld parkokat. Ezekon túlmenően a válaszadók külön megemlítették még a kisgyerekekkel való levegőzés, valamint a közlekedés szempontjából való érintettségét ezen területeknek.

15.) Hogyan lehetne vonzóbbá tenni a belváros zöldfelületeit az Ön és családja számára (fejlesztések, új funkciók stb.)?

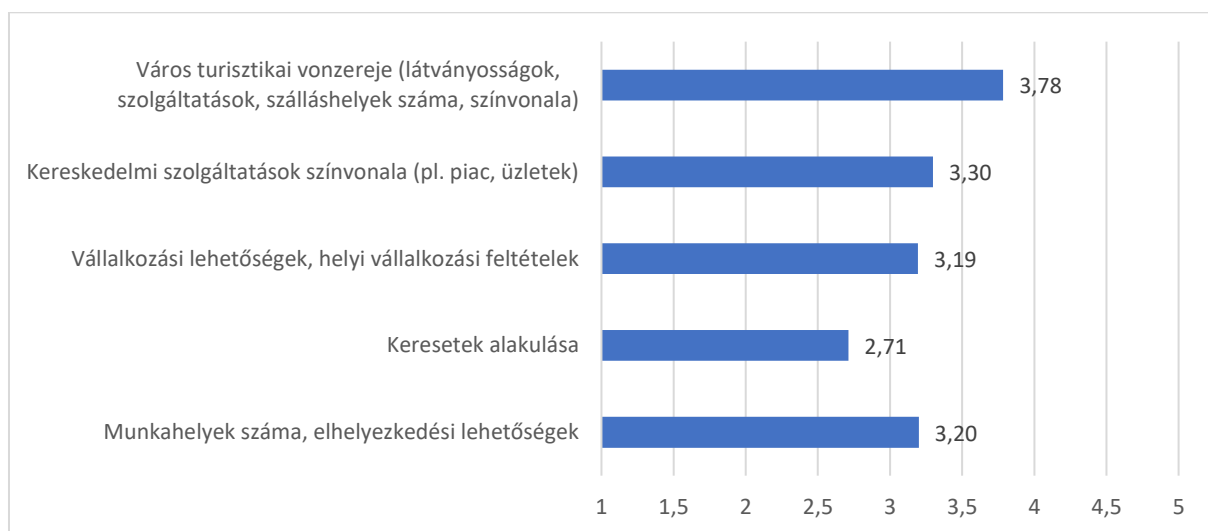
70. ábra: Zöldfelületfejlesztési szempontok vizsgálata

A válaszok alapján elsősorban különböző utcabútorok számának növelésével, nyilvános WC-k működtetésével, sétányok fejlesztésével, fásítással, valamint játszóterek és testedző eszközök kihelyezésével lehetne vonzóbbá tenni a belváros zöldfelületeit. Ezekon túlmenően még a parkolási lehetőségek bővítése és a kerékpár-és túrautak zöld övezetében való kialakításával is vonzóbbá lehetne tenni ezeket a területeket Mórahalom belvárosában a megkérdezettek szerint.

16.) Kérjük, értékelje, mennyire elégedett Mórahalom gazdasági jellemzőivel egy 1-től 5-ig tartó skálán!

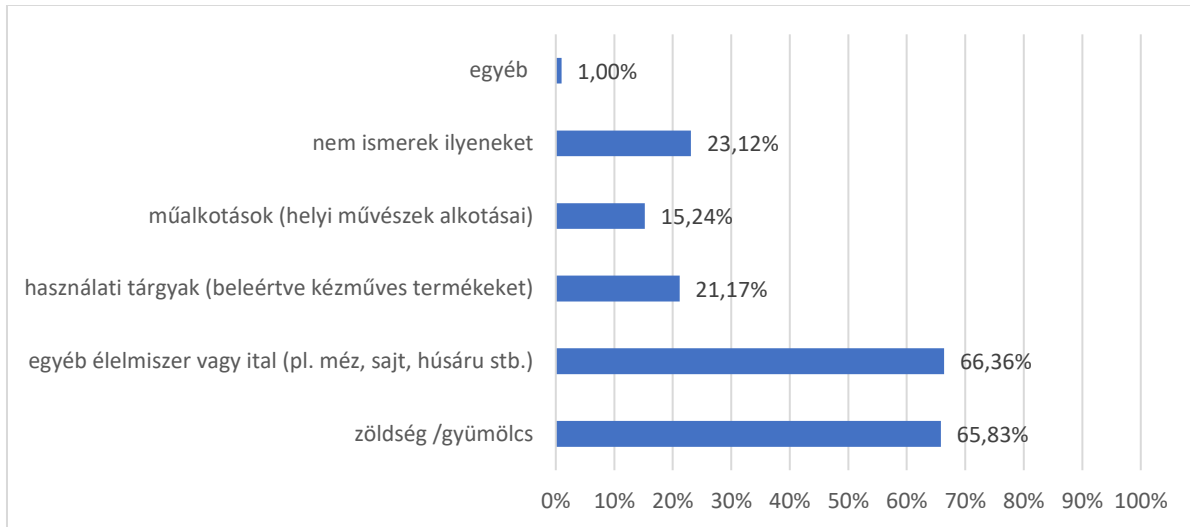
71. ábra: Lakossági elégedettség Mórahalom gazdasági jellemzőivel kapcsolatban

A kérdőívet kitöltők Mórahalom turisztikai vonzerejével és a kereskedelmi szolgáltatások színvonalával a legelégedettebbek a gazdasági jellemzők közül, míg a keresetek alakulásával a legelégedetlenebbek.

17.) Milyen helyben (Mórahalom városában, illetve térségében) létrehozott termékeket ismer?

72. ábra: Helyi termékek ismertségének vizsgálata

A válaszadások alapján a megkérdezettek Mórahalom városában, illetve térségében létrehozott termékek kapcsán elsősorban a zöldség és gyümölcs árut, illetve az egyéb élelmiszereket (méz, sajt, húsáru) említették.

18. Amennyiben az előző kérdéshez megadott válaszában jelezte, hogy ismer helyi termékeket, kérjük, soroljon fel a fenti kategóriákhoz kapcsolódóan 1-2 példát!

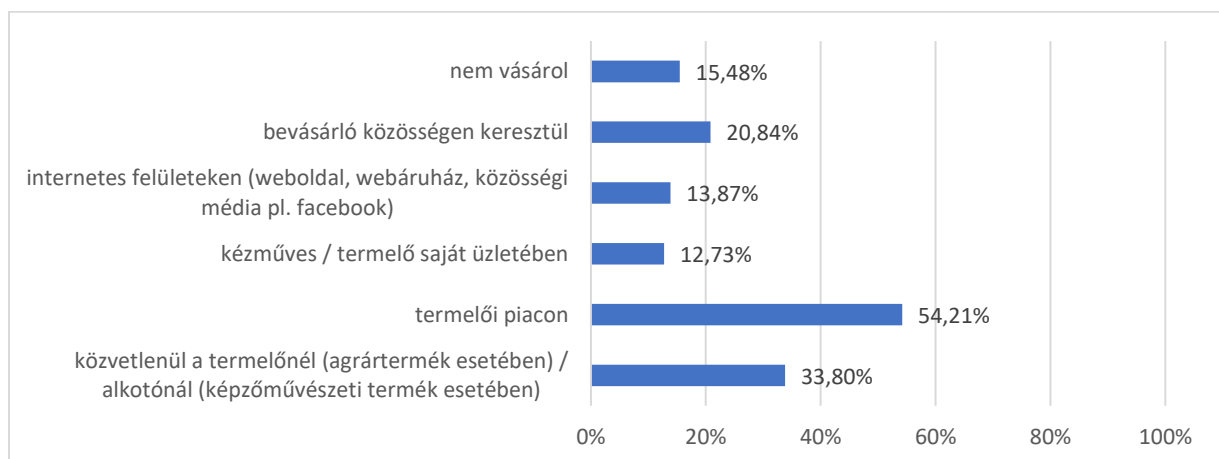
A válaszadók az alábbi termékeket, termékcsoportokat jelölték meg:

- Élelmiszerek:
 - méz
 - száraz hentesáru, húsáru, disznótoros termékek, füstölt húsáru, kolbászfélék, bivalyhús, zánkányszéki húsáruk
 - tejtermékek: tej, túró, sajt, kecskesajt
 - mezőgazdasági termények
 - zöldségek: batáta, uborka, sárgarépa, brokkoli, tök, cukkini, paprika, paradicsom, fűszerpaprika, kukorica, gyökér, levezöldségek, saláta
 - gyümölcsök: őszibarack, alma, eper, málna
 - bor, pálinka
 - rétes, kovászos kenyér
 - lekvárok, szörpök
 - savanyúságok, savanyított káposzta
 - tojás
 - péktermék
 - aszalványok
- Helyi termelők, kézműves termékek:
 - Bandi Tanya
 - Módra Méhészet
 - Napsugár Műhely
 - Deák Andrea kézműves termékek
 - Makra mézes
 - Aradi tanya
 - Sára Klára kerámiák
 - Helyi festők festményei

- Friss Expressz gyümölcs, zöldség
- szappan
- Koisné Kőrösi Rozália- festmények
- Szekeresék méze
- Gyurákovics féle sajtok
- Turu Kálmán - hús és hentesáru
- Varga Pékség termékei
- Priváthús Kft.,
- Pannon Paprika Kft.
- Tündérvilla termékei
- Rétesház rétesei
- Tóth Pincészet borai
- Berta Imre – méz
- Rózsa Klára – rétes
- Deák Andrea - textil termékek
- Tóth Menyhért alkotásai
- Móra-Touristnál lévő termékek
- **Egyéb:**
 - Piacon árult termékek
 - virágpalánta
 - növényvédő szer
 - tészta gyártó
 - homkháti portéka
 - vászontáska, textil termékek
 - különleges, egyedi ajándékok és dekorációs kiegészítők
 - palánták
 - csomagolóanyag, utcabútor
 - Candy4
 - gyerekeknek ágyneműk és egyéb használati tárgyak

19. Hol vásárol Ön helyi/ térségi termékeket?

73. ábra: Helyi termék vásárlási szokások vizsgálata

A válaszadók elsősorban termelői piacon, illetve közvetlenül a termelőknél, alkotóknál vásárolják meg a helyi termékeket, kisebb százalékban pedig vásárlói közösségen belül.

Egyéb észrevétel, megjegyzés:

A válaszadók 3 fő területre vonatkozóan tettek észrevételeket, megjegyzéseket a kérdőív kitöltése kapcsán: vásárlás, szabadidő és infrastruktúra. Vásárlás kapcsán a nagyobb áruházak, bevásárló központok (pl.: Aldi, Lidl, Tesco) városban való nyitását, szabadidő eltöltés kapcsán a szórakozási lehetőségek és a játszóterek számának bővítését, míg az infrastruktúra kapcsán a parkolási lehetőségek közintézmények közelében való bővítését, nyilvános mosdók kialakítását és szeméttárolók városban való elhelyezését írták egyéb észrevételként, megjegyzésként a válaszadók.

8.2.2 Intézményi/ szervezeti felmérés

Az intézményi kérdőíves felmérés kérdéseit a Mórahalom Városi Önkormányzat e-mailben küldte meg a város szervezetei részére. A visszaküldött kitöltött űrlapok száma 18 db volt.

8.2.2.1 Az elvégzett felmérésben feltett kérdések

Alapadatok

Szervezet neve:	
Szervezet címe:	
Szervezet e-mail címe:	
Szervezet telefonszáma:	

Az intézmény szolgáltatási területe:	
	Közigazgatás
	Kultúra, közművelődés
	Oktatás-nevelés
	Sport, szabadidő
	Egészségügy, szociális ellátás
	Városüzemeltetés
	Egyéb:

Az intézmény / szervezet földrajzi ellátási területe:	
	Mórahalom
	Mórahalmi járás
	Mórahalmi kistérség
	Csongrád-Csanád megye
	Egyéb:

Általános fejlesztési szükségleteket felmérő kérdéscsoport

1. Mi szervezetének 5-7 évre vonatkozó jövőképe? Kérjük, fejtse ki válaszát az alábbi fehér mezőben!
2. Ennek alapján milyen változtatásokat terveznek a működésben az elkövetkező években (profil bővítés vagy szűkítés, szervezeti átalakítás, finanszírozás átalakítása stb.) Kérjük, fejtse ki válaszát az alábbi fehér mezőben!
3. Rendelkeznek intézményi /szervezeti szintű fejlesztési tervvel? Ha igen, mikor készült és mi a címe? Kérjük, fejtse ki válaszát az alábbi fehér mezőben!

4. Milyen konkrét fejlesztések, projektek megvalósítását tartják szükségesnek céljaik teljesítése érdekében?

Kérjük, egyenként fejtse ki röviden a fejlesztési elképzeléseiket (projekteket) a megadott kategóriák alapján. Amennyiben lehetséges, kifejtésében térjen ki a következőkre: fejlesztés tartalma, indoka, a szükséges forrás nagysága és a finanszírozás formája (pl. EU-s támogatás, hazai támogatás, önerő stb.). Szükség esetén a táblázat sorokkal bővíthető.

a.) infrastruktúra fejlesztés (épületkarbantartás, bővítés, ingatlan vásárlás és fejlesztés, összevonás, ingatlan értékesítés stb.)

Tervezett fejlesztés 1.

Tervezett fejlesztés 2.

Tervezett fejlesztés 3.

b.) eszközfejlesztés (nem digitális)

Tervezett fejlesztés 1.

Tervezett fejlesztés 2.

Tervezett fejlesztés 3.

c.) eszközfejlesztés (digitális)

Tervezett fejlesztés 1.

Tervezett fejlesztés 2.

Tervezett fejlesztés 3.

d.) szervezetfejlesztés

Tervezett fejlesztés 1.

Tervezett fejlesztés 2.

Tervezett fejlesztés 3.

e.) humán erőforrás állomány fejlesztési

Tervezett fejlesztés 1.

Tervezett fejlesztés 2.

Tervezett fejlesztés 3.

f.) kapcsolati hálózatok fejlesztése (helyi, hazai, külföldi)

Tervezett fejlesztés 1.

Tervezett fejlesztés 2.

Tervezett fejlesztés 3.

II. Digitális átállás menetrend helyzetértékelő részét támogató kérdéscsoport

1.1. Információs és kommunikációs technológiák (IKT), adatvagyon és okos eszközök (ellátottság – felszereltség):

1.a) Az intézmény /cég IKT eszközállománya

5. Kérjük, adja meg, hogy rendelkezésre állnak-e az alábbi eszközök és értékelje az azok mennyiségét és minőségét! Kérjük, válaszát a megadott, Önre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze!

Eszköz	Rendezésre áll	Mennyisége	Minősége
asztali számítógép (PC)	Igen	Megfelelő	Megfelelő
		Bővítendő	Részben elavult
	Nem	Nem releváns	Elavult
			Nem releváns
laptop	Igen	Megfelelő	Megfelelő
		Bővítendő	Részben elavult
	Nem	Nem releváns	Elavult
			Nem releváns
adattároló szerver	Igen	Megfelelő	Megfelelő
		Bővítendő	Részben elavult
	Nem	Nem releváns	Elavult

				Nem releváns
szerverszoba (külön helyiség)	Igen		Megfelelő	Megfelelő
			Bővítendő	Részben elavult
	Nem		Nem releváns	Elavult
				Nem releváns
működéshez kapcsolódó okos telefon	Igen		Megfelelő	Megfelelő
			Bővítendő	Részben elavult
	Nem		Nem releváns	Elavult
				Nem releváns
nyomtató	Igen		Megfelelő	Megfelelő
			Bővítendő	Részben elavult
	Nem		Nem releváns	Elavult
				Nem releváns
fénymásoló	Igen		Megfelelő	Megfelelő
			Bővítendő	Részben elavult
	Nem		Nem releváns	Elavult
				Nem releváns
helyi vezeték hálózat (LAN)	Igen		Megfelelő	Megfelelő
			Bővítendő	Részben elavult
	Nem		Nem releváns	Elavult
				Nem releváns
helyi wifi	Igen		Megfelelő	Megfelelő
			Bővítendő	Részben elavult
	Nem		Nem releváns	Elavult
				Nem releváns

6. HÁLÓZATBA vannak kapcsolva az IKT eszközök?	
	Igen
	Nem
	Részben

1.b) IKT eszközök által támogatott alaptevékenységek, IKT fejlesztések

7. Milyen ALAPTEVÉKENYSÉGEKET segítenek IKT eszközök (pl. közterület felügyelet esetében adatrögzítés, fotódokumentáció készítés, küldés, tárolás stb.) Kérjük, fejtse ki válaszát az alábbi fehér mezőben!	
8. Milyen jelentősebb IKT fejlesztései VANNAK, ILL. VOLTAK az intézménynek az utóbbi 10 évben? Amennyiben voltak ilyenek, kérjük, sorolja fel a legjelentősebbeket! Kérjük az alábbi fehér mezőben mutassa be a következőket: megnevezés, rövid tartalom, összeg, finanszírozás forrása!	
9. Milyen AKADÁLYOKAT kell még leküzdeni az intézményen belül az okos eszközök és rendszerek fejlődése és használatuk elterjedése érdekében? Kérjük, jelölje meg! Több válasz is lehetséges.	
	az alkalmazottak / munkatársak egyéni ellenállása
	az alkalmazottak / munkatársak egyéni kompetenciáinak hiánya
	eszközök beszerzését akadályozó forráshiány
	szervezeti akadályok
	egyéb:

1.c) Digitális adatvagyon

10. Rendelkezik-e az Önök szervezete digitális formában az alábbi adattípusokkal? Kérjük, válaszát a megadott, Önre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze!	
Adminisztratív és pénzügyi adatok:	Igen
	Nem
Alaptevékenységhez kapcsolódó adatok:	Igen
	Nem
Rendelkeznek-e nyílt adatbázissal?	Igen
	Nem
11. Mi történik az alaptevékenység során keletkezett digitális adatokkal? Kérjük, válaszát a megadott, Önökre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze! Több válasz is lehetséges.	
☐	csak digitális adattárolás történik, feldolgozás nincs
☐	adatfeldolgozás a napi szintű működést támogatja
☐	megjelenítés belső használatra pl. feldolgozás jelentések készítéséhez, prognózishoz
☐	bizonyos típusú alaptevékenységhez kapcsolódó adatok nyilvános megjelenítése (pl. honlapon a közszolgáltatást igénybe vevők felé)
☐	egyéb:
12. Hol kerülnek tárolásra az alaptevékenységhez kapcsolódó adatok? Kérjük, válaszát a megadott, Önökre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze! Több válasz is lehetséges.	
☐	saját adatbázisban (szerver)
☐	saját adatfelhőben
☐	központi adatbázisban (szerver)
☐	központi adatfelhőben
☐	harmadikfél-szolgáltató rendszerében

1.2. A KOMMUNIKÁCIÓ módja és eszközei:

13. Milyen módszereket használnak a belső (intézményen/cégen belüli) kommunikációhoz? Kérjük, válaszát a megadott, Önökre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze! Több válasz is lehetséges. Kérjük, húzza alá azt a módszert, amely Önöknél a legjellemzőbb!	
☐	digitális zárt / belső posta, „üzenőfal”
☐	e-mail
☐	telefon
☐	chat
☐	egyéb:
14. Milyen módszereket használnak a külső (fenntartó, intézmények, ügyfelek stb. felé) kommunikációhoz? Kérjük, válaszát a megadott, Önökre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze! Több válasz is lehetséges. Kérjük, húzza alá azt a módszert, amely Önöknél a legjellemzőbb!	
☐	ügyfélszolgálat
☐	hirdetőtábla
☐	üzenőtábla
☐	normál postai levél
☐	e-mail
☐	telefon
☐	mobiltelefonos applikáció (mobilapp)
☐	egyéb:
15. Mi az intézmény honlapjának elérhetősége? Kérjük, válaszát az alábbi fehér mezőben rögzítse!	

16. Mióta rendelkeznek honlappal?	
☐	10 évnél régebben
☐	5-10 éve
☐	1-5 éve
☐	1 évnél rövidebb ideje
☐	Készítés alatt van
☐	Nem rendelkeznek még honlappal
17. Ha nem rendelkeznek honlappal, annak mi az oka? Kérjük, választát a megadott, Önökre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze!	
☐	hiányzó idő
☐	hiányzó szakértelem
☐	a szolgáltatás célcsoportja ismeretünk szerint nem igényli
☐	egyéb:
18. Hogyan jellemeznék a honlap tartalmát és működtetésének célját? Kérjük, választát a megadott, Önökre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze! Több válasz is lehetséges.	
☐	egyoldalú információközlés történik (statikus pl. intézmény leírása)
☐	egyoldalú információközlés történik (dinamikus pl. napi aktualitások, hírek)
☐	egyoldalú információközlés történik (formanyomtatványok letölthetők)
☐	kétoldalú információcsere történik pl. rendelés leadása a felületen
☐	kétoldalú információcsere történik pl. hibabejelentés, a szolgáltatásban jelentkező problémák jelzése
☐	többoldalú információcsere történik pl. vélemények, igények megosztása, viták kezdeményezése
☐	egyéb:
19. Az ügyfelekkel / a szolgáltatást igénybe vevőkkel való kapcsolattartásban milyen internetes kommunikációs felületeket használnak? Kérjük, választát a megadott, Önökre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze! Több válasz is lehetséges.	
☐	honlap
☐	applikáció
☐	egyéb (pl. Facebook):
☐	nem használunk ilyen
20. Ha nem használnak ilyen, annak mi az oka? Kérjük, választát az alábbi fehér mezőben rögzítse!	
21. Történt-e bármilyen IGÉNYFELMÉRÉS vagy ELÉGEDETTSÉG VIZSGÁLAT az Önök által nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatban a szolgáltatást használók / ügyfelek körében? Kérjük, választát a megadott, Önre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze!	
☐	Igen
☐	Nem
22. Ha volna rá lehetőségük szolgáltatásukat milyen tartalommal és funkciókkal jelenítenék meg egy VÁROSI MOBIL telefonos APPLIKÁCIÓ-ban? Amennyiben rendelkeznek applikációval, kérjük, az elérhető tartalmat/és funkciókat jelöljék! Kérjük, választát a megadott, Önökre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze! Több válasz is lehetséges.	
☐	alapinformációk közlése
☐	interaktív felület pl. rendelés leadás
☐	figyelmeztetés: pl. valamilyen helyi közszolgáltatásokat érintő lakossági határidőkre - lomtalanítás)
☐	Időpont foglalási lehetőségek
☐	direkt kommunikációs felület a helyi lakosokkal
☐	lakossági bejelentések fogadása és kezelése
☐	egyéb:

1.3. FENNTARTÁST SEGÍTŐ OKOS ESZKÖZÖK és rendszerek

23. Milyen, az épületek és az érintett terület működési / fenntartási jellemzőit (biztonság, hőmérséklet, energiafogyasztás, vízfogyasztás stb.) érzékelő SZENZOROK vannak az intézményben / telephelyen? Kérjük, a megadott kategóriák szerint sorolja fel azokat!	
Biztonság:	
Energetikai jellemzők:	
Fogyasztás (villamos energia, víz, gáz stb.):	
Egyéb:	
24. Használnak-e bármilyen, a MŰKÖDÉST / FENNTARTÁST / KARBANTARTÁST SEGÍTŐ OKOS MEGOLDÁST az intézményben / telephelyen, amelyek elősegítik a létesítmény működtetését ill. fenntartási költségeinek csökkentését? Kérjük, válaszát az alábbi fehér mezőben rögzítse!	
25. Használnak ÉPÜLETÜZEMELTETÉST / HELYSÉGGAZDÁLKODÁST TÁMOGATÓ INFORMATIKAI RENDSZERT/ SZOFTVERT?	
☐	Igen
☐	Nem
26. Milyen ADATÁLLOMÁNY áll rendelkezésre az ÉPÜLETEKRŐL? Kérjük, válaszát a megadott, Önökre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze! Több válasz is lehetséges.	
☐	papír alapú tervek
☐	papír alapú tervek digitalizálva (pdf formátum)
☐	CAD formátum
☐	BIM modell
☐	Egyéb:

2. Humán erőforrás felkészültsége az okos eszközök (IKT, informatika) és rendszerek használatára

27. Személyi állomány nagysága:		fő
Ebből alkalmazottak száma:		fő
Szerződött (nem alkalmazotti státuszú) kollégák száma:		fő
Egyéb		fő
IKT-val kapcsolatos szakirányú végzettséggel rendelkező kollégák száma:		fő
Milyen státuszban dolgoznak az IKT-val kapcsolatos szakirányú végzettséggel rendelkező kollégák?		
Milyen feladatkörben dolgoznak az IKT-val kapcsolatos szakirányú végzettséggel rendelkező kollégák?		

28. Létezik Önöknél az informatikai HÁLÓZAT karbantartását, felügyeletét ellátó személy (kb. rendszergazda)		
☐	Igen	
☐	Nem	
29. Ha igen hány fő?		fő
30. Milyen gyakorisággal végzi feladatát?		
☐	napi	
☐	heti	
☐	havi	
☐	igény szerint	
☐	egyéb gyakorisággal:	
31. Milyen formában látják el az informatikai hálózat karbantartását, felügyeletét?		
☐	alkalmazottal	
☐	szerződött céggel	
☐	szerződött egyéni vállalkozóval	
☐	a fenntartó biztosítja	

	egyéb módon:
32. Az Önök intézménye / cége szervezett-e az elmúlt 7 évben IKT kompetenciák erősítését célzó tanfolyamot / képzést stb. saját alkalmazottjaik számára?	
	igen, egyszer
	igen, rendszeresen, évente
	igen, rendszeresen, évente többször
	nem, mert nincs igény rá
	nem, mert nem releváns
	nem, egyéb indokok miatt:
33. Milyen IKT témákban szerveztek tanfolyamot, képzést, továbbképzést? Kérjük, válaszát az alábbi fehér mezőben rögzítse, amennyiben releváns!	
34. Ha nem voltak IKT képzések, jeleztek-e a kollégák IGÉNYT ilyen témájú ismeretszerzésre? Kérjük, válaszát a megadott, Önökre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze!	
	igen
	nem

III. Zöld átállás menetrend helyzetértékelő részét támogató kérdéscsoport

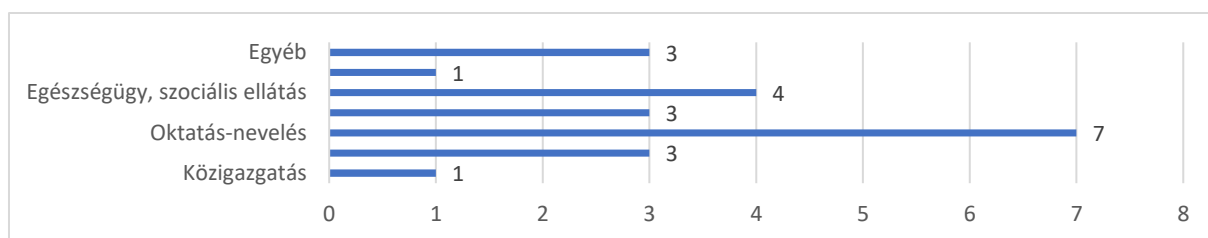
35. Milyen kifejezetten energetikai célú projektek valósultak meg az elmúlt 7 évben és milyen tartalommal? Kérjük, válaszát az alábbi fehér mezőben rögzítse!	
36. Szükséges-e az intézmény / cég épületének energetikai felújítása? Több válasz is lehetséges.	
	igen, homlokzati hőszigetelés szükséges
	igen, nyílászáró csere szükséges
	igen az alsó/felső födém szigetelése szükséges
	igen, nyílászárócsere szükséges
	igen, a villamos hálózat korszerűsítése szükséges
	igen fűtéskorszerűsítés szükséges
	igen, egyéb:
	nem szükséges
37. Tervezik-e a közeljövőben energetikai korszerűsítés tárgyú projektek megvalósítását?	
	igen
	nem
38. Amennyiben igen, tervezik-e megújuló energiaforrások hasznosítását? Kérjük, válaszát a megadott, Önre érvényes szempont előtti üres mezőben x-szel jelezze! Több válasz is lehetséges	
	igen, napelem telepítését tervezzük
	igen, napkollektorok telepítését tervezzük
	igen, termálvíz hasznosítását tervezzük
	igen, hőszivattyú telepítését tervezzük
	igen, egyéb:
	nem tervezzük megújuló energiaforrás hasznosítását

8.2.2.2 A beérkezett válaszok értékelése

Az intézmény szolgáltatási területe

A legtöbb intézmény (7 db) oktatás-nevelési területen végzi tevékenységét. 4 intézmény szolgáltatási területe sorolható az egészségügy, szociális ellátás, 3-3 db-é a kultúra, közművelődés és a sport, szabadidő kategóriába, 1-1 intézmény jelölte meg a közigazgatás és a városüzemeltetés területét, míg egyéb lehetőséget 3-an adtak meg.

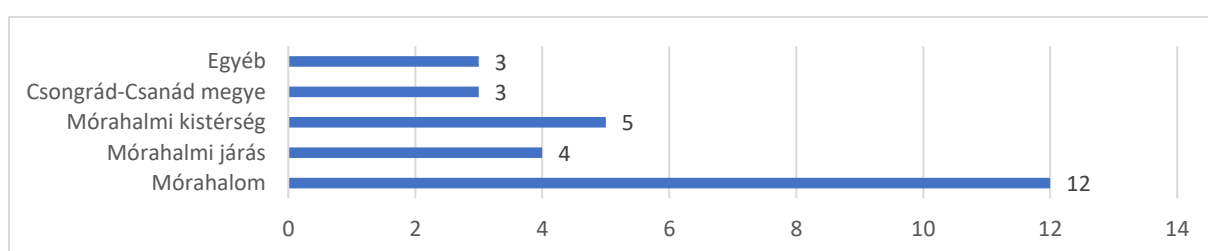
74. ábra: szolgáltatási terület megoszlása

Az intézmény / szervezet földrajzi ellátási területe:

12 kérdőívet kitöltő intézmény ellátási területe Mórahalomra korlátozódik, 4-en a Móraalmi járás, 5-en a Móraalmi kistérség településeit látják el. 3 intézmény ellátási területe az egész megyét lefedi.

75. ábra: Földrajzi ellátási terület megoszlása

Kérjük, adja meg, hogy rendelkezésre állnak-e az alábbi eszközök és értékelje az azok mennyiségét és minőségét a megfelelő válasz jelölésével

A kérdőívet kitöltő intézmények nagy többsége a szervezzsoba kivételével valamennyi felsorolt eszközzel rendelkezik. A rendelkezésre álló eszközök mennyiségével a legtöbb intézmény elégedett, nagyobb bővítési igény a laptopok és az okostelefonok esetében jelentkezett.

A beérkezett válaszok alapján az eszközök minőségével kapcsolatban több negatív értékelés érkezett. Az intézmények többsége fejlesztené az asztali számítógép, a laptop, az okostelefon, a nyomtató és a fénymásológészletét.

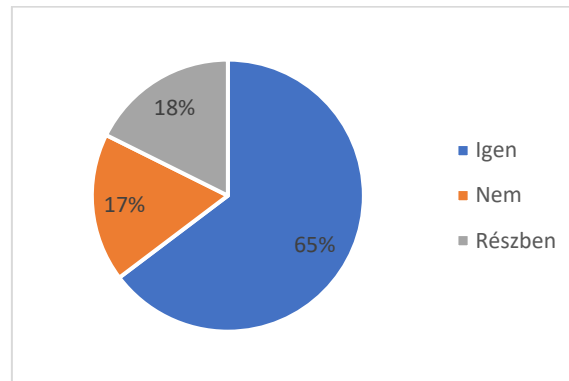
64. táblázat: intézményi eszközellátottság

	asztali számítógép (PC)	laptop	adattároló szerver	szerverszoba (külön helyiség)	működéshez kapcsolódó okos telefon	nyomtató	fénymásoló	helyi vezetékes hálózat (LAN)	helyi wifi
Rendelkezésre áll	16	17	13	7	15	17	16	16	17
Mennyisége megfelelő	8	7	10	7	5	9	10	12	12
Mennyisége bővítendő	8	9	4	2	7	5	5	4	5
Mennyisége nem releváns / Nem áll rendelkezésre	0	0	2	8	2	0	0	0	0
Minősége megfelelő	5	7	9	6	6	8	7	12	9
Minősége fejlesztendő	12	9	4	1	9	10	9	5	7
Minősége nem releváns / Nem áll rendelkezésre	0	0	3	9	2	0	1	0	0

HÁLÓZATBA vannak kapcsolva az IKT eszközök?

A kérdőívet kitöltő intézmények nagy többségében az IKT eszközök legalább részben hálózatba vannak kapcsolva, ennek ellenkezőjéről mindössze 3-an nyilatkoztak.

76. ábra: IKT eszközök hálózatba kötöttségének vizsgálata

Milyen AKADÁLYOKAT kell még leküzdeni az intézményen belül az okos eszközök és rendszerek fejlődése és használatuk elterjedése érdekében?

Válaszukban a kérdőívet kitöltő intézmények kétharmada forráshiányra panaszkodott, emellett minden második szervezet jelezte a kompetenciahiányt, mint akadályt. 3-3 válaszban szerepelt az alkalmazottak / munkatársak egyéni ellenállása és a szervezeti akadályok lehetősége.

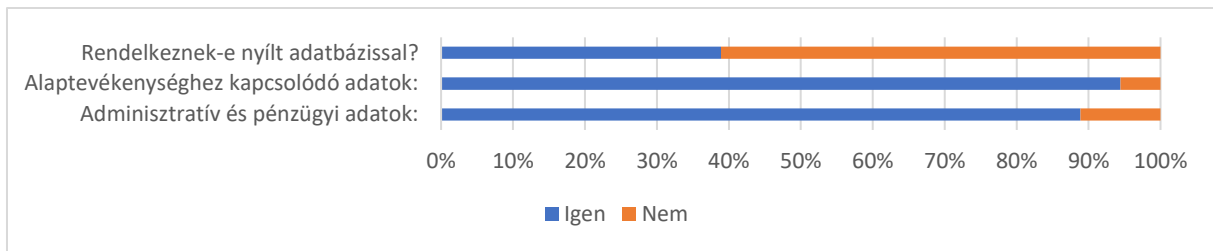
77. ábra: Okosrendszerek fejlődését, elterjedését akadályozó tényezők

Rendelkezik-e az Önök szervezete digitális formában az alábbi adattípusokkal?

Az intézmények jelentős többségében az adminisztratív és pénzügyi adatok, valamint Alaptevékenységhez kapcsolódó adatok elérhetőek digitális formában, de a nyílt adatbázis digitális elérhetősége korlátozottnak tekinthető.

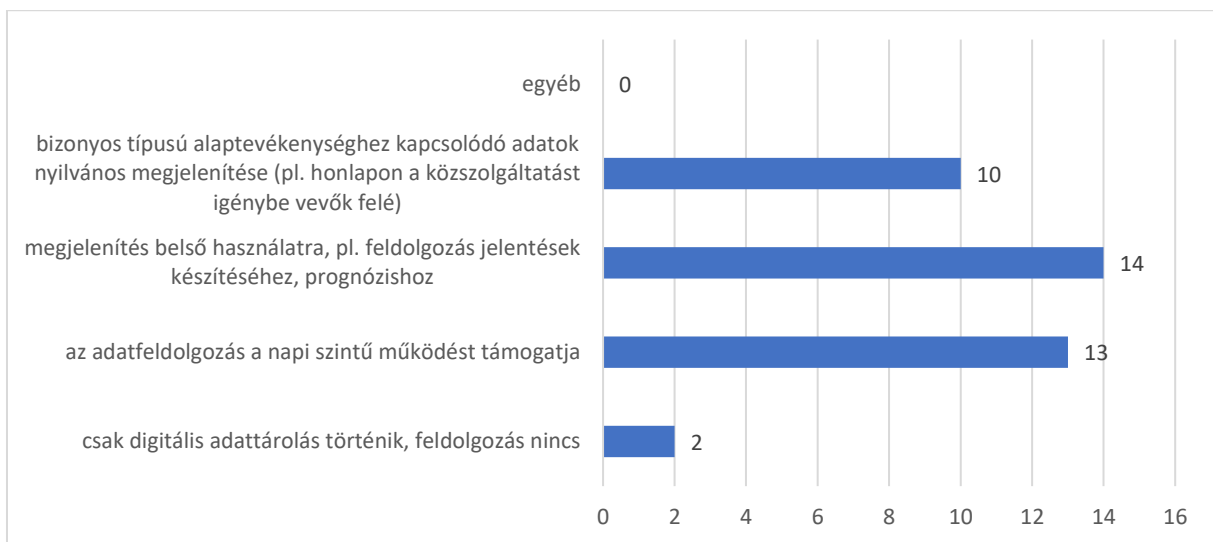
78. ábra: Digitális adattípusok rendelkezésre állása

Mi történik az alaptevékenység során keletkezett digitális adatokkal?

A választ megküldő szervezetek négyötöde az adatokat belső használatra történő megjelenítésre használja, mintegy háromnegyedük esetében a digitális adatok a napi szintű működést támogatják, emellett az intézmények többsége bizonyos adatokat nyilvánosan is elérhetővé tesz. Mindössze 2 válaszadó jelezte, hogy a beérkező adatokat kizárólag tárolja, de nem dolgozza fel.

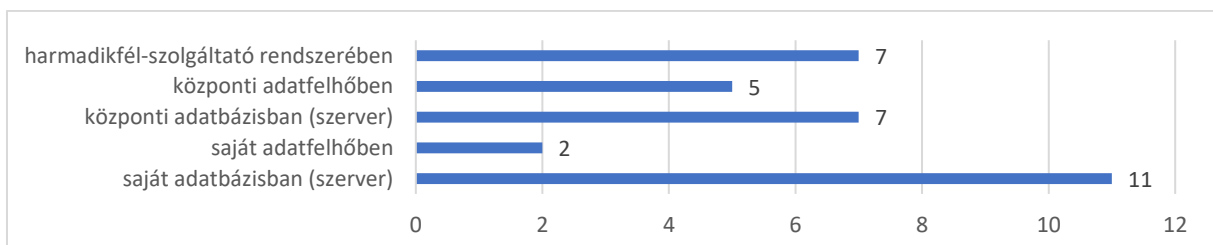
79. ábra: Digitális adatok használata

Hol kerülnek tárolásra az alaptevékenységhez kapcsolódó adatok?

A kérdőívet kitöltők közel kétharmada saját adatbázisban tárolja a keletkezett adatokat, 7-7 szervezet központi adatbázisban, illetve harmadikfél-szolgáltató rendszerében, 5-en központi adatfelhőben, míg 2 intézmény saját adatfelhőben.

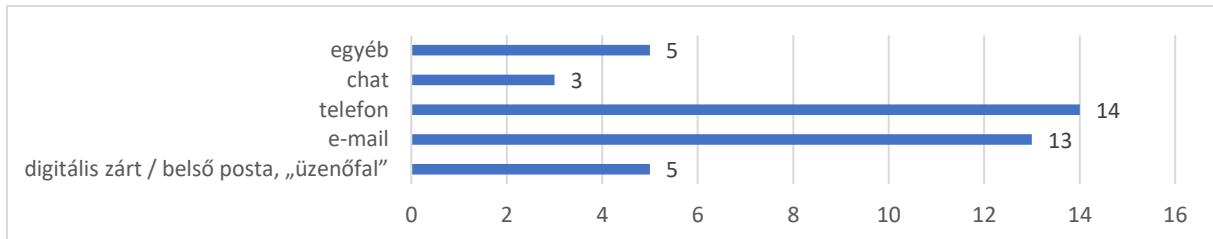
80. ábra: Az adattárolás módjainak megoszlása

Milyen módszereket használnak a belső (intézményen/cégen belüli) kommunikációhoz?

A belső kommunikációs módszerek használatában a telefon (14) és az e-mail (13) használata magasan kiemelkedik, egyéb módszert a válaszadók kevesebb, mint harmada jelölt: digitális zárt / belső posta, „üzenőfal”-at 5, a chatet 3 szervezet jelölt meg. Az egyéb válaszok között digitális felületként a zárt Facebook csoport és a Teams platform jelent meg.

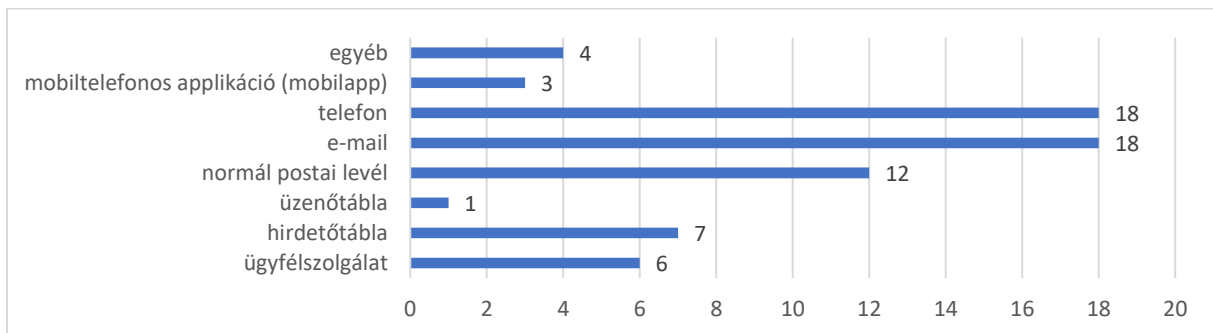
81. ábra: Belső kommunikációs módszerek használata

Milyen módszereket használnak a külső (fenntartó, intézmények, ügyfelek stb. felé) kommunikációhoz?

Az e-mailt és a telefont valamennyi szervezet alkalmazza a külső kommunikációban. Elterjednek tekinthető továbbá a normál postai levél is, amelyet a válaszukat megküldő intézmények kétharmada alkalmaz. Kevésbé elterjedt a hirdetőtábla (7 válasz), az ügyfélszolgálat (6 válasz), és a mobiltelefonos applikáció (3 válasz), amelynél az egyéb válaszok között a közösségi oldalra is többen hivatkoztak (4 válasz). A felkínált válaszlehetőségek közül az üzenőtáblát mindössze egy intézmény választotta.

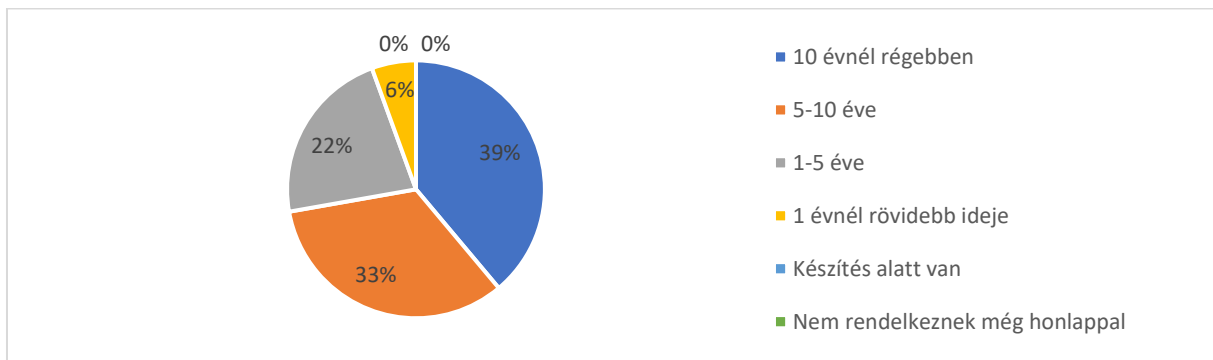
82. ábra: Külső kommunikációs módszerek használata

Mióta rendelkeznek honlappal?

A kérdésre adott válaszok alapján valamennyi intézmény rendelkezik honlappal, és közel háromnegyedük legalább 5 éve elérhető az interneten.

83. ábra: Mióta rendelkeznek honlappal az intézmények?

Hogyan jellemeznék a honlap tartalmát és működtetésének célját?

A kérdőívet kitöltők döntő többsége egyoldalú információközlésre használja a honlapját, kétoldalú információcseréről mindössze 2 intézmény számolt be.

Az egyoldalú információközlést alkalmazók között a legelterjedtebb a dinamikus információközlés napi aktualitások, hírek bemutatásával (13 szervezet). Statikus információközlésre 8 szervezet használja a honlapját, míg 7 esetében elérhetőek az ügyintézéshez szükséges formanyomtatványok.

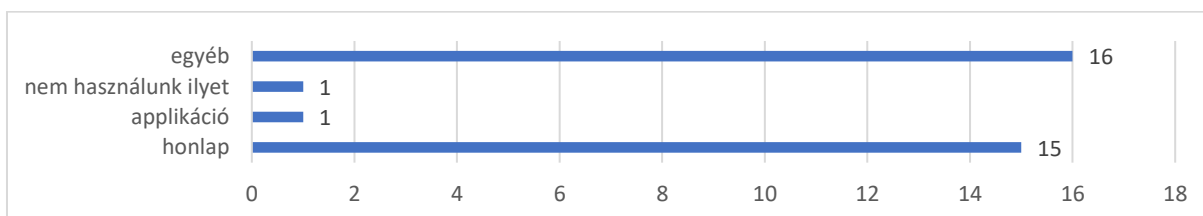
84. ábra: Honlapok tartalmának és működési céljának vizsgálata

Az ügyfelekkel / a szolgáltatást igénybe vevőkkel való kapcsolattartásban milyen internetes kommunikációs felületeket használnak?

A kérdésre adott válaszok alapján 15 szervezet a honlapot alkalmazza. Érdekeség, hogy ennél többen írtak egyéb lehetőséget, melyek között a Facebook 14 intézménynél is szerepel. Megadott egyéb válaszokban ezen felül több digitális felület is szerepel: Google felület, Kréta rendszer, elektronikus napló. A választható lehetőségek közül az applikációra és a „nem használunk ilyet”-re is mindössze 1-1 szervezeti jelölés érkezett.

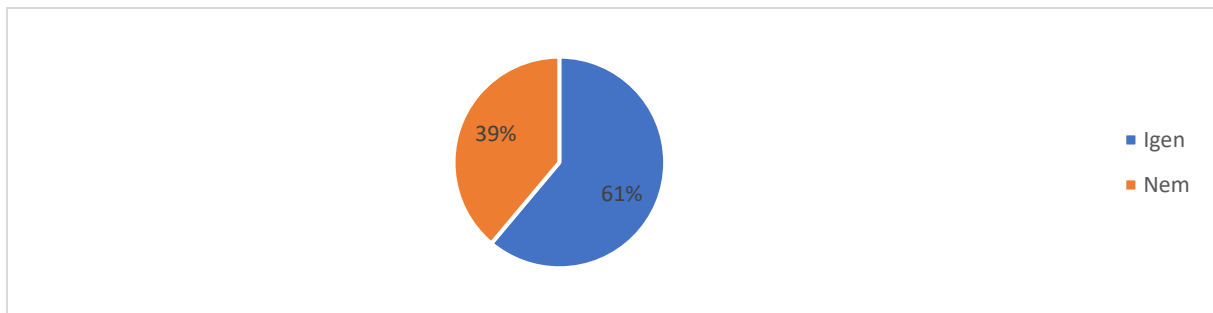
85. ábra: Ügyfelekkel történő kapcsolattartás módszerei

Történt-e bármilyen IGÉNYFELMÉRÉS vagy ELÉGEDETTSÉG VIZSGÁLAT az Önök által nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatban a szolgáltatást használók / ügyfelek körében?

A feltett kérdésre 11 szervezet igennel válaszolt, míg 7 nemmel.

86. ábra: Igényfelmérés, elégedettségmérés megtörténtének vizsgálata

Ha volna rá lehetőségük szolgáltatásukat milyen tartalommal és funkciókkal jelenítenék meg egy VÁROSI MOBIL telefonos APPLIKÁCIÓ-ban? Amennyiben rendelkeznek applikációval, kérjük, az elérhető tartalmat/és funkciókat jelöljék!

A válaszadó intézmények mintegy négyötöde mindössze alapinformációk közlésére alkalmazna mobilapplikációt. Lakossági bejelentések fogadására és kezelésére alkalmas funkcióval 6 szervezet látná el az applikációját (tartalma alapján az 1 db egyéb válasz is ide sorolható); figyelmeztetések megjelenítésére és időpontfoglalásra 5-5 intézmény használná, direkt kommunikációs felületként 4, interaktív felületként 3 intézmény használná az applikációját, ha lenne rá lehetősége.

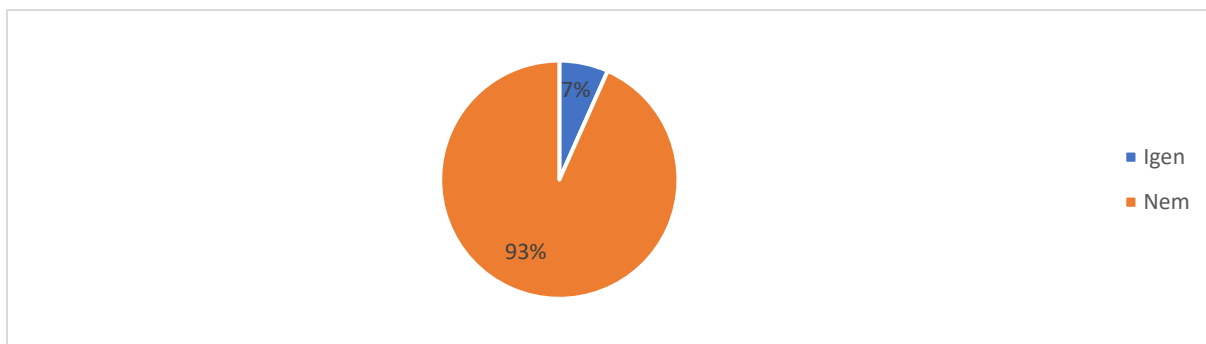
87. ábra: Mobilapplikáció lehetséges funkcióinak vizsgálata

Használják ÉPÜLETÜZEMELTETÉST / HELYSÉGGAZDÁLKODÁST TÁMOGATÓ INFORMATIKAI RENDSZERT/ SZOFTVERT?

A beérkezett válaszok alapján a kérdésben szereplő rendszert mindössze 1 intézmény használja.

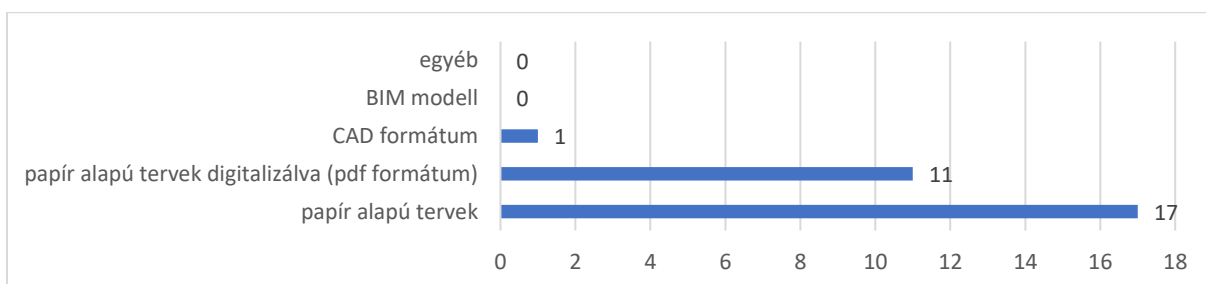
88. ábra: Épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató informatikai rendszer használatának vizsgálata

Milyen ADATÁLLOMÁNY áll rendelkezésre az ÉPÜLETEKRŐL?

A beérkezett válaszok alapján a kérdéses területen a digitalizáció nem túl elterjedt. Szinte valamennyi szervezet papír alapú tervekkel rendelkezik az épületről, digitális adatokkal pedig 12, de ebből 11 esetben csak a papír alapú tervek digitalizálása történt meg. 1 intézmény a papír alapú tervek mellett a CAD formátumú adatokat jelölte meg.

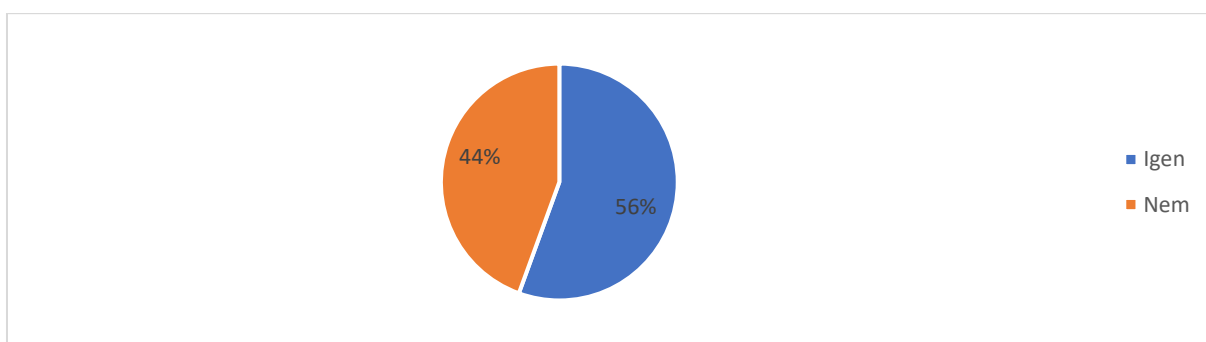
89. ábra: Az épületekről rendelkezésre álló adatállomány

Létezik Önöknél az informatikai HÁLÓZAT karbantartását, felügyeletét ellátó személy (kb. rendszergazda)

A feltett kérdésre 10 szervezet válaszolt igennel, 8 pedig nemmel.

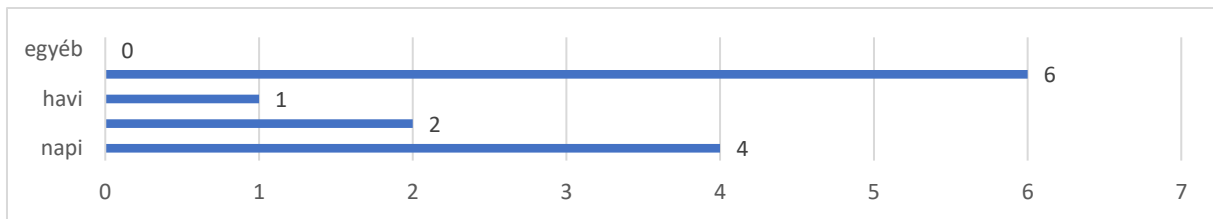
90. ábra: Informatikai hálózat karbantartását, felügyeletét ellátó személy alkalmazása

Milyen gyakorisággal végzi feladatát?

A kapott válaszok alapján a legtöbb esetben (6) a rendszergazda a felmerülő igényekre reagálva végzi feladatát. A rendszeres munkavégzés 7 esetben jelenik meg, ebből 4 szervezetnél napi, 2-nél heti, 1-nél pedig havi rendszerességgel.

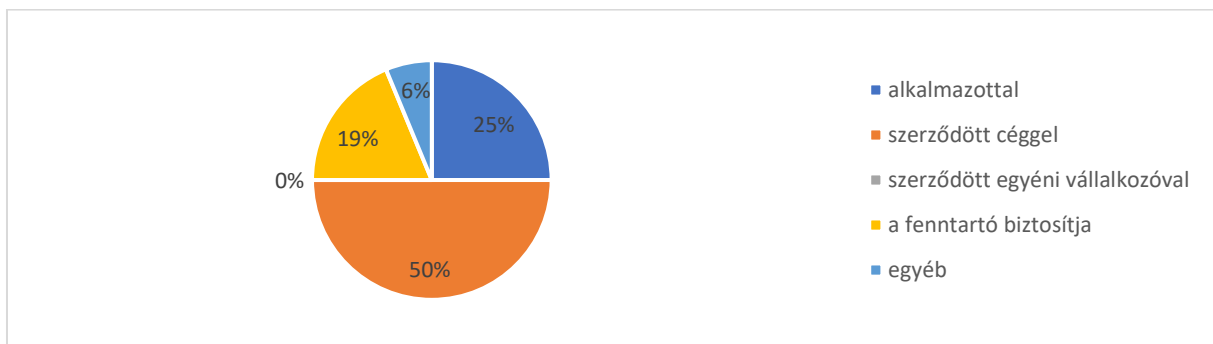
91. ábra: A rendszergazda feladat ellátásának gyakorisága

Milyen formában látják el az informatikai hálózat karbantartását, felügyeletét?

A választ megküldő szervezetek felének informatikai hálózatát szerződött cég tartja karban, 4 szervezetnél erre saját munkavállalót alkalmaznak, 3-nál a fenntartó biztosítja, míg egynél a feladatokat önkéntes alapon, alkalmoszerűen látják el.

92. ábra: informatikai hálózat karbantartásának formája

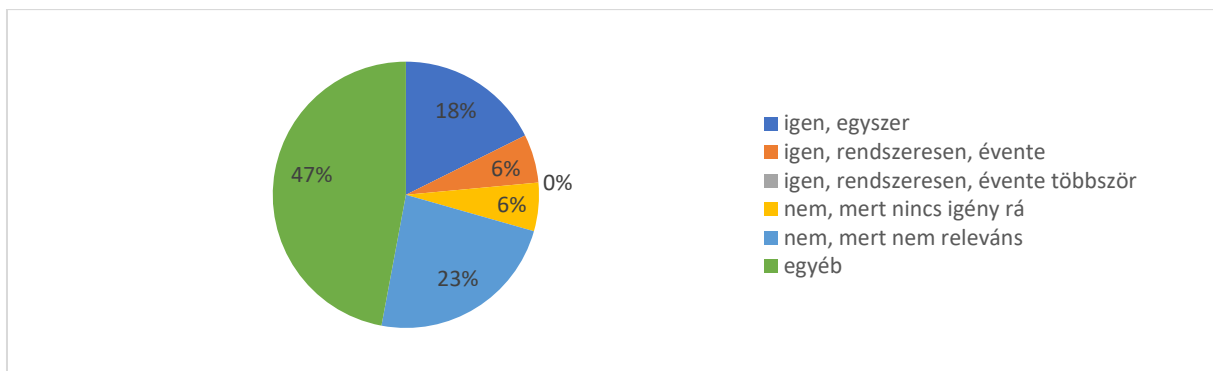

Az Önök intézménye / cége szervezett-e az elmúlt 7 évben IKT kompetenciák erősítését célzó tanfolyamot / képzést stb. saját alkalmazottjaik számára?

A feltett kérdésre a válaszok jelentős szórást mutatnak, bár összességében többségben vannak azok a szervezetek, akik nem szerveztek. Ennek okai: nem tartják relevánsnak (4 válasz), nincs rá igény, valamint az egyéb válaszok között az idő és forráshiányra, valamint a rendelkezésre álló kompetenciákra hivatkoztak.

Azok között, akik a feltett kérdésre igennel válaszoltak, mindössze 1 szervezet szervezett rendszeres tréningeket.

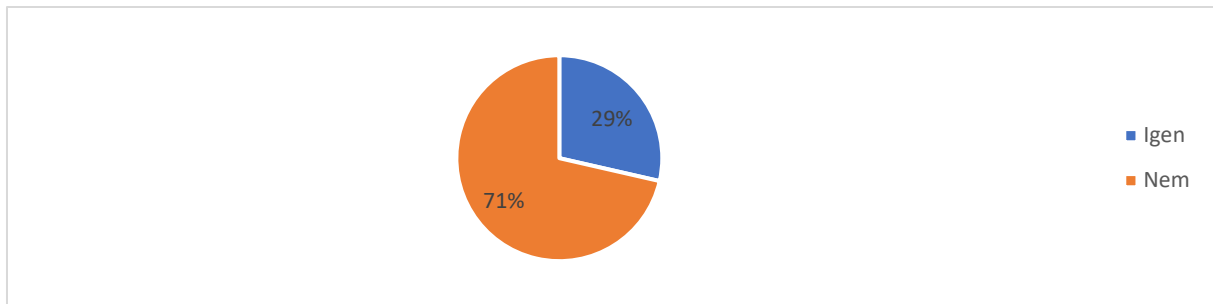
93. ábra: IKT kompetenciák erősítését célzó tanfolyamok vizsgálata

Ha nem voltak IKT képzések, jeleztek-e a kollégák IGÉNYT ilyen témájú ismeretszerzésre?

A feltett kérdésre mindössze 4 szervezet válaszolt igennel, 10 pedig nemmel.

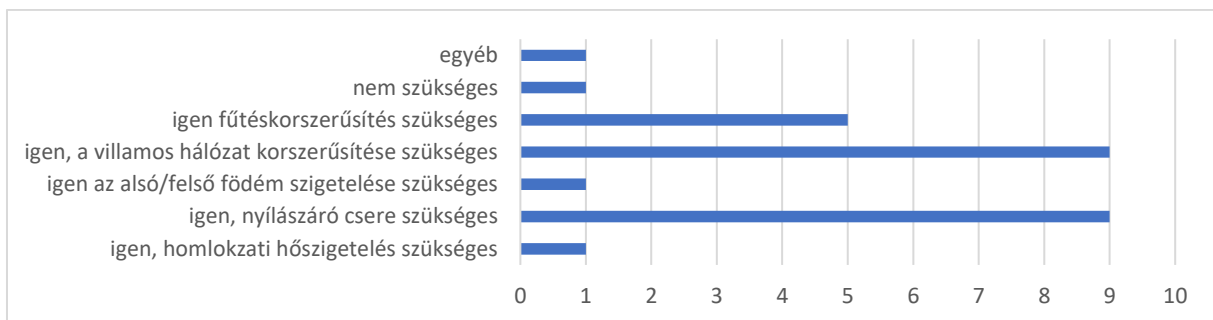
94. ábra: IKT képzések iránti igény vizsgálata

Szükséges-e az intézmény / cég épületének energetikai felújítása?

A feltett kérdésre mindössze 1 intézmény válaszolt nemmel. A kérdőívet kitöltő szervezetek fele szerint nyílászáró cserére és a villamos hálózat korszerűsítésére lenne szükség, 5-nél fűtéskorszerűsítés szükséges. 1-1 intézménynél lenne igény homlokzati hőszigetelésre, és földem szigetelésre. Nem kötődik szorosan a kérdéshez, de 1 szervezet a vízhálózat karbantartásának, felújításának szükségességét jelezte.

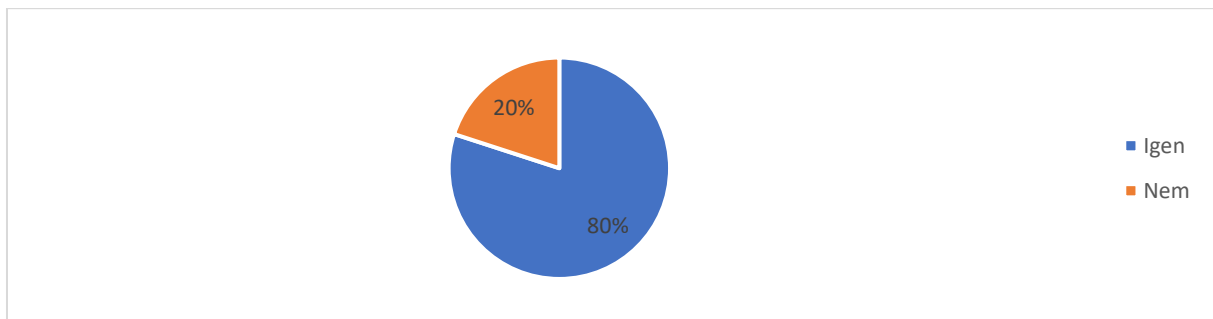
95. ábra: Igények energetikai felújításra

Tervezik-e a közeljövőben energetikai korszerűsítés tárgyú projektek megvalósítását?

A feltett kérdésre a kérdőívet kitöltő szervezetek négyötöde igennel válaszolt.

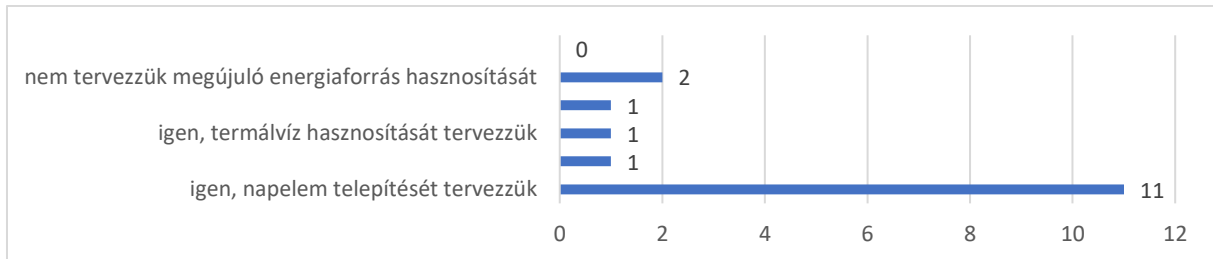
96. ábra: Tervezik-e a válaszadó a közeljövőben energetikai korszerűsítés tárgyú projektek megvalósítását

Amennyiben igen, tervezik-e megújuló energiaforrások hasznosítását?

Szinte valamennyi energetikai felújítás tervező szervezet napelem telepítésével számol egy esetleges beruházás alkalmával, emellett 1-1 szervezet kíván napkollektorokat telepíteni, termálvizet hasznosítani, valamint hőszivattyús rendszert telepíteni. 2 intézmény nem tervezi megújuló energiaforrás hasznosítását.

97. ábra: tervezett megújuló energiaforrások vizsgálata

8.3 Finanszírozási terv beavatkozásonként

A Finanszírozási terv külön dokumentumként kerül bemutatásra.

8.4 Működési térkép

98. ábra: Működési térkép

